

T.C
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

137125

EKONOMİK, TOPLUMSAL VE MEKANSAL AÇIDAN
DEĞİŞEN VE GELİŞEN ÇİFTLİKKÖY

Ufuk Cem KOMŞU

137125

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Atilla GÖKTÜRK

Mersin, 2003

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
TEZ DANIŞMANI MERKEZİ

Mersin Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Tayfur ÖZŞEN

Üye

Prof. Dr. Atilla GÖKTÜRK

(Danışman)

Üye

Doç. Dr. Yüksel AKKAYA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

..28./..08./2003

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yaşamakta olduğumuz dönem, hem bir Mersinli ve bir Anadolu olarak hem de bir Türkiye yurttaşı ve aynı zamanda bir Ortadoğulu olarak, inanılmaz boyutlara sahip, yaşayanları ve yaşadıklarını anlamaya çalışanları afallatıcı hızlarda seyreden gelişmelere sahne oluyor. Belki de, etrafında olup bitenleri sorgulamaktan ve anlamaya çalışmaktan hem acı hem de keyif duyan ve bu nedenle bunları yapmaktan vazgeçemeyen her insanın yaşamak durumunda kaldığı doğal ve kaçınılmaz şaşkınlıklardır bunlar. Belki de her dönemin kendine özgü farklılıkları, o dönemin insanlarına, çektiği sıkıntılar veya yaşadığı mutluluklar nedeniyle özel ve üstün bir konumda olduğu hissini verebilmektedir.

Nedeni her ne olursa olsun, çocukluğumu ve ilk gençliğimi yaşadığım bu mekan ve zaman, araştırılmayı, anlaşılmayı, irdelenmeyi ve gelecek dönemlere ilişkin öngörüler üretmeyi kışkırtan özellikler taşımakta. Ne mutlu ki, bu tür çalışmalar yapma fırsatı buldum ve kendi çapımda birşeyler yaratabilme şansına sahip oldum.

Bu etkiler ve duygular sonucu yöneldiğim yüksek lisans çalışmalarımın tamamlanmış olması, benim için ilginç anlamlarla yüklü bir süreci başlatmış durumdadır. Yaşanıp bitirilen bir dönemin ardından hüznün duymak mıdır, yoksa onu tamamladığına sevinmek midir doğru olan? O konuda emin değilim, fakat, emin olduğum bir nokta var ki, yüksek lisans çalışması için seçmiş olduğum alanın karakteristiği, çalışma süresince yaptığım (veya yapmam için teşvik edilerek yönlendirildiğim) araştırmalar yoluyla öğrendiklerim ve o alanda uzman olan kişilerden aldıklarım (öğrenmenin ötesinde; benimsemek ve özümsemek karışımı), beni, yüksek lisans çalışmalarına başlamadan önceki halimden çok farklı boyutlara erdirmişti. Yüreğimde özel bir yeri olan yaşadığım toprakları, insanları ve mekanları bambaşka açılardan değerlendirebilmenin ve onları daha rahatlıkla anlamlandırabilir bir duruma ulaşmanın özel bir yeri var gerçekten. Ancak, bir

ilk adım niteliğindeki bu çalışmanın devamını getirmek isteğini hissetmek ve akademik çalışmaların sonunun olamayacağını keşfetmiş olmak, gelecek dönemler için yeni ürünler sunmanın kaçınılmaz olduğuna da işaret etmekte.

Öncelikle, Mersin Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde yüksek lisans çalışması yapmamı sağladıkları ve bana yeni bileşenler kazandırdıkları için ders aldığım tüm hocalarıma minnettar olduğumu belirtmeliyim. Tez çalışmamızın son döneminde profesörlük unvanını alan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Atilla GÖKTÜRK' ü de bu vesileyle kutluyorum. Kendisinin bana verdiği emeklerin özel bir değeri ve yeri var. Özellikle, bana, yaşadığım şehri inceleme ve değerlendirme fırsatı veren Çiftlikköy araştırmasını yapma olanağı sağladığı için kendisine müteşekkirim.

Ve ailem. Yaşamımın her döneminde, maddi ve manevi hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan, çocukluğumu ve eğitim yaşamımı birçok yaştımdan daha rahat, mutlu ve sıkıntısız biçimde tamamlamamı sağlayan annem ve babama ne kadar teşekkür etsem de az olacağımı biliyorum. Haklarını ödeyebilmek olanak dışı, fakat, bu çalışma sayesinde verdikleri emeklerin bir meyvesini görmüş olmaları, küçük de olsa bir teselli benim için. Bu çalışma sürecini, onlar olmadan tamamlayabileceğimi sanmıyorum.

Son olarak, tez çalışmalarım kapsamında Çiftlikköy'de görüşüp yardım ve bilgi aldığım herkesin de, bu çalışmada hakkı olduğunu belirtmek gerekir. Bu kapsamda, bizden sabır ve ilgisini esirgemeyen Çiftlikköy belediye başkanı ve belediye personeline, anlayışlı ve yardımsever Çiftlikköy halkına, Çiftlikköy İlköğretim okulu öğretmenlerine ve Rıfat Dağlı Sağlık Ocağı personeline teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Bu çalışmanın araştırma evreni olarak Çiftlikköy yerleşim birimi, hem küresel ve ulusal hem de yerel dinamiklerin etkileriyle ekonomik ve toplumsal değişimler yaşamaktadır. Makro düzeydeki bu değişim sürecine ek olarak, Mersin Üniversitesi merkez kampüsünün Çiftlikköy'de kurulması ile Çiftlikköy'ün bir belediye haline gelmesinin yeni ekonomik ve toplumsal değişimlere yol açabileceği ve bunun da Çiftlikköy'ün kentleşmesini ve kentlileşmesini hızlandırabileceği kabul edilerek, bu temel varsayımların sınanması amacıyla Çiftlikköy yerleşim biriminde araştırma çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmalar sonucunda (görüşme, soru dizisi uygulaması, gözlem formları ve doküman incelemesi araçları kullanılarak), üniversite ve belediye kaynaklı ekonomik ve toplumsal değişimlerin var olduğu ve bunların Çiftlikköy yerleşiminin kırsal yaşamdan kentsel yaşama doğru değişiminde belli düzeylerde etkili olduğu görülmüştür. Belediye ile üniversitenin, Çiftlikköy'ün kentleşme sürecini hızlandıran etkiler yarattığı (kentleşme sürecini hızlandırarak), ancak, bu kurumların Çiftlikköy'ün toplumsal ve ekonomik yaşamında yarattığı etkilerin, toplumsal kurumları ve ekonomik ilişkileri bütünüyle yeniden yapılandıracak çapta bir değişime yol açmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, kentleşme, yerel yönetimler, Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Belediyesi, toplumsal değişim ve toplumsal gelişme.

ABSTRACT

“Changing and Developing Çiftlikköy by Means of Economic, Social and Physical.”

As a case of this study, Çiftlikköy, is under the effects of both global-national and local factors that are reshaping its social and economic structures. In addition to such changing period, in 1990's, it's assumed that, two different factors have begun to contribute to this interrelated and interdependent social changing and transition processes: The establishing of central campus of Mersin University and Çiftlikköy municipality. In this sense, its also assumed that, both new factors have affected and accelerated Çiftlikköy's multi-dimensional social transitions and urbanization. The studies which aimed to test these hypothesis improved that both university and municipality based factors played roles in this social changing process, through economic, individual and social co-existent dynamics. However, the effect level and volume of that changing process in the society of Çiftlikköy that is created by university and municipal government, is not as much deep rooted as expected before.

Key words: Globalisation, urbanization, local governments, Mersin University, Çiftlikköy Municipality, social change and social development.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ.....1**I. BÖLÜM DEĞİŞİM VE GELİŞME**

I.1. Toplumsal Gelişme ve Değişim.....6

I.1.1. Toplumsal Değişim Kuramları.....8

I.1.2. Kuramların Değerlendirilmesi.....24

I.1.3. Değişme ve Gelişmenin Birlikteliği.....25

I.1.3.1. Modernizmden Postmodernizme.....28

I.2. Kent, Kentleşme ve Yerel Yönetimlerde Değişim.....35

I.2.1. Kentin Doğuşu.....35

I.2.2. Kentin Değişimi, Kentleşme ve Ulus Devlet.....37

I.2.2.1. Ortaçağ Avrupa Kentleri ve Kentlilik.....37

I.2.2.2. Sanayi Toplumu, Kentleşme ve Devlet.....40

I.2.2.2.1. Avrupa'da Sanayileşme ve Kentleşmenin Doğuşu.....40

I.2.2.2.2. Modern Ulus-Devlet ve Yerel Yönetim.....46

I.2.2.2.2.1. Ulus-Devletin Doğuşu ve Değişen Rollerini.....46

I.2.2.2.2.2. Yerel Yönetimler.....52

I.2.2.2.2.2.1. Kavramsal ve İşlevsel Bileşenleri.....52

I.2.2.2.2.2.2. Tarihsel Oluşum ve Kuramlar.....55

I.2.3. Modern Kent ve Kentleşme.....60

I.3. Ulus-devletin Yeniden Yapılanması ve Kentler.....71

II. BÖLÜM TÜRKİYE VE MERSİN ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

II.1. Türkiye'de Ekonomik Dönemler ve Toplumsal Değişim.....76

II.2. Türkiye'de Kentleşme ve Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediye.....82

II.2.1. Osmanlı Kentinde.....	85
II.2.2. 1923-50 Döneminde.....	87
II.2.3. 1950-80 Döneminde.....	90
II.2.4. 1980 Sonrasında.....	96
II.3. Mersin.....	105
II.3.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı.....	105
II.3.2. Tarihçe ve Yönetsel Yapı.....	105
II.3.3. Toplumsal ve Demografik Yapı.....	107
II.3.4. Ekonomik Yapı.....	109
II.3.5. Belediyecilik ve Kentsel Hizmet Uygulamaları.....	112
II.3.6. Ekonomik, Toplumsal ve Kentsel Sorunlara Genel Bakış.....	114
III. BÖLÜM ÇİFTLİKKÖY	
III.1. Çiftlikköy'ün Tanıtımı.....	116
III.1.1. Coğrafi Konum ve Mekansal Özellikler.....	117
III.1.2. Toplumsal ve Demografik Yapı Özellikleri	126
III.1.3. Ekonomik Özellikler.....	132
III.1.4. Siyasal ve Yönetsel Özellikler : Belediyeleşme Öncesi ve Sonrası.....	137
III.1.4.1. Çiftlikköy Belediyesi ve Faaliyetleri Hakkında Çeşitli Bilgiler.....	141
III.1.4.2. Belediye Encümeni Kararları Analizi.....	143
III.1.4.3. Belediye Meclisi Kararlarının Değişimi ve Belediye Bütçesindeki Gelir-Gider Kalemlerinin Dağılımı.....	145
III.2. Araştırma Alanının Tanıtımı.....	148
III.3. Görüşme Cetvelleri Bulguları.....	150
III.3.1 Sağlık Ocağı Personeli Bulguları.....	151

III.3.2. İlköğretim Personeli Bulguları.....	153
III.4. Hane Halkı Soru Dizisi Bulguları.....	156
III.4.1. Katılımcı Hanelere Ait Bazı Temel Bulgular.....	157
III.4.2. Temel Ekonomik Bulgular.....	163
III.4.3. Bireysel ve Toplumsal Konum Bulguları.....	189
III.4.4. Üniversite ve Belediye Merkezli Etkileşimler.....	214
III.5. İşyerleri Soru Dizisi Bulguları.....	231
SONUÇ	253
KAYNAKÇA	271
EKLER	

TABLO VE ÇİZİMLER LİSTESİ

<u>Tablo Numarası ve Adı</u>	<u>Sayfa Numarası</u>
1. Mersin İlinin İlçe ve Köyleri.....	106
2. Mersin İli Nüfusunun Değişimi.....	107
3. İçel İlinde 2001 Yılı Arazi Kullanımı.....	110
4. Mersin’de 1997 Yılı İşyerleri ve Ortalama Çalışan Sayısı.....	111
5. Mersin ve Adana Büyükşehir Belediyeleri 1997 Yılı İçmesuyu ve Katı Atık Yatırım Kaynakları.....	114
6. Çiftlikköy’de Belediye Sonrası Dönem Bina Kullanım Amaçları.....	120
7. Çiftlikköy’de, 1995-2002 Yılları Arasında Sulanan Tarımsal Alanlar.....	134
8. 1996 Yılı Ara Seçimleri Sonuçları.....	139
9. Çiftlikköy Belediye Bütçesi Gider Kalemlerinin Toplam Gelirlerden Aldığı Paylar.....	146
10. Belediye Gelir Kalemlerinin Bileşimi.....	147
11. Katılımcıların Yaklaşımı.....	157
12. Katılımcıların Doğum Yerlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	158
13. Göçmenlerin Mersin’deki Yaşam Süreleri.....	158
14. Göçmenlerin Çiftlikköy’deki Yaşam Süreleri.....	159
15. Mersin’e Göç Nedenleri.....	160
16. Çiftlikköy’e Yerleşme Nedenleri.....	161
17. Hane Reislerinin Meslek ve İstihdam Durumu.....	163
18. Yerli ve Göçmen Hane Reislerinin İstihdam Durumları.....	164
19. Hanelerin Ek Geçim-Gelir Kaynakları.....	165
20. Ek Gelir Kaynaklarının Mesleklere Göre Dağılımı.....	166

21. Son Yıllardaki Yeni Ekonomik Girişimler.....	168
22. Arsa, Tarla, Sera ve Bahçe Sahipleri.....	170
23. Mülk Tarlaların Büyüklükleri.....	171
24. Mülk Bahçelerin Büyüklükleri.....	172
25. Tarımsal Üretimden Vazgeçme Nedenleri.....	173
26. Tarımsal Bilgi Kaynakları.....	174
27. İş Bulma Kaynakları.....	175
28. Hemşehriler Arasında İş Bulma Dayanışması.....	176
29. Hanehalkı Aylık Gelir Düzeyi.....	177
30. Hane Reisi Mesleklerine Göre Hanehalkı Gelir Düzeyi.....	178
31. Aylık Temel Harcama Türleri.....	180
32. Hane Reislerinin Sosyal Güvenlik Durumu.....	181
33. Oturulan Konutların Mülkiyeti.....	182
34. Hipermarketler ve Alışveriş Merkezlerinin Konumu.....	183
35. Son Yıllarda Banka Kredisi Kullananlar.....	184
36. Buzdolabı Sahiplik Durumu.....	185
37. Dayanıklı Tüketim Malları Sahiplik Durumu.....	186
38. En Çok İstenilen Tüketim-Yatırım Malı veya Harcama Türleri.....	187
39. Yaşanılan Konut Tipleri ve Büyüklükleri.....	189
40. Konut ve Yaşama Ortamı Koşulları.....	190
41. İdeal Çocuk Sayısı.....	192
42. Meslek Alanlarına Göre Sahip Olunan Çocuk Sayısı.....	193
43. Katılımcıların Eğitim Düzeyi.....	194
44. Aile İçi Kararlarda Katılım.....	195

45. Eğitim Düzeyine Göre Aile İçi Kararlara Katılım.....	196
46. Gazete Okuma Sıklığı.....	197
47. Dinlenen Müzik Türleri.....	199
48. Geleneksel Dayanışma Ortamı.....	200
49. Yerlilerde ve Göçmenlerde Dayanışma.....	201
50. Yakın Akrabalarla Görüşme Sıklığı.....	202
51. Yerliler ile Göçmenlerin İletişim Düzeyi.....	203
52. Yerel Düzeyde Toplumsal Kimlik.....	204
53. Çiftlikköy’de Lider-Güvenilir Kişi.....	205
54. Toplumsal Örgütlenme Durumu.....	206
55. 1996 Yılı Ara Seçimleri Oy Dağılımı.....	207
56. 1999 Yılı Yerel Seçimleri Oy Dağılımı.....	208
57. 1996 Seçimlerinden Oy Dağılımı ile Aday Tercih Nedenleri.....	209
58. Kendini Dindar Olarak Tanımlama Durumu.....	210
59. Çiftlikköy’deki Yaşamdan Memnuniyet Derecesi.....	211
60. Gelir Durumuna Göre Çiftlikköy’den Ayrılma Planları.....	212
61. Üniversite Kampüsü Sonrasında Çiftlikköy Ekonomisi.....	214
62. Üniversitenin Çiftlikköy Gençlerine Etkileri.....	215
63. Çiftlikköy’deki En Önemli Değişim Kaynağı.....	216
64. Belediyeleşmenin Sonuçları.....	217
65. Yerliler Açısından Belediyeleşmenin Anlamı ve Sonuçları.....	219
66. Çiftlikköy’ün En Acil Sorunları.....	221
67. Belediye Meclisi Çalışmalarına İlgili Düzeyi.....	222
68. Yerlilerin Meclis Çalışmalarına İlgili Düzeyi.....	223

69. Çiftlikköy’de Bulunması İstenilen Olanaklar.....	224
70. Üniversite Etkinliklerine Katılım.....	226
71. Eğitim Düzeyine Göre niversite Etkinliklerine Yaklaşım.....	227
72. Üniversite Etkinliklerine Katılım Koşulları.....	229
73. İşyerleri Soru Dizisi Uygulamasına Katılım.....	232
74. İşyeri İşleticilerinin Doğum Yerleri.....	232
75. İşleticilerin Doğum Yerlerine Göre İşyerlerinin Mülkiyet Durumu.....	233
76. İşleticilerin İkametgah Yerleri.....	233
77. İşleticilerin İkametgahları ile İşyeri Mülkiyet Durumu.....	234
78. İşleticilerin Doğum Yerleri ve İşyerlerinin Faaliyet Süreleri.....	235
79. İşleticilerin nceki Ekonomik Faaliyetleri.....	236
80. İş Kurarken Başvurulan Finansal Kaynaklar ve İşleticilerin Doğum Yerleri.....	237
81. Bugünkü İşi Tercih Nedenleri.....	238
82. Çalışanların Konumu ve İkametgahı.....	239
83. İşyeri Büyüklükleri.....	240
84. İşletmelerin Çiftlikköy’deki Sorunları.....	240
85. İşyerleri Aylık Hasılatı.....	242
86. İşleticilerin Gelecek Planları.....	243
87. İşletmelerin Kuruluş Yatırım Tutarları.....	244
88. Daha nce Aynı İşi Yapanların Tutunabilme Derecesi.....	245
89. Mersin niversitesi’nin Çiftlikköy Ekonomisine Etkileri-1.....	246
90. Mersin niversitesi’nin Çiftlikköy Ekonomisine Etkileri-2.....	247
91. Çiftlikköy’de Olması İstenilen Ekonomik ve Sosyal Olanaklar-1.....	248

92. Çiftlikköy'de Olması İstenilen Ekonomik ve Sosyal Olanaklar-2.....	249
93. Çiftlikköy'ün En Önemli Sorunları-1.....	250
94. Çiftlikköy'ün En Önemli Sorunları-2.....	250
95. İşleticiler Açısından Üniversitenin Önemi ve Anlamı.....	251
96. Soru Dizisi Uygulamasına Yaklaşım.....	252

GİRİŞ

Güney ve güneybatısında Mezitli Belediyesi ve Kaleköy, kuzeyinde Gökçebelen Köyü ve doğusunda ise Yenişehir Belediyesiyle sınırdaş ve İçel ili merkez ilçesi Mersin'e bağlı bir köy olan Çiftlikköy, 1990'lı yıllara geldiğinde, kendi iç dinamiklerinin yanısıra, hem bu dinamiklerden ayrı hem de onlara ek olarak dış etkenlerin ürünü olan iki yeni kurumla tanışmıştır: Önce Mersin Üniversitesi ve daha sonra da Çiftlikköy Belediyesi. İlk olarak, doğrudan dış etkenlere bağlayabileceğimiz bir oluşum durumundaki Mersin Üniversitesi'nin kuruluşu ve üniversitenin Çiftlikköy yerleşkesi (kampüsü), gerek Mersin gerekse de Çiftlikköy Köyü için önemli bir dönemi başlatmıştır. Ardından, 1995 yılında, Bakanlar Kurulu kararıyla Çiftlikköy Köyü'nün belediyeleşmesi ve 1996 yılındaki ara seçimlerle de belediye örgütünün oluşturulması gerçekleşmiştir.

Doğal ve kaçınılmaz olarak, belirttiğimiz bu iki yeni kurumun, yer aldıkları yerleşim biriminin insan yapısı olan ve olmayan tüm bileşenlerinde (doğal ve yapay çevrelerinde) -çeşitli anlamları ve boyutlarıyla- bir *değişim* başlattıkları veya başlatabilecekleri ileri sürülebilecektir. Çalışmamızın amacı bu noktada ortaya çıkmakta ve olmakta olan veya olabilecek olan değişimlerin doğduğu veya doğabileceği alanları ve bunların karakteristiğini belirleme gerekliliği oluşmaktadır.

Ekonomik, toplumsal ve mekansal olmak üzere üç ayrı alan üzerinde izlerini aradığımız *değişimin* ve beraberinde getirdiği öne sürülebilecek *gelişmenin*, zamana yayılmış birer süreç oldukları açıktır. Ancak, söz konusu iki etken (üniversite ve belediye) öncesindeki dönemlere ait araştırmaların ve güvenilir istatistiksel verilerin olmaması nedeniyle, çok eski ve yeni durumların karşılaştırılması yoluyla (uzun bir sürecin analizini yapabilmek üzere) bir değişim saptaması yapabilmek olanaklı değildir. Dolayısıyla, bir süreç olarak bir değişimin ateşlendiğine ve sürdüğüne ilişkin incelemeler ve yorumlar,

ulaşılabilen istatistiksel verilerin (1995 ve 2002 yılları arası) elverdiği ölçüde olmuştur. Fakat, aynı zamanda, Çiftlikköy'ün bugünkü durumunun çok boyutlu ve çok araı biçimde (yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler, gözlem, soru dizileri uygulaması ve doküman incelemeleri) ele alınması sonucu verilerin zenginleştirilmesi de sağlanmış ve böylece elde edilen bulguların birbirleriyle karşılaştırılabilmesi, çakışan ve çelişen noktaların ortaya konabilmesi ve değişimin-gelişmenin varlığına ve nedenlerine ilişkin yorumların yapılabilmesi kolaylaştırılmıştır. Belirtilmesi gereken bir diğer kısıtlılık ise, toplumsal ve ekonomik değişim süreçlerini başlatan etkenlerin rollerinin ve etki derecelerinin, kesin ve ölçülebilir biçimde açıklanabilmelerinin olanaksızlığıdır. Daha açığı, birer açık sistem olarak toplumların bir doğal süreç içerisinde diğer sistemlerle sürekli bir alışveriş halinde oldukları kabul edildiğinde, hangi özelliğin, tepkinin veya bir devinimin hangi etki veya etkilerle, tam olarak ne zaman ve nasıl doğduğunun belirlenebilmesi kolay olmamaktadır. Günlük yaşamın akışı içerisinde farklı kaynaklardan ve üst sistemlerden gelen birçok etkiye açık olan bireylerdeki ve toplumlardaki değişimin kaynağının yalnızca bir etkene dayandırılabilmesi gerçekçi olmayacaktır. Üstelik, sık aralıklarla yinelenen siyasal ve ekonomik dönüm noktaları veya krizler yaşayan bir ülkede, hangi etkenin öncelikli etkisiyle neyin ne zaman değişebildiğini görebilmek daha da güçleşebilmektedir. Dolayısıyla, bağımsız değişkenlerimiz olan üniversite ve belediye örgütleri, araştırma evrenimizdeki (Çiftlikköy yerleşim biriminde) saptanan değişimi başlatan ve bunun çapını belirleyen etkenler kümesinin iki elemanı olarak kabul edilmelidir. İzlerini arayarak varlığını sınıadığımız değişimin kapsamı ve sınırları ise alt denencelerimizle belirlenmiş durumdadır.

Özellikle son yirmi yıl içerisinde, birçok toplumsal alanda (ekonomik, siyasal, akademik,...vb) yaşananların, doğal ve olağan biçimde kabullenilebilecek bir masum

değişim seyrinin ötesinde olduğu da savunulabilir. Işık ve Pınarcıoğlu (2001)'nin nitelmesiyle, “Ulus devletin sosyolojisinden akışkanlıkların sosyolojisine, karşıtlıkların sosyolojisinden geçişkenliğin sosyolojisine” girilen veya “modernist paradigmadan post-modernist kuramsızlıklar”a (Şengül, 2001) koşturulan bir dönemde, her iki paradigmanın da artılarını ve eksilerini gözönünde bulundururken, Türkiye'nin özgün-yerel gerçeklerini de görebilmek, atlanmaması gereken bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu nedenle, Çiftlikköy'e ilişkin bulgular değerlendirilir ve tartışılırken, bu çalışmanın çıkış noktası olan *değişim* ve *gelişim* olgularına yüklenen anlamlar çerçevesinde, Çiftlikköy'deki kırsal yaşam izlerini küçümsemeyen ve buna paralel olarak kentsel karakteristikleri kutsamayan bir çizgi izlenmiş, bunun yanında, modernist söylemdeki tarihsel ilerlemeciliğin de bir biçimde kabulüne işaret edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, ilk olarak değişim, gelişme ve toplumsal değişim kavramlarının modernist dönemdeki içerikleri ile günümüzdeki durumları tartışılmıştır. Daha sonra değişimlerin, gelişmenin, küresel ve yerel çatışmalar ile küresel ve yerel kimliklerin, uzlaşmaların, kopuşların ve eklemlenmelerin mekanı olan kentlere dair yapılan tanımlamaların ve işlevlerin genel hatlı değerlendirmesi yapılmıştır. Bu çerçevede, yerel ve merkezi yönetim kavramlarının ve uygulamalarının tarihsel gelişimi de genel olarak tartışılmış ve daha sonraki bölümde Türkiye'nin ekonomik ve kentsel değişim süreci ve toplumsal yapısına yer verilmiştir. Bu bölümün ikinci kısmında Mersin'in kentsel, toplumsal ve ekonomik durumu genel hatlarıyla özetlenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, Çiftlikköy'e ilişkin çeşitli veriler, araştırma sonuçlar ve bunların tartışılması yer almaktadır.

Araştırmanın temel denencesi: “Mersin Üniversitesi kampüsünün Çiftlikköy'e taşınması, yerleşim biriminin ekonomik ve toplumsal yaşamında bir değişime yol açmış ve

kentleşmeye hız kazandırmıştır.” Temel denencenin sınanması amacıyla belirlenen alt denenceler ise:

- Çiftlikköy’de, tarımsal etkinliklerin yanısıra gelişen yeni ekonomik etkinlikler olmuştur. Mersin Üniversitesi merkez kampüsünün Çiftlikköy’e taşınmasıyla birlikte daha önce ekonomik ve toplumsal yaşamda ağırlığı olan tarımsal faaliyetlerle birlikte, üniversite çalışanları ve öğrencilere yönelik ekonomik etkinlikler oluşmaya başlamıştır.

- Çiftlikköy’de, hanehalkının toplumsal ve ekonomik yaşamında ve gelir düzeyinde, belediye sistemine geçişle birlikte değişimler ortaya çıkmıştır.

- Çiftlikköy’ün yerleşim sınırlarında ve konut yapısında değişimlerin yanısıra, hizmet işletmeleri çoğalmaya başlamış, inşaat alanları hızla artmış ve konut tipleri değişerek çok katlı konutlar ortaya çıkmıştır. Böylelikle, beldenin çehresinde belirgin değişimler gerçekleşmiştir ve bu mekansal değişim devam edecektir.

- Çiftlikköy’ün yönetim yapısının değişiminin de (muhtarlıktan belediyeye geçişle birlikte) kentsel gelişmeye etkileri vardır.

- Çiftlikköy halkının yararlandığı kentsel hizmetlerdeki değişim ve bu değişimin yeterliliğinin yanısıra Çiftlikköylüler’in kentsel hizmet beklentileri de değişim göstermektedir.

- Yukarıdaki değişimleri hem etkileyen hem de simgeleyen bir başka gelişme de, “Çiftlikköy’ün nüfus yapısında hareketlilik” (göç alma ve göç verme) biçiminde olmaktadır.

Araştırma kapsamında, hem nitel hem de nicel analiz yöntemlerinden yararlanılmış, çoklu araç kullanımı gözetilmiş ve araştırma evrenindeki farklı kesimlerden veri toplanılmasına gayret gösterilmiştir. Kullanılan temel araştırma ve gözlem araçları şunlar olmuştur: Genel Görüşme Cetvelleri, Sağlık Ocağı Personeli ve İlköğretim Okulu

Öğretmenleri Görüşme Cetvelleri, Hanehalkı Soru Dizisi, İşyerleri Soru Dizisi ve Fiziksel Gözlem Formları. Görüşme cetvelleri ile gözlem formlarının analizi nitel teknikle gerçekleştirilmiş, soru dizileri ise nicel analiz tekniği çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışma aracılığıyla, Çiftlikköy yerleşim biriminin yaşamında, üniversite ve belediye sonrası nelerin değiştiğinin ve bir açık alt sistem olarak Çiftlikköy'deki yaşam biçiminin küresel ve ulusal sistemlerle gösterdiği paralellikler ve zıtlıkların da tartışılması hedeflenmiştir.

Çalışmanın bir başka hedefi ise, “geleceğe bir belge bırakmak” biçiminde tanımlanabilir. Mersin Üniversitesi kampüsünün taşınması sonrasında ortaya çıkan değişim göstermektedir ki, Çiftlikköy, böylesi bir etki olmaksızın göstereceği değişimden daha hızlı değişmektedir. Bu değişimin izlenmesi ve gelecekteki benzer çalışmalar için bir kaynak yaratılması da, bu çalışmanın amaçlarından biridir.

1. BÖLÜM DEĞİŞİM VE GELİŞME

I.1. Toplumsal Gelişme ve Değişim

Değişim, Aristoteles'den Ibn Haldun'a, Marx'dan Weber'e kadar birçok düşünür ve sosyal bilimcinin ele aldığı bir kavram ve olgudur. Aristoteles, bir terim olarak *değişimi* "karşılıklı iki durumda birinden öbürüne geçme" anlamında kullanmıştır ve ona göre üç türlü değişimden söz edilebilmektedir: "Yokluktan varlığa geçerek (doğum), varlıktan yokluğa geçerek (ölüm), varlıktan varlığa geçerek (devim)" (Hançerlioğlu, 1982:57).

Ibn Haldun, özellikle tarih bilimiyle ilgilenenlerin ve tarihçilerin dikkatini çekerek, değişimi, tüm varlıklar için geçerli olan bir yasa biçiminde nitelmiş ve kişilerin, milletlerin, devletlerin, şehirlerin ve çağların belli bir değişim süreci izlediğini belirtmiştir (Ugan, 1989). Ozankaya (1995:36), genel bir tanım olarak değişmeyi "bütün nesne ve olayların her türlü devimi ve etkileşmeyi, bir durumdan bir başka duruma her türlü geçişi dile getiren en genel varoluş biçimi" olarak tanımlar.

Toplumbilimsel özden uzak olmayan bir kavram olarak değişim, gerçek içeriğini *toplumsal değişim* kavramı altında barındırır. Ekonomik, demografik, teknolojik ve coğrafi bileşenleriyle toplumsal değişim kuramları ve tartışmaları, Kuzey Batı ve Batı Avrupa'da XVII. ve XVIII. yüzyıllarda doğan değişimlerle ortaya çıkmıştır. Marshall (1999), toplumsal değişmeyi, *sosyolojinin temel problemlerinden biri* olarak kabul eder ve ilk sosyolojik analiz girişimlerinin, Avrupa'yı saran iki büyük değişim dalgasının (sanayileşme ve Amerikan ve Fransız devrimleri) açıklanması gerekliliğinden doğduğunu belirtir. Ozankaya (1995:133), toplumbilim terimleri sözlüğünde, toplumsal değişimi, "toplumun herhangi bir dönemdeki düzenine özgü yerleşik özdeksel ve tinsel öğelerinde yeni özelliklerin oluşması" şeklinde açıklamıştır. Bir başka tanıma göre toplumsal

değişme, “belli bir topluluğun yapısını ve toplumsal işleyişini geçici ve anlık olmayan biçimde etkileyen ve tarihinin akışını yeniden düzenleyen, zaman içinde gözlenebilen tüm toplumsal dönüşümlerdir.” (Bremond ve Geledan, 1984:311). Hançerlioğlu'nun (1986: 86) Tütengil' den aktardığı tanıma göre toplumsal değişme ise, “ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda sanayileşmenin neden olduğu bir değişme” biçiminde tarif edilmiştir. Bu tanımlamalara ve benzeri tanımlara dayanarak, toplumsal değişim tanımlarında öne çıkan ortak bileşenlerin, toplumsal yapı ve yenileşme olduğunu ileri sürebiliriz. Öncelikle belirtmelidir ki, bir değişimin doğduğu bir *toplumsal yapının* temel bileşenleri olarak *doğal kaynaklar, doğal kaynakları işlemek için kullanılan teknoloji, nüfus ve özellikleri, sosyal organizasyon* ve bunların tümünün etkileşiminden doğan *bir değerler sistemi* sözkonusudur (Kıray, 1999). Değişim, bu bileşenler içerisinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, toplumsal değişme kuramlarını tartışmadan önce, toplumsal değişme kuramlarına temel olduğu varsayılabilecek bazı sayıltıları da şöyle toparlayabiliriz (Özkalp, 1990): Değişme doğal bir olgudur; değişimin önüne geçilemez; değişme kaçınılmazdır; değişme süreklidir; değişme gereklidir ve benzerlikler gösterir. Özkalp (1990), toplumsal değişmeye yol açan kaynakları iç ve dış olmak üzere ikiye ayırmıştır. Dış kaynaklar olarak çevresel değişmeler, istila, kültürel temas ve yayılma. iç kaynaklar olarak ise keşifler ve icatlar ile nüfus hareketlerini tanımlamıştır. Ayrıca, Kıray (1999) da, toplumsal değişimin içsel ve dışsal dinamikleri olduğunu ve değişimin, toplumun hangi özellik veya özelliklerinde ortaya çıkarsa çıksın, toplumun bütüncül yapısı içerisinde zincirleme reaksiyonlarla süreklilik gösterdiğini vurgulamaktadır.

I.1.1. Toplumsal Değişim Kuramları

Yukarıda değinildiği gibi, Kuzey Batı ve Batı Avrupa toplumları tarihinde XVII. ve XVIII. yüzyıllarda yaşanan dönüşümler, günümüz bilim dünyasının temellerini oluşturmuştur. Batı düşünce dünyasının gelişimi içinde, başlangıcını Rönesans'tan itibaren gözlemleyebileceğimiz *modernite* olgusunun ve bir modernlik projesi olarak Aydınlanma'nın özünde, akıl ve bilim aracılığıyla, dinsel inançların toplumsal yaşantıdaki merkeziliğinin ortadan kaldırılması yer almaktadır ve kuramsallaştırılan ilk büyük toplumsal değişimler de, *modernleşme* eyleminin çoksüreçli (modern dünyayı oluşturan bireyselleşme, sekülerleşme, endüstrileşme, kültürel farklılaşma, metalaşma, kentleşme, bürokratikleşme süreçleri) içeriğini (Urhan, 1999) oluşturan dönüşümlerdendir ve ileride tartışılacağı üzere, yeni veya revize edilmiş oluşumların ve önceki dönemlerin meyvelerinin eklenmesi sonucunda, toplumsal değişimlerin, karşılıklı etkileşimli süreçler halinde süreklilik sergilediğini öne sürmek yanlış olmayacaktır.

Denilebilir ki, toplumsal değişme üzerine fikir üreten ilk kuramcıların görüşleri, karşıt görüşlerle kanıtlanmadığı gibi, bu görüşler, daha sonra gelen sosyologlar tarafından (özellikle toplum ve insan konusundaki bilgilerin artmasıyla) yeniden düzenlenmiş ve benimsenmişlerdir. Toplumsal değişim kuramları ağırlıklı olarak evrimci, diyalektik ve yapısal-fonksiyonel modeller biçiminde sınıflandırılabilir. Ancak, tüm teorik zeminin yansıtılabilmesi için, bu çalışmada, Kongar'ın (2000) sınıflandırmasında yer alan organizmacı modeller, yapısal-fonksiyonel modeller, çatışma modelleri ve modernleşme kuramlarına da yer verilmiştir.

ORGANİZMACI MODELLER

Kongar (2000), bu sınıflandırma altında Ibn Haldun, Danilevsky, Spengler, Kroeber ve Toynbee'ye yer vermektedir. Buna göre, organizmacı olarak adlandırılacak yaklaşımların ortak yönleri ve genel değerlendirmesi şöyle özetlenebilir:

- Uygarlıkları veya kültürleri canlı organizmalar gibi değerlendirir ve onların da doğup gelişikten sonra öldüklerini kabul ederler.
- Bu kuramlar, tarihsel incelemelere dayanmaktadır.
- Ibn Haldun (devletler üzerine eğilmiştir) dışındakiler, inceleme birimleri olarak uygarlıkları ele almışlardır.
- Modeller, tarihsel inceleme yoluyla geliştirilmiş ve tarihsel verilere dayanarak kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Ibn Haldun, herşeyin herzaman değiştiği gerçeğini ilk kez toplumsal yaşama uygulayan düşünürdür. Danilevsky, uygarlıkların doğuş ve ölümlerine ilişkin kanunlar ileri sürmüştü ve bazı uygarlıkların insanlık tarihine özel katkılarda bulunduğunu gözlemlemiştir (örneğin, Sami uygarlığı din, Roma ise hukuk ve siyasal örgütlenme,...vb). Ona göre, insanlığın ilerlemesi doğrusal ve tek yönlü değildir. Toynbee de benzer biçimde tarihsel örnekler ve sınıflandırmalarla uygarlıkların değişim ve gelişim evrelerini açıklamaya çalışmıştır.

EVİRİMCİ MODELLER

XIX. yüzyılda birçok düşünür, sosyal düzensizliği ve değişmeyi evrimsel bir gelişmeye bağlı olarak açıklamaktaydı. Bu temel üzerinde yaklaşım geliştiren bilim adamları arasında Childe, Comte, Weber, Spencer, Durkheim ve Gökalp sayılabilir (Kongar, 2000). Öncelikle, *evrim* teriminin genel ve evrensel anlamına bakıldığında, Hançerlioğlu'nun (1986:137) "nicelikçe değişmelerin nitelikçe değişmeleri gerçekleştirdiği

gelişme süreci” şeklindeki tanımı karşımıza çıkmaktadır. Hançerlioğlu, diyalektik özden hareketle, evrimin kaynağı ve gerçekleştiricisi olarak tüm olgulardaki karşıtlıklara (evrim, karşıtların yenileşme savaşımıdır; bu savaşın sonunda meydana gelen yeni, yerini aldığı eskinin de sağlam yanlarını içerecektir) yer verirken, *kaba evrimcilik* ve *yaratıcı evrim* gibi metafizik yön içeren evrim yaklaşımları olduğunu da belirtmektedir. Bu noktadan hareketle, yukarıda yer verilen toplumbilimcilerin evrim olgusuna yaklaşımlarının da aynı olmayabileceğini belirtmek yerinde olacaktır. Örneğin A.Comte, toplumların tarih boyunca birçok aşamadan geçtiğini ve bu aşamaların bazılarında uyumsuzluklar olabileceği gibi, bazı dönemlerde de uyum ve düzenliliklerin hakim olacağını ileri sürer (Özkalp, 1990). Comte’a göre önemli olan bir toplumdaki sorunlardır ve o sorunlar aynı zamanda değişmeyi yaratan etkenler niteliğindedir. Toplumsal değişme ise, birbiri ardından gelen bir dizi aşamada (her aşama kendinden öncekinin zorunlu bir sonucu olduğu gibi, kendinden sonrakinin de hazırlayıcısıdır) ortaya çıkar ki, bu aşamalar bir evrim şeklinde olup, daha ileriye ve iyiye doğru götüren bir gelişme niteliğine sahiptir (Kongar, 2000).

H. Spencer da toplumların daha iyiye ve güzele doğru bir değişim izleyen yapılar olduğunu savunur. Toplumun gelişip bir sanayi toplumu haline gelmesi bir evrim sonucunda olacaktır ve bu evrim sürecinde toplum karmaşıklaşacak, onu meydana getiren parçaların fonksiyonlarında farklılaşmalar başlayacaktır. Nihayet. bu evrim sonucunda toplum sanayi toplumlarına özgü bir düzene kavuşacaktır (Özkalp, 1990). Ancak, Spencer’a göre evrim, kesintisiz ve niceliksel artışlarla gerçekleşir; niteliksel değişme ve sıçramalara yer yoktur (Hançerlioğlu, 1986). Diğer yandan, Spencer’ın evrimci değişim görüşü, modern anlamdaki takipçisini sosyo-biyoloji disiplininde bulmuştur. Örneğin, E.Wilson gibi araştırmacılar, uyumu (adaptasyonu) öne çıkaran bir toplum görüşü ortaya atmışlar, biz insanların (bireysel ve toplumsal olarak) milyonlarca yıldır uyarlanarak

geliştirilen hayatta kalma stratejilerinin ürünü olduğumuzu savunmaktadırlar (Marshall, 1999).

M.Weber, toplumsal değişmeyi kültürel ve toplumsal olarak ikiye ayırmaktadır. Buna göre, toplumun kültürel değişmesi, yine doğrusal bir yönde ve rasyonelliğe doğru olmaktadır (Kongar, 2000). Durkheim ise, toplumsal farklılaşma ve değişmeyi işbölümünün gelişmesine, yani uzmanlaşma sonucu doğan bireysel farklılıkların düzeyine bağlamaktadır. Dolayısıyla, esas olarak, toplumsal değişmenin temelinde yatan etken teknolojidir. Ancak, bu, üretimi değil rekabeti (ve dolayısıyla farklılıklardan ve uzmanlaşmalardan kaynaklanan organik dayanışmayı) arttırmak içindir. Fakat, Durkheim'in asıl önem taşıyan saptaması, bütün toplumsal olguların nedeninin başka toplumsal olgularda aranması gerekliliğidir (Kongar, 2000). Toplumsal olgu ise, bireyin üzerine bir dış baskı yapmaya muktedir olan (sabit ya da değişken) ve bireysel görüntüden bağımsız olan her davranış şeklidir. Böylece Durkheim, toplumsal değişmenin kaynağını da toplumsal olgulara dayandırmaktadır. Çünkü, toplumsal olgunun hissettirdiği toplumsal baskı, bireye, kendisinin dışında bir ya da birden çok kuvvetin bulunduğu fikrini verir. Örneğin, Fransız devrimi sırasında, vatan ve hürriyet gibi kavramlar toplum tarafından kutsal birer varlık haline getirilmiştir (Kongar, 2000).

DIYALEKTİK MODELLER

Diyalektik anlayış, tarihsel olarak, hareket ve değişme anlamında ortaya çıkmıştır ve şu kurallar çerçevesinde özetlenebilir (Kongar, 2000):

- Herşey her zaman değişir.
- Değişme sırasında, bütün varlık ve öğeler, zıtlar da dahil olmak üzere birbirlerini etkiler.
- Herşey kendi zıddını beraberinde getirir ve kendi zıddını yaratır.

- Nicelik değişmesi, belli bir aşamadan sonra niteliğe dönüşür.

Antik çağdan bu yana çeşitli anlamlarda kullanılan bir terim olarak diyalektik, bir düşünce tarzı olarak Hegel tarafından geliştirilmiştir. Hegel, ruh ve madde ikiliğini ortaya koyup, varlığın özü olarak çelişmeyi kabul eder. Buna göre, varlık da yokluk da aynı şeylerdir ve kendi çelişiklerini içermelerinden dolayı değişmektedirler (Kongar, 2000). Diyalektik daha sonra Marx ve Engels'in katkılarıyla yeni boyutlar kazanmıştır. Marx, toplumsal evrimde itici güç ya da belirleyici öge olarak üretim tekniklerini ve dolayısıyla ekonomik ilişkileri (altyapıyı) görür ve bu ilişkilerin üretimle ilgili tüm kurumlarla birlikte (özellikle mülkiyeti) siyasal değişimi de biçimlendirdiğini savunur (Kışlalı, 1991). Üretici güçler, belirli bir üretim biçimini, üretim biçimi belirli bir sınıfsal yapıyı, sınıflar arasındaki güç dengesi veya dengesizliği de belirli siyasal kurumları yaratıyor demektir. Bu oluşum sürecinin (toplumsal değişme mekanizmasının) özünde ise sınıflararası çatışmalar yatar (Kışlalı, 1991). Doğa ve toplum, çelişmelerle gelişir, ancak, her çelişmenin yüksek bir kesime varabilecek gelişme gücü yoktur; bu nedenle, sadece gelişme gücü olan çelişmelerde çatışma başlar (Hançerlioğlu, 1992). Özetle Marx, toplumsal değişmeyi (ve siyasal devrimleri), toplumun kendi içinden, üretim biçimi ve güçlerine bağlı olarak meydana gelen çatışmaya bağlar. Engels'e göre diyalektiğin kanunları, doğanın ve insan toplumlarının tarihinden elde edilmiştir. Buna göre *tarihsel maddecilik*, üretimi ve üretilen malların değişimini her toplumsal düzenin temeli olarak görür (Kongar, 2000). Bilindiği gibi, Batılı anlamdaki kapitalist bir toplumda, burjuva sınıfı üretim araçlarının sahibi ve ücretli emeğin patronuyken, proleterya, üretim araçlarına sahip olmayan ve emeğini satan sınıftır. Burjuvazi geliştikçe sermayenin ve gücün tekelleşmesi sonucu fakirlerin daha fakirleşmesi ve zenginlerin daha zenginleşmesiyle sömürünün şiddeti ve orta sınıfların ve aşağı tabakalardakilerin de memnuniyetsizliği

artacak ve burjuvaziye karşı çıkararak iktidarı ele geçireceklerdir. Üretim araçlarının mülkiyetinin devlete verilmesiyle ve devrimi yapan sınıfın kendi sınıfını da yok etmesiyle birlikte, sınıf farklılıklarının kalmadığı bir toplumsal yapıya ulaşılabilecektir (Kongar, 2000). Sonuç olarak, tarihsel maddeciliğe dayanan bu süreç, komünist manifestoda vurgulandığı gibi, “sınıf mücadeleleriyle ve çatışmalarıyla dolu olan insanlık tarihinin” (Kışlalı, 1992) gelecekte iyi günlere ulaşacağına işaret etmekte, böylece, gelişmenin ve ilerlemenin de sağlanmış olacağını öngörmektedir (Mazrui, 1995).

YAPISAL-FONKSİYONEL MODELLER

Diyalektik kuramlarda olduğu gibi, yapısal-fonksiyonel kuramlar da önemli ölçüde evrimci yaklaşımdan etkilenmişlerdir. Toplumsal evrim, denge, toplumsal yapı ve kültürel yapı ayrımı gibi temel kavramlar evrimci kuramlardan aktarılanlardır. Buna karşılık, yapısal-fonksiyonel kuramlara özgü önemli kavramlar da mevcuttur. Bunların birincisi, yapılar ile fonksiyonlar arasındaki ilişkidir (Kongar, 2000). Buna göre her yapı, bir fonksiyon sahibi olduğu için gelişir; yoksa, yapılar var olduğu için belli fonksiyonlar ortaya çıkmaz. Yani, yapılar fonksiyonları değil, fonksiyonlar yapıları yaratırlar (örneğin, insan ağız olduğu için konuşmaz, fakat, konuşma fonksiyonunu gerçekleştirmek için ağız gelişmiştir) (Kongar, 2000). Yapısal-fonksiyonel yaklaşımın ikinci temel kavramı ise, bütün toplumsal yapı ve birimlerin, toplumsal sistem için fonksiyonel olduklarıdır. Bu iki temel kavram, yapısal-fonksiyonel kuramların toplum anlayışını geliştirmiştir (Kongar, 2000). Kuramların başlıca temsilcileri olarak T.Parsons, K.Merton ve M.Kıray sayılabilir.

Parsons'un değişim modelinde kullandığı üç terim *toplumsal yapı*, *toplumsal sistem* ve *aktördür*. Aktör, toplumsal bir pozisyon ve dolayısıyla bir rol sahibi olan kişi; toplumsal sistem, aktörler arasındaki etkileşim süreçleri; toplumsal yapı ise aktörlerin toplumsal ilişkilerinin kalıplaşmış sistemidir (Kongar, 2000). Buradaki değişim modeli,

farklılaşma fikrine dayanır. Herhangibir toplumsal birim, basit ve farklılaşmamış bir yapıya sahiptir. Farklılaşma süreci içerisinde, çeşitli fonksiyonlar kendi yapısal birimlerine sahip olurlar. Örneğin, bir zamanlar aile içerisinde yerine getirilen imalat ve sosyalizasyon (toplumsal değerlerin bireye nakli) süreçleri, artık fabrikalarda ve okullarda yerine getirilmektedir (Kongar, 2000). Toplumsal değişme, bir denge içerisinde basitten karmaşığa doğru giden bir toplumun normal evrimi niteliğindedir. Ayrıca denilebilir ki, fonksiyonalistler, sosyolojiyi tarihsel boyutundan vazgeçirmek için çalışmışlardır. Bir bakıma hem tarihi hem de toplumsal değişmeyi reddetmektedirler (çünkü, önce kültürel antropolojide uygulanmaya başlanan bu model, antropologların inceledikleri eski toplumların genel ve bilinen bir tarihleri olmaması nedeniyle tarihin dışlanmasına yönelmiştir) (Özkalp, 1990).

Diğer bir fonksiyonalist olarak Merton, toplumsal değişmeyi (Durkheim'dan etkilenerek) *anomie* kavramıyla açıklar. Merton'un *anomie* kavramı şöyledir: Kişinin çevresi, toplumsal yapı (çeşitli şekillerde içinde bulunulan toplumsal ilişkiler) ve kültürel yapı (değerler ve normlar) olmak üzere ikiye ayrılır. Eğer kültürel norm ve amaçlar ile bireylerin bunlara uymasını sağlayan toplumsal yapı arasında kopma varsa, *anomie* (gerilimler ve çözüme) doğar (Özkalp, 1990).

M.Kıray, değişme konusunda makro düzeyde evrimci bir yaklaşımı benimser ve toplumların gelenekselden moderne veya feodalden moderne doğru geliştiğini belirleyen ikili modelleri izler, fakat, toplumun her zaman fonksiyonel bir bütün olduğundan hareketle, yapının çeşitli öğelerindeki değişimlerin, bu fonksiyonel bütünlüğü bozmayacağını kabul eder. Bu nedenle, ikili (geleneksel-modern veya feodal-burjuva toplumu gibi) değişim modellerinin sakıncalı olduğunu vurgular (Kongar, 2000). Kıray'a (1999) göre bir toplumsal değişim, belirli evreler halinde gerçekleşir. Değişimin bütün

olarak yapısal bir nitelik kazanabilmesi için belli bir düzeye ulaşması gereklidir. Bu nedenle, belli bir zaman kesitindeyken toplumun bazı bileşenleri değişimin ilk evreleri içinde olup, diğer başka bileşenleri ise değişimden yapısal olarak etkilenmiş olabilir. Bu durum sürerken, değişimi doğuran etkenlerin baskı şiddetine göre, eski ve yeni yapının özelliklerinin birarada yaşamaya devam etmesi de olanaklıdır (Kıray, 1999). Bir toplumsal yapının (*doğal koşullar, üretim teknolojisi, demografik karakteristik, sosyal organizasyon* ve bunların hepsinin etkileşiminden doğmuş bir *değerler sistemi*) bileşenlerinin birbirlerine bağlı ve karşılıklı bağımlılık içinde olmalarından dolayı, değişim rastgele olamayacağı gibi, bu bütüncül yapının bir tarafının değişip diğer taraflarının aynı kalmasına da olanak vermez (Kıray, 2000). Bu noktada Kıray (2000:19-20), ikili yaklaşımların ve fonksiyonel kuramların boşluğunu dolduran büyük saptamasını şöyle açıklar:

Denge halini sürdüren, toplumdaki çeşitli kurum ve değerlerin birbirleriyle bağlantısını devam ettiren, değişimin hızına ve yönüne bağımlı iki oluşum göze çarpar. Bu iki oluşum, genellikle yapının daha çok değişen yönleri ile daha yavaş değişen yönleri arasında beliren açıklığın doldurulmasını temin eder. Ve dolayısıyla çözülmeyi (disorganization) ve bunalımı önler. Değişme çok yavaş olduğu zamanlar, sık sık eski düzene has kurum ve değerlerin yeni yapı içerisinde ya da yeni düzenin kurum ve değerlerinin eski yapı çerçevesinde anlamlar, fonksiyonlar kazandığı, yoruma uğradığı görülür. [...] Değişimin bunalımsız olmasını sağlayan, çözümlenin önüne geçen ve her iki sosyal yapıya da ait olmayan bu yeni beliren kurumlar, ilişkiler, değerler ve fonksiyonları biz “tampon mekanizmalar” terimi ile ifade ediyoruz. Bu tampon mekanizmalar sayesinde, sosyal yapının çeşitli yönleri birbiri ile bağlanır, fonksiyonel bütünün parçası olmayan taraflar kaybolur. Bu şekilde, toplumun orta hızda bir değişme oluşumunda da görece bir denge halinde kalması olanağı bulunur.

Kıray, tanımladığı bu tampon kurum ve mekanizmaları, 1962 yılında Ereğli’de yapmış olduğu araştırmalarda da gözlemlemiş ve yorumlamıştır. Örneğin, Ereğli’de ticaret yoluyla servet ve nüfuz edinmiş (feodal tarzdaki geniş toprak sahipliğiyle değil) tüccarlar ile sıradan köylülerin ticari faaliyetten öteye geçen yakın ilişkilerini (köylünün ihtiyacı olan sosyal sigorta ve sosyal dayanışma faaliyetleri- aracılık yapma, şehirde iş takibi, uzun vadeli borç verme,...vb.) denge sağlayıcı önemli bir tampon ilişki olarak nitelendirmiştir (Kıray, 2000). Ayrıca, Kongar da (1972), İzmir’deki kentsel aileler üzerindeki araştırmasında, aileyi, makro düzeyde tampon mekanizma fonksiyonuna sahip bir tampon kurum olarak ele almıştır.

ÇATIŞMA MODELLERİ

Yapısal-fonksiyonalist teorilerin toplumsal yapının uyumlu ve bütünleşmiş bir varlık olduğu görüşüne karşılık, çatışma kuramları, toplumun birbirleriyle çatışan birimlerden ve ögelerden kurulu olduğunu ve toplumun değişiminin bu çatışan birimlerin itici gücüyle meydana geldiğini savunur (Kongar, 2000). Bu modelde, çatışmanın kaynağı bakımından iki ayrı kanat olduğu söylenebilir. Birinci görüşe göre çatışma, bireyin içgüdüsel bir niteliğidir ki bu nedenle çatışma, kaçınılmaz ve evrenseldir. Freud ve Simmel bu görüşün temsilcileridir. İkinci görüş, çatışmanın, toplum içindeki çeşitli grupların çıkarlarının çatışmasından doğduğunu ileri sürer. Diyalektik kuramlar bölümünde yer verdiğimiz K. Marx, Pareto ve Dahrendorf da bu görüşün temsilcileridir (Kongar, 2000). Marx, yaşadığı dönemin toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunlarına Kapital, Politik Ekonominin Kritiği ve Komünist Manifestosu gibi yapıtlarda reaksiyon göstererek, toplumun çatışma yönelimli teorisini geliştirerek ve toplumun ekonomik altyapısı (üretim araçları, üretim güçleri ve ilişkileri) ile normatif üst yapısı (devlet ve düşünceler gibi)

arasındaki ilişkileri analiz ederek çatışma kuramının öncülüğünü yapmıştır (Kızılçelik, 1993). Çatışma kuramlarının temel özellikleri şöyle özetlenebilir (Kızılçelik, 1993):

- Toplum, birbirleriyle savaşan grupların veya çıkarların sistemidir.
- Bir toplumdaki insanların, isteyip elde etmek için çaba sarfettikleri birçok temel çıkarları bulunur.
- Toplumsal çatışma, monopolleşme ve kaynakların kıtlığından doğar.
- Çatışma, toplumsal amaçların yerine getirilmesine ve toplumun ilerlemesine katkıda bulunan bir olgudur.
- Çatışma yok edilemez. Toplumdaki zorlamalar çatışmayı, çatışma da toplumsal değişmeyi doğurur.
- Toplumda, zorlamaya dayalı bir denge bulunur.

MODERNLEŞME MODELLERİ

Günlük dilde kullanılan modernleşme, yenileşme, çağdaşlaşma, ilerleme, gelişme ve kalkınma gibi deyimlerle sosyolojik değişme arasında belirgin farklar vardır. Toplumsal değişme belirli bir değer yargısı taşımazken, kalkınma ve ilerleme gibi kavramlar belirli bir amaca yönelik olarak bir değer yargısı taşımaktadırlar (Özkalp, 1990). Ancak, *modernleşme* kavramından önce, *modern* olanın, modernliğin veya *modernitenin* ne olduğuna bakmak yararlı olacaktır. Bir kavram olarak modernite, Weberci anlamda, feodaliteyi veya ortaçağları izleyen ve aklın öncelikli olduğu bir tarihsel dönemdir. Bu anlamda, modernite çağının ve modernleşme sürecinin kavramsal öncülleri *aydınlanma çağı* ve *ilerici tarih* (insanın akıl ve bilimi kullanarak sürekli ileriye gitmesi) *anlayış*ıdır (Şaylan, 1999). Tarihin ileriye doğru akmasının nihai hedefi ise (yukarıda diyalektik ve çatışma kuramlarında değinildiği gibi), ideal bir toplum düzenidir ve aydınlanmanın bütün düşünce modelleri (Marxizm ve liberalizm gibi) tarihin mutlu ve uyumlu bir toplumsal

düzene ulaşacak biçimde aktığını ve insanların bu akışa katkıda bulunması gerektiğini savunur (Şaylan, 1999). Diğer yandan Weber, modern dünyayı demir bir kafese benzetir, çünkü, o dünyadaki maddi ilerlemenin bedeli, bireysel yaratıcılığın ve özneliğin ezilmesidir; buna neden olan etken ise bürokratik kurumlaşmadır (Urhan, 1999).

Tarihsel bir kesitleme ve zaman boyutunda bir işaretleme yapmak gerekirse, modernliğin başlangıcının rönesans olduğu söylenebilir. Rönesans ve aydınlanma ile birlikte bilim, insan aklı ve özgür birey, dinin ve tanrının yerini alarak yeni bir yaşam felsefesine geçişi doğurmuştur (Urhan, 1999). *Bir aydınlanma projesi* olarak da tanımlanır modernizm ve bu proje dünyanın belli bir yerinde (Avrupa'da) ortaya çıktıktan sonra dünya ölçeğinde yayılmıştır (Şaylan, 1999). En yaygın tanımıyla aydınlanma, insanın özgürleşip yücelmesi olarak ifade edilebilir. Özgürleşme ve yücelme için ise doğadaki güçlere hakim olmanın gerektiği ve bunun da bilim ve kuram yoluyla başarılacağı öngörülmüştür (Şaylan, 1999). Aslında, son üçyüz yıl içindeki bilimsel başarılarla ve teknolojik ilerlemelere bakılarak, bu projenin başarıya ulaşmış olduğu söylenebilir; ayrıca uygulama açısından projenin hala sürdüğü de görülmektedir. Buna karşılık, bu projenin bir düş olduğunu, bilimsel atılımlar yapan insanoğlunun Hiroşima'yı ve Nazi kamplarını engelleyemediğini vurgulayanlar da olmaktadır (Şaylan, 1999).

Modernizmi, ideolojik içeriği olan bir kuram halinde ve *Batılı beyaz adamın* kurduğu dünyanın temeli olarak gördüğümüzde, Doğu'nun veya dünyanın diğer kesimlerinin nasıl konumlandırıldığını da yorumlamak gerekiyor. Modern, uygar ve ileri olma sıfatlarını kendinde tutan Batı, dünyanın diğer bölgelerindeki toplumların, bu sıfatların karşısında veya öncesinde (o hedefe doğru ilerleme süreci içinde) olduğunu kabul etmiştir (Keyman ve diğerleri, 1996). Hobsbawm'ın *akıl dönemi* ve *sermaye dönemi* kavramlarıyla ifade edilecek olursa, akıl dönemi, modern topluma özgü yerel bir kesit iken,

sermaye dönemi, modernitenin dışı ihraç edilip uluslararasılaştığı bir aşamadır (Keyman ve diğerleri, 1996). Bazılarına göre de modernite, tarihin belli bir aşaması değildir; bir ürün veya yapı da değildir. Sürekli ve rasyonel biçimde yenilenmeyi ifade eder. Geçmiş, başarıya ve moderniteye giden adımlardan oluşur (doğrusal tarihsel ilerleme) ve insanlığın teknolojik ilerleyişi hızlandıkça, sürekli yenilenme, özgürleşme ve özgürce tüketime dayanan bir yaşam tarzı doğar (Lloyd, 2000). Teknoloji ve rasyonel bilimler insanı özgürleştirip bireyselleştirir (bireyselleşme, teknolojik yeniliklerle sağlanan ürünlerin kitlesel tüketimiyle ifade edilir); ancak, modern tüketimin yapısı, bireyi sürekli olarak yeni nesnelere yönlendirdiğinden, tam olarak tatmin edilemeyen istekler ve tatminsizlik de modernliğin diğer ürünleri olarak sahnededir (Lloyd, 2000).

İ. Tekeli'nin (2001) modernite analizi ise, modernitenin dört boyutunu ve bunlar arasındaki gerilimleri sergilemektedir. Birinci boyutu olan *ekonomik* yön, kapitalist ilişkiler içinde, inorganik enerjiye dayanarak üretim yapan sanayileşmiş toplum tipini yansıtır. İkinci boyut, *bilgiye yaklaşımdır*. Toplumsal olguların doğru bir temsiline yapılabileceğine ve dolayısıyla nesnel bir toplumbilimin kurulabileceğine inanılmaktadır (toplumsal değişme üzerine yukarıda özetlenen yaklaşımlarda olduğu gibi). Üçüncü yön, *bireyselleşmedir*. Geleneksel toplum bağlarından kurtulmuş, kendi aklıyla kendini yönetebilecek bireyler söz konusudur. Dördüncü boyut, *kurumsal yapısıdır*. Yukarıda belirtilen ekonomik yapı içerisinde, bilimsel temellerle yönlendirilen ve özgür bireylerin yaşadığı bir toplum düzeni de, yeni bir örgütlenme biçimi doğurmuştur. Bu yeni örgütlenme yapısı, ulus-devlet ve demokrasi niteliklerini taşımaktadır. Özetle ulus-devlet örgütlenmesi, yerel bağlamdaki toplumsal ilişki biçimini aşp, daha yaygın bir zaman ve mekan zemininde anonim toplumsal ilişki kalıpları oluşturulabilmesi gereğiyle doğmuştur

denilebilir (Tekeli, 20001)¹. Bu noktada Tekeli, modelin içerdiği yapısal gerilimlere işaret etmektedir. Birincisi, kapitalizmin eşitsizliği sürekli olarak tekrarlayan gelişme dinamiği ile demokratik ulus-devletin eşit haklara sahip bireylere dayanan felsefesi arasındaki çelişkiden doğmaktadır. Diğeri ise, kapitalist üretim düzeninin, ulus-devlet sınırlarına sığmayıp tüm dünyaya yayılma eğilimi sergilemesidir. Nitekim Tekeli (2001), modernite projesinin veya modernleşmenin, Avrupa dışındaki ülkelerde doğuşunun temel nedenleri olarak bu karakteristiği göstermektedir.

Eisenstadt, modernleşmeyi, tarihsel olarak Batı Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da geliştirilmiş olan toplumsal, ekonomik ve siyasal sistemlere doğru bir değişme süreci biçiminde tanımlarken, Lerner, modernleşmenin temelinde akılcı ve pozitivist bir ruhun benimsenmesinin yattığını ve bu konuda Batı modelinin evrensel geçerliliği olduğunu savunur (Kongar, 2000). Batı'da görülen kentleşmenin, artan okuryazarlığa, artan okuryazarlığın kitle iletişim araçlarının daha etkili olmasına ve etkisi artan kitle iletişiminin de daha geniş ekonomik ve toplumsal katılıma yol açtığını ileri süren Lerner, bu sürecin bütün dünyada geçerli olduğunu da savunur.

Kongar (2000) ise, tarafsızlıktan ve ideolojilerden uzak bir modernlik tanımı sunma amacıyla, evrensel bir ölçüt olarak *teknolojiyi* önermektedir. Lerner, endüstrileşmenin bir toplumda yarattığı değişmeler konusunda, *insan tipi* üzerine yeni öneriler getirmiştir. Modern toplumların insan tipi olarak *katılan bireyi* gösterir (Kongar, 2000). Katılımcı bir birey siyasal, ekonomik ve kültürel bütün toplumsal etkinliklere karşı ilgilidir ve bu ilginin ardında yatan neden *empati* (insanın, kendini başkasının yerine koyabilme yeteneği) dir. Lerner, empatiye sahip bir insanın, benzetmek istediği kişileri ve kendisine benzeyenleri belirleyebilen, onlarla birleşebilen, böylece hayat görüşünü

¹ Ancak burada, ulus-devletin, Avrupa toplumlarının özelliklerine ve kapitalizmin gelişim aşamalarına dayanarak nasıl doğduğu konumuz dışında kalmaktadır.

genişletebilen bir kişi olduğunu kabul etmektedir. Böylece, modern toplum insanları, geniş kitle iletişim araçları yoluyla empati becerilerini de geliştirebildikleri için, modern bir toplum, bu tür insanların geliştirdikleri fikir birliğine dayanır. Lerner, böyle bir modern toplum yapısının ateşleyicisi olarak *kentleşmeyi* gösterir (Kongar, 2000). Ona göre bir toplumdaki gönüllü kentleşme oranının yüzde yirmibeşi geçmesiyle birlikte modern üretim gerekliliği doğar ve modernleşme başlar. Kentleşmeyi, okuryazarlık oranındaki artış izler (okuryazarlık oranının artışı hem endüstrileşmenin bir sonucu hem de onun gerçekleşmesi için gerekli bir koşuldur); onun ardından ise kitle haberleşme araçlarının etkisine giriş başlar ve son olarak siyasal katılım doğar (kentleşme, okuryazarlık, kitle iletişim ağına giriş ve siyasal katılım) (Kongar, 2000).

Eisenstadt'a göre modernleşmenin iki genel niteliği vardır: Toplamların sosyo-ekonomik değişimleri ve toplumsal örgütlenmenin yapısal değişimleri. Eisenstadt, sosyo-ekonomik değişimler kapsamında siyasal, kültürel ve ekonomik değişimlerin karakteristiğini şöyle betimlemektedir:

Ekonomik alanda modernleşme ___ Endüstri, ticaret ve hizmetler sektörlerinin tarımsal faaliyetler ve madencilik baskın çıkmasıdır.

Siyasal alanda modernleşme ___ Siyasal gücün kapsamı genişler ve merkezi otoritenin elinde yoğunlaşır. Potansiyel güç, toplum içinde daha büyük gruplara doğru yaygınlaşır ve sonunda bütün yetişkin vatandaşları kapsamına alır ve dolayısıyla rejim demokratiktir.

Kültürel alanda modernleşme ___ Genel kültürel konular ve değerler arasında farklılaşmalar doğar. Din, felsefe ve bilim birbirinden ayrılır. Okuryazarlık artar ve laik eğitim gelişir (Kongar, 2000).

Yapısal değişimleri ise şöyle betimler: Siyasal örgütlenme, küçük ve parlamenter kliklerden geniş çıkar gruplarına dönüşür. Küçük ölçekli aile şirketleri ve

fabrikalardaki sınırlı imalat ile yerel ticaret firmaları, merkezileşmiş ve bürokratikleşmiş büyük üretim ve ticaret örgütlenmelerine dönüşür. Yeni meslekler ortaya çıkar; bilimsel ve teknik araştırmalar çoğalır ve iş idaresi gibi meslekler doğar (Kongar, 2000).

Toplumsal değişimde modernleşme kuramları başlığı altında son olarak M.J.Levy'e baktığımızda, Levy, modernleşme hakkındaki bazı yaygın yanılgılara dikkati çekmektedir (Kongar, 2000):

- Modern toplumlarda görülen nitelikler, modern olmayan toplumlarda modernleşmek için gerekli ön koşullar olmayabilir. Bir toplumun modernleşmesi için, modernleşmiş toplumlardaki kalıpların tıpkısını gerçekleştirilmesi gerektiği söylenemez.
- Sonradan modernleşmeye başlayan ülkelerdeki modernleşme sürecinin önkoşulları, daha önce modernleşmiş ülkelerdeki önkoşulların da aynısı olmayabilir. Örneğin, İngiltere'nin modernleşmesi sırasında hükümet kontrolünün gevşetilmesi bir ön koşul olduğu halde, sonradan modernleşenler için merkezi hükümet kontrolünün artması söz konusudur.
- Sonradan modernleşmeye başlayan bazı toplumlar için gerekli önkoşullar da, diğer sonradan gelişenlerin tümü için aynen geçerli olmayabilir. Örneğin, Japonya'nın modernleşme modeli, diğer sonradan modernleşenler veya modernleşecekler için uygun veya örnek sayılmayabilir.

Modernleşmiş toplumlarla modernleşmemiş olanların karşılaştırmasını da yapan Levy, modernleşmekte olan toplumların nasıl bir değişmeye uğradığı sorununa da eğilmektedir. Buna göre, bir toplumdaki modernleşme süreci için aşağıdaki saptamaları yapmaktadır (Kongar, 2000):

- Görece modernleşmiş toplumlarla temas edilince, o yönde bir değişme başlar. Bu değişme kaçınılmazdır.

- Aile, daima bireye baskı yapan ve belli gerilimler yaratan bir kurumdur. Yeni eğitim fırsatlarının ve alternatif iş olanaklarının bulunduğu toplumlarda bu gerilimler bazı patlamalara yol açarlar.

- Aile gibi bazı toplumsal denetim merkezlerinin etkileri ortadan kalkarken, toplumsal denetim sorunları da en yüksek düzeye ulaşır.

- Toplumsal denetimin çözülmesi nedeniyle, ideal ve istikrarlı bir bireycilik yerine, çözülmeye doğan bireycilik ortaya çıkar.

- Sonradan modernleşmenin getirdiği bazı avantajlar da vardır: Önceden modernleşenler örnek teşkil ederler; planlama ve sermaye birikimi gibi konularda dışarıdan uzman ithal edilebilir; modernleşmenin bazı aşamalarını atlamak olanaklıdır; yeni icatlar ya da modası geçmiş uygulamalar yapılmadan modernleşmenin meyveleri doğrudan ithal edilebilir.

- Buna karşılık, sonradan modernleşmenin dezavantajları da vardır: Yapılacak işlerin kapsamı çok genişir ve bu da başarı şansını azaltır; kaynakların, malzeme ve bilgilerin bir alandan başka bir alana aktarılması kaynak kayıplarına yol açabilir; bu ülkelerin halkları, modernleşmenin hızı ve nimetleri hakkında hayal kırıklığına uğrayabilir.

- Modernleşen ülkelerde, iki tip aşırı uç tepkisi görülebilir: Geriye dönmek isteyen gericiler ile olanakların elverdiğinden daha yüksek bir gelişme hızı arzulayan ileriler.

- Gelişen haberleşme araçlarının da yardımıyla, kitleler rahatça etkilenebilir. İktidardan uzak olup da kitleleri ele geçirmek isteyenler onları kullanabilirler.

- Toplumsal davranış şekillerinin tümü de birbirine uygun olmaz. Örneğin eğitim, aile denetimini zayıflatacaktır.

I.1.2. Kuramların Değerlendirilmesi

Giriş bölümünde belirtildiği gibi, çalışmamız, bir cemaat veya yerel topluluk olarak nitelendirilebilecek bir insan topluluğunun yaşadığı bir yerleşim birimini kapsamaktadır. İlgili bölümde tanıtılacağı üzere, temel varsayım olarak, bu yerleşim birimi sınırları içine dışarıdan ve sonradan gelen bir değişim kaynağı sonucu bir değişimin ve beraberinde bir gelişmenin (doğrusal ilerlemeci söylem temelinde) doğduğunu öne sürüyoruz. Dolayısıyla, söz konusu yerleşim biriminin toplumsal özellikleri ile dış etkenin değiştirebilme gücünü tartışmadan önce, açık sistemler arasındaki etkileşim gereği ve tündengelim yöntemiyle, değişim ve toplumsal değişim olgularının ve bunların bilimsel zemini olarak modernleşme söyleminin genel bir tartışması sunulmuştur.

Yukarıda sunulan teorik çerçevede Modernite kavramına ve modernleşme analizlerine görece daha fazla ağırlık verilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi, ampirik bileşenleriyle, ölçütleriyle ve temel varsayımlarıyla birlikte bu çalışmanın, Türkiye modernizminin kapsamı içinde kalması ve bir sosyal bilim araştırması olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan ve post-modernist olarak tanımlanmaya uygun bulguların elde edilmesidir. İkincisi ise, *gelişme* ve *kalkınma* gibi kavramların, zaten II. Dünya Savaşı sonrası modernleşme kuramlarıyla oluşturulmuş ve sosyolojik çalışmalara girmiş olmasındandır.

Toplumsal değişme kavramı, yukarıda özetlenen kuramlarda da görüldüğü üzere, çoğunlukla ileriye doğru akan bir evrim veya sınıflararası çatışmadan doğan bir devrim veya ekonomik-teknolojik yenilikler sonrası doğan yapısal dönüşümler olarak nitelendirilmiştir. Ancak, sosyal bilimlerdeki bilimsel kuramın doğası gereği bu kuramlarda ve geliştirdikleri kavramlarda her topluma ve ortama uygulanmalarını engelleyen birçok eksiklikler olduğu da öne sürülebilmektedir. Örneğin, bir toplumdaki

değişime karşı çıkan güçler de söz konusudur. Tibetliler, lamaların yerine tekerlekli araçların almasına yaklaşık bin yıl boyunca karşı çıkmışlar, Güney Afrikalılar da televizyonu ülkelerine sokmamak için yirmibeş yıl direnmişlerdir (Özkalp, 1990). Bu tür dirençleri cehalet ve geri kafalılık gibi tanımlamalarla geçiştiren sosyologlar olduğu gibi, kültürel ve yerel farklılıkların dış icat ve yeniliklerle etkileşimini tartışan ve modernleşme merkezinden uzaklaşanlar da bulunmaktadır.

I.1.3. Değişme ve Gelişmenin Birlikteliği

Hançerlioğlu (1982:125), *gelişmeyi*, “yalından karmaşığa, alt olandan üst olana doğru ilerleme” biçiminde tanımlamıştır. Frolov (1991:185), diyalektik ve tarihsel maddecilik temelinde gelişmeyi şöyle tarif etmiştir: “Zamanda asli, gerekli hareket, değişim. Uzayda yer değiştirim, zamanda değişimi dönüşüme uğramış biçimde kendinde taşıyorsa, gelişme’dir.[...] Gelişme, sarmal bir biçimde, karşıtların birliği ve çatışması halinde, nicelikten niteliğe geçişmeler olarak ortaya çıkar.” Ozankaya ise (1984:54), “Yalından karmaşığa, aşağı olandan üstün olana doğru ilerleyen, olayların iç eğilimlerinin ve özünün aydınlanmasını sağlayan, yeninin ortaya çıkmasına götüren kendi kendine devinim süreci” olarak açıklamıştır.

Gelişme tartışmaları kapsamında değinilmesi gereken bir çalışma alanı ise “gelişme sosyolojisi”dir. Gelişme sosyolojisi, “Toplum kuramının ve toplum analizinin, geç kalmış bir geçiş süreciyle kapitalist sanayileşme yoluna girmiş olan toplumlara (genellikle Üçüncü Dünya’daki toplumlara) uygulanmasıyla ortaya çıkan bir terim”dir. (Marshall, 1999). Gelişme araştırmaları, özellikle II.Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde kendini göstermiştir ve klasik sömürgecilik dönemi sonrası dünyada siyasal ve ekonomik gelişmeye daha fazla ilgi duyulmasıyla birlikte yaygınlaşmıştır (Marshall, 1999). Gelişmeyle ilgili ilk sosyolojik açıklama, yukarıda tartışılan modernleşme kuramıyla

doğmuştur ve *gelişme* olgusu kısaca, geleneksellikten moderniteye doğru bir aşamalı geçiş biçiminde kavramsallaştırmıştır (Marshall, 1999).

1960'lı yılların planlama ve kalkınma çalışmalarının önemli bir parçası konumundaki bir kavram olan “toplum kalkınması” terimine bakıldığında, terimin bir süreç, bir yöntem, bir program ve bir sosyal-siyasal hareket boyutları karşımıza çıkmaktadır. Geray (1967:3), toplum kalkınmasının da, belli kıstaslar açısından bir değişmeyi, bir aşamadan ötekine geçişi ifade ettiğini belirtmiş ve bu terimi, bir süreç anlamında, “bir yersel toplulukta kararın bir iki kişi ya da birkaç seçkin tarafından alınması aşamasından, topluluğun kendini ilgilendiren konularda topluca kendi başına karar vermesi aşamasına geçişi belirtebilir. Yine toplulukta işbirliğinin en düşük dereceden en yüksek dereceye yükselmesi biçiminde bir geçişi anlatabilir.” şeklinde tanımlamıştır. Bir yöntem olarak toplum kalkınması, sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlama amacına ulaşabilmek için kullanılan bir araç (bazen tepeden inme tedbirlerle, bazen de eğitsel yollarla) konumundadır (Geray, 1967). Bu tanım da, Tekeli'nin (2001), “kapitalist merkez dışındaki ülkelerde süreklilik halinde seyreden *modernleşme* açığını kapatmak amacıyla, bu ülkelerdeki yönetici elitin modernite projesi uyguladığı” saptamasıyla örtüşmektedir. Geray (1967:5-6), bir program olarak toplum kalkınmasını kalkınma planlarındaki ayrıntılı programlarla ifade ederken, bir sosyal-siyasal hareket olarak “örgütlemek, kendisine özgü teknikleri, yöntemleri geliştirmek, uygulayıcı personeli yetiştirmek eğilimini göstermektedir.” şeklinde açıklamıştır.

Ancak, aşağıda özetlenecek olan yeni dönem gelişmeleri çerçevesinde denilebilir ki, XIX.yüzyılda olduğu gibi, değişimi ilerlemeyle eşit sayan eğilim artık yaygın bir kabul görmemektedir. Çünkü, değişim, geriye dönük, yıkıcı veya kültürel gecikmeyle karışık olabilmektedir (Marshall, 1999). İleri sanayi toplumları biçiminde

adlandırılan toplumlar, artık belirsizlik ve risklerle birlikte anılmaya başlanmıştır. Denilebilir ki, sosyologların toplumsal değişimi ne ölçüde açıklayabilecekleri ya da öngörebilecekleri ve toplumların bir değişimi kontrol altında tutup tutamayacakları, hala yanıt bekleyen sorulardandır (Marshall, 1999). Belki de, Kongar'ın (2000) savunduğu gibi, toplumsal değişimi ve gelişimi yorumlamanın ve anlamının gerçekçi yolu, tüm kuramların sentezinden geçmektedir. Kalkınmayı, eski ve yeninin birbirlerini reddetmeleri biçiminde yorumlayan ve modernleşme arttığı ölçüde gelenekselliğin azalacağını veya yok olacağını savunmak yerine, Kiray (1999 ve 2000) ve Schumpeter'in (Bendix, 1995) vurguladığı gibi, sosyal yapı ve davranışların, kendilerini şekillendiren şartlar ortadan kalktıktan sonra dahi devam edebileceklerini ve dolayısıyla eski yapıyla yeni yapıya ait değer ve kurumların birlikte görülebileceği de kabul edilebilir. Çünkü, günümüzde, modern sanayi toplumlarının da geleneksel toplumsal yapılarının bazı öğelerini korudukları görülmektedir. Dolayısıyla, geri kalmış ülkelerin sanayileşmeleri veya modernleşmeleri durumunda sanayi toplumlarına aynen benzeyecekleri yönündeki görüşler de gerçekçi durmamaktadır. Özetle, değişim ve gelişim süreçleri, hem tedrici (aşamalı) hem de nisbi (görelî) nitelikte gerçekleşebilmektedir (Bendix, 1995).

Bu noktaya kadar, çalışma konusuyla yakından ilgisi nedeniyle, toplumsal değişim ve gelişim terimleri ve olgularına ilişkin sosyolojik zemin sunulmuştur. Son olarak, toplumsal değişim ve gelişim süreçlerinin tanımı, nedenleri ve karakteristiği üzerine yukarıda sunulan tüm yaklaşımları kapsayan modernizm ve bileşenleri (Tekeli'nin dört boyutlu yaklaşımından hareketle: *Kapitalizm ve sanayileşme- bilimsellik ve teknoloji - bireyselleşme özgürleşme-ulus-devlet ve demokrasi*) ile bu bileşenlerle birlikte tüm dünyada sürmekte olan değişimin veya değişimlerin özet bir değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir.

I.1.3.1. Modernizmden Postmodernizme

Modern çağlar üzerinde çalışan birçok tarihçi ve düşünürü göre, XIX. yüzyıl, büyük bir dönüşüm çağı olarak yorumlanmaktadır. Bu yüzyılda, XVI. yüzyıldan itibaren Kuzeybatı Avrupa'dan yayılıp dünyanın diğer bölümlerini de etkileyerek büyük bir değişim doğuran *kapitalizm*, *sanayi devrimi*yle birlikte hem olgunlaşmış hem de yeni bir aşamaya girmiş ve bu dönüşümle birlikte merkez ülkelerde *sanayileşme*, *kentleşme* ve yeni toplumsal sınıflar doğmuştur (Şaylan, 1999). Kapitalizm, en genel anlamda, üretilen mal ve hizmetlerin tüketim için değil değişim için yapılı hale gelmesi (metalaşma) olarak tanımlanabilmektedir (Şaylan, 1999). Bookchin'in (1999) ifadesiyle, kapitalizm, toplumun bütün üyelerini alıcı ve satıcı düzeyine indirgerken, toplumsal ilişkilerin tümünü de *meta* adlı nesnelere değiş-tokuşuna indirger. Ancak, bu toplum modeli, aslında XV. veya XVI. yüzyıllarda doğmuş birşey olmayıp, Antikçağ ve Ortaçağ'da da var idi. En eski şekli ile ticarete dayanmaktayken endüstriyel kimlik kazanmış ve en son günümüzdeki şirketlere dayalı çokuluslu yapıya geçmiştir (Bookchin, 1999).

Kapitalizme özgü metalaşma süreci içerisinde yeni ilişkiler ve davranış kalıpları doğar ki, bu ilişkiler ve davranışlar ağı *pazar* olarak nitelendirilir. Pazarın önemi, dinamik bir yapı sergileyen üretim, değişim ve bölüşüm süreçlerinin belirlendiği bir mekanizma olmasından ve *sürekli bir değişim* içinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Değişimin kaynağı ise, metalaşan üretimin yeni ihtiyaç ve tüketim kalıplarını doğurması ve bunun pazardaki tüm ilişki kalıplarını etkilemesidir (Şaylan, 1999). Bu sürekli değişim hali, kapitalizmin temel bileşeni olup, diğer bir bileşen ise pazarın kendini yeniden üretebilmesini sağlayacak bir kurum olan özel mülkiyettir. Firmalar ve diğer tüm üretici birimler, yaşayabilmek için sürekli gelişip büyüyerek, rakiplerine üstün gelmek zorundadırlar. Sonuçta, tüm bu bileşenler toplumsal bir işbölümünü oluşturmaktadır

(Şaylan, 1999). Kapitalizm kuramcılarının (karşit veya yandaş olsun) üzerinde anlaştıkları temel nokta, bu sistemin anarşik ve kaotik yapısı olmuştur. Örneğin, ikisi de birer aydınlanma projesi olan liberal ideoloji ile Marksizm, kapitalist dönüşüm içinde doğmuşlardır ve bundan hareketle kapitalizmin tarihi içinde birbirlerine karşit toplum modellerinin doğduğu, bunun da kapitalizmin kaotik yapısal özelliklerinden kaynaklandığı ileri sürülebilir (Şaylan, 1999). Kapitalizmin bu kaotik yapısında, insan gereksinimlerinin sınırsızlığından yola çıkan ve buna bağılı olarak üretim ve bölüşüm kalıplarının sürekli sorgulanmasına yol açan bir işleyiş bulunmaktadır, çünkü, kapitalist bir toplumdaki tüm kesimler bölüşümdeki paylarını büyötmeye çalışırlar. Bu ise, sürekli bir gerilim ve çatışma kaynağıdır (Şaylan, 1999). Zaten gelir paylaşımı da özel mülkiyet ve pazar mekanizması içinde belirlendiğinden, adil olmayan bir paylaşımaya yol açmakta ve bu bölüşüm biçimi de toplumun politik sisteminin yapısını belirlerken, aynı zamanda politik sistemin kendisi de üretim ve bölüşümü büyük ölçüde etkilemektedir (Şaylan, 1999).

Bu bölüşüm kavgaları ise, kapitalizmin kriz kaynakları konumundadır. Farklı zamanlarda doğmuş olan kapitalist krizler, farklı koşullardan etkilenmişlerdir, fakat, bunlara yol açan ortak etken, birikim sürecinin engellenmesidir. Sermaye birikimi engellendiğinde veya birikim işleyişinde tıkanıklıklar doğduğunda, krizler ortaya çıkmaktadır (Şaylan, 1999). Her krizin yeni bir toplumsal dönüşüme yol açtığını söylemek de yanlış olmayacaktır.

Dünya ekonomik düzeninin, krizler ve krizler sonrası yeniden yapılanmalar yoluyla ve teknolojik ilerlemeler birlikteliğinde ulaştığı bir aşama olarak “küreselleşme” olgusu ise, içerdiği tüm boyutlarıyla ve toplumsal yaşamın her alanına yaptığı etkilerle tartışılmaktadır. Küreselleşme olgusunun tümüyle tartışılması bu çalışmanın kapsamına girmemektedir, ancak, ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla yaşamımızın her anında ve her

mekanda etkiler yaratmakta olan bu dönem, kaçınılmaz olarak araştırma denencelerimizi de etkilemektedir.

Bilindiği gibi, 1920'li yıllarda dünya kapitalizminin yaşadığı büyük kriz ve onun meyvelerinden biri olduğu ileri sürülebilecek II.Dünya Savaşı ertesinde, uluslararası tüm ilişkilerde geçerli olmak üzere bir dizi kurallar belirlenmiştir. Bu savaşa kadar, dünya ekonomik sistemi ve ona bağlı uluslararası işbölümü, ticaret sermayesine dayanıyordu ve mal alışverişi, bu işbölümünü yaratan temel araç idi; üretici sermaye ise çoğunlukla ticareti artırmak amacıyla kendi ülkesi dışında yatırımlar yapıyordu (Geray, 1995). Bu paylaşım savaşından sonra Amerika Birleşik Devletleri, en yüksek verimliliğe sahip ekonomik güç olarak bir önder (Akgür, 1990) ve aynı zamanda savaştan zaferle çıkan bir siyasal örgüt (devlet) olarak Bretton Woods kasabesindeki tarihi toplantıda, tüm dünya ekonomik ve siyasal sisteminin geleceğini belirleyen ilkeleri ortaya koymuştur (Geray, 1995). Bu çerçevede, bir uluslararası ticaret örgütünün kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılmış ve Birleşmiş Milletler, FAO (Dünya Gıda Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu) ve Dünya Bankası gibi kurumlar oluşturulmuştur (Geray, 1995). Azgelişmiş olarak nitelendirilen ve kalkınma-Batılılaşma-modernleşme hedefine yönelmiş/yöneltmiş ülkelerle birlikte tüm dünyada, kuramsal temelleri J.M.Keynes tarafından oluşturulan Keynesyen paradigmaya dayalı refah devleti ve kalkınma modelleri uygulamaya konulmuştur. Altın Çağ olarak adlandırılan bu dönemden sonra ise, 1970'lerdeki yeni bir krizi takiben önceki dönem uygulamalarının tersine, klasik liberal anlayışa dönülmüştür (Güler, 1996). Bu krize kadar, savaş sonrası ulusal bağımsızlıklarını yeni kazanmış olanlar da dahil olmak üzere, tüm üçüncü dünya ülkelerine toplam talebi yükseltici ve toplumsal yaşamı düzenleyici devlet örgütlenmesi modelleri ihraç edilmiştir (Güler, 1996). 1970 krizine kadarki dönemde, dünya ekonomisinin ve siyasal örgütlenme biçiminin temel özellikleri şöyle özetlenebilir:

- Sanayi örgütlenmesinde Fordist-Taylorist model (bilimsel yönetim anlayışıyla kitlesel üretim) geçerliydi (Geray, 1995).
- Ulus-devlet ekonomilerini hükümetler planlıyorken, uluslararası ekonomiyi ise GATT (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması) hükümleri, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası (yatırımlar için proje kredileri) düzenliyordu (Geray, 1995).
- *Refah devleti* anlayışıyla kamusal alan genişletilmiş ve *idari reformlar* yoluyla da üçüncü dünya ülkelerinde kalkınma-sanayileşme hedefine ulaştıracak kurumsal ve hukuksal düzenlemeler yapılmaktaydı (Güler, 1996). Batı'nın modern toplumlarına yetişme hedefindeki çevre ülkeler, ithal ikameci sanayileşme politikalarıyla bunu başarmaya çalışıyorlardı (Ersoy, 2001).
- Hizmetler ve tarım sektörleri, ağırlıklı olarak yerel veya ulusal üretim ve tüketim yaratmaktaydılar, çünkü, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması'nın düzenlemeleri dışında kaldıklarından henüz küreselleşmiş değillerdi (Geray, 1995).
- Önemli düzeye bilimsel ilerlemeler sağlanmıştı. Ekonomik büyüme ve gelişme ancak verimlilik artışıyla sağlanabildiğinden, bu artışı sağlayacak olan parametre olarak teknolojik gelişmeler büyük kaynaklarla desteklenmekteydi. Örneğin, transistörlerin ve yongaların geliştirilmesi, soğuk savaş döneminin ve uzay sanayi rekabetinin verdiği ivmeyle, askeri amaçla kullanılan ilk bilgisayar ağlarını yaratmıştı (Şaylan, 1999).

Kar oranlarındaki düşüş nedeniyle birikim rejiminin aksayarak 1970'ler krizinin doğması sonrasında, yukarıda belirtildiği gibi, bu kez özel sektör faaliyet alanına sınırlamalar getiren tüm engellerin kaldırılmasına başlanmıştır (Şaylan, 1999). Krizin tümüyle aşılabildiği hala tartışmalı bir konudur, ancak, genel kabul gören bir gerçek var ki, *küreselleşme* olarak adlandırılan süreç, '70'ler krizinden sonraki yeniden yapılanma

dönemiyle doğmuş bir oluşumdur ve ekonomik, siyasal, toplumsal ve teknolojik boyutlarıyla devam etmektedir (Geray, 1995).

Küreselleşme süreci olarak da adlandırılan bu yeni dönemin ekonomik, siyasal ve toplumsal özellikleri ise şöyle özetlenebilir :

- İşletmeler bazında, Fordist-Taylorist model terk edilerek, esnek istihdam modelleri geliştirilmiştir. Esnek istihdam uygulamalarının işlevsel ve finansal boyutlarıyla hedeflenenler sabit maliyetleri, işgücü maliyetleri ile kontrol ve stok maliyetlerini düşürebilmektir (Geray, 1995). Bu hedefler ise, gelişen teknolojiyi yakın takip edip hızla uygulayarak, işten çıkarmaları kolaylaştırarak, sosyal ve sendikal hakları daraltarak, çalışma saatlerini yeniden düzenleyip pazar/müşteri odaklı üreterek,...vb düzenlemelerle gerçekleştirilmeye başlanmıştır.
- Önceki dönemin kamusal hizmet kapsamındaki birçok faaliyet, kar krizini aşabilmesi amacıyla özel sektöre açılmış ve sosyal refah devleti modelinden vazgeçilmiştir. Modernizm sonrası denilebilen bu yeni dönemde, herşeyin esnekleştiği ve her an değişebildiği bir zeminde, devletin görevi toplumsal refahı yükseltmek değildir. Buna paralel olarak çevre ülkeleri de, kalkınma hedeflerinden vazgeçirilerek demokratikleşme hedefine yönlendirilmektedir (Güler, 1996). Yeni dönemin demokratikleşme felsefesi ise *özelleştirme*, *yerelleşme*, *deregülasyon* çalışmaları ve *governance* (yönetişim) olarak adlandırılan yeni bir yönetim anlayışına dayanmaktadır.
- Sosyalist blok tehdidinin ortadan kalkmasıyla, devlet yapılanmasındaki değişikliklere paralel biçimde, “zenginliğe ve özgürlüğe giden yol” olarak sunulan tam liberalizasyon için mevcut uluslararası antlaşmalar genişletildiği gibi, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi yeni kurumlarla birlikte yeni antlaşmalar da yürürlüğe girmiştir

veya yürürlüğe girme süreci içindedir (örneğin Tarım Antlaşması ve Çok Taraflı Yatırım Antlaşması gibi) (Erdoğan, 1999).

- Kalkınma hedefinden vazgeçiş ile özel sektörün faaliyet alanının genişlemesi ve uluslararası yeni liberal antlaşmaların artmasıyla birlikte çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) konumları yükselmiş ve güçleri yaygınlık kazanmıştır (Geray, 1995). Bu firmalar, dünyadaki birçok ülkenin ekonomisinden çok daha büyük üretim ve ihracat değerlerine ulaşmakta, böylece, dünyanın geleceğini biçimlendiren tüm politik ve ekonomik kararlarda daha fazla ağırlık göstermektedirler (Erbay, 1998).
- Yeniden yapılanma dönemindeki teknolojik gelişmeler, bu süreçle çift yönlü etkileşim içinde olma özelliğini korumuş, sanayileşmiş ve verimliliği yüksek olan ekonomilerin diğer ekonomilerle ilişkilerinde kilit rol oynamaya devam etmiştir. 1970'ler krizinden sonraki yeniden yapılanma dönemiyle sayısal tabanlı teknolojik gelişmeler eşzamanlıdır; doğrudan bir nedensellik bağı kurmak doğru olmayabilir, ama, yeniden yapılanma sürecinin bu gelişmelerden etkilendiği veya bu gelişmelerin yeniden yapılanma sürecini kolaylaştırıp hızlandırdığı ileri sürülebilir (Şaylan, 1999).
- Teknolojideki tüm bu gelişmelerle birlikte, yapısında değişiklik doğan ve hareketliliği had safhaya ulaşan üretim faktörü, sermaye olmuştur. En önemli değişim, finansman sermayesi ile üretici sermaye arasındaki bağların zayıflaması ve finansman sermayesinin bağımsızlaşp başat konuma yükselmesi olmuştur. Finansman sermayesi, üretici sermaye gibi üretim faktörlerinin birlikteliğiyle doğacak üretim karının peşinde olmadığından, kendisine en yüksek getiriyi sağlayacak ülkelerin mali piyasalarına özgürce girip çıkarak sürekli büyümek amacındadır (Akgönül, 2000). Bunu sağlamak için de, spekülasyon işlemleri yaratılmakta ve istediği ülkelere ani

giriş-çıkışlar yaparak ülkelerin ekonomik ve siyasal işleyişini tahrip edebilmektedir (Akgönül, 2000).

Yukarıda sayılan bu gelişmelere koşut olarak, Post-modernizm olarak adlandırılan söylem (modernizm gibi, hem kuramı hem de ideolojiyi barındıran bir terim olarak (Şaylan, 1999) yine 1970'li yıllardan itibaren Avrupalı kuramcılar tarafından geliştirilmiştir. Bu söyleme esin kaynağı olan düşünürlerin arasında Nietzsche ve Heidegger yer almaktadır (Urhan, 1999). Post-modernizmin ne olduğu sorusuna verilebilecek en kısa yanıt, modernizmin toptan ve radikal eleştirisidir. Çünkü, pozitif bilimlerin kesinliklerinden, genelleşmiş bir belirsizliğe geçişi karakterize etmektedir ve bilimci ideolojinin gerilemesi, temel bilimsel ve hukuksal (insan hakları gibi) ilkelerin geçersizleşmesi ve insan davranışlarının belirsizliği üzerine kuruludur (Özbek, 2000). Ancak, modernizmin temel bileşenleri olan bilimsel bilgi, ulus-devlet, sanayileşme, demokrasi, laiklik, bürokrasi,...vb tümüyle yadsıyarak, onları yeniden kurmaya yönelik bir söylem de değildir (Şaylan, 1999). Belirsizliğe, parçalılığa (kuantum fiziğindeki gelişmelere paralel olarak), alt kültürlere, yerelliğe ve özgünlüğe ayrıcalık tanımakta ve modernizmle birlikte yaşamaya devam etmektedir (Urhan, 1999). Aslında, oldukça çüretkar ve tehlikeli bir karşı çıkış olarak nitelendirilebilir. Çünkü, yüzyıllardır uğrunda savaşım verilen haklar ve özgürlüklere sahip çıkan birey anlayışını da reddederek, kişiler arasındaki ilişkilere göre biçimlenen görelî bir ahlak anlayışını kabul edip, değer ve hukuk gibi üst ilkeleri de tanımamaktadır (Türkbağ, 2001). Sonuç olarak, epistemolojiyi (kuram anlayışlarını) de reddeden bu gibi özellikleri nedeniyle, postmodernizm, bazı düşünür ve akademisyenler tarafından geçici bir moda veya tutuculuğun yeni bir yorumu olarak da tanımlanmıştır (Şaylan, 1999).

Ibn Haldun'dan bu yana herşeyin mutlak bir değişim halinde olduğu kabul edildiğine göre, modernizm de doğduğu ve yaşadığı toplumlarla birlikte değişmektedir denilebilir. Diğer yandan, post-modernizm söyleminin içeriği, küreselleşme sürecindeki modernizm gibi algılandığından, özellikle bizim gibi üçüncü dünyalı ve modernite ithalatçısı milletler için tehlikeli geri dönüşlere (geriye doğru değişim gibi) de yol açabilecek köktenciliktedir.

I.2. Kent, Kentleşme ve Yerel Yönetimlerde Değişim

I.2.1. Kentin Doğuşu

Kent (veya şehir), bir zamanlar benzersiz güzelliklerin, tanrısal güçlerin, kutsal mekanların ve adlarına destanlar düzülen kahramanların simgesiydi. Belki de modernist değişimin tektipleştiriciliği ayak basıncaya kadar, her kıtada veya ülkede birbirinden farklı gizemleri olan özgün yerleşim birimleri vardı. Gilgameş'in Uruk'u, binbir gece masallarının Bağdat'ı, kütüphanelerin İskenderiyesi, Aztekler'in Teotihuakan'ı, kanunların ve imparatorların Roma'sı ve uygarlıklar sentezinin İstanbul'u, eşsiz şehirlerin mağrur örneklerindendi.

M. Bookchin, kenti, kentleşme sürecinin toplumsal yapıyla birlikte doğal yapı üzerinde yarattığı etkileri vurgulama amacıyla, en iyimser tanımla (kendi deyişiyle) bir "eko-topluluk" olarak tanımlamakta, diğer yandan, en gelişmiş durumuyla kentin "etik bir insan birliği" olduğunu da belirtmektedir (Bookchin, 1999). G.Childe, M.Ö 3000 yıllarında Mısır, Mezopotamya ve İndüs Vadisi'nde ortaya çıkan toplumsal değişiklikleri "kentsel devrim" olarak nitelerken, o tarihlerde ortaya çıkan yerleşim birimlerini, çeşitli meslek ve sınıfları içeren devletler olarak nitelendirmiştir (Bumin, 1998). İlk kentlerin doğuş gerekçeleri ve toplumsal yaşantıları üzerine çatışan iki farklı yaklaşım olduğu ileri sürülebilir veya arkeolojik bulgulara dayanarak, ilk büyük kentlerin hepsinin de ortak çıkış

noktaları taşımadığı görülmektedir. Örneğin, tarihte birçok ilki gerçekleştiren Mezopotamya'daki Sümer uygarlığı kentleri, Mısır uygarlığı kentleri gibi, tarımsal üretime geçişle doğmuş, büyük sulama kanalları, tapınakları ve altyapılarıyla ilk işbölümünü ve uzmanlaşmayı da doğuran yerleşim birimleri olmuşlardır (Lerner ve diğerleri, 1993). Bu kentlerin işleyişinde, besin üretimi işinden uzaklaşmış rahipler, soylular, profesyonel askerler ve çeşitli zanaatkarlar temel fonksiyonlara sahiptiler. Benzer biçimde, Güney Amerika uygarlıkları (Aztek, Olmek, Toltek, Maya ve İnka) da büyük tapınaklar, gelişmiş altyapı sistemleri ve sulama mimarisiyle dikkat çekmişlerdir. Öyle ki, ünlü İspanyol fetihçilerinden Cortes, Aztek İmparatorluğu'nun başkentinin, o zamanın tüm Avrupa şehirlerinden daha güzel olduğunu söylemiştir (Messadié, 1998). Denilebilir ki, sahibinin büyüklüğüne yaraşır bir kenti ayakta tutacak teknikler yine bu uygarlıklarda ortaya çıkmıştır. Bumin (1998), tarihteki mükemmel lağım şebekelerinin, hep mükemmel merkezi iktidar biçimleriyle birlikte görülmesinin bir tesadüf olmadığını, böylelikle, toplumdaki iktidar biçimlerinin şehirleri ve dolayısıyla yaşamı da biçimlendirdiğini belirtmektedir. Çünkü, kentsel devrim, aynı zamanda bir bürokratik devrim olarak, toplumdan daha güçlü bir devletin varlığını gerektirmiştir (Bumin, 1998). Nitekim, Ibn Haldun, kentlerin, kent yaşamı için gerek duyulan imar ve inşaat çalışmalarının büyük ve disiplinli örgütlenmeler gerektirmesinden dolayı, bir devlet veya merkezi bir otorite örgütlenmesi olmadan kurulamayacağını savunmuştur (Ugan, 1989). Hiç kuşkusuz bu büyük eski uygarlıkların iktidar temsilcileri ise, güçlerini tanrı veya tanrılardan alan krallar ve rahipler olmuştu (Bumin, 1998).

Diğer yandan, böylesi güçlü merkezi iktidarların rol oynadığı ve toprağı işlemeye, sulamaya ve hayvansal güce dayalı tarımla oluştuğu açıklanan ilk kentlere karşılık, Çatalhöyük gibi, Mezopotamya kentsel devriminden binlerce yıl önce kurulmuş

büyük nüfuslu bir kent (tahminen altıbin nüfuslu ve otuz hektarlık bir alan üzerinde kurulu idi) oluşumu da arkeolojik bulgularla kesinleşmiştir. Anadolu Çatalhöyük bulguları, toprağı işlemeyen ve çok sonraları bahçecilikle uğraşmaya başlayan avcı-toplayıcı bir nüfusun, ekonomik ve teknik değişimlerle değil, dinsel yönelimler nedeniyle bir kent kuran insanların varlığına işaret etmektedir (Bookchin, 1999). Ayrıca Bookchin, Güney Amerika'dakiler dahil olmak üzere, Mısır ve Mezopotamya'nın tüm büyük kentlerinin inşasında (Uruk, Teotihuakan, Eriha, Çatalhöyük,...vb), otoriter merkezi güçlerin büyük kitleleri zorlaması ve toprağın işlenmesiyle değil, kitlelerin dinsel-kültürel görev ve sorumluluklarıyla harekete geçmeleri sonucu oluşturulduğunu öne sürmekte ve arkasından, ilk kentlerdeki kentlilik ruhu ve kent sakinleri ile günümüzdeki kentlilerin farklılıklarını da tartışmaya açmaktadır. Örneğin, geçmişteki çoğu kenti günümüzdeki kentlerden ayıran özelliklerin arasında yaşanan kente duyulan sevgi, kentin refahına yönelik derin inanç gibi duygular ve bu duyguları (tanrısal veya düşünsel nitelikte olsun) ahlaki ve ekolojik bir zemine oturtma çabalarını saymaktadır (Bookchin, 1999). Son olarak, Anadolu ve Ortadoğu melezi Antik Yunan Uygarlığı'nın (Messadié, 1998) kentlerine baktığımızda, krizden önceki Atina sitesinin politikası, ideal yurttaşlık bilinci ve doğrudan demokrasisiyle görkemli ve altyapılı diğer büyük şehirlerden ayrıldığı, ancak, krizden sonra yönetsel hiyerarşi ve işbölümünün başladığı görülmektedir (Bookchin, 1999).

I.2.2. Kentin Değişimi, Kentleşme ve Ulus Devlet

I.2.2.1. Ortaçağ Avrupa Kentleri ve Kentlilik

Roma İmparatorluğu'nun en ücra köşelerinde yaşayan insanlar, imparatorluğun çöküş dönemindeki düzeni ve yasaların birliğini sağlama amacıyla uygulanan katı yönetim anlayışına kadar, kendilerini, imparatorluğa ait bir kentte yaşayan kentli yurttaşlar olarak görmüşlerdi. Hristiyanlığın kuramsal ve pratik temellerini hazırlayan stoik filozoflar,

Roma dönemine kadar, kente olan sadakatin, bütün insanlığın kardeşliğini savunan yeni görüşle uyuşmadığında ısrar etmişlerse de, bu bağlılığı etkileyememişlerdir (Bookchin, 1999). Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından, büyük bir otorite boşluğu doğmuş, Doğu Akdeniz hariç, kalan tüm Akdeniz havzası ve Avrupa anakarasındaki kentlerde yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemle birlikte kentler, yeni bir iktidarın simgesini yansıtmakta gecikmemişler ve dinin yükselen toplumsal rolü sonucu, büyük manastır ve katedrallerle çehrelerini değiştirmişlerdir (Bumin, 1998). XIII. yüzyıldan itibaren, özellikle İtalya, Belçika ve Hollanda'da kent devletleri oluşmaya başlamıştır. Bu devletlerde, tarımsal faaliyetlerden uzak ve bütünüyle kente özgü ekonomik faaliyetler (özellikle İtalyan kent devletlerinin Kuzey ve Güney Avrupa arasındaki deniz ticareti yeni ticari ilişkiler ağı) ağırlıkta idi ve kırsal-kentsel ayrımının belirginleşmesi böylece Ortaçağ ile başlamış oldu (Bookchin, 1999). Roma döneminde yüksek gelir elde eden Roma burjuvası, emeklilik döneminde kırsal kesimde bir soylu gibi yaşamaya yönelirken, Ortaçağdaki kentli girişimciler, kentte kazanılan serveti/sermayeyi kırsalda değil yine kent içinde değerlendiriyorlardı (Bookchin, 1999). Üstelik, Ortaçağ öncesinde zanaatkarlar , tüccarlar ve sermayedarlar antik toplumca saygı duyulan bir konumda değilken, yeni dönemde tarımsal olmayan işlerin itibarı yükselerek, zanaat ve ticaret uğraşları uygarlığın göstergesi sayılır hale gelmiştir (Bookchin, 1999).

Eski Roma eyaletlerinin yerel toplumlara dönüşmesi ve bu toplumlardaki birliğin, belirli hak ve ödevlerden oluşan bir hiyerarşi yoluyla sağlanması, Avrupa feodalizminin temellerini atarak, kırsal toplumların feodal beyler altında birleşmesine neden olmuştur. Ayrıca, monarşinin yükselişine kadarki dönemde kentlerde yaşayanlar, Arap ve Norman saldırılarına karşı etrafi surlarla çevrili kale-kentler oluşturmuşlardır (Bumin, 1998). Fakat, feodal senyörlerin iktidarı , bazen onların desteğiyle bazen onlarsız,

yerel komünlerin ve komün özerkliklerinin oluşmasıyla çözülecekti (Bumin, 1998). Güney Avrupa'da (örneğin Venedik tarafından), güçlü ticaret kolonileri kurulması, ticaret yollarının güvenliği için anlaşmalar imzalanıp yeni vergiler konulmasına ve paralı ordular kurulmasına yol açmış, bu ise, antik dönemin durağan toplumsal yapısına zıt biçimde oldukça devingen bir yapıya sahip toplumlar yaratmaya başlamıştır (Bookchin, 1999). Yoğun ticaret ilişkileri ve kültürel temaslarla birlikte, kentli sınıflar ve komünler doğmuş ve komün yeminleriyle birlikte yeni yaşam felsefeleri oluşmuştur. Komün, Ortaçağ'dan günümüze, kitlelerin ortak bir bilinçle kardeşlik, eşitlik ve adalet arayışlarının sembolü haline geldi, ancak, bazıları için komün merkezci bir erke karşı serbestçe birleşmiş grupların özerkliği, bazıları için de halk adına diktatörlüğü ifade eden bir gelişmeydi (Bumin, 1998).

Sürekli değişim içerisindeki üretim faaliyetleri sonucu, küçük sanayi gelişiyor ve tarımsal üretim artıyordu; ancak, kapitalist sistemin hızla geliştiği bu aşamalarda, birbirinden bağımsız ve bölünmüş olan kentlerin, ticareti ve üretimi kısıtlaması ve sermaye çatışmalarına yol açması sonucu (her şehir kendi feodal hakimiyet alanı içerisinde kurallar koyup vergiler alıyordu), yeni bir çatışma ortamı söz konusuydu ve bu da monarşinin (kentlerde yaşayanların düzenleyici role sahip bir üste ihtiyaç duymalarıyla birlikte) gerek soylularla zengin tüccarların çakışan serbest ticaret çıkarları gerekse de dönemin sınıflarının çeşitli çıkar çatışmalarından güç alarak doğmasına neden oldu (Bumin, 1998). Bu dönemde, Batı Avrupa'nın her yerinde burjuvazi, kent yönetimlerini tekeline almıştı. Zengin tüccarların oluşturduğu kent aristokrasisi, XIII. yüzyılın sonlarına kadar özel çıkarlarla kamu çıkarlarını dengeleyerek yürütebilmişse de, yüzyılın sonlarında artan ekonomik krizle birlikte değişik çıkar grupları ve sınıflar arasındaki mücadele sertleşmiş, kentle kır arasındaki uçurum büyümeye başlamıştır. Kırsal toplum küçümsemekte (uygar

kentli-kaba köylü), köyler yalnızca bir hammadde ambarı olarak görülmekteydi; hatta İtalya'da köylülerin yurttaş statüsü elde etmesi dahi yasaklanmıştı (Bumin, 1998). Bunlardan hareketle tarihçi Duby, o dönem Avrupası'nda devrimci tohumu kentsel çevrede aramamak gerektiğini, onun tarlalarda ve otlaklarda bulunduğunu söylemiştir (Bumin, 1998).

I.2.2.2. Sanayi Toplumu, Kentleşme ve Devlet

I.2.2.2.1. Avrupa'da Sanayileşme ve Kentleşmenin Doğuşu

Denilebilir ki, monarşinin doğuşuyla düzensizlik sona erdi ve artık, mutlakiyetçi devlet felsefesinin bileşenlerinden olan bürokrasi, ordu ve bunlara dayanan sanayi ve finans kurumlarını taşıyan şehirler kurulmaya başlandı (Bumin, 1998). Sanayi devrimine doğru ilerlenirken, Ortaçağ kentinin organik gelişimi, yerini Rönesans'la başlayıp Barok dönemde giderek gelişen bir geometrik planlamaya bırakmış ve çeşitli düşünce akımları (kübistler, ütöplastler, fütüristler,...vb) kent planlaması üzerine birçok farklı çalışmalar üretmişlerdir (Bumin, 1998).

Sadece kentlerin planlanmasında değil, birçok toplumsal alanda, modernist bilim anlayışına uygun çözümler ve yeni toplumsal kurumlar oluşturularak veya kendiliğinden oluşarak yeni dönemin bireyleri ve kentleri için yeni yaşamlar oluşturuyorlardı. Şüphe yok ki, Antikçağ ve Ortaçağ dönemlerinde hiç bulunmayan yeni toplumsal kurumlar, yeni meslekler ve yeni toplumsal sorunlarla tanışma dönemi başlamıştı. Modernist projede Tekeli'nin vurguladığı siyasal ve ekonomik çelişki, Avrupa'yı, o döneme kadar dünyada benzeri görülmemiş trajik toplumsal sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Örneğin, sürekli büyütülen pazar ve artan üretim için ihtiyaç duyulan işgücü, kırsal alanlardan kentlere yoğun ve hızlı göçleri doğururken, kentlerdeki yaşam ve çalışma koşulları da buna paralel biçime kötüleşmişti. Şunu da belirtmek gerekir ki,

sanayileşme olarak adlandırılan değişim süreci ve paralel süreçleri, ne Avrupa ülkelerinin tümünde aynı zamanda ve biçimde gerçekleşmiştir ne de Avrupa dışı sanayi toplumlarında, fakat, sanayileşmenin temel karakteristikleri denilebilecek özellikleri, her yerde gözlemlenebilmiş niteliktedir. Önceki bölümlerde modernizmle birlikte söz ettiğimiz sanayileşme olgusu ve temel özelliklerini, toplumsal değişim ve kentleşmeyle ayrılmaz niteliği nedeniyle genel hatlarıyla sergilemek gerekiyor:

“Sanayileşme” terimi, sürekli olarak uygulanan pratik bilimsel araştırmalara ve yeterli enerji kaynaklarına dayanan üretim teknolojilerinin doğurduğu bir ekonomik değişmeyi (Bendix, 1995) ifade etmektedir. “Sanayi devrimi” tanımlaması ise, 1760-1830 yılları arasında, İngiltere’de bir dizi teknik ve ekonomik keşiflerin yapılmasına karşılık gelen bir kavramdır (hernekadar bu tarihler konusunda tam bir uzlaşma sağlanmamışsa da) (Özkalp, 1990). Çeşitli aşamaları içeren bir süreç olarak sanayi devrimi, ilk aşamada, İngiltere’de tekstil endüstrisindeki makine modellerinde gerçekleştirilen yenilikler ve bu makinelerde insan gücü yerine buhar enerjisinin kullanımıyla başlamıştır. Bu sayede artan tekstil üretimi, ev tezgahlarında aileler tarafından yapılan üretim yerine büyük makinelerin kurulduğu fabrikaların doğmasına neden olmuş, bu da yeni bir sınıfın ve yeni toplumsal kurumların oluşmasına zemin hazırlamıştır (Özkalp, 1990). Bu gelişmelerle birlikte, artan demir ihtiyacı kömür ihtiyacını doğurmuş, bu sektörlerde de buhar gücünün kullanımıyla, İngiliz ekonomisinin tekstil, demir ve kömür üretimi XIX. yüzyıla girildiğinde çok büyük miktarlara ulaşmıştır. İkinci aşamada, demiryollarının yaygınlaşması ve buhar gücüyle çalışan gemilerin üretilmesi gerçekleşmiş; XIX. yüzyıl sonlarında da petrol tüketiminin ve otomobilin üretimi ile elektrik-telefon kullanımının dünyada hızla yaygınlaşması sonucu, Hirst ve Thompson’a göre (2000) iletişim alanında ilk küreselleşme ortaya çıkmıştır. Klasik sanayi döneminin son aşaması olarak ise, II. Dünya Savaşı döneminde ve

sonrasında alüminyum,elektronik,plastik,bilgi işlem ve nükleer güç alanlarında yaşanan gelişmeler öne sürülmektedir (Özkalp, 1990). Yaşadığımız son dönemlere ilişkin olarak da siberetik çağ, sanayi ötesi toplumu ,...vb birçok tanımlamalar önerilmektedir.

Belirtildiği gibi, bu aşamaların sıralaması ve özellikleri tüm sanayileşmiş ve sanayileşme amacıyla olan toplumlarda aynı biçimde yaşanmamıştır. Örneğin, Almanya ve Japonya gibi ülkeler İngiltere'den çok sonra sanayileştikleri gibi, İngiltere gibi tüm aşamalarını yaşamadan, belli aşamaları atlayarak veya ithal ederek (teknoloji transferi gibi) değişim yaşadıkları için, bu ülkelerin sanayileşme süreçlerinde yaşadıkları toplumsal değişimler de farklı biçim ve şiddetlerde olmuştur (Bendix, 1995). Ancak, sanayileşme olgusunun gerek İngiltere'de gerekse diğer sanayileşmiş veya sanayileşme sürecindeki ülkelerde yol açtığı benzer sonuçlar da bulunmaktadır. Öncelikle, sanayileşmenin doğduğu topraklarda, İngiltere'deki başlangıç dönemi etkileri olarak şunları sayabiliriz: *Fabrika sisteminin doğuşu* (hanelerin veya küçük atölyelerin yerine), *işçilerin barınması için yeni yerleşim yerlerinin kurulması, tarımdaki işgücünün fabrikalara (sanayiye) aktarılması, kırdan kente yoğun göç ve hızlı kentleşme, kentlerdeki yaşam koşullarının kötüleşmesi ve yeni çalışma koşullarına uyum sağlayamama sonucu artan sefalet, hastalıklar ve suç oranı.* (Özkalp, 1990). İngiltere'de, XVII. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan toplumsal değişim gerçekten trajik boyutlardaydı. XVI. yüzyıldan itibaren kırsal alanlara yerleşen sanayi tesisleri (su gücüyle çalışan ilk tekstil atölyeleri), hem kentteki loncaların kurallarından ve hayır kurumlarının isteklerinden kurtulmuş oluyor hem de hiçbir örgütün koruması altında olmayan çok düşük ücretle çalıştırılabilecek işçiler bulabiliyordu (Bumin, 1998). Fakat, İngiliz sanayileşmesinin kendine has özellikleri (el imalatının birdenbire yok olmaması, üretimin küçük ölçekli yerel girişimlerle gerçekleştirilmesi, teknolojik

değişimin çok kısa sürelerde değil aşamalar halinde gerçekleşmesi gibi), Alman ve İtalyan sanayileşme ve kentleşmesinden çok farklı sonuçlar yaratmıştı (Roberts, 1995).

Aslında İngiltere, XIX. yüzyıldaki sanayi kentleşmesinden çok önce ve diğer Avrupa ülkelerindekinden daha geniş çapta *ticari tarımsal üretime* geçmişti. Ticari baskılarla geliştirilen tarımsal üretim teknikleri ve ücretli tarım işçiliğinin yaygınlaşması, şehirlere göçü yaratabilecek bir işgücü (tarım fazlası) ve demografik hareketlilik doğurmuştu (Roberts, 1995). Ancak, bu durumda dahi fabrikalar için başlangıçta işçi bulmak kolay olmamış ve işverenler usta işçi bulabilmek için cezbedici sosyal olanaklar (bünyesinde evler, dükkanlar, okullar ve kiliseler bulunan sanayi siteleri veya mahalleleri kurarak) sunmuşlardır. Bu siteler, işgücü arzının bollaştığı XIX. yüzyılda bile varlıklarını korumuşlardı (Roberts, 1995). Diğer yandan, işçi mahallelerinin bazı kentlerdeki konumlanması, toplumdaki sınıfsal bölünmüşlüğün mekana yansımaları da sergiler nitelikteydi. Öyle ki, varlıklı nüfusun, işçi mahallerinden hiç geçmeden ve işçilerle rastlaşmadan bir kentte yıllarca yaşamaları olanaklıydı (Bumin, 1998).

Devlet müdahalesini ve planlamasını dışlayan bir sanayileşme (küçük ölçekli, yerel ve dağınık) ve kentleşme süreci, kentlerin sağlıklı koşullardan uzak biçimde büyümesine yol açıyor ve verimli çalışan yerel yönetimlerin olmaması da, İngiliz şehirciliğini Alman veya Amerikan şehirciliğinden ayırıyordu (Roberts, 1995). Belediyelerin idari ve mali sorunları ciddi boyutlardaydı ve çoğunlukla inşaatçıların, arsa komisyoncularının ve yerel tüccarların baskısı altındaydılar. Artan konut ihtiyacının karşılanması ise, ancak bu biçimde (kalitesiz ve kontrolsüzce) gerçekleştirilebilmişti (Roberts, 1995). Kentlerdeki nüfus artışı da kent sorunlarını körükleyen etmenlerdendi. Örneğin, 1801 yılında 72.000 civarı olan Manchester nüfusu, 1851'de 303.000'i geçmişti (Bumin, 1998). XIX. yüzyılın ilk otuz-kırk yılı içinde, Birmingham nüfusu 73.000'den

200.000'e, Halifax'ın nüfusu 63.000'den 110.000'e çıkmıştı ve benzeri diğer İngiliz sanayi kentlerindeki bu değişimler, Avrupa tarihinde daha önce rastlanılmamış nitelikteydi (Bookchin, 1999). Fakat, nüfus artışı ve yaşam standartlarının değişimi, yalnızca kentlere özgü bir nitelik değildi. Tarımda makineleşme ve Avrupa kıtasındaki genel nüfus artışıyla (özellikle XIX. yüzyılda, bilimsel ve teknik ilerlemelere bağlı olarak hastalıklarla mücadelenin ve sağlıklı gıdaya ulaşımın kolaylaşması gibi etkenlerle) birlikte kırsal alanlarda işsizlik ve yoksulluk ciddi boyutlara ulaşmış, bunun sonucunda da küçük çiftçilerin ve topraksız köylülerin büyük ve şirketleşmiş çiftçilere karşı isyanları artmıştı (Lerner ve diğerleri, 1993).

Kuşkusuz, modern sanayi toplumunu yansıtacak olan sadece kentleşme değildir. Sanayileşmiş toplumların genel özellikleri veya sanayileşmenin ortak bileşenleri kapsamında sayılması gerekenler, kent mekanında yetişmiş ve gelişmiş olan sanayi kapitalizminin, toplumsal yapıda teknolojiden aileye kadar geniş bir yelpazeyi oluşturan etki alanına işaret etmektedir (modernist bileşenler gibi) (Kerr ve diğerleri, 1995; Özkalp, 1990):

- Yeni enerji kaynaklarının kullanılması.
- Tarımda ve sanayide makineleşme/otomasyon.
- Emek yoğun teknolojiden sermaye yoğun teknolojilere geçiş.
- Sanayi ve hizmetler sektörlerinin büyümesi.
- Azalan tarımsal işgücüne karşılık artan tarımsal verimlilik/üretim.
- Uzmanlaşmanın artması.
- Başkası hesabına çalışan ücretli işgücünün artması ve işçi sınıfının doğuşu.
- Yüksek nitelikli işgücü gereksiniminin sürekli olması.

- Toplumda mesleki, coğrafi ve sosyal hareketliliğin artması. Sanayi toplumunda, geleneksel toplumdaki gibi bir işin veya mesleğin ömür boyu sürmesi zordur ve dolayısıyla mesleki hareketlilik kaçınılmazdır. Coğrafi hareketlilik, hem mesleki hareketlilik ve istihdam fırsatları gereği hem de ulaşım-iletişim kanallarının gelişmesi sonucu oluşacaktır. Sosyal hareketlilik ise, sınıf değiştirebilme olanaklarının elverdiği ölçüde olanaklıdır (Kerr ve diğerleri, 1995).
- Sanayiye dayalı olarak doğan ve yaygınlaşan yeni ekonomik örgütlenme sonucu, çalışma koşullarının ve ilkelerinin değişmesi. İşçi-işveren ilişkilerinde yeni kurallar ve yeni yönetim felsefelerini doğuracak koşulların oluşması.
- Laik toplum düzeninin benimsenmesi.
- Yeni ideolojilerin doğması.
- Doğum ve ölüm oranlarının düşmesi ve yaşam koşullarının düzelmesi sonucu ortalama yaşam süresinin uzaması ve nüfusun artması.
- Ailenin toplumsal işlevlerinin azalması ve değişmesi. Geniş ailenin ve onun birey üzerindeki etkilerinin ortadan kalkması.
- Eğitimin öneminin artması ve yükseköğrenimin yaygınlaşması.
- Bilim ve teknolojiye büyük önem verilmesi.
- Ekonomik faaliyetlerden siyasal örgütlenmelere kadar her türlü toplumsal örgütlenmenin çapının büyümesi.
- Nüfusun ve her türlü toplumsal faaliyetin kentlerde yoğunlaşması ve kentlerin büyümesi.

Böylelikle, yukarıda sayılan nitelikler, sanayi kapitalizminin pazar ilişkilerine ve yeni çalışma koşullarına ek olarak, Avrupalı kentlilerin (burjuvazi, tüccarlar ve aristokrasi) Ortaçağ boyunca süren sınıf ve çıkar çatışmalarıyla da şekillenerek ortaya çıkan ve modern-sanayi toplumunu yansıtan özellikler haline gelmişti. Ancak, kentlerin ve

kentleşmenin yeri ve önemi tam da bu noktada vurgulanmalıdır. Çünkü, toplumsal ilişkilerin tümü üzerinde kurulan bu modern kapitalist sistem, kentleşme adı verilen sürecin de temel kaynağıdır (Bookchin, 1999). Özetle, hem kapitalizmin hem de özgün toplumsal değişimlerin bir aşaması olarak sanayileşme olgusu, kendine özgü iki önemli sonucu doğurmuştur: Kentleşme ve sınıf bilincinin doğuşu (Lerner ve diğerleri, 1993). Günümüzde, büyük kütleler halindeki binalarla dolan kentler, kent yaşamının bütünlüğü ve yurttaşlık için birer tehdit haline gelmiş durumdadır. Modern-kapitalizmin doğa üzerinde kurduğu hakimiyetle birlikte sürekli büyümeyi ve yayılmayı gerektiren yapısı, en çok paylaşılan mekansal alan olarak kentler ve kentleşme süreciyle, hem doğduğu hem de ihraç edildiği toplumların organik yapısını değiştirmektedir (akrabalık, aidiyet, sadakat duyguları ve tutumları gibi) (Bookchin, 1999). Bu bağlamda, sanayileşen ve kentlileşen modernist-kapitalist Avrupa toplumlarının siyasal yapısını yansıtan merkezi örgütlenme biçimi olarak ulus-devlet modeli, toplumsal değişimi ve kentleşme sürecini yönlendiren temel etkenler arasındadır.

I.2.2.2.2. Modern Ulus-Devlet ve Yerel Yönetim

I.2.2.2.2.1. Ulus Devletin Doğuşu ve Değişen Roller

Yukarıda, sanayileşme bağlantılı olarak toplumsal değişim ve kentleşme özetlenmişti. Ancak, Avrupa'nın feodalizm öncesinde ve sonrasında (ulus-devlete kayış aşamasında, ne feodal ne de ulusal merkezîyetçiliği kabul eden halk kitleleriyle) köylü, zanaatkar ve aydın hareketleriyle ve komün isyanlarıyla (İspanyol ve Fransız örnekleri) görece bağımsız kentlerin hüküm sürdüğü dönemlerin, sanayi toplumunun ve ulus-devlet ilkelerinin oluşumuna yaptığı katkılar da (Bookchin, 1999) ayrı bir çalışma konusu olacak kadar önem taşımaktadır. Fakat, ulus-devletin oluşum aşamalarını veya kentler ve toplumsal değişimle etkileşimini ayrıntılı olarak tartışmak, hem sürecin kaynağı

olan Avrupa toplumlarının birbirlerinden farklı uluslaşma nedenleri içermesi hem de çalışma alanımızın dışına taşabilme olasılığı nedeniyle doğru olmayacaktır. Dolayısıyla, ulus-devlet tarihçesine genel hatlarıyla yer verilmiştir.

Ulus-devletin XVI. yüzyıldan itibaren yükselmesiyle birlikte, yönetimin temel birimi olan kent, yerini eyalet, ulus veya imparatorluğa bırakmıştır. Daha önceleri, bir yurttaşın idari kurumlara olan sadakati, katı bir hiyerarşiyle belirlenmişken, ulus-devlet bu yapıyı da ortadan kaldırmış ve politikanın ele alınış biçimini de kökünden değiştirmiştir, çünkü, ulus devletle birlikte milliyetçiliğin yükselişi, devletin kent üzerinde hakimiyet kurmasını sağlamıştır (Bookchin, 1999). Bookchin, bir kent içindeki yurttaşın yaşamından çıkarak devlet yönetimine dönüşen politika kavramının, düşünsel boyutta büyük zararlara yol açtığını savunmaktadır. Ona göre aristokrasiler, monarşiler ve cumhuriyetler, kitleleri katılımcı varlık olmaktan çıkartarak, halkın vekillerini ve bürokratik kurumları devreye sokmaktadır.

Bilindiği gibi, Ortaçağ Avrupası'nda ulus diye bir şey mevcut değildi ve genellikle yerel nitelik taşıyan sadakat duygusu, köye, mahalleye, kasabaya, kente, beylere veya ender durumlarda krala karşı beslenirdi. Katolik Kilisesi ve Papalık ise, bir kralı imrendirecek derecede büyük sadakat ve güven duyulan tek kurum olup, yüzyıllar içerisinde oluşan muazzam bir hiyerarşik bürokrasiyle , hem yasama hem de yargı gücüne sahip bir erk konumundaydı. Fakat bu erk, seküler hukukun gelişmesi için uygun bir zemin hazırlayarak (özellikle XI. yüzyıldaki, kilise ile devlet arasındaki güç bölünmesini sağlayan ve kilise otoritesinin sınırlarını kesinleştirerek kilise hukukunu güçlendiren düzenlemelerle), bu sayede devletin ve devlet idaresinin genişlemesi için alan bırakmış idi (Bookchin, 1999). Denilebilir ki, devlet ile kilise, kral ile Papa ve seküler ile tanrısal kavramları arasındaki büyük bölünme, Ortaçağ Avrupa toplumlarını meşgul eden çok

sayıda bölünmenin sembolik bir ifadesiydi ve bu bölünmeler ulus-devletin çıkışına olanak sağlamıştı. Bookchin (1999), Avrupa'nın parçalanmasının (ideolojik, ekonomik ve siyasal olarak), ulus-devletleri ortaya çıkaran bir ironi olduğunu ileri sürmektedir. Şöyle ki, uluslar, coğrafi ve ekonomik olarak, imparatorlukların tersine, kendi kendine yeten bir yapıya sahip olduklarından, Avrupa'daki bölük pörçük devlet örgütlenmeleri, birbirlerinin imparatorluk kurmalarını engellemiş ve uluslaşmayı daha da kolaylaştıran etkenlerden birisi olmuştur (Bookchin, 1999).

Ancak, ulus kavramının, ulusçuluk (milliyetçilik) felsefesinin ve ulus inşası girişimlerinin temeli, sadece sekülerizmin gelişimine ve ekonomik yeterliliğe dayalı değildir. Ulus-devletin tüm bileşenleriyle belirginleşip yaşama geçtiği XIX. yüzyılın İngiltere, Fransa ve Almanyası'na bakıldığında, siyasal ve ekonomik örgütlenmeyi şekillendiren çokköklü ve karmaşık gelişmeler söz konusudur. Yaşam felsefesi olarak yaygın kabul gören liberalizm ve bireysellik, Fransız Devrimi'nin meyvesi olarak büyümekte olan özgürlük ve insan hakları felsefeleri ile edebiyat akımlarının özgür birey ve toplumsal hareketler üzerindeki etkisi (özellikle romantizmin, ortak kültürel değerlerin ve geçmişin paylaşımı yönündeki etkileri) bunlar arasında sayılabilir (Lerner ve diğerleri, 1993). Bu etkenlere bağlı olarak yine XIX. yüzyılda Fransa, Prusya, Almanya, İtalya, Avusturya İmparatorluğu ve Balkanlar'daki siyasal gelişmeler de (Fransa'nın Prusya'yı işgali, Almanya'nın birlik çalışmaları, Pan-Slavizm,...vb.)Avrupa'daki uluslaşma sürecini tamamlayan diğer unsurlar olarak yerini almıştır. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nde Jefferson dönemiyle başlayan yönetim felsefesi, yeni göçmenlerin ortak dil olan İngilizce'yle etkileşimi ve iç savaş sonrası birlik ve uluslaşma çalışmaları da, ulus-devlet tarihinin önemli gelişmelerinden sayılmaktadır (Lerner ve diğerleri, 1993).

Ulus-devletin ortaya çıkmasında rol oynayan etkenlerin ekonomik boyutunda kentler arasındaki ticaret de önemli rol oynamıştır. Belirtildiği gibi, Avrupa'da ulus-devletlerin ortaya çıkışı, çeşitli güçlerin özel bir şekilde birleşmesiyle açıklanabilmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimler arasında yerel ve bölgesel ticaret (özellikle liman kentlerinin dış ticarettten elde ettiği büyük zenginliklerle) yardımıyla oluşturulmuş organik bağlar, kraliyet güçlerinin Avrupa'nın derinliklerine kadar götürülebilmesini sağlamış ve merkezi bürokrasi aygıtı, kentler arasındaki bu bağlar sayesinde, ücra köşelere kadar taşınabilmiştir (Bookchin, 1999).

Ulus-devletin tarih sahnesine çıkışı, bireysel hak ve özgürlükler ile anayasal eşitlik anlayışını güçlendirdiği gibi, kapitalizmin yayılıp güçlenmesine de katkı sağlamıştır. Bu etki, liberalizmin sanayileşmeyi ve girişimciliği teşvik eden politikalarıyla hükümetleri yönlendirmesi sonucu daha da artmış, bu ise I. Dünya Savaşı'na kadar sürecek olan yoğun sanayileşme ve liberal uluslararası rekabet dönemini başlatmıştır (Lerner ve diğerleri, 1993).

Politika teorisyenleri ve sosyologlar, genelde Weber'i izleyerek, modern ulus devleti diğerlerinden ayıran özelliğın, belirli bir sınırın içindeki şiddet araçlarının tekeline sahip olmak olduğunu savunurlar (Hirst ve Thompson, 2000). Buna göre, XVII. yüzyıldan itibaren güçlü monarşilerle oluşturulan modern devlet sistemi, her devletin, sınırları belli bir alan içerisinde biricik politik otorite olmasına dayanmaktadır. Sınırları içerisinde tek politik güç olabilme, hem Avrupa devletlerinin kendi güçleri ve yeterlilikleri hem de aralarında yaptıkları antlaşmalar sayesinde (özellikle dinsel çatışmalar konusunda egemenlik sınırlarının karşılıklı tanınması gibi) ortaya çıkmış bir gelişmedir (Hirst ve Thompson, 2000). XIX. yüzyıldan önceki Avrupa devletlerinde rejimin hanedanlık, otokratik veya liberal olup olmaması önemli değildi; otonomluk esas ortak bileşen

konumundaydı. Herkese oy hakkı tanıyan temsili yönetim anlamında demokrasi ise, çok daha sonraki dönemlerde savunulan bir değer haline gelmiştir (Hirst ve Thompson, 2000). Nitekim, XIX yüzyılda olgunlaşmış ilk ulus-devlet modellerinin temel bileşenleri milli burjuva, ortak dil ve kültür ile bağımsız bir mali sistem olmuştur (Başkaya, 1996). Dış düşmanlara ve içteki kargaşaya karşı yurttaşlarını koruyan devlet felsefesi ise, ancak temsili demokrasiye geçiş aşamasından sonra daha büyük anlam kazanabilmiştir. Çünkü, tek başına bir hükümdarın kararıyla savaş ilan edilemeyen devletler topluluğunda, liberalizmin de etkileriyle, sürekli barışın sağlanabileceği umudu da doğmuştur (Hirst ve Thompson, 2000). Ayrıca, temsili yönetim, devletlerin vergilendirme kapasitesini de güçlendirip meşrulaştırırken, eğitim ve kamu sağlığı gibi alanlarda hizmet verebilmesini de sağlayabilecek niteliktedir. Fakat, ulus-devletin kamusal alana ilgi duyması için 1910'larda gelişen, 1929 bunalımıyla başlayan ve II. Dünya Savaşı'yla sonuçlanan bir dönemi geçirmesi gerekmiştir. Bu bağlamda, ulus-devlet örgütlenmesinin geçirdiği değişimlere, daha önceki modernist proje değerlendirmeleri çerçevesinde yer verilmişti, ancak, siyasal yapılanmalardaki değişimin ayrıntılarına bu noktada değinilecektir.

Temelde talep yetersizliğinden kaynaklanan 1929 bunalımına kadarki dünya ekonomisi, *klasik sömürgecilik* dönemi (1870-1930), II. Dünya Savaşı'ndan önceki gelişmeler ve savaşın sonuçlarıyla biçimlenen yeni dönem (1930-1970) ise *yeni sömürgecilik* dönemi olarak adlandırılmaktadır (Güler, 1996). 1930'larda derinleşen büyük bunalımla birlikte, tüm dünyada pazara olan güven sarsılmış ve liberal uygulamaların tersini savunan milliyetçi akımlar doğmuştur (faşizm gibi). Böylece anti-liberalizm, savaş sonrası klasik kalkınma dönemi öncesinde de, savaş sonrasında olduğu gibi çözüm olarak görülen bir siyasal ve ekonomik yön biçiminde yerini almıştır (Keyder, 1996).

Bilindiği gibi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, hakim ekonomik güç ve savaş muzafferleri olarak Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)'nin çerçevesini ve kurallarını koyduğu yeni bir ekonomik döneme (Bretton Woods sistemi) girilmiştir (Geray, 1995). Bu sistemde gerek gelişmiş merkez ülkeleri için gerekse de gelişmemiş diğer tüm ülkeler için (bağımsızlıklarını yeni kazanmış olanlar dahil) ulusal bazda temel olarak önerilen ve uygulatılan ekonomik model Keynesyen devletçilik anlayışıdır (Şaylan, 1999). Uluslararası boyutta ise, A.B.D.'nin kendine özel farklı uygulamalarıyla birlikte, liberal ticaret devam etmekteydi. Gelişmekte olan ülkelere Keynesyen devletçilikle birlikte uygulatılan ithal ikameci sanayileşme modeli ise, döviz sıkıntısının siyasal pazarlıklar (devletler tarafından) yoluyla giderilmesini sağlayarak hegemonik gücün yeni şartlarını yerine getirilmiş oluyordu (Keyder, 1996). İthal ikameci sanayileşme, başlangıçta yeni pazarların bulunmasını gerektirmemiş, ancak, ilerideki aşamalarında hem büyüyen bir işgücü hem de üretilenleri satın alabilecek alım gücüne sahip bir nüfus ihtiyacı doğurmuştu. Bağımsızlıklarını yeni kazananlarla birlikte tüm gelişmemiş veya geliştirmekte olan ülkelere sunulan *ulusal kalkınmacılık* ideolojisi de bu toplumlardaki içe kapanık kırsal nüfusun ekonomiye ve topluma entegrasyonunu sağlama misyonunu yüklenmişti (Keyder, 1996). Tüm üçüncü dünya ulus-devletleri veya Başkaya'nın nitelendirmesiyle *hayalet ulus-devletler* (bu ülkelerdeki mali sistemin zayıf ve yetersiz yapısı nedeniyle), kentlere göç eden nüfusun toplumla bütünleşmelerini sağlayacak düzenlemeleri (sübvansiyonlar, gecekondulara karşı esnek politikalar ve benzeri sosyal politikalar) yapmakla yükümlü kılınmıştı (Keyder, 1996). Çünkü, ulusal kalkınmacı modelde, devlet, pazarın büyümesini sağlamak durumundaydı ve ulusal gelirin, alım gücünü arttıracak biçimde dağıtılması için gerekli sosyal politika araçlarından sorumluydu (Keyder, 1996).

Ulus-devletlerin bu yeni rollerini yerine getirebilmeleri, gelişmiş ülkelerle diğerleri arasında (II. Dünya Savaşı'ndan sonra geliştirilen) oluşturulan yeni ilişkiler ve kurumlar yoluyla sağlanmıştır. 1970'lere gelinceye kadar sürdürülen bu sistemde kilit kurum olarak Birleşmiş Milletler ve bünyesinde oluşturulan alt kuruluşlar önemli işlevler yüklenmiş, IMF ve kapsamındaki özerk mali kurumlar da, kalkınmacılığın finansman kanallarını oluşturmuştur (Güler, 1996). Öncelikle, savaş sonrası Avrupa'nın yeniden inşasına yönelik A.B.D yardımlarıyla (Truman Doktrini, Marshall Planı, Colombo Planı,...vb) başlayan bu dönem, hem A.B.D'nin Sovyetler bloğuna karşı çıkarlarının korunmasına hem de yeni kalkınmacılık anlayışının sürmesine hizmet etmiştir (Lerner ve diğerleri, 1993). Arkasından, özellikle üçüncü dünya ülkelerine yönelik olarak, "idarenin modernizasyonu" ve "idari reform" plan ve uygulamaları, bu ülkelere aktarılan dış yardımların önemli gerekçelerini oluşturmuş, bu araçlarla, genç ulus-devletlerin merkezi bürokratik aygıtlarıyla birlikte ekonomik ve toplumsal alanlarının merkez ülkelerin ihtiyaçlarına uygun olarak yönlendirilmesi de sağlanmıştır (Güler, 1996).

Gelişmiş ulus-devletlerdeki *Keynesyen sosyal devlet* ile diğer ulus-devletlerdeki *ithal ikameci sanayileşme* ve *idari reformlar aracılığıyla ulusal kalkınma* uygulamaları, kapitalist sistemin 1970'lerdeki yeni kriziyle son bulmuş ve yaşamın her alanı için yeni ekonomik ve toplumsal yapılanma modelleri uygulamaya alınmıştır.

I.2.2.2.2. Yerel Yönetimler

I.2.2.2.2.1. Kavramsal ve İşlevsel Bileşenleri

Tüm toplumsal değişimlerin ve insana özgü yaratımların mekanı olarak kentler, Antikçağ öncesinde ve sonrasında olduğu gibi Ortaçağ'da ve yukarıda özetlenen modernist dönemde de özel anlamlar kazanmış ve yaşanan dönemlere göre değişen özgün işlevlere konu olmuştur. Kent yönetimlerinin "yerel" olarak nitelendirilmesi de belli bir döneme

özgüdür; böyle bir tanımlama, yerel olmayan bir başka yönetim biriminin varlığıyla (ve onunla birlikte var olarak) ortaya çıkmış olduğundan, yerel yönetim felsefesi kuramlarının ve uygulamalarının analizinin de yine modernizmin içeriğine özgü ve merkezi ulus-devlet yapılanmasına bağlı olduğu söylenebilecektir. Bu bağlamda yerel yönetimler, kent ve kentleşme sürecinden ayıramayacak bir bütünün bileşenleri olarak ele alınmaktadır.

Yerinden yönetim veya yerel yönetim kavramları, yönetim bilimi çerçevesinde *adem-i merkeziyet* olarak tanımlanmaktadır. Adem-i merkeziyet ise *yetki genişliği* ve *yerinden yönetim* olmak üzere iki ayrı yönetim biçimiyle gerçekleştirilmektedir (Keleş, 2000). Toplumsal değişim ve kentleşme etkileşimi açısından çalışmamız kapsamındaki anlamı, doğal olarak *yerinden yönetim* olgusudur. Yerinden yönetimi, belli yasalara göre oluşturulmuş organların, yine yasalarla belirlenmiş olarak veya merkezi örgütün işlevleri dışında kalan bazı işlevleri gerçekleştirmek üzere hukuksal, siyasal ve mali yetkilerle donatılması olarak tarif edebiliriz (Keleş, 2000). Bu biçimiyle yerinden yönetim de kendi içerisinde *siyasal* ve *yönetsel* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Tortop, 1999). *Siyasal yerinden yönetim* federal oluşumları ifade ederken, *yönetsel yerinden yönetim* kavramı da *hizmet* (üniversiteler ve ticaret odaları gibi) ve *yer* açısından farklılaşmaktadır (Tortop, 1999). Konumuz açısından, kentlere yönelik yerel yönetim birimleri olarak *bulunulan yer açısından yerinden yönetim*, merkezi bir yönetimin, yasalar çerçevesinde kurallar koyma ve mali yükümlülükler getirme yetkilerini tanıdığı ve bir yerel meclisin denetimiyle faaliyet gösteren bir yönetim organıdır (Keleş, 2000).

Bir başka tanıma göre yer açısından yerel yönetim, bir devletin ya da bir bölgesel yönetimin alt birimi olan ve görece küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kurumsal politikaların belirlenmesi ve uygulanmasıyla görevli ve yetkili kılınmış kamu kuruluşudur (Erten, 1999). Ütopik sosyalistler ise, belediye sosyalizmini, bireyci kazanç güdüsünün

yerine kamu hizmeti anlayışını koymanın bir yöntemi olarak görmüş ve bunun, merkezi yönetimin yükünü en aza indirme yoluyla çoğunluğun istencini koruyan ve devlet hizmetlerinin yerel nitelikte olanlarının belediyelerce üstlenilmesi sonucu başarılabileceğini savunmuşlardır ve buna paralel olarak, küçük toplulukların insan yaşamının temel birimleri olduğu, bu nedenle yerel yönetimlerin geniş bir özgürlük alanına ihtiyaç duyduğu ve eğitim, sağlık, kültür, iş bulma, güvenlik ve ceza ve tutukevlerinin yönetimi gibi alanlarda ulusallaştırmaya ve merkezileşmeye gidilmemesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Keleş, 2000). Bazı yaklaşımlar, merkezileşmiş bir yönetimin halkın çıkarlarını kollamadığı için kötü olduğunu öne sürerken, bazıları için ise yerelleştirilen hizmetlerin yönetimi kötüleştirilmesi söz konusudur. J. Bodin, kentleri, devlet ile aile arasında bir ara kurum olarak nitelerken, Rousseau, yerel erkin kaynağının yerel kuruluşlarda veya meslek örgütlerinde değil, yurttaşların katıldığı tek ve bölünmez bir genel istençte bulunduğunu ileri sürmüştür; çünkü ona göre yerel yönetimler ayrıcalıklı sınıfların çıkarlarını korumaya hizmet etmektedir (Tekeli, 1992).

XIX. yüzyıl liberal düşünürlerinden Mill'in oluşturduğu kavramsal çerçeveye göre yerel yönetimlerin dayandığı temel değerler olarak, tartışma ve analizlerde ağırlıklı olarak *özgürlük (yerel topluluğun özgürlüğü)*, *katılım (demokrasi)* ve *etkinlik* olgularına yer verilmektedir (Güler, 1998). Keleş (2000), yerel yönetimlerin varlık nedenlerini *yönetmel* (görev ve hizmetlerde etkinlik amacıyla) ve *toplumsal* (ekonomik, siyasal ve kültürel) gereklilikler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Tekeli (1992) de benzer biçimde yönetmel ve toplumsal gerekçeleri *etkinlik* ve *demokrasi* başlıklarıyla ifade edip, üçüncü bir işlev olarak *kamu mal ve hizmetlerinin üretim ve tüketimini sağlamayı* öne sürmüştür. Bu işlevlere bağlı olarak, *özerklik* tartışmaları ortaya çıkmakta ve yerel toplulukların mutluluğu için özerkliğin vazgeçilmezliği de vurgulanmaktadır. Bu anlamda özerklik,

yerel bir topluluğun, yerel nitelikteki faaliyetlerini, kendi seçtiği organlarla yürütmesi ve bunun için gereken kaynaklara sahip olması biçiminde tanımlandığında (Tortop, 1999) üç önemli bileşen ortaya çıkmaktadır: Bağımsız organlar, kesin karar alabilme yetkisi ve yeterli maddi olanaklar.

Güler'e (1998) göre, yerel yönetim olgusunu açıklayan bugünkü kavramsal çerçevelerin (geleneksel kamu yönetimi anlayışındaki *örgütsel-hukuksal* yaklaşım ve *topluluk yapısı* yaklaşımları gibi), Batı merkezli ve liberal felsefe ağırlıklı olması nedeniyle, yerel yönetimlerin ekonomik ve siyasal sistemler ile toplumsal ilişkilerini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Marksist yaklaşıma göre Güler'in yerel yönetim işlevleri olarak tanımladığı üç temel işlev şunlar olmuştur (sonraki bölümde ayrıca yer verilmiştir): Mal, hizmet ve para alımı ile planlama kararları (imar planları) ve fiziksel altyapı yatırımları yoluyla sermaye birikimine katkı sağlamak; çalışan nüfusun fiziksel ve kültürel yaşam koşulları için asgari gereklilikleri (konut, beslenme, eğitim,...vb.) sunarak işgücünün yeniden üretimini sağlamak; yönetim olgusunun gerektirdiği toplumsal düzeni ve dirliği sağlamak (yangın, sivil savunma, çevre sağlığı,...vb. alanlarda).

1.2.2.2.2.2. Tarihsel Oluşum ve Kuramlar

Batı Avrupa'da, II. yüzyıldan beri senyörlerin ve derebeylerinin kentleri egemenlikleri altına alarak yarı-özerk birimler oluşturdukları bilinmektedir. Ancak bu birimler, bilindiği gibi, monarşinin yükseldiği dönemlerde hükümdarın merkezi gücü karşısında bugünkü anlamda bir yerel özerklik sergileyememişler, kentlerde burjuva sınıfının doğmasından sonra sanayi ve ticaret ağırlıklı özerk birimler haline gelmişlerdir (Keleş, 2000) (zaten Roma sonrası monarşinin yükselişinden önceki dönemde var olan komün kentlerini ise yerel yönetim olarak değil, tümüyle ayrı ve özerk kent devletleri olarak kabul etmek gerekir). Bu aşamada dikkat çekilmesi gereken nokta, özerk kent

yönetimlerinin bugünkü yerel yönetimlerin atası sayılmasının ve yerel yönetim anlayışının Avrupa'daki burjuvaziden başlatılmasının ne derece doğru olacağıdır. Geleneksel olarak, yerel yönetimlerin Batı Avrupa'da yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip olduğu ve merkezi yönetimin üstten müdahalesiyle değil, alttan gelen bir oluşum olduğu öne sürülmektedir (Güler, 1998). Roma hukukunun yeniden gelişiminden sonra yerel topluluklara birer tüzel kişilik konumu verildiği gerçektir, fakat, bu konumun verilmesi de hükümdarın lütfuna bağlıdır. Üstelik, hükümdarların yerel topluluklar üzerindeki yetkileri, Ortaçağ Fransa ve İngilteresi'nde de devam etmiştir (Keleş, 2000). Belediye terimi ilk kez, 1789 yılındaki Fransız Kurucu Meclisi'nde kullanılmış, İngiltere'de ise ilk olarak 1835 yılında gerçekleştirilen çalışmalarla belediye tüzel kişilikleri kurulmuştur (Keleş, 2000). Hem Fransa'da hem de İngiltere'de yerel yönetimler (Batı'yı temsilen), tıpkı Rusya'da ve Osmanlı İmparatorluğu'nda (Doğu'yu temsilen) olduğu gibi, yerel feodal kurumların tasfiyesi ve yeni merkezi devletin (ulus-devlet) dayandığı yerel kurumların oluşumuyla doğmuştur. Dolayısıyla, Batı Avrupa'da, merkezi yönetimin inisiyatifi dışında ve alttan gelen bir yerel yönetim uygulaması olduğu saptaması doğruyu yansıtmamaktadır. Çünkü, Batı'daki yerel yönetim kurumunun gelişiminin arkasında, yerel özerklik için asıl mücadele veren taraf feodal soyluluk olmuş, burjuvazi ise, merkezi devlet gücüyle çakışan çıkarları gereği yerel ayrıcalıkların ortadan kaldırılması için çaba göstermiştir (Güler, 1998).

Yerel yönetimlere ilişkin kuramları, Şengül'ün (2001) sınıflandırmasına uygun olarak üç temel paradigmada toparlamak olanaklıdır: *Çoğulcu yaklaşım*, *Weberci (Yönetimci) yaklaşım* ve *Marksist yaklaşım*. Başlangıçta belirtilmelidir ki, yerel yönetim kuramlarının tümü, belli bir zaman kesitindeki belli toplumların deneyimlerinin genellemesini içermektedir. Toplumsal değişimin sürekliliği nedeniyle, çoğu zaman bu

genellemeler, hem başka toplumlar için hem de doğdukları toplumları açıklayabilmek için dahi yetersiz duruma gelebilmişlerdir (Şengül, 2001). Bu çerçevede, yerel yönetim kuramlarına ilişkin iki farklı dönem belirlenebilmektedir. İlk dönem, II. Dünya Savaşı sonrası Keynesyen refah devleti uygulamalarının hakim olduğu ve 1970'lere kadar süren zaman dilimidir. İkincisi ise, bir sonraki başlık altında yer vereceğimiz yeniden yapılanma dönemi veya postmodern dönemdir.

Çoğulcu Yaklaşım: Bu yaklaşımın güç alanı, bireyler ve birey kaynaklı grupların siyasal davranışları ve bu davranışların devletin karar verme sürecine etkileridir. Temel varsayım, gücün, toplumsal gruplar ve kurumlar arasında dengeli dağıldığıdır. Devletin rolü, farklı gruplar arasındaki sürtüşme ve pazarlıklarda hakemlik yapmaktır. Dolayısıyla devlet politikaları da, bu tür pazarlık süreçlerine göre belirlenmektedir. Bu politikalarda bazı grupların kayırılması yönünde dengesizlikler olsa da, uzun vadede karşı grupların dengeleyici baskısının oluşacağı öngörülmektedir. Merkezi devlete karşı çıkan çoğulcular, yerinden yönetimin kendi başına bir değer olduğunu savunmaktadır. Bunun nedeni ise, yerel yönetimin, yönetime katılımı sağlayan kanalları açarak demokratik despotizmi (devletin belli bir grubun eline geçmesi) engelleyici özelliğidir. Bu özelliğiyle yerel yönetimlerin, çok dinli ve etnik kökenli toplumlarda her kesimin kendini ifade edebilmesini sağlayacağı öngörülmektedir.

Yönetimci Yaklaşım: Kapsamında farklı görüşleri de içeren bu yaklaşım, temel olarak devlet aygıtını ve bu aygıtın işleyiş mekanizmalarını ele almaktadır. Bu yönüyle, çoğulcu kuramın karşıtı olarak değerlendirilebilir. Çoğulcu yaklaşımda devlet, kendi dışındakilere etki yaratacak bir güç merkezi yaratmazken, yönetimci paradigma, devleti kendi başına bir güç odağı olarak kabul etmektedir. Bürokratik otorite, ulusal sınırların içindeki yasal şiddetin tekeli elinde tutan bir güç olarak, merkezileşmeyi de destekleyen bir aktördür.

Bu nedenle, bu yaklaşıma göre yerel birimler ve yönetimler, ulus-devletin oluşum sürecinde güç kaybetmişlerdir. Ancak, yerel yönetimlerin özerkliğinin azalması, üstlendikleri sorumlulukların azalmasına yol açmamış ve Keynesyen dönemde büyüyen devletle birlikte, yerel yönetimlerin üstlendiği görevler de artmıştır. Bu noktada, yerel yönetimlerin işlevleri üzerine farklı görüşler ortaya konulmuştur. Birinci görüş, yerel yönetimleri, merkezi yönetimin sorumluluklarını paylaşan ve yerelleştiren bir parçası biçiminde görürken, diğer görüş, böylesi bir işbölümünü kabul etmekle birlikte, bunun basit bir tamamlayıcılık işlevi olarak sürdürülemeyeceğini, merkez ve yerel yönetimler arasında önemli çelişkilerin doğduğunu ileri sürmektedir. Bu durum hem bürokrasi ile demokrasinin hem de devletin içindeki elitlerin arasındaki çelişkilere işaret etmektedir.

Bu paradigmanın yerel yönetimlere ilişkin en önemli yansıması, Pahl'ın kent yöneticiliği (urban managerialism) yaklaşımında bulunmaktadır. Pahl'a göre, kentsel kaynakların dağıtımında *kent yöneticileri* merkezi bir role sahip olup, kent yöneticiliği konumu, yerel yönetim bürokratlarını ve özel sektörde kentsel kaynakların dağıtımıyla ilişkili kurumların yöneticilerini (konut kredisi veren banka yöneticileri gibi) de kapsamaktadır.

Marksist(Sınıf Merkezli)Yaklaşım: Bu yaklaşım, çoğulcu ve yönetimci yaklaşımların birey ve devlet odaklı çözümlmelerine tepki olarak, daha makro etkenleri (örneğin ekonomik ilişkiler ve sınıf çelişkileri gibi yerel yönetimleri doğrudan etkileyebilecek etkenleri) değerlendirmelere katma amacıyla ortaya çıkmıştır. Yerel yönetim sorununu sermaye birikim süreçleri ve sınıf ilişkileri temeline oturtan Marksist yaklaşımda, *Araççı* ve *Yapısalcı* olmak üzere iki ayrı grup bulunmaktadır. Araççı görüş, devleti, hakim sınıfın genel çıkarlarına hizmet eden bir araç olarak görür. Bu nedenle, kapitalist sınıf ile devlet arasındaki ilişki, bizzat kapitalist sınıf kökenli devlet seçkinleri tarafından sağlandığından,

devletin bu sınıftan ayrı ve bağımsız durabilmesi çok zordur. Bu görüşün temsilcilerinden Cockburn, yerel düzeyde çalışan tüm devlet kuruluşlarını yerel devlet olarak niteler ve devletin bütüncül yapısı içindeki yerel uzantılar konumunda görür. Yerel devletin bu çerçevedeki asli işlevi, işgücünün ve sosyal üretim ilişkilerinin yeniden üretimine katkıda bulunmaktır.

Yapısalcı yaklaşımda, yerel devletin ne tür mekanizmalar yoluyla merkezi yönetimin ve dolayısıyla kapitalist sınıfların bir aracı haline geldiği daha yetkince açıklanmaktadır. Devletin, araççı görüşte olduğu gibi kapitalistlerle ideolojik ve kültürel bağlantılardan dolayı değil, kapitalist üretim tarzıyla olan organik bağları nedeniyle kapitalist olduğu savunulmaktadır. Ancak, devlet, sermayeye hizmet eden basit bir sınıf aygıtı değildir, çünkü, toplumsal çelişkilere dayanan bu sınıfsal ilişkiler oldukça karmaşık özellikleri barındırmaktadır. Öyle ki, sermaye sınıfının kendisi de homojen bir yapıda değildir. Bu bağlamda devlet, bir yanda emek-sermaye çelişmesini dengelerken diğer yanda da sermayenin kendi içindeki bölünmeleriyle başa çıkmak durumundadır.

Yapısalcılığın en önemli temsilcisi olarak Castells, kentsel mekanın özgünlüğünün, kolektif tüketimin örgütlendiği mekan olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Castells (1997), gelişmiş kapitalizmde sermayenin ve üretim araçlarının yoğunlaşması sonucunda tüketimin gittikçe toplumsallaşmasıyla, tüketim araçlarının üretimi ve dağıtımındaki kapitalist mantık arasındaki çelişkiye dikkat çekmiş, devletin bu çelişkileri gidermek ve gündelik yaşamın maddi koşullarını düzeltebilmek için harekete geçse de, hakim sınıflar yararına sonuçlar üreteceğinden, kentsel krizin daha hızlı küreselleştiğini işaret etmiştir. Ancak Castells, yerel devleti sermayenin veya merkezi otoritenin sıradan bir uzantısı olarak görmez (Şengül, 2001). Yerel süreçlerin

anlaşılmasında önceliği, sınıf ilişkilerine ve çoğunlukla kentlerdeki sosyal hareketlere vermektedir.

Şengül'ün (2001) irdelediği biçimde yer verdiğimiz bu yaklaşımlar, görüldüğü gibi belli alanlar veya etkenler üzerinde yoğunlaştıklarından, her üçünün güçlü yanlarının birleştirilmesiyle bütüncül bir yaklaşımın oluşturulması önerilebilmektedir.

I.2.3. Modern Kent ve Kentleşme

Kentlerin oluşumuna ve tarihçesine ilişkin başlık altında yer verdiklerimize ek olarak, kent denilen yerleşim alanının oluşum nedenlerini ve Avrupa modernizmi ve sanayileşme etkeni dışındaki (veya onların da altında yatan esas etkenleri) kentleşme gerekçelerinin tartışılması gerekmektedir.

Kent olarak adlandırılan yerleşim yerleri, tarihin değişik dönemlerinde farklı sosyo-ekonomik işlevler yüklendiği için, kent kavramının ve tanımlamalarının da bu dönemseller ve işlevsel değişimlere paralel bir değişim gösterdiği söylenebilir (Ertürk, 1997). Örneğin, Bookchin'in (1999) daha önce yer verdiğimiz kent tanımı, toplumsal ekolojinin bakış açısıyla, kenti, bir ekolojik topluluklar bileşimi olarak görmektedir. Yönetimsel sınır ölçütünü kullanan tanımlarda kent, belli bir yönetimsel örgüt biriminin sınırları içinde kalan alan (belediye birimi gibi) olarak tanımlanırken (Keleş, 2000), Türkiye örneğinde Devlet Planlama Teşkilatı'nın ve Devlet İstatistik Enstitüsü'nün nüfus büyüklüğüne de dayanarak kent tanımlamaları yaptıkları görülmektedir. Ancak, nüfus ölçütüne yapılan tanımlamalardaki temel sorun, evrensel geçerliliği olan bir alt ve sınır belirlenmesi gerekliliğidir (örneğin Danimarka'da 250 nüfuslu yerleşim birimleri kent kabul edilirken, Kore'de 40.000'i aşan nüfuslu yerleşimler kent sayılmaktadır) (Ertürk, 1997). Bir ekonomik tanımlamaya göre kent, mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketim sürecinde

toplumun sürekli olarak değişen gereksinmelerini karşılamak için ortaya çıkan bir ekonomik mekanizmadır (Keleş, 2000).

Genel bir tanımlama yapılacak olursa, kent, farklı sosyal sınıflardan oluşan bir toplumun yapay çevreyi doğal çevreye egemen kıldığı bir ortamda ve kentsel yaşam kurallarına uygun olarak yaşamlarını sürdürdükleri bir yerleşme yeridir (Ertürk, 1997). Bir başka tanıma göre, içinde yaşayanların geçim kaynakları olarak tarım ve hayvancılığın dışındaki uğraşların geçerli olduğu, toplumsal ilişkiler, kültürel alanlar, nüfusun yoğunluğu gibi konularda kırsal alanlardan farklı olan yerleşimlerdir (Erten, 1999). Böyle bir tanımdaki hassas nokta ise, kır ve kent ayrımının netleştirilmesindeki güçlüktür. Nitekim, son zamanlarda kır-kent veya köy-kent ayrımının doyuruculuktan uzak olduğu savunulmakta, bu nedenle, bir topluluğun salt köy veya kent olması ya da öyle kabul edilmesi değil de, bir başka topluluğa göre daha fazla köysel veya kentsel olarak nitelenmesinin doğru olduğu düşünülmektedir (Keleş, 2000).

Kırsal alan yerleşimlerinin temsilcisi olarak köy yerleşim birimine ilişkin tanımlamalarda da nüfusa dayalı ölçütlere ve toprakla ilgili ekonomik faaliyetlere vurgulamalar ağırlık göstermektedir (örneğin, ülkemizdeki resmi tanımlamaların birine göre, nüfusu 2000'in altında kalan yerleşim yerleri, bir diğerine göre 10.000'in altında kalanlar köy olarak kabul edilmektedir). Bu tür tanımlardan farklı olarak sosyolojik ve siyasal içerikli bir köy tanımı, Nadaroğlu'nun tanımıdır. Buna göre köy, insanların birarada yaşama gereksinim ve alışkanlıklarının sonucu olarak ortaya çıkmış küçük yerleşme birimleri ve komün yaşantısıdır (Erten, 1999). Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, kent ile köyün birbirinden kesin çizgilerle ayrılamayacağı, çünkü, bu ayrımların tek bir etmeden değil, birbirleriyle işlevsel bağlantıları olan ögelere dayandığı görüşü savunulabilir. Çünkü,

gerçekten de, insan topluluklarının bazıları, kentler ile köylerin ortak özelliklerine sahip olan yerleşim birimlerinde yaşayabilmektedir (Keleş, 2000).

Çok yüksek bir sayıya ulaşabilecek bu tanımlama zenginliğine bakıldığında, hepsini içeren bir tanımın daha kapsayıcı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, köy veya kırsal ile kent olanı ayırmakta yararlanılabilecek farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Örneğin, insanı veya toplumu merkez alan bir tanımlama geliştirilecek olduğunda, kent tanımını, tanımlardaki bakış açılarına göre kent olarak nitelendirilen bir yerde yaşayan insanların özelliklerine işaret eden *kentlilik* kavramı üzerine oturtmak gerekecektir. Başka bir açıdan, Geray'ın (1998) "kentsel yaşam kalitesi" kavramı, kente dair olan niteliklerin gözönüne alınmasını ve kentin, yukarıdaki tanımların tümünü kapsayan, ama ek olarak kentliliğe de işaret eden ve tümünden daha somut gözlenebilen ölçütleri sergilemektedir. Şöyle ki, bir kentin fiziksel, toplumsal, kültürel özellik ve nitelikleri o kentte yaşayanların yaşam biçimlerini belirleyebilirken, o nüfusun yaşam biçimi de kentsel yaşam kalitesini etkilemektedir. Geray, dar anlamıyla kentsel yaşam kalitesini, "*toplumsal, ekonomik ve mekansal açıdan kent tanımına giren yerlerdeki kentsel altyapı, iletişim, ulaşım, komut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin, önceden belirlenen ölçütlerin üzerinde olması durumu*" biçiminde tanımlamıştır. Bu kavrama dayanarak, yukarıda söz edildiği biçimde, bir yerin daha kentsel mi yoksa kırsal mı olduğu karşılaştırılabilecektir. Geray, bu bağlamda, kentin sunduğu *madde* (kentsel hizmetler) ve *manevi* olanakların kırsal yerleşimleri kentlerden ayıran en önemli özellikler olduğunu belirtmektedir. Fakat, kentliyi kentli veya kentdaş yapan ve kentliliği köylülükten ayırt eden özelliklerin manevi olanlarına da vurgu yapmaktadır. Bunlar, *kentsel örgütlerin kurulması, örgütlenme ve örgütlü katılım*dır. Bunlar yoluyla toplumsal yaşamın sürdürülmesi, toplumsal bütünleşme açısından birey ile toplumun ilişkileri geliştirilebilmektedir. Çünkü, kentteki örgütlenme,

bir yaşam ve davranış biçimi olarak kentliliğin ayırteıcı özelliği konumundadır (Geray, 1998).

Sosyolojik ölçütlere göre köy ve kenti ayıran tanımlamalar daha kesin ölçütler öne sürmektedir. Örneğin, Durkheim'in cemaat ve cemiyet, mekanik ve organik dayanışma ölçütleri, Sorokin ve Zimmerman'ın köy ve kent toplulukları arasındaki yaşam biçimi ve yapıları karşılaştırmaları bunlardan bazılarıdır. Sorokin ve Zimmerman'a göre köylerde ağırlıklı meslek tarımsal üretime dayanmakta; çevre, doğal özelliğini korumakta; topluluğun genişliği az ve yoğunluğu düşük olmakta; nüfus, etnik ve piko-sosyal açıdan türdeş; toplumsal farklılaşma daha düşük ve toplumsal ilişkiler basit-dar özelliktedir (Ertürk, 1997).

Modern kent kuramlarını da, yerel yönetim yaklaşımlarına paralel olarak, üç temel yaklaşım etrafında toplayabiliriz (temelde, Marksist yaklaşımlar ve diğerleri biçiminde ayrılabilir): Toplumsal sınıfları merkez alan yaklaşım, sermaye birikim süreci merkezli yaklaşım ve devlet merkezli yaklaşımlar. Toplumsal hareketler ve sınıf temelli yaklaşımın en önemli temsilcisi olan Castells, kolektif tüketimi kentsel süreçlerin odağına koyarken, Harvey, kentsel yapılı çevrenin sermayenin dolaşım sürecinde oynadığı role vurgu yapmaktadır (Şengül, 2001). Harvey'e göre, kapitalistler arasındaki kaçınılmaz rekabet, biriken sermayenin talep doygunluğu nedeniyle bir birikim krizine yol açmakta (1930'lar krizinde olduğu gibi), böyle bir krizin aşılması için ise sermayenin, fiziksel çevreye (kentsel inşaat çalışmaları) yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, her türlü kentsel inşaat çalışmaları, ekonomilerin bunalımlı dönemlerinde bir istikrar kaynağı haline gelmiştir. Bu süreçte, sermaye birikimi ve kentleşme süreçleri, kentsel doku üzerindeki yeni fiziksel yatırımlar ve işgücünün yeniden üretimini sağlayacak toplumsal harcamalar kapsamında biraraya gelmektedir (Şengül, 2001). Ancak, krizleri aşabilmek amacıyla

yönelinilen bu çözümler, sermaye birikim sürecinin istikrarsız yapısından dolayı geçici nitelikte olmakta, bu ise sermayenin kar oranını korumak veya yükseltmek için hareket etmesine veya başka alanlara yönelmesine yol açmaktadır. Böylece, bir yandan belli bir yerdeki yapıyı çevre yok edilirken, diğer yandan başka bir yerde yenileri üretilmekte ve sonuçta, sermayenin bu yarışmacı ve istikrarsız karakteri kentsel mekanlara da aynen yansımaktadır (Şengül, 2001).

Bir diğer Marksist yaklaşım, Castells'in geliştirdiği görüşlerden oluşmaktadır. Castells'e göre kentsel kriz, ekoloji sorununun temelinde yer alan üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin doğurduğu genel krizin daha özel bir biçimidir (Castells, 1997). Mekanı, toplumsal yapının bir ifadesi olarak değerlendirmek, onun, ekonomik ve siyasal sistem tarafından biçimlendirilmesini incelemek anlamına gelmektedir, ancak, kentsel mekanın özgünlüğü, ekonomik alanla ilintilidir. Bu noktada Castells (1997), kentlerin, tüketimin kolektif olarak örgütlendiği ve işgücünün yeniden üretildiği mekanlar olarak önemine işaret etmektedir.

Kent yöneticilerini merkezi bir konuma yerleştiren Rex ve Pahl ise, kent sosyolojisinin özgün görevinin, konut ve altyapı hizmetleri gibi temel kentsel kaynaklara ulaşılabilirliği denetleyen kent yöneticilerinin (emlakçılar, yerel yönetim bürokratları, sosyal hizmet uzmanları,...vb) eylemlerinden kaynaklanan eşitsizliklerin, kent içinde hangi yollarla ortaya çıktığının açıklanması olduğunu savunurlar. Bu yaklaşımda, kent yöneticileri, kentsel kaynak dağılım mekanizmalarından sorumlu aktörler konumundadır (Şengül, 2001).

Görüldüğü gibi, kentlerin varoluş nedenlerini, kent mekanını ve kentsel mekanın toplumsal yaşamdaki biçimlenişini çok çeşitli faktörlere bağlamak ve bunları farklı kuramsal yaklaşımlarla ele almak olanaklıdır. Ancak, çeşitli bilim dallarından

üretileen farklı yaklaşımlara karşın, kentlerin her dönemde ortak bir karaktere sahip olduğu görölmektedir. Günümüzde de sürmekte olan bu ortak nitelik ‐alanda yoğunlaşma‐dır (Ertürk, 1997). Bu yoğunlaşma, ekonomik gerekliliklere dayanabildiği gibi, toplumsal dayanışma ihtiyacıyla veya Ortaçağda olduğu gibi savunma amaçlı da oluşabilmiştir. Fakat, kentlerin oluşumunda ve varlıklarını günümüzde de sürdürmelerinin altında yatan temel nedenin ekonomik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Ertürk, 1997). Bu bağlamda, kentlerin gelişmesinde rol oynayan ekonomik etkenler olarak doğal kaynakların ve ulaşım kanallarının elverişliliği, dışsal ölçek ekonomileri ile kentleşme ekonomileri (alanda yığınlaşmadan doğan karşılıklı avantajlar) ve ülkedeki tarımsal verimlilik (kent in ihtiyaç duyduğu gıda arzını sağlamak üzere) gibi bileşenler sayılabilmektedir (Ertürk, 1997). Üretim ve tüketim araçlarının ekonomik , teknik, toplumsal ve mekansal olarak bir yerde yoğunlaşması, Castells'in (1997) bu yığılmanın rolü ve sonuçlarıyla birlikte kentsel mekana ilişkin önemli saptamalarının da kaynağı olmuştur.

Hiç şüphesiz, bir süreç olarak kentleşme de, kent mekanı gibi çok boyutlu ve sistemci bir yaklaşımla tanımlanmayı gerektiren bir kavramdır. Keleş'in (2000) tanımlamasıyla, dar anlamda kentleşme, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını ifade eder. Yine Keleş'in genişletilmiş bir tanımına göre, kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak, kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütleşme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan ve insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir. Bu tanım kentleşmeyi birçok boyutuyla birlikte bir nüfus birikim süreci olarak kabul etmektedir. Bir başka tanıma göre, kentleşme, sosyal, ekonomik ve mekansal öğeleri içeren kent dokusu içinde, bunları ilişkiler ağı biçiminde yaşayan sürekli bir kültürel değişme etkinliği olup, iki uçlu bir çözölme-yoğunlaşma-akım

olayıdır (Kartal, 1992). Uçlardan biri “kır” diğeri “kent”tir ve akım, kırdaki çözülmeye başlayıp kentteki yoğunlaşmayla sürmektedir. Bu tanım, kentleşmenin kilit ögesi olan “sürekli değişim” olgusunu, özde bir toplumsal değişimi kastederek, kentin sosyo-ekonomik ve mekansal boyutlarıyla birleştirmiştir. Kartal’a (1992) göre göç, bir ucunda kentlileşme olan bir süreçtir. Kentlileşme ise, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla (tüm ekonomik ilişki ve faaliyetler ile sosyal ve tinsel değer,tavır ve davranışlar) birlikte karşılıklı etkileşimlerle var olan bir süreçtir (Kartal, 1992).

Yukarıdaki tanımlardan hareketle kentleşme olgusunun temel özellikleri şöyle tartışılabilir: Öncelikle kentleşme, bir değişim sürecini içeren devingen bir kavramdır (Kartal, 1992; Ertürk, 1997). Diğer bir özelliği, demografik bir süreci içermesidir. Bu iki boyutlu bir olgudur; hem kent içindeki doğum oranlarının ölüm oranlarından yüksek olması hem de kırsal alanlardan göç eden nüfusun etkisiyle kentlerdeki nüfus artmaktadır (Kartal, 1992). Üçüncü özellik olarak, ekonomik boyutu söz konusudur ki, bilindiği gibi Batılı anlamda kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişme sonucu kentlerdeki istihdam ihtiyacının (işgücü talebinin) doğurduğu bir süreçtir (Keleş, 2000). Bir diğer özellik, toplumsal değişim boyutunun olmasıdır. İnsan ilişkilerinde ve toplumsal değerler gibi toplumsal yapıyı oluşturan bileşenlerde ortaya çıkan değişimlerle birlikte ekonomik, teknolojik ve mekansal değişim, bireylerde “kentlileşme” sürecine yol açmaktadır. Diğer bir deyişle, kentleşme sürecinin hem mikro bazda bireysel hem de makro açıdan toplumsal düzlemdeki adıdır kentlileşme.

Bir toplumsal değişim terimi olarak “kentlileşme”, kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında, ilişkilerinde, değer yargılarında, manevi ve maddi yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma süreci şeklinde tanımlanabilmektedir (Kartal 1992; Ertürk, 1997). Bu bağlamda, kentleşme süreci içerisinde kentlileşen bireyler,

toplumsal açıdan iki boyutta değişim yaşamaktadırlar: Ekonomik ve toplumsal açıdan kentleşme (Kartal, 1992). Ekonomik yönden kentleşme, kişinin geçiminin tümüyle kente özgü işlerle sağlanmasını ifade eder; toplumsal olarak ise, kır kökenli insanların kente özgü tavır ve davranış biçimlerini, toplumsal ve manevi değer yargılarını benimsemesine yol açar. Kentleşme sürecinin son bir özelliği ise, yönetsel örgütlenme gerekliliğidir. Kentleşme sürecindeki hızla paralel olarak, kentlerin ve sorunlarının büyümesiyle birlikte, büyükşehir modelleri gibi yeni yönetsel örgütlenme ihtiyaçları doğmaktadır (Ertürk, 1997).

Kentleşmenin özelliklerinden, onu doğuran nedenlere yöneldiğimizde, yine çok boyutlu ve karşılıklı etkileşimlerle biçimlenen etmenler yelpazesıyla karşılaşılır. Keleş (2000), genel kentleşme nedenlerini ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik olmak üzere dört grupta incelemektedir. Ekonomik nedenlerin bir bölümü, köylerdeki koşullar nedeniyle kentlere göçü kışkırtan itici nedenler iken, diğer bir yönü kentlerin cazip iş olanaklarından kaynaklanan çekici nedenlerden oluşmaktadır. Merkez ülkelerdeki kentleşme süreçlerinde bu tür çekici etmenler ağırlıktayken, çevre ülkelerdeki kentleşme sürecinin ekonomik gerekçesinin, çoğunlukla itici ekonomik etmenlerle beslendiği söylenebilmektedir. Ekonomik etkenlerin bir diğeri, yine yoğunlaşma ve yığılma kaynaklı dışsal ekonomiler ile kentleşme ekonomileridir. Yaygın ve kullanışlı ulaşım-iletişim sistemleri, hem yasal hem de konum açısından üstünlükler taşıyan işyeri arsaları , çeşitli yardımcı hizmetler ve birbirlerini tamamlayıcı sektörlerin üretim faaliyetleri bunlar arasında sayılabilir.

Teknolojik nedenler, sanayileşmeyle başlayan ve günümüz dijital bilişim sistemleriyle sürmekte olan ve karmaşık bir etkileşim ağı-yaratan etkenler konumundadır. “Uygulamalı amaçların gerçekleşmesi için örgütlenen bilgi” şeklinde tanımlanabilen

teknoloji, içinde doğduğu ve geliştiği toplumsal yapının belirleyicilerinden birisidir (Kongar, 2000). İster doğduğu toplumda yol açtığı teknik ve ideolojik değişimler, isterse de dışarıdan nüfuz ederek girdiği toplumlarda doğurduğu çelişkiler ve bunalımlarla olsun, teknoloji, bir görüşe göre, toplumsal yapılardaki değişimlerin temel itici gücü konumundadır. Buna göre, insan-doğa ilişkisinden doğarak insan-insan ilişkilerini biçimlendiren teknoloji, yeni üretim biçimleriyle birlikte yeni ideolojileri de yaratmış ve yaratmaktadır (Kongar, 2000). Bu bağlamda, kapitalizm ve modernizmin birlikteliğindeki değişim süreçlerinin ateşleyicisi olarak da kabul edilebilecek teknoloji, bu değişim süreçlerinin bir bileşeni olarak kentleşmeyi de yönlendirebilmektedir.

Siyasal ve sosyo-psikolojik etkenler ise, toplumların rejim biçimleri, hukuk sistemleri ve hayat felsefeleri gibi bileşenlerden oluşmaktadır. Örneğin seyahat özgürlüğü ve özel mülkiyet haklarının daha sıkı hükümlerle düzenlendiği bir ülkede kentleşme hızının düşük olacağı öne sürülebilir. Buna benzer biçimde, tarım topraklarının mülkiyet dağılımının adaletsiz olması ve gayrimenkullerle ilgili miras hukuku geleneğinin toprakların fazla bölünmesine neden olması gibi etkenlerin de kırdan kente göçü kışkırtması olanaklıdır (Keleş, 2000).

Hernekadar genel geçerliliği olan kentleşme nedenleri var olsa da, günümüz kentleşme süreçlerinin, ülkelerin dünya ekonomik ve siyasal düzenindeki konumlarına göre farklılıklar ve özgünlükler sergilediği görülmektedir. Bilindiği üzere, gelişmiş ülkeler (merkez ülkeler), geçen yüzyıllarda sanayileşmeyle başat giden bir kentleşme süreci yaşamışlarken, gelişmekte olan (çevre) ülkelerdeki kentleşmenin sanayileşmeyle birlikte veya onun sonucu olarak gelişip hızlandığını söylemek doğru olmayacaktır. Çevre ülkelerdeki kentleşme sürecini tanımlayan ve bu süreçlerin merkez ülkelerdekilerden ayrık olduğunu yansıtan *hızlı, çarpık, aşırı, sahte ve dengesiz* gibi terimler kentleşme yazınında

kullanılmaktadır (Keleş, 2000). Aslında bu terimlerin hangi toplumları ne ölçüde yansıtabildiği veya değer yargıları taşıyıp taşımadığı tartışmalıdır, ancak, aşırı, sahte ya da hızlı kentleşme terimleriyle ifade edilmeye çalışılan ve çevre ülkelere özgü olan bir kentleşme sürecinin karakteristikleri genel olarak şöyle özetlenebilmektedir (Keleş, 2000):

- Demografik olarak, merkez ülkelere oranla hızla artan bir kentleşme söz konusudur.
- Büyük ve çok büyük kentler diğerlerine oranla daha hızlı büyürler.
- Bölgelerarasında dengesiz dağılım gösteren bir kentleşmedir.
- Kentsel kamusal hizmetler, kentleşen nüfusa paralel bir yeterlilikte değildir.
- Kentli işgücüne istihdam yaratacak bir sanayileşme olmadığından, hizmetler sektöründe ve marjinal mesleklerde yığılmalar olmaktadır.

Bunların sonucunda ise, toplumsal yaşamın her alanında ortaya çıkan sorunlar (gelir dağılımında eşitsizlik, sarsıcı toplumsal değişimler, çevre ve doğal yapı tahribatı,...vb) yoluyla yeni süreçlere yeni etkenler doğmaktadır. Günümüzdeki gelişmekte olan ülkelerde, sanayileşmiş olanlardakinin aksine, sanayileşmenin önünde bir ivmeyle ilerleyen ve demografik, ekonomik ve toplumsal olarak farklı karakter sergileyen bir kentleşme olgusu söz konusudur. Bu ülkelerde, büyük kentlerin daha da büyümesi ve belli bölgelerde yığılmasıyla artan bölgesel dengesizliklerin ciddi boyutlara ulaşması ise, çevre ülkelerdeki kentleşme olgusunun önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Göktürk, 1998). Gelişmiş bölgelere insan ve sermaye aktaran az gelişmiş bölgelerin, gelişebilmeleri için ihtiyaç duydukları tüm temel unsurları kaybetmeleriyle derinleşen bu süreç, bölge pazarının daralması, varolan yatırımların işlevsiz kalması gibi sonuçlarıyla, bu ülkelerdeki gelişme farklılıklarını büyüten bir niteliktedir (Göktürk, 1998). Diğer yandan, bu tür günümüz toplumsal sorunlarının kentsel sorun haline gelip bu derece karmaşıklaşmasının,

aslında makro düzeydeki ekonomik değişimlerin ve sorunların aşamalı sonuçları olarak, temel etkenlerin görülebilmesini de perdelediği öne sürülebilmektedir.

Bu noktada, makro ekonomik sorunlar yerine, hem merkez hem de çevre ülkelerdeki kentleşme süreçlerinin yol açtığı sorunlara yönelip çözüm bulma veya kentleşmeyi yönlendirme amaçlı politikalar saptanması yoluna gidilmektedir. Keleş (2000), köylerden kentlere gelen nüfus akınlarının hızını, biçimini ve coğrafi dağılışını, ülkenin kalkınmasına yardım edecek biçimde etkileyen eşgüdümlü politikaları , “kentleşme politikası” olarak tanımlamaktadır. Doğal olarak, politika olarak tanımlanan bir uygulama veya yaklaşımın, merkezi devlet aygıtının yasama ve yürütme erkleriyle yürütülmesi beklenmektedir. Bu bağlamda, kentleşmeye yönelik politikalar, beş temel grup halinde sınıflandırılabilir (Ertürk, 1997):

- Serbest piyasa düşüncesine dayalı politika.
- Kırsal nüfusu kırdan tutmaya yönelik politika.
- Yaygınlaştırma politikası.
- Metropol yaratma politikası.
- Orta yol politikası (merkeziyetçi yaygınlaştırma).

Bazı ülkeler, kentleşme hızını ve tarzını piyasa kurallarının işleyişine bırakma yönünde politikalar izleyebilirken, bazıları da kentleşme hızını keserek kentlere göç etmiş olanları geri döndürme politikaları üretmeye çalışmaktadır. Ancak, geri döndürme çalışmalarının genel başarısızlığı sonucu, nüfusu kırdan tutmaya yönelik çalışmalar doğmuştur ve bu çalışmalar, toprak-tarım reformları gibi düzenlemelerle gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Yaygınlaştırma politikaları ise, çarpık/dengesiz kentleşmenin bölgelerarası dengesiz dağılım gösteren ve dengeli gelişmeyi engelleyerek kısır döngülere yol açan yapısını (Göktürk, 1998) kırmak amacıyla nüfusun ve ülke kaynaklarının yurt geneline yayılmasını

sağlamaya yöneliktir (Ertürk, 1997). Bunun tam tersi olan ve metropoller yaratarak yoğun kentleşmeyi teşvik eden politikalar ise, kalkınmanın ilk dönemlerinde beklenen bazı ekonomik üstünlükleri sağlamakla birlikte, daha sonraki aşamalarda keskinleşen bölgesel dengesizlikler nedeniyle toplumsal sorunlara yol açabilmektedir.

I.3. Ulus Devletin Yeniden Yapılanması ve Kentler

Bilindiği gibi, modernleşme paradigması, kalkınma ve gelişme süreçlerini, geleneksel yapıdan “modern”e doğru uzanan evrimci ve doğrusal bir gelişme çizgisi olarak tanımlamaktadır. Bu sürecin başlangıcını, tüm toplumlar için evrensel olduğu kabul edilen geleneksel yapı oluştururken, ulaşılmaya hedeflenen modern toplumun nitelikleri, günümüz sanayi toplumlarının normatif ve kurumsal yapılarıyla özdeşleştirilmektedir (Şengül, 2001). Bu modelde, ekonomik kalkınma ve modernleşme, sanayileşme ve sermaye birikimiyle özdeş görülmektedir. Dolayısıyla, az gelişmiş ülkelerde kalkınma ve modernleşmeyi sağlayabilmek de sermaye birikim hızının artırılmasına dayanmakta, fakat, bir üretim faktörü olan sermayenin bu ülkelerde kıt olması, sanayileşme sürecinin istenilen hızda ilerlemesini engellediğinden, gelişmiş ülkelere mali yardım veya borç alınarak bu eksikliğin giderilmesi savunulmaktadır (Güler, 1996). Bu kısıtlılığa ve bağımlılığa ek olarak, gerek üçüncü dünyada ve gerekse merkez ülkelerdeki toplumsal yaşamı her yönüyle yeniden tanımlayan ve önceki başlıklarda tartışılan yeni süreçler olarak “yeniden yapılanma” ve “küreselleşme”, merkezde doğup tüm dünyayı yeniden biçimlendiren dinamikler konumundadır.

Şair Hölderlin, “insan, şairce konaklar” (Robert, 1999) deyişiyle, günümüz toplumsal yaşamının temel sahnesine edebi bir anlam yüklemiştir. Ancak, yukarıda tartışıldığı gibi, günümüz modern kenti, ekonomik, toplumsal ve mekansal boyutlarıyla, çelişen çıkarların en önemli çatışma alanlarından biridir. Çünkü, kapitalizmin

bugün ulaştığı aşamada sermaye, kent mekanını üretim, dolaşım ve tüketim ilişkilerinin örgütlendiği bir yerden daha ötede görmektedir. Kapitalizmin gelişimi içinde, mekanın kendisi metalaşmış ve sermaye birikim süreçleri açısından yaşamsal bir önem kazanmış durumdadır. Lefebvre'nin ifadesiyle, eğer kapitalizm XX. yüzyılı görebilmişse, bunu kent mekanını keşfetmesine borçludur (aktaran, Şengül, 2001).

Kent mekanı, bu mücadelelere sahne ve konu olurken, çatışmalarda rol alan toplumsal güçler, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde mekanı yeniden üretmekte ve dönüştürmektedirler (Şengül, 2001). Bu nedenle, mekanda ve mekan üzerine verilen mücadeleler iktidar mücadelelerinin de odağında yer almakta ve iktidarını korumayı veya iktidar ilişkilerini değiştirmeyi amaçlayan her toplumsal grup için mekan üzerinde denetim kurmak yaşamsal önem taşımaktadır. Dolayısıyla, böyle bir süreçte, farklı sınıf, grup veya bireylerin arasındaki çelişkiler, mekansal değişimin de maddi temelini oluşturacak niteliktedir (Şengül, 2001). Diğer yandan, Keyder'e (2000) göre, belirli bir düzeyde, kent hala yumuşaktır; istenildiği gibi yoğrulabilen bir nitelik taşır. Maddi, kültürel ve politik bakımdan birbirinden çok farklı toplum kesimlerini bağrında eritir; gerilimler kaybolur; ortaya bir etkileşim çıkar. Sonuç olarak, eşitsizlikler ve çatışmalar nedeniyle mekan kutuplaşmaktadır, fakat, heterojen kesimler aynı mekan içinde bir arada var olmayı sürdürebilmektedir (Keyder, 2000). Ancak, günümüz kentlerindeki sınıf temelli farklılaşmalar, yeni boyutlar kazanmış olsalar da, yoksulluğun ve refahın yarattığı mekanlar arasındaki uçurum varlığını sürdürmektedir. Bu özelliklerinden dolayı kent mekanı, toplumsal eşitsizliklerin kaynağı olduğu ölçüde, sosyal adalet sorunu da kent mekanının ayrılmaz bir parçası konumunda kalacaktır (Şengül, 2001).

Bu noktada, yeniden yapılanma ve küreselleşme süreçlerinin kentlere yansımalarının içeriğinde ise, sosyal adalet olgusu, taşıdığı siyasal öz ile, ulus-devletin ve

onun eşit haklara sahip bireyler varsayımının çok uluslu şirketler ve küresel sermaye aktörlerinin saldırısı altında olduğu bir dönemde ağırlıklı ve özel bir yere sahip konumdadır. Giderek yaygınlaşan küreselleşme süreci ile birlikte küreselleşmenin ayrılmaz siyasal bileşeni olarak yerelleşmenin (yerel dinamiklerin de etkisiyle) ulus-devleti çözeceği varsayımı kabul edildiğinde, kentsel sosyal adalet ve kentsel siyaset sorunları daha da önem kazanmaktadır²(Güler, 1997).

Bilindiği üzere, 1970'lerdeki kriz sonrası terkedilen Keynesyen refah devleti uygulamaları, kentlerdeki ve dolayısıyla ülkelerdeki sosyal adalet anlayışını da kökünden değiştirmiştir (Şengül, 2001). Çünkü, son yirmi yıl içinde, değişen ekonomik paradigmaya paralel biçimde kentlerde ortaya çıkan temel değişme, "tüketim ve talep merkezli" bir kentleşme modelinden, üretim ve arz merkezli bir modele doğru geçiştir (Şengül, 2001). Bu modelde, küresel üretim için yarışan ve yarıştıran küresel kentler yer almaktadır (Keyder, 2000). Çalışan sınıflar ve sosyal adalet açısından değerlendirildiğinde, bu dönüşümün üç bileşeni önem kazanmaktadır: Birincisi, çalışan sınıflar için hayati önemi olan ve işgücünün yeniden üretimini sağlayan kollektif tüketimin büyük ölçüde kısılması ve özelleştirilmesidir (özellikle yerel yönetim hizmetleri düzeyinde) (Güler, 1998; Şengül, 2001). İkincisi, çalışanların, kentlerin itildikleri yarışma ortamında, sermayeye karşı pazarlık edebilme güçlerini yitirmeleridir. Bu, yeni demokrasi ve katılım modeli olarak sunulan "yönetişim" felsefesinin temel etkilerinden biri olarak karşımızdadır. Bu modelde, küreselleşmenin yerelleşmeyle gerçekleştirilebilmesini sağlayan araç olarak, bürokrat-sivil toplum örgütü-şirket temsilcisi üçlüsünden oluşan yasama ve yürütme organının, küresel kentlerin kaderini belirlemesi öngörülmektedir (Güler, 2000). Bu üçlü yönetim içinde,

² Küreselleşme sürecinin önemli bir sacayağı olarak yerelleşme, en geniş anlamıyla, ulusal bazda ekonomik ve siyasal örgütlenmeye dayalı devlet yönetiminden, yerel birimler düzeyine indirilen yasama ve yürütme faaliyetlerini ifade etmektedir. Bunun sonucunda, küresel sermayeye sahip ulusötesi firmalar ile yerel yönetimler arasındaki doğrudan ilişkilerden oluşan ekonomik ve siyasal kararlar dönemine geçilmektedir. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz (Güler, 1998 ve 2000).

ulusal düzeydeki çıkarların ve çalışan sınıf çıkarlarının sivil toplum örgütü kanadına terkedilmiş olması dikkati çekmektedir (Güler, 1997).

Yarıştırılan küresel kent modelinin üçüncü boyutunda ise, sosyo-mekansal eşitsizliğin ve mekansal ayrışma ve kutuplaşmaların daha da keskinleşmesi ve “ yeni kentsel yoksullar” olarak adlandırılan kitlelerin ortaya çıkması yer almaktadır (Şengül, 2001). Önceki dönemde kentsel yoksulluk, merkez ülkelerde kapitalist kentlerin yapısal bir özelliği olarak görülmekteyken, çevre ülkelerde ise yetersiz sanayileşme ve aşırı kentleşmenin bir sonucu olarak kabul edilmekteydi. Fakat, yeni kentsel yoksulluk kavramı, eski kentsel yoksulluk olgusunun, yeniden yapılanma politikaları sonucu büyüyen ve farklı işlevler yüklenen informal sektör, taşeronluk ve esnek istihdam uygulamalarıyla daha da yaygınlaşmasını ve kronikleşmesini temel almaktadır (aktaran, Kaygalak, 1999). Bunun yanı sıra, yeni dönemde daha da keskinleşen bölgelerarası ve kentler arasındaki eşitsiz ve dengesiz gelir dağılımı sonucu doğan iç göçlerle birlikte, kentlere gelen yeni yoksulların aralarında dayanışma kurabilecekleri yoksul mahalle ve sokaklarda yığılmaları sonucu yoksulluğun mekansal yoğunlaşmasından da söz edilebilmektedir.

Yarışan kentlerin temsilcileri olarak yerel yönetim birimlerinin birbirleri arasındaki yarış, en düşük maliyetli emek ve altyapı olanaklarını sunarak sermayeyi çekmek üzerine kurulmuştur ve kuşkusuz bu süreç, kapitalist yatırımcı karşısında çalışan sınıfları güçsüzleştiren niteliktedir (Şengül, 2001). Benzer biçimde yerel hizmetlerde özelleştirme ve taşeronlaştırma uygulamaları da, hizmeti gerçekleştiren ve hizmetten yararlanan tüm ücretli kesimler için hizmetin fiyatlandırılması, sağlayacağı kamusal yararın korunması ve adil dağıtımı gibi noktalarda büyük darbeler söz konusu olmaktadır (Güler, 1998).

Bu aşamada belirtmelidir ki, küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin sonuçları sadece çalışan sınıflara yönelik olmamaktadır. Küresel kentlerin vasıfsız çalışanları, çeşitli etnik grupları, kadınları, bağımlıları, düşkünlere ve işsizlik maaşlarıyla yaşayanları daha da güçsüzleşme, marjinalleşme ve toplumdan kopmaya itilmektedir (Şengül, 2001). Ancak, Türkiye’de, bu derece marjinalleşmiş ve toplumdan kopmuş veya dışlanmış bir kentsel kitlenin henüz görülmediği, toplumsal dayanışma ve akrabalık-hemşehrlik türü ilişkiler nedeniyle daha farklı boyutların söz konusu olduğu da belirtmelidir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001).

1970’lerden başlayan yeni sürecin kentler üzerinde etki yaratan önemli sonuçlarından birisi olarak, hem gelişmiş ülkelerde hem de üçüncü dünya ülkelerinde sanayi sektörünün daralması ve sanayi istihdamının azalması karşılığında, hizmetler sektörünün ekonomilerdeki payının büyümesi tartışılmaktadır. Bunun nedenleri arasında, sanayideki yüksek verimlilik artışı ile özelleştirme ve taşeronlaşma uygulamalarıyla çeşitlenen hizmet türleri gösterilebilmektedir (Ersoy, 2001). Ancak, bu duruma yol açan temel etkenler olarak Keynesyen refah modelinin terkedilmesi, ulusal düzeyde eşgüdümlü sanayileşme politikalarından vazgeçilmesi, finans ve sanayi sermayelerinin yüksek hareket serbestisi kazanması ve yerelleşme sonucu yarışan kentlerin kaderlerinin sermayeyi cezbedebilme becerilerine bağlı olması da sayılabilmektedir (Ersoy, 2001; Güler, 1997; Hirst ve Thompson, 2000). Çünkü, tüm bu etkenler, önceki dönemde kitlesel istihdam sağlayan sanayi kentlerinin konumunu ve işlevlerini yeniden belirleyen değişimlere yol açmışlardır.

II. BÖLÜM TÜRKİYE VE MERSİN ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

II.1. Türkiye’de Ekonomik Dönemler ve Toplumsal Değişim

Toplumsal değişim olgusunun kapsamı ve bir toplumsal yapının bileşenlerinin doğası gereği, bir ülkedeki ekonomik ve siyasal gelişmeler hem birbirlerinin nedeni hem de sonucu olabilmektedir. Ancak, bu araştırmanın hedef ve kapsamını aşan boyutları nedeniyle, bu kısımda, Türkiye’nin ekonomik tarihçesi ile kentler ve yerel yönetimler boyutlarının ana hatlarıyla değerlendirilmesine yer verilmiş ve ülkenin siyasal tarihçesi kapsam dışında tutulmuştur. Ancak, ekonomik ve kentsel karakteristiklerin sunulduğu bu kısım, toplumsal yapının bütünlük doğası gereği, aslında çeşitli dönemlerin siyasal konjonktürüne ilişkin ipuçlarını da içermektedir zaten.

Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinden itibaren günümüze kadar uzanan genel karakteristiklere ve dönüm noktalarına bakıldığında, Türkiye’nin ekonomik yapısının değişim seyrine ilişkin ana hatlar aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

- XIX. yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğu, dönemin iletişim teknolojisi ve Batı’nın pazar hedefleri doğrultusunda yarı-sömürgeleşmiş durumdaydı. Sanayileşmiş Avrupa ülkelerinin Osmanlı topraklarını pazar haline getirmesi, ülkenin tarımsal üretiminin ve dış ticaret mevzuatının sanayileşmiş merkez ülkelerin çıkarlarına göre biçimlendirilmesiyle sağlanmıştı. XVIII. ve XIX. yüzyılda İngiltere ve Fransa’nın dayattığı çeşitli ekonomik anlaşmaların yanı sıra, liman kentlerinin ekonomik ve toplumsal işlevleri ile Lozan Antlaşması’na kadar bir türlü kaldırılamayan kapitülasyonların varlığı, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerindeki ekonomik yapısının ağırlıklı bileşenleri olmuştur (Kazgan, 1999; Kasaba, 1993).
- 1. Dünya Savaşı ve Ulusal Kurtuluş Savaşı sonrasında kurulan yeni yönetim biçimi. Lozan Antlaşması ile Batılı sanayileşmiş emperyalistler tarafından tanınıyor olsa da,

1920'li yıllarda, Osmanlı dönemi gümrük oranlarının belli bir süre daha uygulanmak zorunda kalınması, bir merkez bankasının henüz kurulmamış olması, ulusal para biriminin değerinin Batı pazarlarında belirlenmesi ve yabancı yatırım ile krediyi engelleyecek düzenlemelerin uygulamada olmaması gibi nedenler, bağımsız bir politik yapıyla birlikte süren ekonomik bağımlılığın göstergeleri olmuştur (Keyder, 1993; Kazgan, 1999).

- 1923-30 döneminde, ulusal ekonominin kurulması çalışmaları kapsamında, milli burjuva yetiştirilmesi, ülke içini kapsayacak bir demiryolu ağı oluşturulması, eğitimin yaygınlaştırılması ve Osmanlı sistemi kalıntılarının tasfiyesi (dış borç ödemeleri, aşar ve iltizamın kaldırılması gibi) gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Büyük 1929 bunalımının olumsuz koşulları içinde Merkez Bankası kurulmuş ve 1930'lardan itibaren bunalım sonrası için devletçilik temelli yatırımlara başlanmıştır (Kazgan, 1999).
- 1923-48 dönemi ekonomik göstergelerine bakıldığında, II. Dünya Savaşına kadar uygulanabilen beş yıllık sanayi planı ile 1929 bunalımı ve savaş dönemleri dışında kaydedilebilen tarımsal üretim artışları görülmektedir. Bu dönem içinde, kişi başı yıllık gelir artışı, ortalama %9-10 olmuştur (Kazgan, 1999; Tokgöz, 1993). 1930-39 dönemi iktisat politikalarının iki belirleyici özelliği söz konusudur: Korumacılık ve devletçilik. Bu dönem, korumacı ve devletçi sanayileşme dönemi olarak da adlandırılmaktadır (Boratav, 1997).
- 1946-53 dönemi dış sermaye, dış kredi ve yardımlara açılmanın ve II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan yeni dünya ekonomik sistemiyle bütünleşmenin (Bretton-Woods sistemi; yeni küresel işbölümü sonucu üçüncü dünyada tarım öncelikli kalkınma dayatmaları,...vb) gözetildiği, korumacı ve içedönük politikaların gevşetildiği bir

dönem olmuştur. Çoğunlukla sanılanın aksine, Demokrat Parti döneminden önce başlatılmış liberalizasyon girişimleri ve dış yardım arayışları söz konusudur ve cumhuriyet tarihinin ilk büyük devalüasyonu da bu dönemde gerçekleştirilmiştir (Boratav, 1997; Kazgan, 1999)³. Bu dönemin, kentleşmeyi de etkileyen bir diğer önemli bileşeni, dış yardımlar ve iç politikalar eşliğinde uygulanan tarıma dayalı büyüme modeli ve tarımda makineleşme sürecidir. Buna paralel olarak, tarımsal birikimin diğer alanlara kaynak aktarımını sağlayacak üretim artışları sağlanmış, çoğunlukla büyük toprak sahipleri için de olsa, tarımsal nüfusun refahının görece düzeldiği de gözlenmiştir (Boratav, 1997; Köymen, 1999; Kazgan, 1999). Bu dönemin sonundan 1961'e kadarki süreçte ise, Dünya Bankası ve IMF üyelikleri, büyük boyutlara ulaşan ithalat ve dış açık, ödenemez dış krediler ve 1958 krizi (devalüasyon ve IMF istikrar programı) yaşanmıştır (Kazgan, 1999).

- 1962-79 dönemi, iktisat politikalarının beşer yıllık kalkınma planları zeminine oturtulduğu bir dönemdir. Kurulan Devlet Planlama Teşkilatı, hazırladığı planlar ve yıllık programlar yoluyla, hem kamu yatırımlarını hem de özel yatırımları düzenliyordu. Gelişme biçimi açısından bu dönem, korumacı ve iç pazara dönük ithal ikameci karakteristiklere sahiptir. Dönem boyunca sağlanan hızlı büyümeye paralel olarak, emekçi ve orta sınıfların (özellikle kentli ve taşralı burjuvazi) gelirlerinde sağlanan artışlar, dayanıklı tüketim mallarının tüketim ve üretiminin yaygınlaşmasını sağlamış, ancak, ilk plan dönemi sonunda sağlanan pozitif ithal ikamesinden sonra, yatırım ve ara malı ile petrol ithaline dayalı bir iç sanayileşmenin sürdürülemeyeceği görülmüştür (Boratav, 1997). Bu dönem, 1978 döviz krizi sonrası

³ 7 Eylül 1946'da 1 USD 1,28 TL.'dan 2,80 TL.'ya çıkartılmıştır. Dönem hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz.Boratav 1997; Kazgan, 1999.

yeni bir IMF programına geçiş ve dünya piyasalarındaki faiz oranları ile petrol fiyatlarının yükselişinin yol açtığı ek darboğazlarla noktalanmıştır.

- 24 Ocak 1980'de açıklanan yeni politikalar paketi, krizi atlatabilmeyi sağlayacak kredileri IMF ve Dünya Bankası'ndan almayı sağlamak ve dünyada yükselen reel faiz hadleri kısıtlılıklarını aşabilmek amacıyla dönemin hükümeti ve başbakanlık müsteşarlığı tarafından hazırlanmıştır. Bilindiği üzere, çoğunlukla sermaye kesiminin taleplerini yansıtan ve çalışan kesimlerin haklarında ve reel kazançlarında büyük kayıplara yol açacak olan bu paket, yurtiçindeki yoğun siyasal kargaşa nedeniyle, bir askeri müdahale eşliğinde uygulanabilmiştir (Kazgan, 1999).
- 24 Ocak paketiyle getirilen mal hareketlerinde serbestleşme ve ihracata dayalı büyüme modeli, yurtiçinde, Türkiye'nin bolca döviz elde etmesi ve böylece borçlarını ödeyebilmesi amacıyla yürürlüğe konmuş görünürken, asıl amacın, dönemin küresel stratejileri olan Reaganomiks ve Thatcherizme dayalı serbestleştirme sürecinin Türkiye ayağının uygulanması olduğu görüldü. 1980-88 dönemi boyunca uygulanan politikalar, temelde şu amaçlara yönelik olmuştur (Kazgan, 1999): Dış ticaretin geliştirilmesi ve serbestleştirilmesi, para miktarının denetlenmesi ve sermaye üzerindeki vergilerin hafifletilmesi ve iç borçlanma, iç fiyatların piyasa koşullarına bırakılması, faiz oranlarının serbestleştirilmesi, kamu kesiminin küçültülmesi ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirilmesi, reel ücretlerin-maaşların düşürülmesi, tarım fiyatlarının baskı altında tutulması ve tarımsal desteklemelerin büyük oranda azaltılması.
- 1990'lı yıllara bakıldığında, döneme damgasını vuran gelişmeler olarak hem sermaye hem de mal hareketlerinde tam bir serbestleşme, Türk lirasının konvertibilitesi ve uluslararası anlaşmalar göze çarpmaktadır. GATT (Gümrük

Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması) ve Uruguay Round Anlaşmaları ve yeni Dünya Ticaret Örgütü'nün çeşitli anlaşmaları ile Avrupa Birliği gümrük birliğine geçiş sonucu, XIX. yüzyılın vahşi kapitalizm koşulları benzeri bir bölgesel ve küresel serbesti ortamı yaratılmış, merkez ve çevre ülkeler aynı düzlem ve koşullar içinde rekabet etmek durumunda bırakılmış ve neo-klasik bir piyasa anlayışıyla sermayenin hızla küreselleşmesinin yolu açılmıştır (Geray, 1995; Kazgan, 1999). Son krizle birlikte yeni istikrar paketlerinin sürmekte olan bu dönemde, devletin finansman politikaları ve para politikası araçları kısıtlanmış, reel faiz oranları ve döviz kurlarının kontrolü ve dalgalanması üzerinde birçok çıkmazlara girilmiştir (Kazgan, 1999).

Tüm bunlara paralel olarak, Türkiye'de gelir dağılımı sürekli ve keskinleşen bir çarpıklık kazanmış, enflasyon %70-80 arasında içselleşmiş, ortalama ömrü bir yılı aşmayan koalisyon hükümetleri nedeniyle siyasal istikrarsızlıklar kalıcılaşmış, çete-işadami-bürokrat-siyasetçi ilişkileri nedeniyle her türlü iç kaynağın, hukuki ve ahlaki değerlerin aşınması büyük boyutlara ulaşmış ve etnik ayrımcılık ve köktendinciliğe dayalı terör koşullarının da eklenmesiyle Türkiye, 1990'larda cumhuriyet tarihinin en ağır koşullarını geçirmek durumunda kalmıştır (Kazgan, 1999). Bu dönemin belirgin anlayışları olarak, her türlü kaybın ve başarısızlığın nedeni ve gelişmeyi engelleyen bir ayakbağı olarak nitelendirilen ulus-devlet ile küçültülmeye mahkum edilen kamu kesimi felsefeleri sayılabilir. Bu ise, devletin yeni rolünün, "özel zararların kamulaştırılması ve kamusal yararların özelleştirilmesi" biçiminde değerlendirilmesiyle sonuçlanmıştır (Kazgan,1999).

- Son olarak, ekonomik gelişmelerin önemli bir bileşeni olan içgöç olgusunun rolü de küçümsenmemelidir. Hem 1980'lerde hem de 1990'larda, ekonominin lokomotifi olan

illerdeki kişi başına gelir nüfusa paralel artmamış, Türkiye'nin, 1990'lı yılların başına kadar ekonomik nedenlerle, bu tarihten sonra ise hem ekonomik hem de terör nedenleriyle yaşadığı yoğun iç göç hareketi yoksulluk getirmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1990-2000 yılları arasını kapsayan verilerine göre, göç nedeniyle nüfusu azalan veya çok az artan illerde yaratılan milli gelirden azalma yaşanmazken, yoğun göç alan illerdeki kişi başına düşen milli gelirden düşüş gerçekleşti. Aldığı göç nedeniyle hızla yoksullaşan illerin başında Diyarbakır, Tekirdağ, Bursa ve İçel gelmektedir. Diğer yandan, aynı dönemde, nüfusu artarken geliri de artan iller olduğu saptanmış, nüfusu %43,7 oranında artan Ş.Urfa'nın kişi başına düşen gelirinin %28,8, nüfusu %23,7 artan G.Antep'in kişi başı gelirinin ise %17 artarak Türkiye ortalamasının üzerine çıkmıştır (1990-2000 arası Türkiye geneli milli gelir artış oranı %11'dir) (Radikal, 1 Şubat 2002).

Sonuç olarak belki de şunu iddia edebilmek olanaklıdır: Türkiye, son elli yıl içinde yaşadığı büyük alt-üst oluşları ve dönüşümleri, temel yerleşim birimlerindeki (kentlerdeki) informal kurumlar ve mekanizmalar sayesinde görece kolay biçimde atlatabilmiş görünmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001; Erder,1996). Ancak, atlatabilmenin veya aslında hiçbir köklü sorunu halledemeden geçiştirmenin ve ulusal çıkarları gözetmemenin maliyeti veya sonuçları, bölgesel ve küresel düzeyde değerlendirildiğinde, bunun bedelinin daha büyük boyutlara ulaşabileceği, çeşitli güç merkezlerince (geleceğe yönelik) üretilen alması senaryolarından da görülebilmektedir.

II.2. Türkiye’de Kentleşme ve Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediye

Türkiye kentlerinin evrimini sergileyen aşamaları ve ulusal düzeydeki toplumsal değişim sürecini belirginleştiren dönemler olarak, üzerinde geniş bir uzlaşma oluşan dört ayrı dönemden söz etmek olanaklıdır:

- Osmanlı İmparatorluğu’nun 19. yüzyılda emperyalist Batı’ya açılma (reform çalışmalarıyla birlikte kapitalistleşme) ve kapitalist dünya sistemine entegre olma sürecine girdiği dönem (Amerikan Devrimi ve iç savaşı, İngiliz ticaretinin yeni koşulları,...vb).
- Ulusal kurtuluş savaşı sonrasında II.Dünya Savaşı’na kadar süren, tarımsal üretim ağırlıklı iç pazar bütünleşmesinin sağlandığı dönem (Keyder, 1993).
- II.Dünya Savaşı sonrasında yeniden belirlenen dünya ekonomisi kurallarıyla (Bretton-Woods Sistemi) 1980’lere kadar süren dönem.
- 1980’lerden itibaren, dış borç ve karlılık krizlerini çözmek için iç pazarı daraltan, ihracat odaklı ve mali-ticari serbestliğe dayanan yeniden yapılanma dönemi (Şengül, 2001; Keyder ve diğerleri, 1994).

XX. yüzyıl, dünya nüfusunun büyük bölümünün hızla kentleştiği (bazı toplumlar için ekonomik dönüşümlerin ve üretim ilişkilerinin doğal evrimi doğrultusunda, bazıları içinse dış etkiler yoluyla ve zamansızca olsa da) bir dönem olmuş ve özellikle üçüncü dünya ülkelerindeki aşırı ve bağımlı kentleşme olgusu ciddi boyutlara ulaşmıştır (Keleş, 2000). Bir üçüncü dünya ülkesi olarak Türkiye’de de kentlerde yaşayan nüfus sürekli olarak artmaktadır. Nitekim, Devlet Planlama Teşkilatı’nın ölçütlerine göre nüfusu on binden fazla olan yerleşim yerlerini “kent” olarak kabul ettiğimizde, 1960 yılında %25,1 ve 1980 yılında %45,4 olan kentleşme düzeylerinin, 1997 yılında %64,6’ya ulaştığı ve 2000 yılında yaklaşık %75 civarında olduğu tahmin edilmektedir (Keleş, 2000; Ertürk,

1996). Dolayısıyla, kent mekanının ve yerel toplumsal bileşenlerin değişim ve gelişim süreçlerini belirleyen aktörler olarak, yerel yönetim kurumlarının önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Batı Avrupa ülkelerindeki yerel yönetim uygulamalarına bakıldığında, XX. yüzyıldaki yerel yönetim felsefesi ve örgütlenmelerinde baskın olan kavramın “*etkinlik*” olduğu görülmektedir (Güler, 1998). Aslında, 1970’lerdeki krizden çok önce, bazı Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen (1950-60’larda başlayan) konsolidasyon uygulamaları sonucu yerel yönetim birimlerinin sayılarının büyük oranda azalmalarıyla sonuçlanmıştır (Özyurt ve Topal, 1997; Güler, 1998). Sosyal devlet anlayışı sonucu alanı genişleyen kamu hizmetlerinde etkinliği sağlamak amacıyla başvurulan bu yöntem, bazı bürokratik usul ve davranışlar (yetki ve bilgilerini kötüye kullanan bürokratlar nedeniyle) ve halk katılımı açısından büyük eleştiriler almışsa da, finansal yetersizliklerin aşılmasında olumlu sonuçlar sağlamıştır⁴ (Özyurt ve Topal, 1997). Ancak, bu konsolidasyon sürecinin, yeniden yapılanma sürecindeki *yerelleşme* akımıyla durduğu veya sona erdirildiği söylenememektedir. Örneğin, İngiltere’de Thatcher ile başlayan dönemdeki (1979-1990) merkezi güçlendiren politikalarla birlikte, yerel yönetimlerin sayısındaki düşüşün yanı sıra, merkezi yönetimin yerel birimlerin mali kaynaklarına ve hizmetlerine yönelik müdahaleleri arttırılmış ve İngiliz yerel yönetimleri yerel özerklikle bağdaşmayan uygulamalarla boğuşmak zorunda kalmışlardır (Köseçik, 2000). Aslında, Batı’da, yerel yönetimlerin güçlü ve özerk sayıldığı 1950-1975 döneminde, merkez kaynaklı yerel yönetim gelirlerinin arttığı da bir gerçektir, fakat, izleyen dönemdeki yeniden yapılanma ve

⁴ Örneğin, Belçika’da 1950 yılında 2669 olan belediye sayısı 1991’de 589’a, İsveç’de 1950’de 2281 olan belediye sayısı 1992’de 286’ya, İngiltere’de ise 1950’de 2028 olan belediye sayısı 1992’de 484’e düşmüş durumdadır. Fakat, Güney Avrupa ülkelerinde, bu gelişmelerin tersine uygulamalar görülmüş veya görece daha az konsolidasyon uygulanmıştır (a.g.e., s.94-95).

devletin kamusal alandan çekilmesi uygulamalarıyla yerel harcamaların toplam kamu harcamalarındaki payı da düşmüştür (Güler, 1998).

Türkiye’de ise, 1960-80 dönemindeki özgürlükçü akımlara rağmen o dönemdeki belediyelerin büyük maddi sıkıntılar içinde bırakıldığı, ancak 1980 sonrasında gelir kaynaklarını arttırma konusunda ön plana çıkarıldıkları görülmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin Türkiye’deki değişim sürecini 1970’ler ve sonrası biçiminde kabaca iki döneme ayırmak olanaklıdır. Çünkü, 1970’lere değin kentlerdeki sermaye birikimine kaynak aktaran Türk tarımı, 1970’lerden sonra kentlere kaynak aktarma gücünü yitirmiştir (Güler, 1998).

Bu bağlamda, günümüz dünyasının ağırlıklı yerleşim birimi olan kentlerle birlikte, kentlerin ve kentsel yerleşim birimlerinin yönetim boyutunu oluşturan belediye yönetimlerinin Türkiye’deki değişim ve gelişim sürecine bakıldığında, yukarıda tartışılan ekonomik altyapı boyutundaki değişmelere paralel biçimde ve genel hatlarıyla aşağıdaki gibi bir dönemleme ortaya çıkmaktadır:

- 1923-50 dönemi.
- 1950-80 dönemi.
- 1980 sonrası dönem.

Bu dönemlemeyi kapsayan daha genel nitelikte bir dönemleme olarak ise, *1980 Öncesi ve 1980 Sonrası* biçiminde iki aşamalı bir ayırlama da yapılabilmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Tüm bu değerlendirmeler göstermektedir ki, ele aldığımız konu açısından 1950 ve 1980 yılları, önemli dönüm noktalarını oluşturmaktadır. Çalışmamızın ağırlığını da, 1980 sonrası dönemin karakteristikleri oluşturmaktadır.

II.2.1. Osmanlı Kentinde

Osmanlı dönemine⁵ ilişkin olarak ele alınması gereken ilk konu, kentlerin siyasal sistem içindeki yeridir. Bu konudaki baskın liberal görüşe göre, Osmanlı kentleri ve yerel yönetimlerinin, Batı'dakilerin aksine, yeterli özerkliğe sahip olmadığı ve kentlerdeki yerel yönetimlerin merkezi hükümetin isteği doğrultusunda ve Tanzimat dönemi miladıyla (yukarıdan aşağı dikte edilerek) oluşturulduğu yönündedir (Ortaylı, 1985). Oysa, tarihsel seyir izlendiğinde, bugünkü anlamıyla yerel yönetimlerin (ulus-devlet öncesi kent devletleri ve komünler dışında), Batı'da da, Doğu'da olduğu gibi merkezi yönetim sistemlerinin oturması sonrasında kurulduğu görülmektedir (Güler, 1998). Ayrıca, Osmanlı sisteminde, siyasal merkezin otorite ve denetiminin merkezden çevreye doğru azalma gösterdiği ve hatta sistemin en fazla merkezileştiği dönemlerde dahi bazı kentlerin siyasal merkeze karşı belli derecede özerkliğe sahip olduğu görülmektedir (Şengül, 2001). Örneğin, merkezi otoriteyi yeniden sağlamak amacıyla getirilen tanzimat düzenlemeleri çerçevesinde oluşturulan yerel yönetim sisteminin, XIX. yüzyılda imparatorluktan ekonomik olarak zaten kopmuş olan Balkan kentlerinin siyasal olarak da kopmasını engelleyemediği de görülmüştür (Ortaylı, 1985).

Faroqhi, Osmanlı sistemindeki bu özelliğin, yerel yönetici ve memurların, (merkezi yönetimle çatışmalar yaşanması nedeniyle) merkezi yönetimin yerel hakimiyeti sağlayabilmesi pahasına pazarlıklar yapılan ve tavizler verilen yerel güç odakları konumunda olmasından kaynaklandığını ileri sürmektedir (Şengül, 2001).

Osmanlı sisteminin kentsel yapısına ilişkin değinilmesi gereken bir diğer konu ise, İstanbul'un diğer kentler karşısındaki konumudur. İstanbul, yüzlerce yıllık bir birikimin sonucu, diğer Osmanlı kentlerine kıyasla hem sayısal hem de niteliksel açıdan

⁵ Bu kısımda, tüm Osmanlı tarihinin kentleri ve kentlerinin değişim dönemleri değil, imparatorluğun son dönemlerinin (İ.Ortaylı'nın tanımlamasıyla, "imparatorluğun en uzun yüzyılı" olan XIX. yüzyıl ve sonrasında) kentsel özelliklerine değinilmiştir.

büyük üstünlüğe sahip durumdaydı (Şengül, 2001). Nitekim, İstanbul'un bu ezeli cazibesi nedeniyle taşradan İstanbul'a yapılan ve şehrin olanaklarını aşan, güvenlik ve sağlık açısından tehlikeler yaratan göçler, Osmanlı döneminde de bir türlü tam olarak kontrol altına alınamamıştır (Özkaya, 1994).

Cumhuriyet dönemi kentlerinin yapısını Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden ayıran diğer bir nokta ise, Osmanlı kentlerinin etnik ve dinsel farklılıklarla biçimlenişidir. Konut alanlarının dağılımında, mahalleler arasında etnik, dinsel ve mezhepsel ilişkilere göre kesin bir ayrışma söz konusudur (Şengül, 2001). Ancak, Osmanlı kentlerinin ekonomik ve toplumsal boyutlarının tüm bileşenlerine bakılacak olursa, özellikle liman kentlerinin (Trabzon, İzmir, Selanik, Beyrut,...vb) imparatorluk içinde ve uluslararası ilişkiler (ekonomik ve siyasal) düzeyinde sahip oldukları konum, taşıdıkları işlevler ve kentsel nitelikleri bambaşka özellikler sergilediği de vurgulanmalıdır. Doğu'daki liman kentleri, genişleyen kapitalist dünya sistemi ile bütünleşme aracı ve sömürgeci gücün yeni pazarlardaki yabancı organizmalara yaptığı bir aşım konumundadır (Keyder ve diğerleri, 1994). XIX. yüzyılda kurulmuş olan Mersin gibi, Osmanlı İmp.'nin tüm liman kentleri de, imparatorluğun ve ardışığı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin, XIX. yüzyılda başlayan ve XX. yüzyılın başlarında tamamlanan "dünya ekonomisiyle bütünleşme ve "çevreleşme" (periferi olma) sürecinde, hem yerel hem de ülke dışı çıkar çatışmalarının çok boyutlu etkenlerle (Osmanlı merkezi yönetim hedefleri, İngiliz ve Fransız çıkarları, liman kentlerindeki müslüm ve gayrimüslüm yerel güç sahiplerinin çıkarları ve tercihleri,...vb) yaşandığı önemli mekanlar niteliğindedir (Kasaba, 1993). Bir diğer açıdan liman kentleri, (hem toplumsal hem de ekonomik olarak) kültür, dil, din, siyasal sistem ve tüketim kalıpları gibi, toplumların yaşam biçimini belirleyen tüm etkenlerin, kozmopolit bir ortamda sürekli ve yinelenerek karşılaştığı, çarpıştığı ve

kaynaştığı noktalar. Yüzlerce yıl imparatorluklara başkentlik yapmış ve XIX. yüzyılda bir bağımlı ülkenin tüketici yönü ağır basan bir başkenti (ve Batılı ticaret ve finans kaynaklarının doğrudan etki ve isteklerine açık bir liman kenti) olarak İstanbul, dönemin kentsel hizmetleri ve yerel yönetim felsefesi açısından, belediye örgütlenmesini ve hizmetlerini başlatıp yürütebilen birkaç kentten birisidir (Keyder, 2000; Ortaylı, 1985; Kasaba, 1993). Tanzimat reformları eşliğinde sürdürülen Osmanlı şehirlerinin altyapı sorunlarını aşma çalışmalarıyla birlikte ve Avrupalılar'ın pazarlarını büyütebilmeleri için liman kentlerinin ıslahını istemeleri doğrultusunda ilk kurulan belediyeler arasında yer alan ve dönemin Osmanlı belediyeçiliği için temel bir örnek olan İstanbul Şehremaneti, merkezi yönetimin sürekli müdahaleleri, maddi olanaksızlıkları, yerel çıkar çatışmaları, halkın yerel katılım konusundaki isteksizliği ve bilgisiz ve yetersiz yönetim kadrolarıyla (Ortaylı, 1985), günümüz Türkiye kentlerinin ekonomik, toplumsal ve yönetsel boyutlarına ilişkin birçok karakteristiği de barındırmaktaydı.

II.2.2. 1923-50 Döneminde

Bu dönemde, XIX. yüzyıl boyunca süren ve I. Dünya Savaşı'ndan sonra farklı boyutlar kazanan çevreleşme ve sömürgeleşme sürecine karşı, ulus-devlet idealiyle ortaya konan bir modernleşme projesi söz konusudur. Siyasal bileşen olarak ulus-devletin yanında, ekonomik bileşenler olarak ulusal bir ekonomi kurulması ve milli burjuvanın oluşturulması hedeflenmiştir (Kazgan, 1999). Bu ulus-devlet oluşturma stratejisinin izlerini, dönemin sosyo-mekansal politikalarının üç önemli alanında gözlemlemek olanaklıdır: Birincisi, başkentin Ankara'ya aktarılması ve bir dizi bölgesel yönetim merkezlerinin yaratılması; ikincisi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kuruluş yeri seçimleri ve sonuncusu da Anadolu'ya görece önem veren bir ulaşım ağının oluşturulmasıdır (Şengül, 2001). Bu dönemde, ekonomik alanda yoğun devletçilik uygulamaları ve siyasal

alanda tek parti politikaları hakim olmuştur. Dışa bağımlı olmadan sanayileşebilme doğrultusunda önemli adımların atıldığı, sınai ve tarımsal üretimin ve dolayısıyla ulusal gelirin büyüdüğü, Avrupa'da savaşın başlamasından sonra olağanüstü sıkıntuların (üretim ve işgücü darlığı, karaborsa, yüksek enflasyon, ek vergiler,...vb) doğmasına rağmen kamu iktisadi teşebbüslerinin sayısının arttırıldığı bir dönemdir (Tokgöz, 1993; Pamuk, 1999).

İlk yıllardaki liberal deneyimin ardından, devletçilik ilkesinin uygulandığı yıllarda, yatırımların Anadolu'ya homojen biçimde dağıtılmasına çalışılmıştır. Bu dönemdeki devlet girişimlerinin kurulduğu Nazilli, Ereğli ve Kırkkale gibi küçük kasabalar, bu dönemin en hızlı büyüyen kentleri olmuştur (Şengül, 2001). 1927 yılında, ikisi gelişmiş bölgelerde olmak üzere, nüfusu 50.000'i aşan beş kent varken, 1950 yılında bu sayı onbire yükselmiştir (Şengül, 2001). O dönem Türkiye toplumunda henüz feodal ve yarı-feodal ilişkiler ağırlıklı durumdadır, çünkü, toplumun büyük bölümü kentlerde değil, kırsal alanlarda yaşamını sürdürmektedir (Güler, 1998; Keleş, 2000). Örneğin, 1935 yılında, nüfusu on binden fazla olan yerleşim birimlerinde yaşayanların oranı %16,4 iken, bu oran 1945 yılında 18,3'tür. Ancak, kent denilen yerleşim birimlerinin sosyolojik tanımlamasının içerdiği ölçütler dikkate alındığında, bu oranın daha da düşük olabileceği söylenebilir (Keleş, 2000).

Bu dönemde, Kemalist ulusal kalkınma projesinin hem yerel hem de ulusal düzeyde birçok engellerle karşılaştığı ve hedeflenenlerin çok uzağında kalan kazanımlarla yetinilmek durumunda kaldığı da görülmekte ve özellikle, kentsel düzeydeki mekansal stratejilerin başarısızlığa uğramasının temel nedenleri olarak şunlar söylenebilmektedir (Şengül, 2001):

- Yeni kurulmuş bir devletin elindeki sınırlı kaynaklarla, gelişmiş ülkelerdeki gibi bir mekan organizasyonu kurmaya çalışırken karşılaşılan maddi olanaksızlıklar aşılamamıştır.
- Ulus devletin temel yapı taşı olarak görülen kentler kurgulanırken, siyasal açıdan merkeze bağımlı, fakat, ekonomik ve teknik açıdan güçlü kent yönetimleri oluşturmak hedeflenmiştir. Ancak, başkent Ankara da dahil olmak üzere, kent planlamasında öngörülen hedeflere (planlı kalkınma anlayışına paralel biçimde uygulanmaya çalışılan imar planlaması çalışmalarının istenilen düzeyde gerçekleştirilememesi nedeniyle) ulaşamamıştır (Keleş, 2000; Tekeli, 2001). Bunun temel nedeni ise, devletin sanayi yatırımlarına öncelik veren kaynak dağıtım politikası sonucu, belediyelerin mali kaynak ve personel yetersizlikleriyle başedememesidir.
- Kent planlama araçlarının etkisizliği ve kentsel mülkiyet rejiminin çok parçalı yapısı nedeniyle, kentler, çok sayıda aktörün, çıkar gruplarının veya yerel güçlerin etkisi altında kalmıştır. Böylece, Osmanlı döneminden itibaren, kentlerin yerel küçük ölçekli çıkarlarla (ulusötesi çıkarlarla birlikte) şekillenmesi gerçeği, bu dönemde de devam etmiştir.
- Yukarıdaki etkenlerle birlikte, ulusalcı modernleşme projesinin kentsel ayağının kurulmasına yönelik en şiddetli darbe, II.Dünya Savaşı sonrası dönemde, kitleler halinde gerçekleşen kırdan kente göç olgusu olmuştur. 1980 ve sonrasındaki göçlerden tümüyle farklı nedenler ve bileşenler içeren ve kırsal dönüşüm sürecini oluşturan 1950 sonrası göçler, nüfus artışı, tarımda makineleşme ve işsizlik ve çeşitli siyasal uygulamalar gibi etkenlerle doğarak, Türkiye'nin toplumsal değişim dönemlerinin en önemli aşamalarını oluşturmuştur (İçduygu ve Ünal, 1998).

Bu dönemde, yerel güçler (sermaye sahipleri ve toprak sahipleri) henüz kamu yönetiminde söz sahibi değildir ve bu durum toplumsal birikimin kırdan kente aktarıldığı böyle bir dönemde olağan olarak kabul edilmektedir (Güler, 1998). Ülke nüfusu kentsel nitelikte olmadığından, belediyeler de kırsal niteliktedir. Dönemin diğer bir önemli özelliği, belediye kurma hızındaki düşüklüktür. 1923 yılında 423 olan belediye sayısı, 1950'de 627 olmuştur. Ayrıca, belediyeli nüfusa, belediyeli olmayanlara kıyasla daha fazla kaynak aktarımı sağlanmıştır, fakat, bu aktarımda en büyük pay büyük belediyelere yönlendirilmiştir (Belediyeler Bankası ve Belediyeler İmar Heyeti yatırımlarıyla) (Güler, 1998). 1945 yılına gelindiğinde, on binden fazla nüfuslu yerleşim yerlerinin tümü fenni su tesisatı, elektrik şebekesi, hal, pazar yeri ve kesimhanelere sahip durumdadır. Bu döneme özgü diğer önemli bir farklılık, belediyelerin harcama kalemlerindeki sağlık ve hayır işleri harcamalarının büyüklüğüdür. Sağlık ve hayır işleri harcamalarının toplam belediye harcamaları içindeki payı, bu dönemde %9-11 oranında seyretmiştir. Bu oran, sonraki dönemde %0,4'ün üzerine çıkamamıştır (1956'da %0,4'e düşmüş ve izleyen yıllarda fazla bir değişim sergilememiştir) (Güler, 1998).

II.2.3. 1950-80 Döneminde

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, A.B.D'nin ve Dünya Bankası'nın az gelişmiş ülkeler için öngördükleri kalkınma-gelişme stratejileri ve politikaları çerçevesinde, bu ülkelerdeki tarım sektörünün modernizasyonunu gerçekleştirilmiş ve tarımsal ürün ihracatına dayalı ekonomik modeller uygulanmıştır. Türkiye de, A.B.D kaynaklı mali ve teknik yardımlar ve krediler yoluyla dönemin plan ve politikalarına uygun bir toplumsal değişim içine girmiştir. Özellikle, dayatılan yeni tarımsal politikalar çerçevesinde Türkiye'ye getirilen tarımsal makineler (çoğunlukla traktörler), yarattıkları çok boyutlu etkilerle (toprakların bilinçsizce tarıma açılması, erozyon, topraksızlaşma, makineleşmiş

işletmecilik, işsizlik, kentlere göç,...vb) Türkiye tarihinin en büyük dönüşümlerinden birini başlatmış ve bunun sonucunda ise, Türkiye, kırdan kente kitlesel göç olgusuyla tanışmıştır (Köymen, 1999). 1946 yılı, çok partili dönemin başlangıç yılıdır. On yıl boyunca iktidarda kalan Demokrat Parti'nin kurduğu ilk hükümetin programında, devlet müdahalelerini en aza indirerek özel girişimcinin faaliyet alanını genişletmenin hedeflendiği yer almıştır (Tokgöz, 1993). Demokrat Parti'nin yerel yönetimlere ilişkin bir değerlendirmesinde, merkeziyetçiliğin, kendilerinden önceki dönemin koşulları nedeniyle uygulandığı ve o koşulların ortadan kalkması nedeniyle yerel yönetimlere daha fazla özgürlük verilebileceği savunulmuştur; ancak, iktidarda olunan dönemde yerel yönetimlerin yapısında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir (Güler, 1998).

Bu dönemde, hem iç hem de dış dinamiklerden kaynaklanan büyük dönüşümlerin yaşandığı söylenebilir. Bu dönüşümlerin kaynağındaki nedenleri şöyle sıralamak olanaklıdır: Öncelikle, iktidar, artık büyük toprak sahipleri ve büyük sanayi-ticaret bağlaşıklığının elindedir; toplumsal sermaye birikiminde, devlet yerine özel sektörün yükselişi söz konusudur ve Türkiye'ye, savaş sonrası dönemde oluşturulan uluslararası işbölümüne göre biçilen yeni bir rol doğmuştur (tarıma dayalı, emek yoğun teknolojiye sahip, tüketim malları üretiminde uzmanlaşmış, yatırım ve ara malı üretiminde dışarıya bağımlı ve ithal ikameci bir model) (Güler, 1998; Ataay, 2001). Aslında, tarıma dayalı büyüme ve kırsal kalkınma politikalarının dış ülkelerce telkini ve teşviki Cumhuriyet Halk Partisi döneminin sonlarında başlamış durumdaydı (Keyder, 1999).

Bu dönemin hem ekonomik hem de toplumsal açıdan temel karakteristiği, Amerika Birleşik Devletleri ve Dünya Bankası'nın dünya ekonomisi ve dünya ekonomisinin önemli bir bileşeni olan dünya tarımsal üretimine yönelik politika ve uygulamalarıyla (azgelişmiş ülkelerdeki tarımın modernizasyonu, Marshall

yardımları,...vb) hızla ve bilinçsizce makineleşen tarımsal faaliyetler sonucu, kırdan kente büyük göç dalgalarının başlaması ve kent nüfuslarındaki hızlı artıştır (Köymen, 1999; Peker, 1999).

Ulusal iktidarın bileşimindeki değişme, ulusal ve yerel parlamentoların yapısından da izlenebilmektedir. Ulusal parlamentodaki toprak sahipleri-sanayici-tüccar bileşiminin oranı bu dönemde %19'dan %29'a, serbest meslek sahiplerinin oranı ise %25'den %40'a yükselmiş, önceki dönemin sivil-asker bürokratlarının oranıysa %55'den %22'ye düşmüştür (Güler, 1998). Sosyo-ekonomik değişimin toprak mülkiyeti üzerine yaptığı etkiler de belirginlik kazanmıştır. Belediyelerin yönetimi altındaki topraklar iç göç, alt yapı yatırımları ve sanayileşmenin etkileri sonucu enflasyonist ortamın da katkısıyla, en karlı yatırım alanı haline gelmiş, buna paralel olarak, devlet topraklarının özel mülkiyete devri büyük hız kazanmış, kamu yararı gözeterek kentsel büyümeyi sağlayacak en önemli araçlardan olan kamulaştırma uygulamaları yoluyla kamuya pay aktarımı sağlanamamıştır (Güler, 1998).

Bu dönemin belediyelerinin harcama kapasitelerine bakıldığında, 1930'lara oranla daha yüksek tutarların gerçekleştiği görülmektedir. Yerel yatırımlarda başlıca sektörlerin İller Bankası'nın faaliyet alanına (bu dönemdeki İller Bankası toplam yatırımlarının %32'si içme suyu, %43'ü ise elektrik şebekesi yatırımlarından oluşmuştur) girmesi ise, merkezi yönetimin belediye yatırımlarının dağılımında belirleyici olduğuna işaret etmektedir (Güler, 1998). Sonuç olarak, bu dönemde belediyeler, imar ve altyapı ağırlıklı faaliyetlerde yoğunlaşmışlardır. Belediye meclisleri kentsel ve kırsal alandaki geleneksel kesimlerin egemenliğindedir, ancak, merkezi yönetim, bu yapının kentlerin gelişimi üzerindeki geciktirici-saptırıcı etkilerinin önlemek için yatırım kararlarını planlama, yönlendirme ve denetleme yollarını kullanmıştır (Güler, 1998).

1960'dan 1980'e uzanan süreç içerisinde izlenen ekonomik politikaların 1956-1960 dönemindekilerin genişletilmiş ve yoğunlaştırılmış biçimi olduğu öne sürülebilmektedir, fakat, dönemin belirleyici özelliği olarak kalkınma planlarının varlığı söz konusudur (Tokgöz, 1993). 1960-75 arasında toplam 50 yeni belediye kurulmuş ve belediyelerde yaşayan nüfusun ülke nüfusu içindeki payı %54'e ulaşmıştır. Diğer yandan, kentleşme hızının düşmemesine ve belediye nüfusun sürekli büyümesine karşılık, bu dönemde, belediyelerin hem görevler hem de gelir kaynakları açısından küçülmesi söz konusudur. Buna paralel biçimde, İller Bankası da, belediyelerin daralan harcama kapasitesiyle birlikte zayıflamış durumdadır. Kentleşme ve belediyeleşme sürecinin hızlanmasına rağmen (1970 yılında 1303 olan belediye sayısı, 1980 yılında 1725'tir; Devlet Planlama Teşkilatı, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001) belediye harcamalarında ortaya çıkan daralmanın nedenleri olarak şunlar ileri sürülebilmektedir (Güler, 1998): Yerel meclislerin, 1950'lerden devralınan yapısının değişmesi ve sanayi birikiminin kentsel büyüme maliyetleriyle desteklenmesi yönündeki devlet politikalarının uygulanması. Şöyle ki, 1960'larda değişen sosyo-ekonomik yapı ve yerel meclislerin içerdiği çelişki, belediyelerin aleyhine sonuçlanmıştır. Hızlı kentleşmeyle birlikte sanayinin milli gelire katkısındaki artış, geleneksel küçük üreticiliğin erimesine ve yerel meclislerdeki geleneksel esnaf ağırlığının ortadan kalkmasına yol açmış, etkinlik alanı daraltılan yerel meclisler yoluyla büyük sanayi-ticaret sektörlerindeki sermaye birikimi süreci kolaylaşmıştır (Güler, 1998).

Dönemin önemli yönetsel araçları olan kalkınma planlarına bakıldığında, kentleşmeyi sanayileşmenin itici gücü olarak gören devlet politikasının yansımalarını II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan da görmek olanaklıdır. I. Plan, büyük kentlerin sınırsız büyümemesi ve büyümenin istihdam olanaklarıyla orantılı olması gerektiğini savunurken,

II. Plan, kentleşmenin, sanayileşmenin sonucu olduğunu ve ekonominin itici gücü olarak kentleşmeden yararlanılacağını açıklamıştır (Keleş, 2000; Ataay, 2001). Ancak, kentleşmenin nasıl bir sanayileşme politikasına dayandırılacağına açıklık getirilmemiş ve zaten 1965-70 arasındaki sanayi istihdam artışı kentleşme hızının altında kalmıştır. Dolayısıyla, bu dönemde kentler, büyük bir iç göç baskısı altında kalarak işsizlik ve yetersiz yaşam koşulları barındıran yerler haline gelmiştir (Keleş, 2000; Güler, 1998).

1950 yılında nüfusun %19'u kentlerde yaşarken, bu oran 1970'de %36'ya, 1990'da %56'ya yükselmiştir . 1950'li yıllarda başlayan ve hızlanan içgöç, yukarıdaki nedenlerle ateşlenen itici etkenler sonucu başlamış; bu sürece paralel biçimde, kentlerdeki nüfusun artışıyla birlikte, bu dönemde kırsal nüfusu da sürekli bir azalma eğilimine girmiştir (İçduygu ve Sirkeci, 1999).

Bu dönemde, kırdan kente olan göç hızının, kentlerde yaratılan istihdam alanlarının ve istihdam oranlarının artış hızından yüksek olması sonucu (çekici etkenlerin nedeniyle değil, kırsal iticiliği nedeniyle) informal sektör giderek büyümüştür. Tarımda sağlanan verimlilik artışıyla birlikte yüksek nüfus artışının kırsal kesimde yarattığı emek fazlalığı, kentlerde doğan emek talebinin çok üzerinde bir göç ve işgücü arzına yol açmıştır (Ataay, 2001). Türkiye'deki göç araştırmalarının kırsal-kent göçü, gecekondulaşma ve kent yoksulları üzerindeki bulgularına göre, Türkiye'de kentsel alandaki formal iş piyasalarının kentlere göç edenleri emebilme gücünden yoksun durumdadır ve göç edenler kentte var olabilmek için çoğunlukla informal ilişki kanallarını (akrabalık ve hemşehrilik ilişkileri gibi) kullanarak informal iş piyasasına dahil olabilmektedir (Erder, 1996). Kuramsal bakış açılarına ve dünya ekonomisinin izlediği değişim dönemlerine göre farklı biçimlerde adlandırılan ve varlığı çeşitli işlevsel nedenlere (demografik, teknolojik, politik,...vb) dayandırılan informal sektör ve informal ilişkiler, Türkiye'de yoğun

kentleşmenin başladığı 1950'lerden itibaren kent yaşamının önemli bir boyutu haline gelmiştir (Güvenç, 2001).

Yine bu dönemde, orta sınıfların, kentlerin biçimlenişi ve kentleşme süreçleri üzerinde önemli ölçüde etkili olduğu da söylenebilmektedir. Bu dönemde ortaya çıkan mekansal yapının özelliklerini yansıtan bir terim olarak “apartmanlaşma” olgusu, toplumsal ve ekonomik boyutta, arsa sahibi orta sınıfların ve yap-satçı küçük sermayenin kentsel konut üretim sürecindeki ilginç dayanışma ve çatışmalarının belirleyicisi olmuştur (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Apartmanlaşmaya ek olarak, alt sınıfların kentsel konut piyasasına girişini sağlayan “gecekondu” (gecekondu olgusunun ve gecekondulaşma sürecinin özellikleri daha sonraki dönemde değişime uğramıştır) olgusu, dönemin kentleşme süreçlerine damgasını vuran sınıflararası geniş tabanlı uzlaşmanın bir diğer ayağını oluşturmuştur (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001).

İthal ikameci sanayileşme ve planlı kalkınma modelleriyle hakem rolü üstlenen devlet, bu dönemde, gelirin yeniden dağıtımındaki kontrol gücüyle, toplumsal yaşamın her boyutunu ve dolayısıyla kentleşme dahil toplumsal değişimin tüm boyutlarını denetleyebilen bir konumdadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Bu sayede, kente yeni gelen emek gücü dahi birtakım haklarla donatılmış ve işgücünün yeniden üretimine yönelik hizmetler devreye girmiş durumdadır. Ancak, bu dönemde kentsel alanlara yapılan müdahaleler sınırlı kalmış ve kentleşme süreci çoğunlukla yerel toplulukların (arsa sahipleri, yap-satçılar,...vb) inisiyatifine ve uzlaşısına bırakılmıştır (Şengül, 2001) . Sonuç olarak, erken dönem Türkiye kentleşmesi olarak adlandırılan bu dönemde sistemin özü, kentleşmenin, hızlı kentleşmenin yarattığı rantların geniş toplum kesimlerine (küçük sermaye, orta sınıflar ve kent yoksulları) dağıtılmasıyla finanse edilmesine dayanmaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001).

II.2.4. 1980 Sonrasında

1980 sonrasında Türkiye'nin kentleşme sürecinde ortaya çıkan radikal dönüşüm, 1970'lerin sonunda hem dünyadaki hem de Türkiye'deki toplumsal ve ekonomik değişimleri yansıtacak bir şiddette gerçekleşmiştir. Genel ekonomik bunalıma bir çözüm olarak, I.M.F (Uluslararası Para Fonu) talepleri doğrultusunda terkedilen ithal ikameci model ve uygulamaya konulan dışa açık büyümeye dayalı ekonomik modelle birlikte (24 Ocak Kararları), bu modelin uygulanabilmesini kolaylaştıracak siyasal düzenlemeleri sağlamak üzere gerçekleştirilen 12 Eylül askeri müdahalesi, Türkiye tarihindeki en büyük dönüşümleri başlatmıştır (Şengül, 2000; Kazgan, 1999).

Yeni dönemin, üretim süreçleri, ekonomik, toplumsal ve mekansal bileşenlerinin kentler üzerindeki yansımaları (veya kentlere ve içinde yaşayanlara sunduğu yeni koşullar) maddeler halinde şöyle özetlenebilecektir:

- Bu yeni dönemde büyük kentler, hem özel hem de kamu yatırımlarının merkezi durumuna gelmiş, büyük miktarlardaki kaynaklar altyapı, ulaşım ve konut gibi ithal ikameci dönemde fazla yönelinmemiş alanlara aktarılmıştır. Önceki dönemde, kırdan kente gelen emek gücünün kentleşmesi ve kenttekilerle birlikte kentsel mekanların bir biçimde paylaşımı söz konusuysen, yeni dönemde sermayenin kentler üzerinde kurduğu bir hegemonya ortaya çıkmıştır (Şengül, 2001). Kentsel girişimciliğin öncülleriyle başlayan bu dönemde, önceki dönemdeki "kentsel hizmetleri kent yoksulları yararına destekleme" stratejisi terkedilerek, yerel yönetim hizmetlerinde fiyatlama ve maliyet üzerinde fiyatlama (kar amaçlı) politikaları uygulanır hale gelmiştir (Güler, 1997 ve 1998). Kentlere yapılan yatırımların büyük bölümü özel sektöre verilen ihaleler yoluyla gerçekleştirilmiş ve böylelikle kentler, sermayeye kaynak aktarımının önemli bir aracı haline dönüştürülmüştür (Güler, 1997 ve 1998).

- Önceki dönemde, ilk kuşak gecekonduların kentleşme ve içgöç süreçlerinde taşıdığı toplumsal işlev ve anlam, bu dönemde tümüyle ortadan kalkmış ve gecekondular olgusu bambaşka boyutlar kazanmıştır. 1980 sonrasındaki hükümetler, gecekondular alanlarının değişim değerini (kentnin gelişme alanları içinde olma potansiyelini) ön plana çıkartmışlar, yeni yasal düzenlemeler yoluyla eski gecekonduların birer girişimciye dönüşmelerine ve yeni nesil gecekondular ile gecekonduların farklı konumlar elde etmesine yol açmışlardır (Şengül, 2001).

- Son yirmi yıl içerisinde, büyük kentlerdeki gelir dağılımının, önceki dönemlere oranla çok daha fazla bozulduğu ve bunun sonucu olarak kentlerdeki kutuplaşmaların arttığı görülmektedir (İstanbul, Ankara ve İzmir’de, gelir dağılımı ve konut mülkiyeti üzerine yapılmış araştırmalar, kentlerdeki en yoksul kesimlerin kentte elde edilen gelirden aldığı payın gittikçe küçüldüğünü ve konutlarında kiracı olanların büyük oranlara ulaştığını göstermektedir) (Şengül, 2001). Ayrıca, ekonomik büyümeye rağmen, son yirmibeş yıl içerisinde kentlerdeki yoksulluğun birçok ülkede yaygınlaştığı ve Türkiye’nin de bu sürecin içinde bulunduğu görülmektedir. Yeni kent yoksulları arasında sürekli işsizlik oranının yüksek olduğu ve konjonktürdeki iyileşmelerden etkilenmedikleri (Güvenç, 2000) ve yoksulların, hem zorunlu ihtiyaçlar hem de terkedilen refah devleti anlayışıyla birlikte zayıflayan sosyal hizmetler nedeniyle kırılması zorlaşan yoksulluk döngüleri sonucu, mekansal olarak kentlerin belli kesimlerinde yoğunlaştıkları izlenmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001).

- Bu dönemde, uluslararası sermayeyle yakın ilişki içine giren yerel ekonomiler olarak bazı kentler (K.Maraş, G.Antep, Kayseri ve Denizli gibi) belli bir büyüme sürecine girebilmişlerdir. Bunun nedenleri arasında, Türk sermayesinin işgücü maliyetinden tasarruf sağlama hedefi ve devletin verdiği teşvik ve altyapı hizmetleri yer almaktadır. Geleneksel

ve yeni gelişen sanayi kentlerine ek olarak, dış turizm alanında öne çıkarak ulusal gelirden aldığı payları yükselten kentlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Eraydın (1996), bu durumu, “kıyılaşma” olarak tanımlamaktadır.

- 1980 sonrasında, ithal ikameci birikim olanaklarından yoksun kalan büyük sermayenin kentsel rantlardan pay alma uğraşısına girmesiyle, rant dağıtımının toplumsal tabanı daralmış, kentsel rantlardan, önceki dönemdeki gibi geniş toplumsal kesimlerin (arsa sahipleri, yap-satçı küçük sermaye,...vb) pay alması güçleşmiştir. Büyük şirketler eliyle kentler dışındaki arazilerin imara açılması, toplu konut, turistik tesisler, villalar, eğlence yerleri ve yeni iş merkezlerinin yapılması, özel eğitim ve sağlık kuruluşlarının yaygınlaşması, büyük sermayenin bu alana yöneldiğini kanıtlar niteliktedir. Ayrıca, kentsel rantların merkezi bir konuma yükselmesi ve metropolitenleşmeyle birlikte kent merkezi çevresindeki orman alanları, verimli tarım toprakları ile kıyı şeritleri üzerindeki rant baskısı, doğal zenginliklerin ve tarımsal potansiyelin israf edilmesine yol açmaktadır (Eraydın, 1996).

- 1990’lı yılların başından itibaren alışveriş merkezleri, beş yıldızlı oteller ve iş merkezleri, büyük kentlerin mekansal boyutunda hiç görülmemiş derecede yer işgal etmeye başlamıştır. Türkiye ekonomisinin dışa açıldığı ve önceki bölümde tartışılan küreselleşme dinamiklerinin daha derin etkiler bırakmaya başladığı bu dönemde, özellikle İstanbul, her zaman olduğundan daha fazla biçimde, ulusal ve ulusötesi sermayenin kent merkezli yatırımlarının odağı haline gelmiştir (Keyder, 2000). Kent merkezleri çeşitlenip dağınıklaşarak büyürken, iş ve alışveriş merkezleri kent merkezlerini tanımlayan en önemli unsurlar haline gelmiştir.

- Bu süreç, kaçınılmaz biçimde, kentlerdeki toplumsal grupların ve sınıfların da stratejilerini ve kentlere yönelik konumlarını önemli ölçüde değiştirmiştir (Şengül, 2001).

Büyük kentlerdeki apartmanlaşmış kentsel alanlar hala kent stokunun önemli bir kısmını oluşturmakla birlikte, ekonomik yapıdaki değişimle birlikte öne çıkan hizmet sektörüne bağlı olarak doğan yeni orta sınıflar ile rant ekonomisi sayesinde kısa sürede zenginleşen kesimler, yeni bir konut alanı türünün doğmasına yol açmıştır. “Zengin gettoları” olarak da adlandırılabilir bu yeni konut alanları, “sağlıksız, güvenliksiz ve kirli” olarak görülen kent merkezlerinin dışında veya içerisinde kalan, fakat, özel fiziksel düzenlemelerle kentin diğer yaşama alanlarından soyutlanmış durumda olan yaşama alanlarından oluşmaktadır (Şengül, 2001). Büyüklüğüne ve içerisindeki olanaklara göre “site” veya “uydukent” biçiminde adlandırılan bu yeni yerleşim birimleri, içerdikleri özel alışveriş ve spor tesisleri ve rekreasyon alanlarıyla kendi kendine yeter olma iddiası içinde olup, burada yaşayanlar da, kendilerini kentin diğer kesimlerinden daha farklı görmektedirler (yaşam tarzı ve tüketim alışkanlıkları farklılıklarıyla) (Şengül, 2001). Örneğin, İstanbul Bahçeşehir’de yapılmış bir araştırmaya göre, burada yaşayanların çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu kökenli girişimci veya serbest meslek sahiplerinden oluşmakta ve Bahçeşehir’de kendilerini daha huzurlu ve güvenli hissetmektedirler⁶ (Danış, 2001).

- Sermayenin kentsel rantlara yönelmesine paralel olarak, kentlerdeki tarihi ve doğal dokuların, hem yasal hem de yasal olmayan yollarla yok edildiği yoğun bir dönemden geçilmektedir. Ancak, yine bu dönemde, kentlerde yaşayan nüfus, yitirilen değerleri yeniden kazanmak ve elde kalanları koruyabilmek amacıyla örgütlenmelere ve çok çeşitli çalışmalara yönelmiştir. Önceki dönemlerden ayrılan bir özellik olarak, kentlerde yaşayan kitlelerdeki bilinçli kesimlerin ve bunların oluşturduğu sivil toplum örgütlerinin (sermaye kadar olmasa da), Türkiye’deki kentleşmeyi, kısıtlı bir düzeyde de

⁶ İstanbul’daki uydukentlerden biri olan Bahçeşehir, bu yeni tür yerleşim alanlarının en tipik örneklerden biridir. Bu konu ve araştırma hakkında daha fazla bilgi için bkz.(Danış, 2001).

olsa kültürel ve bilimsel ilkeler çerçevesine yönlendirebildiği söylenebilmektedir (Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği, Mimarlar Odası 36. Dönem Çalışma Raporu, 2001).

- Tüm bu bileşenler ve küresel-bölgesel etkilerle birlikte, üçüncü dünyada ve Türkiye'deki kentlerde, bağımlı ekonomilerin bir sonucu olarak, hem geleneksel hem de yeni dönemin koşullarının getirdiği kentsel ve toplumsal kurum ve yapıların bir arada yaşayabildiği görülmektedir. Örneğin, Tümertekin, İstanbul'da, sanayi öncesi şehri, sanayi şehri ve sanayi sonrası şehrinin tüm özelliklerine rastlanabildiğini öne sürmüştür (Demir, 1998).

Dönemin belediyelerinin durumuna bakıldığında, genel hatlarıyla şu saptamaların geçerli olduğu görülmektedir:

1980'lere gelindiğinde, tarım, sanayi birikimine dönüştürülebilecek bir kaynak olmaktan çıkmıştır. 1980-85 döneminde hiç yeni belediye kurulmamış ve konsolidasyonlar yoluyla belediye sayısı azaltılmıştır (Güler, 1998). Belediye meclislerindeki geleneksel yüksek statülü meslek sahiplerinin (doktor, avukat,...vb) oranı %8'lerdeyken, mühendis, müşavir, müteahhit ve emlakçı gibi meslek sahiplerinin oranı %22'dir. 1983-98 döneminde belediyeler, gelirlerinin üzerinde harcama yaparak açık bütçeyle hizmet vermişken, il özel idareleri ise fazla bütçeyle çalışmış ve dönem ortalaması olarak gelirlerinin %15'inin harcayamamıştır (Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001). 1980'lerle birlikte yoğunluk kazanan değişim sürecinde, yönetsel açıdan üç temel bileşenin belirginlik kazandığı görülmektedir (Güler, 1998):

- Merkezi yönetim-yerel yönetim dengesinde, yerel yönetimler lehine değişimler olmuş ve Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (I.M.F)'nin da zorlamalarıyla *yerelleşme* ve *yönetişim* (governance) felsefeleri gereği yerel yönetimlerin finansal serbestisi arttırılmıştır.

- Yerel yönetimlerin, işgücünün yeniden üretimine katkı işlevi zayıflatılmıştır.
- Yerel düzeydeki özelleştirme uygulamalarıyla, yerel yönetimlerin sermaye birikimine katkı işlevi güçlendirilmiştir.

Yerelleşme olarak adlandırılan bu süreç ile, belediyelerin genel bütçe gelirlerinden aldığı pay 1980 yılında %4,65 iken, 1993 yılında %13,84 olmuştur. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, bu gelir artışına rağmen belediyeler açık bütçeyle çalışmışlardır. Bu dönemde sağlanan gelir artışları yatırımlara yönlendirilerek yatırım harcamalarının payı yükseltilmiştir. Bununla birlikte, kurumsal yapılanma ve işleyiş değişmiş, sabit sermaye yatırımlarında kamunun payı gerilemiş ve altyapı sektörü yatırımcılığı yerel yönetimlere devredilmiştir (Güler, 1997). Önceki dönemde belediye yatırımlarında aktif rol üstlenen İller Bankası, bu dönemde devreden çıkartılmış durumdadır (1981 yılında, sabit sermaye yatırımlarının %70,2'sini İller Bankası gerçekleştirmişken, 1995 yılında bu oran %14,9 olmuştur). Ayrıca, İller Bankası, bu dönemde mali açıdan zayıflatılmış ve Dünya Bankası tarafından reorganize edilme veya tümüyle ortadan kaldırılma çalışmalarına maruz kalmıştır. Dünya Bankası, İller Bankası'na yönelik bu planlarını, Çukurova Kentsel Gelişme Projesi çerçevesinde kendisinden talep edilen kredi için öne sürdüğü koşullar içerisinde iletmiştir (Güler, 1997).

Dünya Bankası, kendisinden kredi kullanan tüm ülkelerde, yerel yönetimlerin yatırım kararları almasını (governance tarzı katılımlarla), bu yatırımların finansmanının finans piyasalarından sağlanmasını ve yatırımların özel sektör eliyle gerçekleştirilmesini istemektedir. Bunun doğrudan sonuçları olarak, merkezi hükümet etki ve denetiminden kopuk ve finansal desteğinden yoksun biçimde, İller Bankası'ndan kaynak ve teknik donanım sağlamadan, yerli ve yabancı ticari firmalar, bankalar ve finans kuruluşlarından daha yüksek fiyatlar ve ağır koşullarla kaynak ve donanım sağlayan belediyeler doğmuştur.

Böylece, açık bütçeler ve yüksek borçlarla çalışan yerel yönetimler yaratılmış durumdadır (Güler, 1996).

Bu gelişmelerin temeline baktığımızda, üçüncü dünya ülkelerindeki büyük kentlerin nüfus artışından doğan altyapı, konut, çevre ve ulaşım sorunlarının çözümünde ihtiyaç duyulan kaynağın büyüklüğü yatmaktadır. Bu kaynak gereksiniminin yanısıra, yerel altyapı yatırımlarının doğal tekel niteliğinde olmaları ve tekelci işletme gereklilikleri eklenince, üçüncü dünyadaki yerel altyapı yatırımlarının cazibesi artmaktadır, çünkü, gelişmiş ülkelerdeki yerel altyapı pazarları doygunluk durumundadır (VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001). Yabancı sermaye, hem Dünya Bankası gibi uluslararası mali kuruluşlarla hem de çeşitli ikili anlaşmalar yoluyla az gelişmiş ülkelere girebilmektedir. Örneğin, Dünya Bankası ile büyükşehir belediyeleri arasında yapılan anlaşmalar sayesinde ulusötesi şirketler, kentlerdeki projelerin finansman ve inşasının yanısıra işletme imtiyazlarına da talip olmaktadır (Göktürk ve Kavili, 2000).

1980'lerdeki yeniden yapılanma çalışmalarıyla hızlanan süreç, 1990'lı yıllarda az gelişmiş ülkelerdeki kentleşme sorunlarına çözüm bulacak ve finansman sıkıntılarını geçiştirecek yeni uygulamalar doğurmuş durumdadır. Küreselleşmeyle ilgili bölümde de değinilen bazı uygulamaların yerel yansımalarını şöyle özetlemek olanaklıdır (Güler, 1998):

Milli ve yerel kaynakların yetersizliği nedeniyle uluslararası finans sermayesi ve yerel halk faktörleri devreye girmektedir. Yerel yönetimler hizmetlerini fiyatlandırıp yerel halka satmalı ve yerel vergilendirme yetkisine sahip olmalıdır; bu yolla elde edilecek finansal kaynak, ihaleler yoluyla kullanılmalıdır; böylece çeşitlenen finansal ve teknik kaynak bileşenleri, yerel kaynak mekanizmalarında da değişiklikler gerektirmektedir.

Sonuç, yerel yaşamın çok aktörlü hale gelmesidir (bürokrasi-sivil toplum örgütleri-şirketler) (Güler, 2000).

İşgücüne katkı işlevinde daralma: Yeni dönemde, zaten en düşük düzeyde yürütülen sağlık, eğitim, konut, beslenme, ısınma ve sosyal yardım gibi harcama kalemlerindeki düşüş daha da keskinleşmiştir (Güler, 1998). 1998 yılında yapılan bir araştırmaya göre (çoğunlukla belde belediyelerinin katıldığı bir araştırma), araştırmaya katılan belediyelerin bütçelerinden en büyük payı altyapı hizmetleri ve personel giderleri almaktadır; ayrıca, bu belediyelerde, çocukların ve gençlerin eğitsel-kültürel faaliyetleri için yeterli girişim yapılmamakta, bu tür hizmetlere kaynak ve personel yönlendirmesi yetersiz kalmaktadır (Onur ve Boz, 1998).

Sermaye birikimine katkıda artış: Bu artış, yeniden yapılanma sürecindeki kamuyu küçültme politikaları çerçevesinde devlet mülkiyetindeki birikmiş varlıkların özel kesime aktarılmasıyla sağlanmıştır (Güler, 1998). Bu uygulama, üç farklı biçimde gerçekleştirilebilmektedir (Güler, 1998): Birincisi, işlerin ihale edilerek özel sektöre gördürülmesi ve özelleştirilmesi; ikincisi, belediye yatırımlarının kamu kredi kaynaklarından değil, özel ticari kuruluş veya bankalardan (yurtdışı dahil) sağlanan kredilerle finanse edilmesi; son olarak da planlama ve emlak vergisi koyma yetkilerinin belediyelere verilmesi biçimindedir (1985 yılından itibaren imar planlarının hazırlanmasından onaylama ve değiştirilme süreçlerine kadar tüm aşamalarda belediye meclisleri yetkili organdır ve buradan hareketle, meclislerin üye bileşimine bakarak, kent planlamasında kamu yararı ilkesi yerine kentsel rant dağıtımının öncelik kazandığı söylenebilmektedir (Güler, 1998).

Bu bölümü, Türkiye'deki toplumsal ve ekonomik değişimlerin 1980'lerdeki son meyvelerinin bir yansımasını kabaca özetleyen bir saptamayla sona erdirecek olursak:

“Bu yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen en dramatik ve [...] bizi geçmişin dünyasından koparan toplumsal değişim, köylülüğün ölümüdür.... Yerkürenin ancak üç bölgesinde esas olarak köyler ve tarlalar hakim oldu: Alt Sahra, Güney ve kıta Güneydoğu Asyası ve Çin.... Avrupa ve Ortadoğu yöresinde sadece bir köylü kalesi kaldı: Türkiye. Burada, köylülük zayıfladı, ancak, 1980’lerin ortasında hala mutlak bir çoğunluk olmaya devam ediyordu.” (Hobsbawn, E., aktaran, Köymen, 1999)

II.3. Mersin

II.3.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı

Mersin merkez ilçesi, Çukurova'nın batısında, doğuda Deliçay, batıda Çiftlikköy yol ayrımı, kuzeyde Çavuşlu ve güneyde Akdeniz ile çevrili olup, kıyı boyunca uzanan dar bir sahil şeridi üzerindeki alüvyal arazi üzerine kuruludur. 1772 km.2'lik yüzölçümüyle, diğer ilçelerin en küçük olanıdır.

II.3.2. Tarihçe ve Yönetsel Yapı

2002 yılında çıkartılan yasa ile merkez ilçe Mersin'in adını alan *İçel* ilinin tarihi, Ortadoğu ve dünyanın ilk uygarlık merkezlerinin tarihiyle yaşıttır; hatta Mezopotamya'daki bilinen eski uygarlıkların dahi çok daha öncesine uzanan yerleşim izlerini taşımaktadır. Yörede Hititler, Asurlar, Fenikeliler, Frigyalılar, Yunanlılar, Selekoslar, Araplar, Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlılar'ın kültür birikimi bulunmaktadır (Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Raporu, 2001).

İçel ili, 1516 yılında, Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ancak, II.Mahmut dönemi merkezi hükümeti güçlendirme çalışmaları sırasında, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa ayaklanmasıyla Mersin ve çevresi Kavalalı'nın oğlu İbrahim Paşa tarafından ele geçirilmiştir. Daha sonra, 1852 yılındaki Kütahya anlaşmasıyla bölge yeniden Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında İçel'de mutasarrıflık ve sancak kurulmuş, sancağın merkezi Silifke ve bir süre Ermenek olmuştur. Daha önce, Tarsus ilçesi Gökçeli bucağına bağlı olan Mersin 1850 yılında bucak merkezi, 1915 yılında da müstakil mutasarrıflık olmuştur.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra 1918 yılında tüm Çukurova'yı işgal eden Fransızlar ve İngilizler, Kurtuluş Savaşı sonrasında Ankara Antlaşması ile Mersin'i terk etmişlerdir.

1924 yılında Mersin vilayeti kurulmuş, 1933 yılında ise merkezi Silifke olan İçel vilayeti lağvedilerek Silifke, Anamur, Gülnar ve Mut ilçeleri Mersin'e bağlanıp yeni vilayetin adı İçel olarak değiştirilmiştir.

İçel ilinde (yeni adıyla *Mersin* ilinde), merkez ilçe Mersin ile birlikte, 2002 yılı itibariyle toplam 10 ilçe bulunmaktadır. Bu ilçeler ve ilçelerde yer alan belediye ve köy sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır :

Tablo 1 : Mersin İlinin İlçe ve Köyleri

İLÇE	BELEDİYE SAYISI	KÖY SAYISI
Mersin(Merkez)	26	67
Anamur	3	37
Aydıncık	1	10
Bozyazı	3	14
Çamhyayla	2	10
Erdemli	11	45
Gülnar	5	42
Mut	2	90
Silifke	9	66
Tarsus	8	132
<i>TOPLAM</i>	<i>70</i>	<i>513</i>

(Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası 2001 Yılı Ekonomik Raporu.)

Mersin merkez ilçe belediye örgütlenmesi Büyükşehir modelinde olup, Büyükşehir Belediyesi altında Yenişehir, Akdeniz ve Toroslar belediyeleri faaliyetlerini sürdürmektedir.

II.3.3. Toplumsal ve Demografik Yapı

Öncelikle, XIX. yüzyılda kurulmuş bir liman kenti olarak, kurulduğu dönemin en kozmopolit yerleşim birimlerinden biri olduğu görülmektedir. Mersin'in ilk yerleşimcilerinin, yakın dağlık bölge ve kasabalardan gelenlerin yanısıra, İbrahim Paşa döneminde Mısır'dan gelenlerle birlikte Lübnan ve Suriye'den göç eden müslüman ve hristiyan aileler olduğu saptanmıştır. Rumlar ve Ermeniler de, ticaret ve sanayi ile uğraşmak amacıyla gelenler arasında bulunmaktadır (Develi, 2001). İçel nüfusu, özellikle 1950 yılından sonra sürekli olarak ülke ortalamasının üzerinde seyretmiştir (Develi, 2001).

İçel (Mersin) ilinin 1990, 1997 ve 2000 sayılarına göre nüfus büyüklüğü şöyle bir değişim izlemiştir:

Tablo 2 : Mersin İli Nüfusunun Değişimi

YIL	NÜFUS
1990	1.267.253
1997	1.515.302
2000	1.668.007

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü'nden aktaran Mersin Ticaret ve Sanayi Odası.

2000 sayımı sonuçlarına göre Mersin merkezin nüfusu (köyler hariç) 649.954 olarak belirlenmiştir. Köylerle birlikte toplam nüfus 736.496'dır. Türkiye'de içgöç ve nüfusla ilgili birçok araştırmadan görülmektedir ki, İçel ili, 1975-1990 dönemi itibariyle en yüksek net göç alan ve en yüksek net göç hızının yaşandığı on ilin arasında dördüncü sırada yer almıştır (Demirci ve Sunar, 1998). Aldığı yüksek orandaki göç nedeniyle, nüfusunun bileşenlerindeki göçmen oranı yerlilerinin oranını kat kat aşmış durumdadır. Bir araştırmaya göre yerli Mersinlilerin oranı %17 civarındadır (Mimarlar Odası Mersin Şubesi 4. Dönem Faaliyet Raporu). Merkez ilçeye en çok göç veren illerin başında Bitlis,

Diyarbakır, Ş.Urfa, Tunceli, Hatay ve Malatya gelmektedir (Dünya İş Geliştirme Toplantıları: 8, 2000)

Son elli yıldır aldığı göçe paralel olarak, konut ve imar sorunları Mersin'in toplumsal ve ekonomik yaşamının önemli bileşenleri konumuna gelmiştir. Türkiye'deki ekonomik ve toplumsal dönemlerin hakim koşullarına uygun biçimde, büyük bir kentsel rant ve belediye gelir kaynağı olarak imar düzenlemeleri yoluyla yeni konut alanlarının açılması (özellikle sahil şeridindeki verimli tarım toprakları üzerinde; Ekinci, 1997) birçok bilimadamı ve yetkili tarafından dile getirilen doğal kaynak kaybı, çevre katliamı ve konut fazlası boyutlarının doğmasına yol açmıştır (Dünya İş Geliştirme Toplantıları : 8, 2000).

1984-2000 dönemi bina ve konut sayımı sonuçlarına göre Türkiye geneli sıralamasında, 2000 yılı itibariyle en yüksek konut sayısına sahip ilk dokuz il arasında İçel 8. sırada iken, bu dönemdeki konut artış hızı açısından Antalya'dan sonra %212,9 oranıyla 2. sırada yer almıştır (Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, 2001).

2000 yılı bina sayım sonuçlarına göre Mersin merkezdeki ilçe belediyelerinde bulunan binaların kullanım amacına göre dağılımına bakıldığında, binaların en fazla konut amaçlı olarak kullanıldığı, bunu, ticari ve sanayi amaçlı kullanımların izlediği görülmektedir. Mersin'de, 2000 yılı itibariyle tamamlanmış ve hizmete girmiş binaların eğitim ve sağlık hizmetleri amacıyla kullanım oranları, diğer amaçlara oranla en düşük düzeyde bulunmaktadır (Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, 2001). Buna göre, Mersin merkezi oluşturan belediye sınırları içerisindeki binalar ağırlıklı olarak konut amaçlı yapı niteliğindedir. Toplam bina sayısına göre konut oranı en yüksek ve ticari-sanayi-egitim-kültür nitelikli yapı oranı en düşük belediye Toroslar Belediyesi olmuştur. Bu verilerden yola çıkarak, Türkiye'de gelir dağılımı, inşaat sektörünün konumu, sosyal devlet anlayışı,

bayındırlık ve iskan politikalarının durumu gibi etkenlerin yerleşim birimlerine yansımalarını değerlendirmek olanaklıdır.

II.3.4. Ekonomik Yapı

İngiltere ve Fransa ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 1838 yılında imzalanan bir serbest ticaret anlaşması ve XIX. yüzyıl Osmanlı gümrük politikaları sonucunda, imparatorluk toprakları Avrupa kapitalizmine açılmış (Kasaba, 1993), özellikle İzmir, Selanik, Mersin ve İstanbul gibi Doğu Akdeniz liman kentleri, imparatorluğun ötesindeki konjonktürel gelişmelerle yeniden şekillenmiştir (Keyder ve diğerleri, 1994). Mersin de, 1842'de bir köy iken, yirmi yıl içerisinde nahiye merkezi haline gelmiştir.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu Mısırlı İbrahim Paşa'nın 1832'de Çukurova'yı işgali (II. Mahmut'un valiler üzerindeki denetimi arttırma düzenlemelerine karşı) ve 1841'e kadar elinde tutması da Mersin'in oluşumunu hızlandıran etkenlerdendir. Çünkü, bu zaman zarfı içerisinde, yöredeki toplumsal ve ekonomik yaşamı düzenleyen ve tarımsal üretimi ve ihracatı geliştiren yönetim uygulamaları izlenmiştir (Doğan, 1999; Develi, 2001).

Günümüz İçel ilinde (Mersin'de) ekonomik faaliyetler temel olarak üç sektöre dayanmaktadır: Tarım, sanayi ve ticaret. Ancak ağırlığın, liman faaliyetleri nedeniyle oluşan ticari etkinlikler dışında, tarımsal üretim üzerinde olduğu görülmektedir. Buna ek olarak, turizm sektöründeki gelişmeler, ilin ekonomisinin geleceğinde turizm sektörünün payının yükseltilmesi doğrultusunda ilerlemektedir (Dünya İş Geliştirme Toplantıları, 2000). İçel'den ihracatı yapılan belli başlı ürünler bakliyat, canlı hayvan, hububat, kimya sanayi ürünleri, cam ve cam mamülleri ile dokuma giyim sanayi ürünleridir. Ekonomik ve kentsel yaşamın mekansal karakteristiğini ve büyüklüğünü vermesi açısından, İçel'deki

arazi kullanımının dağılımı ise, yine ağırlıklı olarak tarım ve orman varlığı üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2001 yılı itibariyle ilin arazi varlığının dağılımı şöyledir :

Tablo 3 : İçel İlinde 2001 Yılı Arazi Kullanımı

<i>ARAZİ TÜRÜ</i>	<i>Ha.</i>	<i>%</i>
Tarım arazisi	406.000	25,6
Çayır ve meralar	6.109	0,4
Orman ve fundalık	785.447	49,6
Tarımdışı arazi	387.744	24,4
<i>TOPLAM</i>	<i>1.585.300</i>	<i>100</i>

(Kaynak : Mersin Ticaret ve Sanayi Odası)

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ile Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'nın 1997 yılında ortaklaşa gerçekleştirdikleri "İçel İli İmalat Sanayi İşyerleri Sayımı" tarama anketi sonuçlarına göre, 1992 yılındaki sayım-tarama verilerine göre işyeri sayısı açısından en yüksek artış gösteren imalat sanayi kolları, 1-10 arası işçi çalıştıran işletmeler grubunda *gıda,içki,tütün sanayi* iken, 10'dan fazla çalışanı olan işletmeler grubunda *taş-toprağa dayalı sanayi kolları* olmuştur. Çalışan sayısı 1-10 arasında olan işletmelere ait 1997 yılı sayım sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir .

--Tabloda yer verilen sektörlerin kod listesi şöyledir :

Sektör Tanımları

1 – Gıda,içki ve tütün sanayi.	6 – Taş ve toprağa dayalı sanayi.
2 – Dokuma,giyim eşyası ve deri sanayi.	7 – Metal ana sanayi.
3 – Orman ürünleri ve mobilya sanayi.	8 – Metal eşya,makine-teçhizat,ulaşım aracı,ilmi ve mesleki ölçüm aletleri sanayi.
4 – Kağıt,kağıt ürünleri ve basım sanayi.	9 – Diğer imalat sanayi.
5 – Kimya,petrol,kömür,kauçuk ve plastik sanayi.	

Tablo 4 : 1997 yılı İçel'de İşyerleri ve Ortalama Çalışan Sayısı

SEKTÖR	İŞYERİ SAYISI	Yıllık Ort. Çalışan Sayısı
1	743	2.578
2	608	1.252
3	1.074	3.092
4	107	340
5	53	239
6	337	1.037
7	9	43
8	871	2.509
9	32	94
İÇEL TOPLAMI	3.834	11.184

(Kaynak : Mersin Ticaret ve Sanayi Odası)

1997 yılı sayım sonuçlarına göre İçel (Mersin) ilindeki toplam imalat sanayi işyeri sayısı 3.834 ve toplam çalışan sayısı 11.184'tür. Mersin merkezdeki imalat sanayi işyerleri sayısı ise 2.174 olmuştur. Mersin Sosyal Sigortalar Kurumu Bölge Müdürlüğü verilerine göre, 2001 yılı sonu itibariyle kayıtlı işyerleri sayısı toplamı (tüm iş kollarında-faal olan ve olmayanların tümü) 105.470 adettir. Aynı döneme ait toplam sigortalı çalışan sayısı (kadın ve erkek) 66.267 kişidir.

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası ve Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, İçel'de kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasıla 1998 yılında 3.579 Amerikan Doları iken, 2000 yılında 3.297 Amerikan Doları olmuştur.

Mersin'in kuruluş ve var oluş nedenlerinden ve sonuçlarından biri ve günümüz Mersin ekonomisinin önemli güçlerinden olan Mersin limanı, Türkiye'nin ve Avrupa'nın en büyük limanları arasında yer almaktadır. Benzer biçimde, 1985 yılında kurulan ve ilanı ile birlikte Mersin'e büyük bir göç başlatan serbest bölge de, limanla birlikte Türkiye ihracat ve ithalatındaki payıyla, Mersin'in ekonomik yaşamındaki önemli yerini sürdürmektedir (Develi, 2001).

II.3.5. Belediyecilik ve Kentsel Hizmet Uygulamaları

Mersin’de, 1980-2000 dönemi belediyecilik faaliyetlerine bakıldığında, dönemin Türkiye’ne özgü birçok karakteristik özelliklerle karşılaşmaktadır. Döneme özgü gelişmeleri şöyle özetlemek olanaklıdır:

Bu dönemde, ticaret sermayesi, müteahhitlik ve mühendislik firmaları gibi inşaat ve konut sektörü temsilcilerinin belediye meclislerinde yaptıkları çıkar birliği yoğunluk kazanmıştır. Nitekim, 1984-2000 dönemi belediye meclislerinin yapısına bakıldığında, inşaat ve konut sektörleri temsilcilerinin ağırlığının arttığı ve meclisteki ticari girişimcilerin müteahhitlik faaliyetlerine yöneldiği izlenmiştir.

Bu dönemde, kentin imar dokusuna en büyük etkiyi yapan uygulama 1986 yılında gerçekleştirilmiştir. 1985 yılında, imar planı yapma, onama ve değiştirme yetkilerinin belediyelere devredilmesinden sonraki dönemde, 1986’da, merkez revizyon planında yapılan değişiklik ile, kent merkezindeki her parsel veya binaya ek bir kat ilave edilmesinin yolu açılmıştır. Bu sayede, hem arsa sahiplerinin hem de müteahhitler kapsamında inşaat ve konut sektörü sermayesinin kentsel rantlardan aldığı payın artması sağlanmıştır. Ayrıca, yine 1986 yılı planıyla, konut alanlarının genişletilmesi sonucu, zengin tarım alanlarının yok edilebilmesinin de yolu açılmıştır.

Dönemin gecekondular politikası ve uygulamalarına bakıldığında ise 1984 yılı imar affı ve onu izleyen toplu konut uygulamaları görülmektedir. 1984 yılındaki imar affı, Mersin’deki gecekondular kitlesini yasalılaştırmış, aynı yıl çıkartılan Toplu Konut Yasası ile, Akbelen ve Güneykent Gecekondular Önleme Bölgelerinin kurulması gerçekleştirilmiştir.

Mersin’de, 1980’lerin ikinci yarısından 1990’ların ortalarına kadarki dönemde, kentsel işgücünün yeniden üretimine yönelik kolektif tüketim hizmetlerine belli bir ölçüde önem verildiği söylenebilmektedir. Ancak, bu önem derecesi, 1970’lerdeki düzeyine bir

daha ulaşamamıştır. Mersin, 1994 yılında, 1984 tarihli ve 3030 sayılı yasa uyarınca büyükşehir statüsü kazanmıştır. Bu gelişmeyle, belediye gelirlerinin artması, belediye hizmet yükünün alt belediyelerce paylaşılması sağlanmıştır.

Özellikle, 1994 yılından itibaren toplu taşıma, çevre temizlik, sağlık, sanat ve spor gibi alanlardaki hizmetlerden vazgeçilmiş ve bu yıla kadar bu alanlarda verilen hizmetler piyasa mekanizması koşullarına terkedilmiştir. Yine 1994 yılından itibaren neo-liberal belediyecilik anlayışının egemen olduğu, yerel altyapı hizmetlerinde taşeronlaşma ve özelleştirme uygulamalarının geçerli olduğu ve küresel finans piyasalarıyla işbirliği içine girildiği görülmektedir. Bu kapsamda, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi modeline göre su ve kanalizasyon işlerini yürütmek üzere kurulmuş Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi, bu dönemin en çarpıcı özelleştirme düzenlemelerinden birisi olmuştur. Yine 1994 yılından itibaren, Büyükşehir Belediyesi'nin gider kalemlerindeki en büyük artışın borç ödemelerinde gerçekleştiği saptanmıştır.

Güler'in (1997 ve 1998) yerel yönetim çalışmalarında dile getirdiği Çukurova Kentsel Gelişme Projesi, bu dönemin, Dünya Bankası ve yabancı finans kurumlarının Çukurova altyapı piyasasına girişinin en önemli adımını oluşturmuştur. Bu gelişme projesi kapsamındaki alt projeler yoluyla, İller Bankası ve yerli finans kurumları yerine, neredeyse tümüyle dış krediler kullanılarak, Mersin, uluslararası finans sermayesinin önemli bir müşterisi konumuna getirilmiştir (Güler, 1998). Bu projeler çerçevesinde, örneğin, 1997 yılında Adana ve Mersin büyükşehir belediyelerinin içmesuyu, ve katı atık yatırım ödeneklerinin kaynak bileşimi şöyle olmuştur (Güler, 1997 ve 1998):

Tablo 5: Mersin ve Adana Büyükşehir Belediyeleri 1997 Yılı İçmesuyu ve Katı Atık Yatırım Kaynakları (milyon TL; %)

	<i>İçmesuyu</i>			<i>Katı Atık</i>		
	Dış Kredi(TL)	Top.Ödenek	Dış Kredi%	Dış Kredi(TL)	Top.Ödenek	Dış Kredi%
MERSİN	400.000	400.000	%100	459.000	459.000	%100
ADANA	500.000	1.000.000	%50	405.000	405.000	%100

1999 seçimleriyle büyükşehir belediye başkanlığını alan yönetim kadroları, özellikle 2001 ve 2002 yıllarındaki sel felaketleri sonrası doğan gereklilikler nedeniyle yağmur suyu drenaj ve kanalizasyon çalışmalarına ağırlık vermiş durumdadır. Yine bu dönemde, dönemin valiliğinden alınan destekle birlikte, Adnan Menderes Bulvarı'ndan Mezitli sınırlarına kadar uzanan sahil şeridi üzerindeki ruhsatsız yapıların yıkımı gerçekleştirilmiş ve bu alan üzerinde park peyzaj düzenlemeleri içeren projeler uygulamaya konulmuştur (Büyükşehir Belediye Meclisi Çalışma Raporu).

II.3.6. Ekonomik, Toplumsal ve Kentsel Sorunlara Genel Bakış

Türkiye'deki birçok büyükşehir gibi, Mersin'in toplumsal ve ekonomik yaşamını biçimlendiren ve zorlaştıran sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunları, ana hatlarıyla aşağıdaki gibi listelemek olanaklıdır (Dünya İş Geliştirme Toplantıları: 8, 2000; Mimarlar Odası 4. Dönem Faaliyet Raporu, 1997):

- Kentin istihdam olanaklarının üzerindeki yoğun göç nedeniyle işsizlik ciddi boyutlara ulaşmıştır. Serbest bölge ve liman içindeki iş olanakları, kentin istihdam ihtiyacını karşılamaktan uzak durumdadır.
- Yoğun göç nedeniyle eğitim ve sağlık hizmetleri yetersizleşmekte, sosyal kurumların görevlerini yapabilmeleri güçleşmekte ve sosyal hizmetlerin kalitesi düşmektedir.

- Son yıllarda hem işadamları hem de üniversiteli gençler diğer büyükşehirlere yönelmekte, bu nedenle kent, yatırım ve beyin göçü vermektedir. Mersin Üniversitesi de gençler arasında rağbet görmemektedir.
- Plansız ve ilkesiz yapılaşma ve kentleşme nedeniyle, kentin doğal kaynakları ve tarımsal alanları büyük zarar görmüş durumdadır. İçel'de kişi başına düşen yeşil alan büyüklüğü gittikçe azalmakta ve paralelinde çevre sorunları (yüksek oranda bir sanayileşme olmadığı halde) da ciddi boyutlara ulaşmaktadır. Yoğun göçün de etkisiyle, kentsel hizmetler ve altyapı sistemleri hızla yetersizleşmektedir.
- 2002 yılında, dönemin valisi Akif Tığ tarafından dile getirilen büyükşehir belediyesi sınırlarının yeniden belirlenmesi konusu, Kent Konseyi'nde tartışılmış (konsey tarafından düzenlenen panelde, Mersin'in yeniden yapılandırılarak Müftü Deresi'nin doğal sınır kabul edilmesiyle iki ilçeye ayrılması ve Mezitli ve Çiftlikköy gibi beldelerin büyükşehir sınırları içine alınması konuları görüşülmüş) panele katılan Mezitli, Çiftlikköy, Davultepe, Tece ve Karacailyas belediye başkanları ise büyükşehre dahil olmak istemediklerini belirtirken, Arpaçsakarlar, Yalınayak ve Kazanlı belediyeleri olumlu görüş bildirmişlerdir (Milliyet, 18 Haziran 2002).

III. BÖLÜM ÇİFTLİKKÖY

III.1. Çiftlikköy'ün Tanıtımı

Çiftlikköy beldesinin bugünkü mekansal konumunun kökenleri tam olarak bilinmemekle birlikte, Evliya Çelebi, Silifke'den Tarsus'a giderken Mezitoğlu (bugünkü adı Mezitli), Karaisalı (Üseli) ve Türkmenlerin bulunduğu Mersinoğlu isimli yerleşim yerlerinden söz etmektedir. Buna göre, bugünkü Mersin'in 20 km. kuzeybatısında bir dağ eteğinde kurulmuş olan Mersinoğlu köyünde davarcılıkla uğraşan köylüler, kış mevsimini burada geçirirken, yaz aylarında Toroslar'daki yaylalara çıkmaktaydılar. Evliya Çelebi'ye ait bu bilgilere göre, Mersinoğlu Köyü, bugünkü Bozön Köyü'(diğer adıyla Kapıköy; bugünkü Çiftlikköy'ün kuzeybatısında yer almaktadır)nün yerleşim alanına ve bu alanın kuzeyindeki dağ eteğine isabet etmektedir. Ancak, bugünkü Çiftlikköy'ün daha yakın tarihi hakkında bilgi verebilecek sağlam verilere sahip yerli kaynaklar bulunmamaktadır. Bunun nedenleri arasında, köyün kuruluşunun çok eskilere dayanması ve sözlü aktarımla gelen bilgileri aktarabilecek Çiftlikköylü yaşlıların hayatta olmaması gösterilmektedir. Çiftlikköy'ün tarihi hakkında elde edilebilen en eski bilgiler, köydeki ilköğretim okulunun kayıtlarında geçmektedir. Bu kayıtlara göre, Anadolu Selçukluları'nın Anadolu'yu Türkleştirmesi sırasında, bugünkü Tavşan öreni mevkiine Aydın'dan getirilen Türkmenler yerleştirilmiştir. Bugünkü yerleşimin 1,6 km. kuzeybatısında bulunan cami yıkıntısının ise yaklaşık 150 yıllık olduğu tahmin edilmektedir.

Beldenin ileri gelen yaşlılarının aktardığına göre, bugünkü cami yıkıntısının bulunduğu yeri kışın konaklamak üzere (kışlak olarak) kullanan yörükler, buradaki ova üzerinde tarımsal faaliyetlerle de uğraşmışlar. Yazları Toros yaylalarına çıkan bu yörüklerin kış boyunca tarım yaptıkları alan, bugünkü Müftü Deresi ile Bozkoyak Deresi arasında (bugünkü Mersin merkez yerleşiminin tüm Batı kısmı) olup oldukça geniş bir

yüzölçümüne sahiptir. Toprağı sürmek için kullanılan öküzlerin kalması için yapılan ahırlar nedeniyle, hem tarlaların hem de ahırların bulunduğu yere “çiftlik” denilmeye başlanmış ve daha sonraları su kaynaklarına yakın olan kuzeybatıya taşınan bu yerleşim yerinin adı da Çiftlik olarak kalmıştır.

III.1.1. Coğrafi Konum ve Mekansal Özellikler

İçel ilinin merkez ilçesi olan Mersin'den daha eski bir kırsal yerleşim birimi olarak Çiftlikköy Köyü'nün sınırları bu yüzyılın başlarında, doğuda, bugün Mersin büyükşehir yerleşimini kuzey-güney doğrultusunda keserek Mersin'i Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayırdığı (Batı tarafında Yenişehir Belediyesi, Doğu tarafında Toroslar Belediyesi ile Akdeniz Belediyesi yer almaktadır) kabul edilen Müftü Deresi'ne kadar uzanmaktaydı. Güneyde, bugünkü Pozcu ve Göçmen semtlerinin deniz kıyılarına, batıda ise Bozön ve Mezitli'ye uzanan sınırlar, kuzeyde Toroslar'ın tepeliklerine ulaşmaktaydı. Mersin merkezin ve çevre yerleşim birimlerinin büyümesine paralel biçimde ve kendi sakinlerinin artarak süren toprak satışlarıyla birlikte Çiftlikköy Köyü, 1990'lı yıllara gelindiğinde, bugünkü sınırlarına çekilmiş durumdadır.

1990'lı yıllarda Mersin, Yenişehir ve Mezitli belediyeleri ile ihtilaf konusu olan güney ve doğu sınırları, 1996 yılında Çiftlikköy'ün bir belediye haline gelmesinden sonra çeşitli çalışma ve uygulamalar sonucunda (gerek mahkeme kararları yoluyla hukuksal biçimde, gerekse bunun dışındaki uygulamalarla) son halini alabilmiştir. Bugünkü Çiftlikköy, Mersin Büyükşehir Belediyesi sınırlarının batı ucunda ve Mezitli Belediyesi sınırlarının kuzey ve doğu sınırlarında yer almaktadır. Çiftlikköy Belediyesi'nin batısında Kaleköy, doğusunda Yenişehir ve güneyinde Mezitli belediyesi bulunmaktadır. Çiftlikköy Belediyesi'nin bugünkü sınırları, yaklaşık olarak 11 km.2'lik (1103 ha.) bir alanı

kaplamaktadır. Belediye sınırları içerisindeki Mersin Üniversitesi merkez kampüsünün yüzölçümü ise, toplam belediye yüzölçümünün yaklaşık 1/3'ünü kaplamaktadır.

Bugünkü Çiftlikköy Belediyesi'nin sınırları, 1995 yılında kuzeydoğusunda bulunan Gökçebelen Köyü ile birleşme kararı sonrasında oluşmuştur. Belediye sınırları içindeki topraklar, yamaç ve etek arazilerden oluşmuş olup, sarp nitelikteki küçük bir kesim dışında, alanın eğimi %4-18 arasında değişmektedir. Yerleşim alanının yapısı ağırlıklı olarak fundalık ve çalılık arazi niteliğindedir. Ayrıca, orman niteliğinde araziler de bulunmaktadır. Konum olarak Çiftlikköy, Mersin sahil şeridinin doğu ve batı uçlarını boydan boya görebilen hakim bir noktada bulunmaktadır (Bkz, EK- 14 ve 15).

Çiftlikköy, Merkez Mahallesi ve Gökçebelen Mahallesi olmak üzere iki mahalleden oluşmaktadır. Merkez Mahallesi, 1996 öncesi dönemde Çiftlikköy Köyü'nün son sınırlarından oluşmaktayken, Gökçebelen Mahallesi, belediye olabilmek için birleşmeyi kabul eden diğer köy olan eski Gökçebelen'dir. Merkez Mahallesi, eski ve yeni yerleşim alanları biçiminde iki kısma ayrılabilir. Belediye ve ilkokul binalarının bulunduğu ve Çiftlikköy'ün ilk büyük caddesi olan Şakir Son Caddesi'nin içinden geçtiği eski yerleşim alanı, daha geleneksel ve köy tipi konut ve yaşama alanları (ve dolayısıyla yaşam tarzları) barındırmaktadır. Bu mahalle içerisindeki yeni yerleşim alanı, "siteler mevki" olarak adlandırılmaktadır. Merkez Mahallesi'nin güneyinde yer alan bu kısım, Çiftlikköy belediyesi kurulmadan önce, sınır komşusu olan Mezitli Belediyesi sınırları içerisindeyken verilen inşaat ruhsatlarıyla yapılmış çok katlı konut kooperatifleri binalarını barındırmaktadır. Sürmekte olan konut inşaatları da, ağırlıklı olarak bu kısımda yoğunlaşmıştır. Çiftlikköy'ün yerlilerinin büyük çoğunluğu eski yerleşim alanındayken, sonradan göçle gelenler siteler mevkiinde toplanmış durumdadır. Eski Gökçebelen Köyü olarak bugünkü Gökçebelen Mahallesi, Merkez Mahallesi ile karşılaştırıldığında, kırsal

yaşam hakimiyetinin daha yüksek olduğu bir yerleşim alanı konumundadır. Zaten, belediyeleşme sonrasında doğan yeni yapılaşmalar ve yürütülen altyapı çalışmalarının da Merkez Mahallesi'nde yoğunlaştığı görülmektedir.

Çiftlikköy'de, çok az sayıda yığma, az sayıda kagir ve çoğunlukla betonarme olarak nitelendirilebilecek (subasman temelli-briketli-sıvalı) yapılar bulunmaktadır. 2002 yılı itibariyle yaklaşık olarak (mesken durumda) 800 hane bulunmaktadır. 1970'lerden itibaren betonarme yapıların görülmeye başlandığı Çiftlikköy'de, bugünkü yerleşim alanında bulunan yapıların %80'i iki katlı, %15'i tek katlı ve %5'i ise üç ve daha çok katlı durumdadır. Çok katlı yapıların büyük çoğunluğu, Merkez Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Aslında, Çiftlikköy'ün mekansal ve toplumsal karakteristiğinin en belirgin bileşenlerini, yapıların ve konutların kat sayıları ve kullanım tarzlarından saptamak olanaklıdır). Siteler mevki gibi gelişme konut alanlarındaki yeni yapıların büyüklüğü ise sekiz ile ondört kat arasında değişmektedir. Yerleşmenin kadastral paftalarına göre ortalama parsel büyüklüğünü belirlemek mümkün olmayıp, parsellerin çoğunluğu hisseli tapu biçiminde kayıtlı durumdadır.

2000 yılı genel sayımı çerçevesinde gerçekleştirilen bina sayımı sonuçlarına göre, Gökçebelen dahil olmak üzere, tüm Çiftlikköy'deki bina (yapı) sayısı yaklaşık olarak 680 civarındadır. Bunun yaklaşık 590 adedi, araştırma evrenimiz olan Merkez Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Hazine arazilerinin üniversite kampüsü için kullanılması ve Çiftlikköylüler'e ait tapulu toprakların kampüs alanı için istimlak öncesinde Çiftlikköy'deki toprak kullanımı ağırlıklı olarak tarımsal amaçlara ayrılmış durumdayken, bugün, hem ülkenin genel ekonomik politikalarına hem de Mersin ve Çiftlikköy'ün yerel koşullarına paralel biçimde, belediye sınırları içerisindeki toprakların büyük bölümü konut ve eğitim (üniversite

kampüsü nedeniyle) alanları haline gelmiştir. Çiftlikköy Belediyesi'nde, 2002 itibariyle arazi kullanım dağılımına bakıldığında, üniversite kampüsünün yüzölçüm büyüklüğü nedeniyle en büyük payların sırasıyla eğitim, konut, yol-meydan ve tarımsal amaçlı (orman dahil) kullanıma ait olduğu görülmektedir. Ayrıca, belediye öncesi dönemde bulunması olanaksız olan arazi kullanım amaçları olarak, belediye sonrası imar planı çalışmalarıyla öngörülen "toplu konut" ve "çöp toplama" alanları da, 2010 yılı sonuna kadar Çiftlikköy'ün mekansal boyutunun bileşenlerinden olacaktır. Mevcut imar planına göre 2010 yılı sonu için öngörülen kişi başına düşen toplu konut alanı büyüklüğü 7,2 m² ve çöp toplama alanı büyüklüğü ise 4,77m²'dir.

Aşağıda, Çiftlikköy'de, 2001 yılı itibariyle bina kullanım dağılımını gösteren tablo yer almaktadır. Tablodaki veriler, Mersin geneli için geçerli olan bulgularla da paralellikler göstermektedir.

Tablo 6: Çiftlikköy'de Belediye Sonrası Dönemde Bina Kullanımı

<i>Bina Kullanım Amacı</i>	<i>Toplam Kullanım Amaçları İçinde Yüzde(%)</i>
Konut	67,4
Konut ve konutdışı (karışık)	26
Ticari	2
Sanayi	0,4
Eğitim-kültür	2
Sağlık-sosyal-spor	0,6
Resmi	0,3
Dini	0,6
Diğer(Konutdışı karışık ve tarımsal)	0,7
<i>TOPLAM</i>	<i>100</i>

Dolayısıyla, hem üniversite kampüsünün hem de belediye örgütünün yapmış olduğu çalışmaların, Çiftlikköy'ün fiziksel dokusunu önemli ölçüde değiştirdiği görülmektedir.

Belediyeleşme öncesinde olduğu gibi günümüzde de hızla azalmaya devam eden tarımsal alanların 1990'lar öncesindeki durumuna ilişkin sağlıklı verilere ulaşılamamıştır. Çiftlikköy Belediyesi'nin üyesi olduğu Sulama Birliği verilerine ve imar planı çalışmaları çerçevesinde hazırlanan raporlara göre, Çiftlikköy'deki sürümle tarıma elverişli arazilerin büyük bölümü IV, VI ve VII. sınıf arazilerden oluşmakta iken, II. ve III. sınıf arazilerin oranı %10'un altındadır.

Belediyeleşme öncesi Çiftlikköy Köyü'nde ve belediye örgütünün kurulup beldeye uygun hizmetleri vermeye başladığı 1997-98 yıllarına kadar Çiftlikköy Belediyesi'nde, kentsel anlamda bir altyapı var olmadığı ileri sürülebilir. Bunun istisnası olarak, köye kullanım suyu sağlayan su hattı gösterilebilir. Bugün üniversite kampüsü sınırları içinde kalan bir su deposu, bu depodan su pompalayan su motoru ve su hattından oluşan bu kısıtlı altyapı sistemi (içilecek nitelikte olmayan su sağlaması ve sık arızalar yapan ve sürekli bakım-yenileme masrafları doğuran su motorları nedenleriyle), Çiftlikköy'ün ihtiyacını karşılamaktan uzak bir durumdadır. Ancak, belediye sonrası dönemde, hem içecek su için hem de yol ve kanalizasyon hizmetleri için büyük kaynaklar harcanmış, yol açma ve asfaltlama çalışmalarında büyük ilerlemeler sağlanmış ve Mersin'deki sahil bandı belediyelerinin katı atık ve kanalizasyon şebekesine dahil olma çalışmalarının büyük bölümü tamamlanmış durumdadır (Bkz, EK-9 ve 10).

1996 sonrası mekansal dönüşümü hızlandıran veya gelecekte daha da hızlandıracak nitelikte olan bir etken, belediye yönetiminin, Çiftlikköy'ün tarımsal geleceğinin yok olmasından ve üniversitenin varlığından hareketle belirlemiş olduğu yeni

hedeftir. Çiftlikköy' bir kültür ve eğitim merkezi haline getirme biçiminde tanımlanan bu hedef, imar uygulamaları ve hizmet türü iŖyerlerinin teŖvikiyle mekansal boyuta da yansımaktadır (Bkz, EK-10).

Bu alıŖmada, grŖme ve soru dizisi verilerine ek nitelikte ve o verileri sınama amaçlı olarak, araŖtırma alanındaki mekan ve tutumlara yönelik genel ve yarı-yapılandırılmıŖ (davranıŖların ve mekansal özelliklerin belli ölçütlere göre değerlendirilmesine girilmeden) gözlem notları tutulmuŖtur. Böylelikle, araŖtırma alanı olarak Çiftlikköy'n mekansal özellikleriyle birlikte, insanların yaŖam tarzlarına dair ipuçları sunan bazı önemli saptamaların yapılabilmesi saęlanmıŖtır. Bu veriler, iki ayrı form üzerine ve ayrı zamanlarda kaydedilmiŖtir. Birincisi, araŖtırma alıŖmalarının ilk döneminde, fiziksel (mekansal) ortama yönelik temel veriler görme,izleme ve fotoğraflama yoluyla elde edilmiŖtir. Bu amaçla, soru dizisi ve grŖme uygulamalarından bağımsız olarak, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nin kuzey, güney, doğu ve batı taraflarını temsilen, belli baŖlı cadde ve sokakları (13 cadde ve 25 sokak) gezilmiŖ ve belli özelliklere göre notlar alınmıŖtır. (Aslında, araŖtırma süresince Çiftlikköy'n tüm cadde ve sokakları grlmŖ ve incelenmiŖtir. Fakat sistematik kaydetme, toplam 13 cadde ve 25 sokak için yapılmıŖtır. Bu cadde ve sokaklar, kalan diğer cadde ve sokakları temsil etme ve yansıtabilme özelliğine sahiptir.) İkinci olarak, daha sonra soru dizileri uygulanırken (soru dizisi formunun bir parçası halinde), yine belli noktalara iliŖkin (araŖtırmanın yapılmasına yönelik tepki, niversite ve belediye hakkındaki grŖler) anketör gözlemleri kaydedilmiŖtir. Bu aŖamada, soru dizileriyle birlikte değerlendirilecek olan anketör gözlem sonuçları, daha sonra sonuç bölümünde tartıŖılmak üzere ayrı tutulmuŖtur. Çiftlikköy Belediye sınırları içerisinde, imar planında yer alan ve belediye tarafından Binalar Cetveli ve Mahalle Kontrol Formları'na kaydedilen toplam cadde sayısı 48, sokak sayısı ise 120

civarındadır (ancak, bu cadde ve sokaklar, gelişmiş nitelikteki bir şehri oluşturan cadde ve sokakların özelliklerine sahip değildir. Örneğin, cadde olarak nitelendirilen yol alanlarının çoğunluğu bir sokak kadar dar durumda olup, uzunlukları da oldukça kısadır). Mekansal kurguya hakim olan siyasal ve ideolojik karakteristiği yansıtan bileşenlerden biri olan cadde ve sokak isimlerine bakıldığında ise, tarihsel mirasa ağırlık verildiği anlaşılmaktadır.

Belediye meclisi tarafından verilen cadde isimlerinin bazıları şöyledir:

- Anadolu Cad.   - Gençlik Cad.   - Necip F.Kısakürek C.
- Alparslan Cad.   - Hoca Ahmet Yesevi Cad.   - Piri Reis Cad.
- Cumhuriyet Cad.   - Malazgirt Cad.   - Uluğbey Cad.
- Genç Osman Cad.   - Mareşal F.Çakmak Cad.   - Vatan Cad.
- Yalınayaklı Cad.   - Yavuz Sultan Selim Cad.   - Yıldırımhan Cad.

Sokak-cadde gözlem formlarına kayıt yapılırken şu ölçütler göz önüne alınmıştır :

- Konutların özellikleri (tek katlı, bakımlı, sıvasız,...vb)
- Konut çevresindeki yaşama alanının özellikleri (bahçe, avlu, ahır,...vb)
- Yolun özellikleri (şose, genişlik,...vb)
- Varsa işyerleri ve özellikleri.
- Bulunulan mikro mekana ilişkin diğer özgün özellikler (inşaatlar, ağaçlar,...vb)

29.09.2001-07.10.2001 tarihleri arasında yapılan gözlemlere dayanan ve yukarıdaki sınıflandırmaya göre kaydedilen gözlem sonuçları şöyle olmuştur:

- Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ni kuzey-güney doğrultusunda bölen tek büyük cadde konumundaki *Şakir Son Caddesi*, 1999 yılında tamamlanan *Üniversite Caddesi*nden sonra, aynı zamanda trafik yükü ve genişliğiyle de kentsel bir cadde olarak nitelendirilebilecek ikinci caddedir. *Üniversite Caddesi* hariç, onun dışındaki caddeler, dar sokaklar

niteliğindedir. Buna paralel biçimde, Şakir Son Caddesi, en iyi asfalt kaplamaya sahip ve belli noktalarında çöp tenekeleri olan tek caddedir. Üniversite kampüsü geldikten yaklaşık üç yıl sonra yapılan Üniversite Caddesi ise, Çiftlikköy'ün batı sınırı boyunca uzanmaktadır. Çiftlikköy sınırları içindeki en geniş ve refüjlü olan çift yönlü tek caddedir.

- Yollar çoğunlukla şose ve bozuk asfalt kaplamalıdır. Şakir Son ve Üniversite Caddeleri dışındakilerde yoğun bir trafik akışı söz konusu değildir. Yollar ağırlıklı olarak yaya ulaşımını sağlayabilecek genişliktedir.

- Önceki yıllara çok azalmış ve gün geçtikçe daha da azalıyor olsa da, tarımsal faaliyetlerin ve alanların baskınlığı göze çarpmaktadır. Hem eski yerleşim alanındaki hem de siteler mevkiindeki cadde ve sokakların büyük bölümünde bahçe ve tarlalar bulunmaktadır. Siteler mevkiindeki yüksek katlı konutlar, verimli yeşil tarlalar arasında yükselmektedir (Bkz, EK-15).

- Önceki yıllarda olduğu kadar kullanılsa da, eski yerleşim alanının batı kesiminde, D.S.İ tarafından yaptırılmış büyük bir su kanalı uzanmaktadır.

- Eski yerleşim alanındaki (Merkez Mahallesi merkezi) konutların büyük çoğunluğunda (yeni yapılmış birkaç apartman hariç) avlu, ön bahçe ve arka bahçe olarak tanımlanabilecek yaşama alanları bulunmaktadır. Buradaki konutların büyük çoğunluğu tek veya iki katlı yapılardan oluşmaktadır. İki katlı olanların alt katları depo (tarımsal amaçlı kullanmak üzere ürün, malzeme, araç-gereç,...vb saklamak için) amaçlı kullanılmaktadır. Yapıların büyük çoğunluğu betonarmedir. Klasik Mersin tipi kesme taş ve ahşap karışımı birkaç ev kalmış durumdadır.

- Eski yerleşim alanındaki evlerin bir bölümünün yakınlarında ahır, ağıl ve kümesler bulunmaktadır. Ancak, köylerdeki gibi tipik (tümüyle kırsal olan bir alana özgü) ve yoğun bir hayvan varlığı söz konusu değildir. Zaten, Çiftlikköy'deki tarımsal faaliyetlerin toprak

ürünü alanında yoğunlaştığı ve gerçek anlamda bir geçim kaynağı olarak hayvancılığın hiç ağırlık kazanmadığı öğrenilmiştir.

- Eski yerleşim alanındaki konutların geneli bakımlı görünmektedir. Ancak, çok bakımsız halde olan ve içerisinde yaşayanların sefaletini çarpıcı biçimde yansıtan konutların da sayısı az değildir.

- İlerideki bölümlerde görüleceği üzere gözlem, görüşme cetveli ve soru dizileri bulgularına dayanarak denilebilmektedir ki, Çiftlikköy'ün yerlileri arasında, kentlerde olduğu gibi gelir düzeyine göre bir mekansal yığılma-ayrışma görülmemiştir. Ancak, Merkez Mahallesi'nin geneli açısından bakıldığında, siteler mevki ile Devlet Su İşleri'nin sulama kanalı civarının, Çiftlikköy'e sonradan göçenlerin yoğun olarak bulunduğu kısımlar olduğu görülmektedir. Merkez Mahallesi eski yerleşim alanındaki konutların dış görünüşleri de (gelir düzeyinin yüksekliğine işaret eden yapı malzemeleri kullanımı) mekana dağılımları da (zenginlerin veya fakirlerin evlerinin bir sokakta veya yamaçta toplanmaları gibi) keskin farklılıklar ve ayrışmalar yansıtmamaktadır. Ancak, eski yerleşim alanı içinde, göçle gelen birkaç ailenin gecekondularının yer aldığı bir mevki de (su kanalı kenarında) bulunmaktadır (Bkz, EK-15).

- Eski yerleşim alanındaki evlerin, avluların ve bahçelerin etrafı duvar veya benzeri yapılarla çevrili değildir. Bahçenin veya avlunun büyüklüğüne veya evde oturanların gelir durumuna göre özellikler taşıyabilecek çit, dikenli tel veya duvar (örme taş, beton,...vb) benzeri sınır belirleyici ve özel mülkiyeti koruyucu yapıların bulunmamasının, ortakçı yaşam tarzı veya kırsal yerleşim birimlerindeki birincil ilişkilerin sağladığı yaygın samimiyet ve güven duygusu gibi etmenlerden kaynaklanabileceği tahmin edilmiştir.

- Bir kırsal alanı veya bahçecilik faaliyetlerini çağrıştıracak derecede büyük bir ağaç varlığı bulunmamaktadır. Eski yerleşim alanındaki evlerin yakın çevresinde yemişlik

olarak tutulan seyrek ve bakımsız meyve ağaçları dışında ağaçlandırılmış alan yoktur. Hakim yeşil örtü, seralar ve tarlalardan oluşmaktadır.

- Çiftlikköy'ün sınırları içerisinde imalathane, atölye, fabrika,...vb türü bir işyeri bulunmamaktadır. İşyerleri tablosunda listelenen işyerlerinin büyük çoğunluğu, Şakir Son ve Üniversite Caddesi üzerinde, dolayısıyla araştırma alanımız olan Merkez Mahallesi içerisinde ve eski yerleşim alanı etrafında yığılmış durumdadır. Dışsal ekonomilerin ve mekansal yığılmaların varlığı açık olarak görülmektedir.

III.1.2. Toplumsal ve Demografik Yapı Özellikleri

Çiftlikköy'ün yerli halkı, Mersin merkeze en yakın köy (birkaç km.uzaklıkta ve şehiriçi ulaşım ağının kapsamında) konumunda olan bir yerleşim biriminde yaşıyor olmalarına rağmen, üniversite kampüsünün kurulmasından sonraki son birkaç yıl öncesine kadar kırsal yaşam koşulları içerisinde ve kapalı bir toplum ortamında var olmaya devam edebilmiştir. Bunun sonucunda veya bunu doğuran bir neden olarak, Çiftlikköy köyünün, Mersin'deki (soru dizisi bulgularından da görüleceği üzere), eğitim düzeyi ve yüksek öğrenim görme isteğinin en düşük olduğu kırsal yerleşim birimlerinden biri olduğu görülmektedir.

1990'lı yıllara gelinceye değin, ülkenin ekonomik ve siyasal koşullarına paralel biçimde, bir kırsal yerleşim birimi olarak Çiftlikköy köyünde yerli halkın tek geçim kaynağı tarımsal üretim ve yaygın mesleği çiftçilik idi. Çiftlikköy'de, kuru tarım, meyve bahçeciliği, mevsimlik sebzeçilik ve seracılık alanlarında yürütülen tarımsal üretim faaliyetleri, zamanla ailelerin geçinebilmesini ve (eski dönemlerde olduğu gibi) yıllık ve mevsimlik hasat sonrası yıllık ihtiyaç ve masrafların karşılanmasını olanaksız kılacak ölçüde düşük gelir vermesi nedeniyle daha da zorlaşmış ve yıldan yıla artan oranlarda daralmış ve terkedilmiştir. Ancak, tarımsal faaliyetler, Çiftlikköy için bir alternatif

ekonomik etkinliğin bulunmaması, büyük toprağı ve sermayesi olan birkaç aile için hala cazip nitelikler taşıması ve yüksek öğrenim görerek veya başka biçimlerde kazanılmış yeni mesleklerin olmaması gibi nedenlerle tümüyle terkedilmemiştir.

Bugünkü nüfusun üç büyük bileşenden oluştuğı söylenebilmektedir: Çiftlikköylüler (yerliler), Kayseri ve Yozgat gibi İç Anadolu'dan gelenler ve Bingöl, Diyarbakır gibi Doğu bölgelerinden gelenler. 2000 yılı nüfus sayımı kesin sonuçlarına göre Çiftlikköy Belediyesi toplam nüfusu (araştırmamızın kapsamında olmayan Gökçebelen Mahallesi dahil olmak üzere) 5689 kişi olarak belirtilmiştir. Araştırma evrenimiz olan Merkez Mahallesi sürekli nüfusunun ise, belediye verilerine göre 4900 civarı olduğu belirlenmiştir (sürekli kalmayan yazlıkçılar ve devir hızı yüksek olan kiralık daireler hariç). Bu verilere göre, araştırma evrenimizdeki (merkezdeki) ortalama hane büyüklüğü 5,7 kişidir. Çiftlikköy genelindeki ortalama hane büyüklüğü ise 6,6 kişi olarak belirlenmiştir.

Çiftlikköy, 1970'li yıllara kadar kadar, çevre köylerden öğrencilerin okumak için geldikleri bir merkez konumundadır. Latin harfleriyle ilk eğitimin başladığı 1927 yılından itibaren, komşu yerleşimler olan Mezitli (Çiftlikköy'ün güneybatısındaki sahil şeridinde yer alan Mezitli belediyesi, bugün Çiftlikköy'den çok daha büyük bir yüzölçümüne ve belediye örgütüne sahiptir), Kaleköy (bugün hala köy konumundadır) ve Gökçebelen (bu yerleşim birimi, Çiftlikköy ile birleşerek belediyeleşmiştir) köylerinden öğrenciler 1970'lere değin eğitim-öğretim için Çiftlikköy'deki ilkokuldan yararlanmışlardır. Çiftlikköy'de cumhuriyet sonrası ilk latin harfli okul eğitimini, 1929 yılında, Mehmet Efendi adında bir din hocasının, maarifçe tayin edilmeden, bir eski cami binası içinde kendiliğinden başlattığı söylenmektedir.

Yerli halkı oluşturan etnik çeşitlilik, İçel ve Mersin'in tarihsel-toplumsal ve coğrafi özelliklerinin sonuçlarını yansıtmaktadır. Yapılan görüşmelerde Türkmenlere ek

olarak, Kuzey Afrika (1800'lerin sonlarında gelen Mısır, Tunus, Habeşistan,...vb. kökenliler) kökenli Araplar ve Bulgar-Yugoslav göçmeni (1940'lar ve 1950'lilerde yerleştirilen) sülaleler olduğu saptanmıştır. 1980'lerden itibaren yoğun göç alan Mersin ile birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan gelen çeşitli etnik kökenliler de daha sonra bu mozaik katılmışlardır.

Çiftlikköy, 1960'lar ve 1970'lerde durağan sayılabilecek bir demografik yapıya sahip iken, Türkiye'nin dönemsel değişimlerine ve Mersin'in yerel koşullarına paralel biçimde, 1980'ler ve 1990'larda göç almaya başlamıştır. Çiftlikköy'ü kapsayan yerel bir üst sistem olan Mersin için geçerli olduğu gibi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile İç Anadolu'dan gelenlerden oluşan yeni sakinler ile Çiftlikköy Köyü'nün demografik yapısı daha da çeşitlenmiştir. Buna ek olarak, yeni gelenlerin meslekleri ve ekonomik durumları gibi nitelikleri de, Türkiye genelinden Mersin özeline yansımaların Çiftlikköy düzlemindeki sonuçlarını taşımaktadır. Gelenlerin küçük bir bölümü Mersin ve Çiftlikköy'ün ekonomik çekiciliği nedeniyle göç etmişken (oldukça düşük düzeyde kalan görel bir çekicilik; sanayileşme veya benzer ekonomik kalkışlar sonucu doğabilen istihdam fırsatları söz konusu değil; örneğin, ırgatlık yapmak veya kendi hesabına ticaretle uğraşma amacıyla), büyük bölümü geldikleri yerlerin itici özellikleri ve iletici koşulların elverişliliği sonucu Çiftlikköy'e yönelmişlerdir.

Özellikle 1990'larda alınan göç, Çiftlikköy'ün toplumsal ve mekansal yapısında yeni dönemler başlatmıştır. Göçmenlerin kurduğu gecekondu ve Çiftlikköy'de özellikle Doğu kökenlilerin karıştığı hırsızlık ve taşkınlık olayları, dönemin Türkiye koşullarının siyasal yansımalarıyla birleşmiş (Türkiye'de 1990'lı yıllar, terörle mücadele ağırlıklı toplumsal ve siyasal gelişmelere sahne olmuştur) ve Çiftlikköy köyünün sakinlerini, siyasal yaşamlarında yeni arayışlar ve atılımlar yapmaya yöneltmiştir (Bkz, EK-11).

Çiftlikköy'de, köy ağalığı olgusu 1970'lerin sonuna kadar geçerliliğini korumuştur. Köyün belli başlı ağaları olarak Yalınayaklı Hüseyin (1900-1920 arası), Hacıbaş Ali (1955-1960), Şakir Son (1960-1970 arası; Demokrat Parti İl Başkanlığı yaptı; Çiftlikköy'ü kuzey-güney hattında kesen tek büyük cadde onun adını taşıyor) ve Himmet Ağa (1970-1975) sayılmaktadır.

Çiftlikköy'de toplam olarak iki mahalle bulunmaktadır ve dolayısıyla mekansal konumlanış ve toplumsal yaşam bu iki mahalle içerisinde sürmektedir. Bunlar, *Merkez Mahallesi* ve *Gökçebelen Mahallesi*' dir. Merkez Mahallesi, bugün üniversite kampüsü, belediye, cami, sağlık ocağı ve ilköğretim okulunun yer aldığı ve eski Çiftlik Köyü'nün kurulu olduğu (dolayısıyla araştırmamızın kapsamında olan) mahalledir. Merkez Mahallesi'nin, farklı yapılaşma ve imar çalışmaları nedeniyle (Mezitli ve Çiftlikköy belediyeleri uygulama dönemleri nedeniyle) farklı yaşam ortamlarını içeren iki ayrı kısımdan oluştuğu görülmektedir. Birinci kısımda, Çiftlikköy'ün yerlilerinin ağırlıkta olduğu ve görece kırsal yaşam özelliklerinin (bir kasaba gibi) devam ettiği görülmektedir. Diğer kısım ise, halk arasında "siteler mevki" biçiminde adlandırılan ve Çiftlikköy henüz belediye değilken, sınır komşusu olan Mezitli Belediyesi sınırları içinde olup, Mezitli Belediyesi tarafından ruhsatlandırılan yapılarla doğmuş bir yerleşim alanıdır. Çoğunlukla Kayserililer'in kurup katıldığı kooperatiflerden oluşmuştur ve buradaki sitelerin sakinlerinin büyük bölümünü Çiftlikköylü olmayan emekliler, memurlar ve üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Ancak, Merkez Mahallesi'ndeki bu farklı kısımlara ilişkin olarak şu noktaya vurgu yapmak gereklidir: Merkez mahallesindeki bu mekansal farklılaşma, kentsel yapıya özgü toplumsal sınıf, gelir tabakası, mesleki statü veya toplumsal statüye göre biçimlenen bir kutuplaşma-ayrışma niteliğinde değildir. Nitekim, ne siteler mevkiinde ne de eski yerleşim alanında, zengin-fakir sokağı veya alt-üst gelir

tabakasına özgü bir mekan veya ortam bulunmaktadır. Ancak, hiç kuşkusuz, siteler mevkiindeki fiziksel koşullar (apartman yaşamının özellikleri), eski yerleşim alanındaki bahçeli ve az katlı konutlardakilerden çok daha farklı yaşam ortamları yaratmaktadır ve ayrıca, apartman yaşamının tekdüze veya standart nitelikteki mekansal-fiziksel dokusu nedeniyle, hane içlerinde yaşayan ailelerin yaşam koşullarının sergileyebileceği farklılıkları saptayabilmek de kolay olmamaktadır. Diğer yandan, siteler mevkiindeki sitelerin ve site sakinlerinin kendi aralarında sergilediği bir ayrışma var ki, buna “hemşehri dayanışması/kamplaşması/ekonomileri” denilebilir. Örneğin, Zirve Sitesi’nde Siverekliiler ağırlıktayken, Özgümüşkent ve Kızılırmak sitelerinde daha karışık kökenliler yaşamaktadır, fakat, bunlar Kayserililer’in kurup yaptırdığı sitelerdir (ancak Kayserililer çoğunlukta değildir). Benzer biçimde, Yeni Uyum Sitesi, Malatya ve Sıvaslılar’ın kurup yaptırdığı ve çoğunlukta olduğu bir sitedir.

İstihdam olanakları ve yeni kurulmuş bir belediyenin sunduğu kentsel hizmetlerin kalitesi iyi ve yeterli olmadığı halde göç alan bir yerleşim birimi olan Çiftlikköy’de (görüşme cetvelleri ve soru dizisi bulguları sunulurken görüleceği gibi, göçmenleri kendi topraklarından iten etkenlere ek olarak, göç edilecek yer olarak seçilmiş bir şehir konumundaki Mersin içinde, Çiftlikköy’deki görece ucuz yaşam koşulları ve akraba yığılmaları gibi gerekçeler de Çiftlikköy’ün tercih edilmesine neden olmaktadır) kaçınılmaz olarak gecekonduların olgusu da yaşanmaktadır. Belediye merkezine uzak olması ve görece gözden daha uzak alanlara sahip olması nedeniyle, Gökçebelen Mahallesi’ndeki gecekonduların sayısı daha fazladır. Çiftlikköy’ün en önemli sorunları olarak işsizlik, altyapı sorunları (içme suyu ve kanalizasyon) ve siyasal bölünmüşlük (ortak sorunlar karşısında birlik kuramama) belirtilmiştir. Dışarıdan gözlemlenerek doğrulanması en kolay

sorunlar olarak ise altyapı ve kentsel hizmet yetersizliğinin ciddi boyutta olduğu görülmüştür.

Çiftlikköy, bir köy iken sahip olduğu temel kamu hizmeti olarak (ilkokul dışında) bir sağlık ocağına 1980'lerin sonunda kavuşabilmiştir. Bugün Üniversite Caddesi üzerinde bulunan tam donanımlı ve 16 personelli sağlık ocağı ise 1997 yılında hizmete girmiştir. Rifat Dağlı Sağlık Ocağı, Türkiye'deki tüm sağlık ocakları gibi, görev alanları içindeki hane halklarının temel sağlık bilgileriyle ilgili verileri, yılın belli dönemlerinde haneleri dolaşarak toplamakta ve yine belli aralıklarla bu verileri güncellemektedirler. Ağırlıklı olarak ana-çocuk sağlığıyla ilgili olan bu bilgilerin toplanması, sağlık ocağında görevli olan ebelerin hane halklarına uyguladığı soru dizileri aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu araştırma kapsamında yer verilecek sağlık ocağı verileri olarak, 2001 yılına ait doğum kontrol istatistikleri ve tuvalet nitelikleri seçilmiştir. Çiftlikköy'deki yetişkin kadınlardan 15-49 yaş arasında olanlara ait doğum kontrol uygulamalarının durumuna bakıldığında, 1990'lardan önceki dönemlerde doğum kontrol yöntemlerinin kullanımının çok düşük düzeyde olduğu, fakat, 1990'ların sonlarından itibaren bu konunun daha olumlu yaklaşım ve yaygın kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Sağlık ocağının, hanelerde kullanılan tuvalet nitelikleri kayıtlarına ve hane halkı soru dizisi uygulama bulgularına göre, Çiftlikköy Merkez Mahallesi eski yerleşim alanı içerisinde, tuvaletleri hane dışında yer alan ve fosseptik çukuru dahi olmayan birkaç hane bulunmaktadır.

Çiftlikköy'deki toplumsal örgütlenme çalışmalarını dernekler ve siyasal partiler başlıkları altında toplamak olanaklıdır. Öncelikle derneklere bakılacak olursa, 1970'lerde çiftçiler arasındaki kooperatifleşme denemesinden sonra yerliler tarafından kurulmuş ve faaliyetlerine en uzun süre devam edebilmiş olan *Çiftlikköy Gençliği Dayanışma ve Kültür Derneği* görülmektedir. 1992 yılında kurulmuş olan bu dernek, belediyeleşme hareketinin

başlatılıp sonuca ulaşılmasında rol oynamıştır. Yine yerli halk tarafından kurulmuş olan bir diğer dernek ise *Çiftlikköy Çiftçileri Kalkındırma ve Dayanışma Derneği*'dir. Ancak, yaklaşık 4 yıllık bir geçmişi olan bu derneğin herhangi bir faaliyeti olmamıştır. Dernek lokali olarak kullanılan mekanda da çoğunlukla kağıt oyunları oynanmaktadır.

Çiftlikköy'e sonradan yerleşenlerin ağırlıkta olduğu siteler mevkiinde yaşayan Kayseri-Sarız köylüleri de Çiftlikköy'deki toplumsal örgütlenme örneklerindedir. 2 yıl önce kurulan *Sarız Derneği*, siteler mevkiindeki Kızılırmak Sitesi altındaki bir lokalin işletilmesi biçiminde faaliyet göstermektedir. Üye sayısının 100 civarında olduğu, aidatlar dışında bir gelir kaynağı bulunmadığı ve aylık olarak düzenlenen toplu yemek organizasyonları haricinde etkin biçimde çalışılmadığı belirtilmiştir.

Son olarak, üniversite kampüsünün toplumsal alandaki konumlanışına genel olarak bakıldığında, üniversite kampüsünün varlığının, toplumsal değerlerde ve günlük yaşamda keskin ve belirgin etkiler doğurmadığı izlenmiştir. Ancak, üniversitenin gelişinin, Çiftlikköy'ün yaşamında belediyeleşme kadar önemli bir dönüm noktası olduğu da kabul edilmiş ve dile getirilmiştir. 1990'lı yıllardaki ekonomik koşullar nedeniyle çocukların geleceği için tarlalar ve bahçeler veya çiftçilik üzerine planlar yapmaktan vazgeçilmiş, eski Çiftlikköy koşullarından farklı olarak, Çiftlikköylü gençler hem kendi değerlendirmeleri hem de ailelerinin destekleriyle yüksek öğrenime yönelmeye başlamıştır. Ayrıca, yerli halkın üniversiteden beklentilerinin önemli düzeyde olduğu ve halkın, üniversite yönetimiyle yakın iletişim kurmayı istediği saptanmıştır (Bkz, EK-8 ve 13).

III.1.3. Ekonomik Özellikler

1980'lere kadar yoğun olarak buğday üretimi biçiminde gerçekleştirilen tarımsal faaliyetler, sebze ve meyve üretimiyle çeşitlenmiş, 1980'lerde etkin hale gelen sulama kanalları ve seracılığın yaygınlaşmasıyla birlikte Çiftlikköy köyündeki tarımsal

üretimde artışlar kaydedilebilmiştir. 1970'lerde, çiftçiler arasında başarısızlıkla sonuçlanan bir kooperatifçilik denemesi olmuştur. Bugün, çiftçilikle uğraşanların büyük bölümü hala bir kooperatife üye değildir. Uzak ve yakın geçmişteki çiftçilerin örgütlenme becerisine yönelik sorulan sorularda, "birlik sağlayamama" nedeni, kooperatifleşmemenin temel nedeni olarak gösterilmiştir.

Ancak, yeni bir dönem söz konusudur artık. 1990'lara kadar tarımsal faaliyetler (seracılık ve bahçecilik) ağırlıktayken, (1990'ların ortalarından itibaren) tarımsal üretim, günümüzde yok olmaya yüz tutmuştur. Bahçe ve tarlalarından elde edilen gelirlerle geçinemeyen aileler, bu gayrimenkullerini satma yolunu tercih etmektedir (Fakat, görüşme cetvelleri ve soru dizileri bulguları sunulurken görüleceği üzere, gayrimenkullerden elde edilen gelirler, uzun vadede mal sahibine ve Çiftlikköy'e yarar sağlayacak yatırımlara yönlendirilmemiş, ağırlıklı olarak kısa vadeli ihtiyaçlar için değerlendirilmiş veya birkaç ailenin yaptığı gibi, Mersin'in başka yerlerinden gayrimenkul alımı için kullanılmıştır) Tarımsal üretim yerine, ticaret ve hizmet üretimi genel geçerliliği olan ve daha çok kazandıran ekonomik faaliyetler olarak belirginleşmiştir. Yerli halkın geçim kaynakları arasına vasıfsız işçilik de eklenmiş durumdadır. Çünkü, yerli halk, bahçecilik ve seracılık dışında gelir getirecek herhangi bir zanaatkarlık veya meslek sahipliği geliştirememiştir. Çiftçilik dışında bir mesleği olanlar, çoğunlukla Çiftlikköylü olmayanlardan oluşmaktadır. 1980'li yılların sonlarından itibaren, gayrimenkul (bahçe,tarla veya arsa) satışıyla faiz geliri sağlayıp geçinmek yaygınlaşmış durumda olduğundan (Türkiye'nin temel ekonomik politikalarının gerekleri olarak), hanelerin malvarlığında da sürekli gerilemeler olmakta, bir ekonomik etkinlik olarak üreticilik de itibar ve değer yitirmiş durumdadır.

Tarımsal gelirler ile gayrimenkul satışıyla yaratılan anaparadan sağlanan faiz gelirleri sayesinde, Çiftlikköy'den dışarıya fazla göç verilmediği söylenebilmektedir.

Ancak, 2000'li yıllarda daha da ağırlaşan ekonomik koşullar (tarımsal üreticinin karşılaştığı zorluklar ve sık yinelenen ekonomik krizler nedeniyle) sonucu, Çiftlikköy'ün de göç vermeye başlaması olası görünmektedir. Yeterli istihdam alanları içermemesine rağmen fazla göç vermeden kendi içinde varlığını sürdürebilen Çiftlikköy olgusu değişmeye başlamıştır. Bununla birlikte, yeterli istihdam alanları ve elverişli altyapı hizmetleri sunulamamasına rağmen Çiftlikköy hala göç almaktadır ve Mersin'e olan göçün konakladığı veya yöneldiği önemli yerleşimlerden birisi durumundadır.

Çiftlikköy Belediyesi'nin de üyesi olduğu *Yeşil Sahil Sulama Birliği*'nden alınan bilgilere göre, belediye örgütünün kurulduğu 1996 yılı itibariyle bazı temel tarımsal veriler şöyledir:

- Üretimi gerçekleştirilen tarımsal ürünler, toplam 4 grup altında sınıflandırılmıştır : *Narenciye, fidanlar, meyve bahçesi ve sebzeler*. Narenciye kapsamında limon, portakal, mandalina ve greyfurt; fidanlar kapsamında hem narenciye hem de diğer çeşit meyve ağacı fidanı üretimi; meyve bahçesi kapsamında ağırlıklı olarak elma, şeftali, kayısı ve kiraz; sebzeler kapsamında ise ağırlıklı olarak domates, salatalık ve biber bulunmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre, 1996 yılından bu yana sulaması yapılan tarımsal alanların ürünler arasındaki dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 7 : 1995-2002 Yılları Arasında Sulaması Gerçekleştirilen Tarımsal Alanlar(Dönüm)

ÜRÜN SINIFI	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Narenciye Bahçeleri	1.130	1.183	1.180	1.209	1.198	1.101
Fidanlar	227	168	137	114	130	135
Meyve Bahçeleri	12	12	13	13	4	--
Sebzeler	1.660	1.382	1.268	967	960	692
TOPLAM	3.029	2.745	2.598	2.303	2.292	1.928

Not : 2001 yılında, birlik olanaklarıyla sulanan meyve bahçesi olmamıştır. Yine 2001 yılında, su sıkıntısı nedeniyle, sebze ekiminde kısıtlama yapılmıştır (Kaynak: Yeşil Sahil Sulama Birliği Başkanlığı).

Yukarıdaki tablodan genel olarak çıkartılabilecek en belirgin sonuç, 1996 yılından 2002 yılına kadar uzanan süreç boyunca, tabloda yer alan tarımsal ürünlerin toplam üretiminde (özellikle meyve ve sebze üretimi açısından) ve tarımsal alanlarda bir azalma olduğudur.

Mersin Üniversitesi merkez kampüsünün Çiftlikköy sınırları içerisindeki 410 hektarlık alana kurulmasının Çiftlikköy ekonomisi üzerinde doğrudan ve dolaylı biçimde olmak üzere hem olumlu hem de olumsuz etkiler yarattığı öne sürülebilmektedir. Bu etkiler ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir:

- Öğrencilerin ve üniversite personelinin Çiftlikköy'de yaptıkları harcamalar sonucu, esnaf gelirleri artmıştır.
- Yeni bir müşteri kitlesini oluşturan öğrencilere ve üniversite personeline hitap edebilecek yeni iş alanları (veya yeni ekonomik faaliyetler) doğmuştur. Örneğin, lokanta, kafe, yurt-pansiyon ve benzeri işyerleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kiracı kitlesinin büyümesi sonucu, oda veya daire kiraya verenlerin sayısında ve kazançlarında artışlar meydana gelmiştir. Ancak, bu tür yeni iş girişimlerinin çoğunlukla Çiftlikköylü olmayanlar tarafından başlatılıp sürdürülebildiği görülmektedir. Bunun nedenleri olarak, Çiftlikköy'ün yerlisinin bahçecilik ve seracılık dışındaki işlerde başarılı olamaması ve bu tür yeni ekonomik girişimler için gereken sermayenin bulunmayışı gösterilmektedir.
- Üniversite kampüs alanı için hazine arazilerine ek olarak şahıs mülkiyetindeki tarım alanlarında (ayrıca, hazine veya orman arazisi olmasına rağmen ekim-dikim yapılan tarım alanları da bulunmaktaydı) yapılan istimlak (kamulaştırma) sonucu, birçok aile, temel geçim kaynağı olan ve çocukları için istihdam fırsatı veya sosyal güvence olanağı olarak

gördüğü tarla, bahçe veya arsalarını kaybetmiştir. Bu istimlak nedeniyle toprak kaybeden aileler, ödenen istimlak bedellerinin düşük olmasından ve üniversite yönetiminin üniversitedeki istihdam fırsatları için kendilerine veya çocuklarına öncelik tanımamasından da yakınmaktadırlar.

Çiftlikköy'de, belediye kayıtlarına göre 1997' ye kadar toplam 22 adet ruhsatlı işyeri bulunmaktaydı. Bunların dağılımı şöyle idi:

1 kırtasiye, 1 pide fırını, 5 lokanta, 2 kafeterya, 1 iş takipçisi, 1 berber, 3 kahvehane ve 8 bakkal. 2001 yılı içinde, bu sayıya 12 adet yeni ruhsatlı işyeri eklenmiştir. Bunların dağılımı ise şöyledir:

1 tuhafiye, 1 tekel büfesi, 1 internet cafe, 1 berber, 1 otel (konaklama tesisi), 1 kız yurdu, 1 lokanta, 1 kahvehane ve 4 bakkal. Ayrıca, 2002 yılı itibariyle ruhsatsız faaliyet gösteren üç işyeri olduğu saptanmıştır. Bunlar ise 1 eczane, 1 restoran ve 1 kahvehaneden oluşmaktadır.

2001 sonu itibariyle toplam 34 adet ruhsatlı işyerinden kapananlar (iş bırakanlar) da olmuştur. İşyeri anketinin uygulandığı Mayıs 2002 itibariyle ise, Merkez Mah.deki toplam işyeri sayısı yaklaşık 30 adettir.

Çiftlikköy'deki ruhsatlı işyerlerinin çeşidi ve sayısı 2002 Haziran verileriyle şöyledir:

1 kırtasiye, 1 pide fırını, 6 lokanta, 2 kafeterya, 1 iş takipçisi, 2 berber, 4 kahvehane, 1tuhafiye, 1 tekel büfesi, 1 internet kafe, 1 konaklama tesisi, 1 özel kız yurdu ve 11 bakkal. Bu listede yer alan işyerlerinden en yeni olanlar (2001 yılı ruhsatlı) konaklama tesisi, kız yurdu ve internet kafedir. Ayrıca, üniversite kitlesine yönelik işyerleri olarak, ruhsatsız faaliyet gösteren 3 pansiyon işliyor halde olup, 3 yeni pansiyon ve 2 özel yurdun daha inşaatı devam etmektedir.

Haziran 2002 verilerine göre, Çiftlikköy'deki konaklama tesisi ve özel kız yurdunda kalan toplam öğrenci sayısı 105 civarındadır. Ayrıca, Çiftlikköy Merkez Mah.'deki çeşitli konutlarda ve pansiyonlarda öğrencilere kiraya verilen daire sayısının 100 civarında olduğu belirtilmiştir (toplam öğrenci sayısı göz önüne alındığında, bu sayılar oldukça küçük kalmaktadır).

Çiftlikköy'de, 2002 yılı itibariyle, hala hiçbir bankanın şubesi veya bankamatik sistemi bulunmamaktadır ve buna ek olarak 1990'lı yıllarda büyük bir patlamayla yaygınlaşan alışveriş merkezleri veya marka haline gelmiş super/hipermarketlerin bir şubesi veya benzerleri de faaliyet göstermemektedir.

III.1.4. Siyasal ve Yönetmel Özellikler: Belediyeleşme Öncesi ve Sonrası

1996 yılı Haziran ayına kadar köy statüsünde bir yerleşim birimi olan Çiftlikköy'de, yerli halkın istek ve tepkileriyle doğan ve dönemin Ankara koşullarıyla birlikte sonuca ulaşan bir belediyeleşme hareketi söz konusudur. Doğudan gelen göç sonrası doğan özel koşullar ve asayiş gereksinimi nedeniyle bir grup Çiftlikköylü gencin öncülüğünde başlatılan siyasal girişimlerle sonuca ulaşılmıştır. Yapılan görüşmelerde aktarıldığına göre, 1990'larda, yoğun göç ile ağırlık ve etki yaratan Doğulu nüfus, hem günlük asayiş bozucu sorunlar (tartışma ve kavgalar, bahçe ve tarlalardan ürün hırsızlıkları,...vb) çıkartmış hem de çevre inşaatlardan sağlanan malzemelerle gecekondu kurarak Çiftlikköy'e yerleşmiştir. Yerli gençlerin tepkisine neden olan bu gelişmelere karşılık, Çiftlikköylü bir grup bir dernek kurmuştur. Çiftlikköy'deki toplumsal huzuru sağlama amacıyla yola çıkan bu derneğin çalışmaları, 1996 ara seçimleriyle belediye örgütü kurulana dek sürmüştür. Belediyenin kurulması sonrasında, Merkez Mahallesi'ndeki toplumsal yaşamın daha düzenli hale geldiği anlaşılmaktadır.

Belediye olabilmek için gereken asgari nüfus büyüklüğüne ulaşabilmek amacıyla, sınır komşuları olan Kaleköy ve Gökçebelen'de, Çiftlikköy ile birleşmeyi oylayan halkoylamaları yapılmıştır (1994 yılında Kaleköy'de red sonucu alındı; 1995 yılında Gökçebelen'de kabul sonucu çıktı). Bu oylamalar sonucunda Çiftlikköy ve Gökçebelen köyleri, 31.12.1995 tarihi itibarıyla birleşmişlerdir. 1996 yılı Haziran ayında yapılan ara seçimler sonrasında da, Bakanlar Kurulu kararıyla, Çiftlikköy ve Gökçebelen köylerinin birleşmesiyle kurulan belediye örgütünün ilk meclisi toplanmıştır⁷. Gökçebelen Köyü, Çiftlikköy'ün birkaç kilometre kuzeydoğusunda yer alan komşu bir köy iken, bugün Çiftlikköy beldesinin Gökçebelen Mahallesi durumuna gelmiştir.

Denilebilmektedir ki, belediyeleşme sayesinde Çiftlikköy, yönetsel ve ekonomik olarak kendini tanımlamayabilir duruma gelmiştir. (Görüşmelerde yaygın olarak dile getirilmiş bir öngörü veya saptama olarak şunlar belirtilmiştir: "Eğer kendi belediyemizi kurmamış olsaydık, Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin veya Mezitli Belediyesi'nin bir gecekondu mahallesi haline gelecektik.")

Henüz belediye olmadan önce Çiftlikköy ile Mezitli ve Mersin Büyükşehir Belediyeleri arasında, sınır ve toprak ihtilafları yaşanmıştır. 1988 yılında Mezitli Belediyesi yaklaşık 5 km²'lik bir alanı (mahkeme kararıyla), 1994 yılında ise Büyükşehir

⁷ 1924 tarihli Köy Yasası'na göre nüfusu 2.000'den az olan yerleşim birimleri köy olarak tanımlanmaktadır. Belediyeler Yasası'na göre belediye örgütünün kurulmasının zorunlu olduğu yerler tüm ilçe merkezleri ile nüfusu 2.000'den fazla olan yerleşim birimleridir.

Bir yerleşim biriminde belediye kurulabilmesi çeşitli biçimlerde gerçekleştirilebilmektedir. Bu konudaki yasal yöntemler, yerleşim birimlerinin nüfus özelliklerine göre değişmektedir. Ancak, bu süreçte karar verecek yönetim organları veya kişiler tüm uygulamalar için aynıdır. Örneğin, nüfusu 2.000'den fazla olduğu halde köy statüsünde olan yerler için ihtiyar heyeti tutanağı veya seçmenlerin çoğunluğu veya il mülki amirinin gereklilik kararı öngörülmektedir. Çiftlikköy örneğinde olduğu gibi yeterli nüfus büyüklüğüne ulaşabilmek amacıyla iki ayrı köyün birleşme yolunu seçmesi durumunda da yine asgari 2.000 nüfus ile birlikte, ihtiyar heyeti tutanağı, seçmenlerin yarısından fazlasının onayı veya belediyeleşme konusundaki istencin vali tarafından belirlenmiş olması seçeneklerinden birinin sağlanması gerekmektedir (Köy Yasası, Md.2 ve ilgili diğer maddeler; aktaran, Keleş, 2000).

Yasal gerekliliklere uygun biçimde, Çiftlikköy ve Gökçebelen köylerindeki seçmenler, yapılan oylamalarda, birleşerek belediyeleşme konusundaki istençlerini yasallaştırmış ve böylelikle 1996 yılındaki ara seçimler sonrası kurulacak olan belediye biriminin temelini atmışlardır.

Belediyesi yaklaşık 6 km²'lik bir alanı (mahkeme kararı olmaksızın) kendi sınırlarına katmıştır. Bugün siteler mevki olarak adlandırılan kısım, daha önce Mezitli Belediyesi sınırları içinde olup, Mezitli Belediyesi'nin imar uygulamaları ve inşaat ruhsatlarıyla ortaya çıkmış bir konut alanıdır.

Çiftlikköylü seçmenin belediye başkanlığı için ilk kez katıldığı 1996 yılı ara seçimlerinin sonuçları şöyle olmuştur:

Tablo 8: 1996 Yılı Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçları

Parti	Oy Oranı(%)
Milliyetçi Hareket Partisi	32,62
Demokratik Sol Parti	22,42
Doğru Yol Partisi	14,49
Anavatan Partisi	14,25
Refah Partisi	13,3
Cumhuriyet Halk Partisi	2,92
<i>TOPLAM</i>	<i>100</i>

Bu sonuçlara göre Çiftlikköy'ün ilk belediye başkanı olarak, Milliyetçi Hareket Partisi'nin adayı ve aynı zamanda Çiftlikköy'ün son muhtarı olan Bünyamin Yalınayaklı seçilmiştir. 1999 yılı genel ve yerel seçimlerinde de aynı partiden aday olan başkan, %49 oranında oy alarak yeniden seçilmiş durumdadır ve ikinci dönem çalışmalarını yürütmektedir. 1996 yılındaki ara seçimlerde dönemin iktidar partisi olan Doğru Yol Partisi dışında bir partinin seçimleri kazanmış olmasının, hem Çiftlikköy'deki hakim siyasal eğilimin gücüne hem de Milliyetçi Hareket Partisi'nin o dönemdeki söyleminin ve vaatlerinin Çiftlikköy üzerindeki etkisine işaret ettiği söylenebilir. Ancak, yerel seçimlerde partilerin değil adayların ağırlıkta olduğu savı, Çiftlikköylüler tarafından görüşmelerde

dile getirilen bir noktadır. Üstelik, 1999 yılında da belediye başkanının oyunu arttırarak yeniden seçilmiş olması, adayın öne çıktığına işaret etmektedir. Nitekim, yapılan görüşmelerde, 1990'lı yıllara kadar Çiftlikköy köyündeki seçmenin sol eğilimli olduğu ve Çiftlikköy sandıklarında sol partilerin oylarının hakim olduğu da dile getirilmiştir.

Çiftlikköy'de, Adalet ve Kalkınma Partisi, Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin belde teşkilatı bulunmaktadır. Bu partilerin belde örgütleri, 1996 yılı belediye başkanlığı seçimleri öncesi kurularak faaliyetlerine başlamışlardır. Haziran 2002 itibariyle, bir faaliyet bürosuna sahip iki parti olarak, Adalet ve Kalkınma ve Milliyetçi Hareket partileri görülmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi teşkilatı ve parti bürosu, 2002 yılında oluşturularak faaliyete geçmiştir. Milliyetçi Hareket Partisi örgütünün kayıtlı üye sayısı 150 civarı olup, partinin belde hedefleri şöyle belirtilmiştir: Dış göçe karşı kendi bölgemizi korumak, hırsızlıkları durdurmak ve kontrollü yerleşim sağlamak. Doğru Yol Partisi'nin kayıtlı üye sayısının 200 civarında olduğu aktarılmıştır. Ancak, bu 5 parti teşkilatından hiçbirinin yıllık olarak düzenli ve planlı çalışmalar yürütmediği saptanmıştır.

Köy muhtarı ve ihtiyar heyetinden oluşan bir yönetim yapısından, bir başkan ve dokuz meclis üyesinden oluşan belediye yönetimine geçişin, Çiftlikköy'ün siyasal yaşamında köklü değişikliklere yol açmadığı ileri sürülebilmektedir. Çeşitli seçim dönemlerindeki siyasal hareketliliğin ve parti çalışmalarının yoğunluk derecesi sorulduğunda, belediye öncesi dönemde daha hararetli ve hareketli siyasal çalışmaların yaşandığı savunulmuştur. Buna ek olarak, aynı belediye çatısı altında çalışan farklı partilerden meclis üyeleri, son yıllarda daha yüksek bir siyasal olgunluğa ve hoşgörüye erişildiğine de vurgu yapmışlardır. Bugünkü belediye yönetimi, tüm partilerle ve seçmenlerle uyum ve dayanışma içerisinde çalışmak istediğini vurgulamaktadır. Belediye

başkanı, hem 1996 hem de 1999 seçimlerinde sol parti seçmenlerinden de oy almış olmaktan dolayı büyük memnuniyet duyduğunu dile getirmiştir (Bkz, EK-11).

1996 sonrası dönemin yönetsel organı olan belediyenin hizmet çalışmalarına bakıldığında, kırsal yaşamdan kentsel yaşama geçiş sürecinin kentsel yaşam kalitesi açısından önemli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Öncelikle Çiftlikköy'deki arsa ve arazi kullanımının imar çalışmalarıyla düzenli, kayıtlı (tapulu) ve yasal hale geldiği anlaşılmaktadır. Kanalizasyon ve içme suyu hattı çalışmaları ile Çiftlikköy'de oturmak isteyen üniversite personeline hitap edecek bir konut projesinin uygulamaya geçirilmesi bu dönemin en belirgin hizmetleri olarak göze çarpmaktadır. Buna ek olarak asfalt kaplamalı yeni yolların açılmış olması da Çiftlikköy'ün kentsel merkezlerle etkileşimini kolaylaştırıcı etkilerin arasında sayılabilecektir. Belediye döneminin, Çiftlikköy'ün geleceğine ilişkin büyük etkiler yaratacak en önemli eğilim ve tercihlerinden birisi (eklerde sunulan encümen ve meclis kararlarından da izlenebileceği üzere, bkz, EK-9 ve 10), Çiftlikköy Belediyesi yönetiminin Çiftlikköy'ü bir "eğitim ve kültür merkezi" yapma hedefidir. Bu hedef çerçevesinde, üniversite kitlesine hitap edecek ve eğitimle ilgili diğer kurum, kuruluş ve iş sahiplerini cezbedecek yeni çalışmalar ve projelerin üretilmesi sağlanmaktadır.

III.1.4.1.Çiftlikköy Belediyesi ve Faaliyetleri Hakkında Çeşitli Bilgiler

Çiftlikköy belediye örgütü, Haziran 1996 ara seçimleri sonrasında toplanan ilk meclis ile faaliyetlerine başlamıştır. Aşağıdaki veriler 2002 yılındaki durumu temsil etmektedir.

ÇİFTLİKKÖY BELEDİYE MECLİSİ ÜYELERİ PROFİLİ

Nüfusun 10.000 den az olması nedeniyle, meclis üyesi sayısı 9 olup, Milliyetçi Hareket Partisi'nin 7, Doğru Yol Partisi ile Anavatan Partisi'nin 1'er üyeleri bulunmaktadır. Üyelerin tümü erkek olup, yaş dağılımı ağırlıklı olarak 25-50 arasındadır.

Köken olarak meclis üyelerinin hepsi de Çiftlikköy'ün yerlilerinden oluşmaktadır (belediye seçimlerinde yerli olmayanlardan da adaylar çıkmıştır). Çiftlikköy geneli için geçerli olduğu gibi, meclis üyelerinin de eğitim düzeyleri düşük durumdadır. En yüksek eğitim düzeyi olarak ortaokul eğitime sahip üyeler bulunmaktadır. Belediye başkanının eğitim durumu ise ilkokul düzeyindedir. Görüşülebilen meclis üyelerinin çoğunluğu, çiftçiliğin yanısıra çeşitli ticaret ve hizmet türü ekonomik faaliyetler içerisindedir. Dolayısıyla, Çiftlikköy'deki yeni dönemin ekonomik boyutunu yansıttıkları söylenebilmektedir. Siyasal geçmişlerine bakıldığında, üyelerin bir kısmının belediye öncesi dönemlerde muhtar azalığı ve ihtiyar heyeti üyeliği gibi yönetsel etkinliklerde bulunduğu, bir kısmının ise ilk siyasal çalışmaları olarak meclis üyeliğini yürüttükleri görülmektedir. Üyelerin çoğunluğu ikinci kez seçilmiş ve ikinci dönem görevlerini yürütüyor durumdadır. Ancak, bu çalışma kapsamında kendileriyle görüşülebilen üyeler, siyasal gelecekleri ile ilgili olarak yöneltilen "Milletvekili olmayı düşünürmüsünüz ?" sorusuna, kişisel kapasite ve düzeylerinin yetersiz olduğu gerekçesiyle olumsuz yanıt vermişlerdir. Yine aynı üyeler, bir belediyenin temel hizmetleri olarak temel altyapı ve imar çalışmalarının öncelikli olduğunu savunmuşlardır (Soru dizisi bulgularına göre Çiftlikköy Merkez Mahallesi sakinleri de bir belediye örgütünden öncelikli olarak altyapı hizmetleri beklemektedir).

BELEDİYE ÇALIŞANLARI ve ÖRGÜT PROFİLİ

Temmuz '96'dan itibaren "geçici işçi" statüsünde sürekli çalışan 21 kişi ve memur kadrosunda sürekli çalışan sayısı ise 6 kişidir. Meclis üyelerinin tersine, memurların asgari eğitim düzeyi lise derecesinde olup, üniversite mezunları da bulunmaktadır. Memurlar arasında Çiftlikköy'ün yerlisi olmayanlar da yer almaktadır.

Belediyedeki mevcut memur pozisyonları ise şunlardan oluşmaktadır: Muhasip, başkatip, memur, mühendis, zabıta ve tahsildar. Belediye başkanına bağlı olarak Yazı İşleri, Muhasebe, Zabıta ve Fen birimleri bulunmaktadır. Muhasebe birimi, tahakkuk, tahsilat, emlak ve çevre temizlik vergileri, su işleri ve otobüs işletmesi işlerini yürütmekte; Fen İşleri birimi ise, bayındırlık ve temizlik işkollarına ilişkin çalışmalarını gerçekleştirmektedir.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak, tüm denencelerin sınanması, bağımlı değişkenlerin izlenebilmesi, belediye çalışmalarının tam olarak görülebilmesi ve anket bulgularının denetlenebilmesi amacıyla, Çiftlikköy Belediyesi'nin, kurulduğu tarihten itibaren 2001 yılı sonuna kadarki tüm encümen ve meclis kararları incelenmiştir. Aşağıda, belediye encümen ve meclis çalışmalarına ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır.

III.1.4.2. Belediye Encümeni Kararları Analizi

Çiftlikköy Belediyesi'nin faaliyetlerinin yürütülmesinde temel organlar olan belediye encümeni ile belediye meclisine ait 1995-2002 dönemini kapsayan kararların yıllık dökümü, tüm ayrıntılarıyla EK-9 ve EK-10'da sunulmuştur.

Daha sık ve hızlı toplanıp kararlar alabilen ve rutin belediye faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayan bir yürütme organı olarak kabul edilebilecek bir organ olarak belediye encümeninin kararlarının bu dönemdeki toplam adedi 796 olup, bu süreç içerisindeki her bir yıla düşen ortalama karar sayısı 132'dir. Bu kararların içeriği ve değişim yönü, Çiftlikköy kentleşmesinin değerlendirilmesi açısından ipuçları taşımaktadır. Aşağıda, bu kararların içeriğine ilişkin oluşturulan temel alan grupları sunulmuştur:

- Yol, kaldırım, köprü, menfez,...vb. ulaştırma altyapısı ile kanalizasyon hizmeti çalışmaları (hafriyat, nakliyat, inşaat malzemesi alımı,...vb): %20

- Sosyal hizmet-tesis işleri (temizlik işçilerine yiyecek ve giyecek dağıtımı, spor alanı düzenlenmesi, park, otobüs ve çöp hizmetleri,...vb): %4
- Rutin yönetim işleri (maaş-ikramiye, bütçede hesap aktarmaları, hizmet tarifeleri, kamu kurum ve kuruluşlarıyla iletişim, aile cüzdanı verilmesi,...vb): %13
- İmar planı ihaleleri ve imar uygulamaları: %11
- İçmesuyu hizmeti çalışmaları (su pompası harcamaları, yeni hat döşenmesi, katkı payı işlemleri, abonelik,...vb): %10
- Ruhsat-izin işlemleri: %6
- İş makinesi veya hizmet taşıtı (pikap, otobüs, vidanjör,...vb) satın alınması ve kiralanması: %4
- Çeşitli hibelerin (araç-taşıt, yoğunluk karşılığı g.menkul hibeleri) kabulleri: %5
- Belediyeye ait bazı mal veya taşınmazların satılması: %2
- Çeşitli cezai işlem uygulamaları (imar, su, ruhsat,...vb konularında): %10
- Belediye binasında ve belediye hizmetlerinde kullanılacak çeşitli malzemelerin alımı (demirbaşlar, araç yedek parçaları, akaryakıt, kırtasiye malzemeleri, sivrisinek ilacı, aile cüzdanı, işçi giysileri,...vb) : %15

Karar konuları üzerinde basit çetele yöntemiyle yapılan ağırlıklandırma sonuçlarına göre, görüldüğü gibi, belediye hizmetlerinin ilk yılından itibaren en fazla kaynak ve zaman harcanılan alanlar altyapı, ulaşım ve bayındırlık harcamalarına yönelik karar ve uygulamalardan oluşmuştur. Encümen kararlarının yıllara göre sergilediği değişime bakıldığında, henüz kurulma çalışmaları ile mekansal ve örgütsel yapılanmanın sürdüğü ilk 2-3 yıl boyunca, belediye hizmetlerinin verilebilmesi için temel nitelikte olan gereksinimlerin karşılanması ve belediyenin ilk icraatı olarak imar uygulamaları ve imar planı hazırlama çalışmalarının yürütülmesi yönündeki kararların ağırlıkta olduğu

anlaşmaktadır. Daha sonraki yıllarda ise, yoğun biçimde altyapı hizmetlerine dönük kararlar söz konusu olmuştur (Bkz, EK-9).

III.1.4.3. Belediye Meclisi Kararlarının Değişimi ve Belediye Bütçesindeki Gelir-Gider Kalemlerinin Dağılımı

Çiftlikköy'ün yaşamını ekonomik, toplumsal ve mekansal boyutlarıyla birlikte değiştirmekte olan bir yerel yönetim organı olarak belediye meclisinin almış olduğu kararlar ana hatlarıyla değerlendirildiğinde, şu bulgulara ulaşılmaktadır (Bkz, EK-10):

- Belediyenin kurulmasından sonraki ilk birkaç yıl, belediyenin hizmet binasının yapılması, belediye sınırlarının belirlenmesi, temel araç-gereç ve malzeme alımlarının sağlanması, imar planı hazırlanması için ihale çalışmaları ile buna paralel olarak imar uygulamalarının gerçekleştirilmesi ve bazı parsellerde plan tadilatlarının yapılması üzerinde yoğunlaşmıştır.
- Belediye meclisi, göreve başladığı 1996 yılından bu yana her yıl olağanüstü toplantılar yapmıştır.
- Kuruluş yıllarının izleyen sonraki dönemlerde rutin belediye hizmetleriyle ilgili konular ağırlık kazanmıştır.
- Hazırlatılan imar planı ve buna paralel gerçekleştirilen imar uygulamaları sonrasında birçok arsa ve bina sahibinin itirazlarına yönelik görüşmeler yapılmış, bazen kamu yararı açısından bazen de mülk sahibinin gerekçelerinin belediye ve imar planı ilkeleri açısından haklı görülmesi gibi nedenlerle bazı uygulamaların düzeltilmesi yönünde kararlar alınmıştır (imar planı tadilatları). Ancak, imar planında belirlenmiş tarımsal alanların konut alanlarına dönüştürülmesi yönündeki taleplerin ve toprak kabiliyet raporlarına aykırı değişiklik tekliflerinin kabul edilmemesine özen gösterilmiştir. Fakat, imar planında konut alanı olarak belirlenmiş bazı yerlerin ticaret veya özel yurt

alanına çevrilmesi yönündeki mülk sahibi talepleri, Çiftlikköy'ün gelişimini hızlandıracağı gerekçeleriyle olumlu sonuçlandırılmıştır.

- Kararların incelendiği son yıl olan 2001 yılı sonuna kadar, belediyenin kredi kullanarak borçlanma yapmadığı ve yetersiz mali kaynaklar nedeniyle düşülen darboğazın aşılabilmesi için belediyeye ait gayrimenkullerin satışına başvurulduğu görülmüştür.

Aşağıdaki tabloda, Çiftlikköy Belediyesi'nin normal faaliyetlerine başlayabildiği 1997 yılından 2003 yılına kadarki dönemde, belediye kaynaklarının yönlendirildiği harcama alanları yer almaktadır.

Tablo 9: Çiftlikköy Belediye Bütçesi Gider Kalemlerinin Toplam Bütçe Gelirlerinden Aldığı Paylar

GİDER ORANLARI (%)						
GİDER KALEMLERİ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	17,8	28,5	23,4	18,3	18,7	16,6
Esenlik Hizmetleri	8,6	1,8	1,8	1,6	1,5	1,6
Temizlik ve Çevre Koruma Hiz.	20,9	7,4	14	18,3	18,7	16,6
Sağlık ve Sosyal Yardım Hiz.	1,9	0,9	0,3	1,6	1,5	1,6
Bayındırlık Hizmetleri	26,1	29,6	28,6	21,6	20	19
Ulaştırma Hizmetleri	--	8	3,5	11,6	12,5	8
Tarım Hizmetleri	1,3	1,7	0,2	3,3	1,2	1,6
Eğitim,Kültür,Spor ve Turizm Hizm.	0,2	0,2	0,5	0,3	0,7	0,8
Su ve Kanalizasyon Hizmetleri	7,5	11,6	13,4	11,6	12,5	12,5
Sermaye teşkili ve transferler	15,2	10	13,7	11,3	12,5	20,8
<i>Toplam</i>	100	100	100	100	100	100

Not : - Oranların gösteriminde,virgül sonrası sadece bir adet ondalık basamağa yer verilmiştir. Bu nedenle, genel toplam değerinde, toplam yüzde değeri olarak %100 değerinin %0,1-0,09 altında değerler çıkabilecektir.

Yukarıdaki tablo değerlerine göre, belediye bütçesi içinde en az değişiklik sergileyen gider kalemleri olarak sağlık ve sosyal yardım, tarım ve eğitim-kültür harcamaları görülmektedir. Türkiye'deki kentleşme süreçleri ve belediye organlarının işlevlerindeki değişikliklere paralel olarak kaynak sıkıntısı içinde bırakılan tüm belediyelerde görüldüğü gibi, belediyeler sosyal işlevlerine değil altyapı çalışmalarına öncelik vermektedir. Bunun bir sonucu olarak, toplam bütçe gelirlerinden en yüksek payı alan harcama kalemleri bayındırlık ve temizlik hizmetleri olmuştur. Bunları izleyen iki büyük harcama kalemi ise genel yönetim harcamaları ile su ve kanalizasyon harcamalarıdır.

Aşağıdaki tabloda, Çiftlikköy Belediyesi' nin gelirlerini oluşturan gelir türlerinin dağılımı ve bunların toplam gelirler içindeki paylarının yüzde olarak büyüklükleri yer almaktadır.

Tablo 10: Çiftlikköy Belediyesi Gelir Kalemlerinin Bileşimi

GELİR ORANLARI(%)						
GELİR KALEMLERİ	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vergi Gelirleri	41,1	63,2	55,9	33,3	37,5	40
Vergidışı Gelirler	41,3	28,9	41	53,3	50	50
Özel Yardım ve Fonlar	17,4	7,8	3	13,3	12,5	10
<i>Toplam</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Not : - Oranların gösteriminde, virgöl sonrası sadece bir adet ondalık basamağa yer verilmiştir. Bu nedenle, genel toplam değerinde, toplam yüzde değeri olarak %100 değerinin %0,1-0,09 altında değerler çıkabilecektir. Vergi Gelirleri kalemi, genel bütçe vergi gelirleri ile belediye vergi ve harçlarından oluşmaktadır.

Gider kalemlerinin dağılımı ile gelir kalemlerinin bileşenlerine bakıldığında, 1998 ve 1999 yıllarında vergi gelirlerinde (ulusal bütçeden alınanlar ile belediyenin

topladığı vergi ve harçlardan oluşan) ortaya çıkan artışın, genel yönetim ve destek hizmetleri ile bayındırlık ve su-kanalizasyon harcamalarına yönlendirildiği görülmektedir. 1999 yılından sonra ise, (Türkiye’de yaşanan ekonomik krizin de etkisi olduğu tahmin edilebilir) vergi gelirleri düşüşe geçmiş ve vergidışı gelirlerin payı artmıştır.

III.2. Araştırma Alanının Tanıtımı

Yukarıda belirtildiği gibi Çiftlikköy, Çiftlikköy ve Gökçebelen köylerinin birleşmeleri sonucu oluşmuş bir belde belediyesi statüsündedir. Birleşme sonrası yerleşimin mekansal dağılımı da, birbirine yakın bu iki yerleşim birimi üzerine kurulmuş, Çiftlikköy köyünün bulunduğu alan Merkez Mahallesi haline gelirken, Gökçebelen Köyü’nün bulunduğu yer Gökçebelen Mahallesi olmuştur. Yukarıda mekansal, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla sergilenen yapı, eski Çiftlikköy yerleşim alanı veya bugünkü Merkez Mahallesi’ne ilişkin bulguları yansıtmaktadır. Gökçebelen Mahallesi, bugünkü Merkez Mahallesi’nin sadece yönetsel anlamda bir parçası konumunda olup, diğer boyutlarıyla birlikte araştırma evrenimizin dışında kalmaktadır.

Merkez Mahallesi, yüzölçümü olarak Çiftlikköy belediyesi sınırlarının yaklaşık üçte ikisini oluşturmaktadır. Konum olarak, eski Çiftlikköy Köyü’nün bulunduğu yerde, bugünkü Çiftlikköy belediyesi sınırlarının güney kesiminde yer almaktadır. Doğal yapısı, kuzeydeki tepelerden kaynaklanan yamaç ve etek araziler üzerindeki fundalık ve çalılık alanlar niteliğindedir.

Çiftlikköy nüfusunun büyük çoğunluğu (4900 kişi civarı) burada yaşamaktadır. Nüfusun demografik bileşenleri, yukarıda sunulmuş olan eski Çiftlikköy’ün özellikleriyle aynıdır. Merkez Mahallesi, belediyeleşme öncesi eski Çiftlikköy yerleşim alanı ile, belediyeleşme sonrası sınırlara eklenen (Mezitli Belediyesi sınırları içerisindeyken) yüksek katlı sitelerin bulunduğu ve siteler mevki olarak adlandırılan iki ayrı yerleşim alanına

sahiptir. Eski yerleşim alanı içerisinde, bu tür bir mekansal ayırım veya bölünmeye benzer biçimde, sulama kanalı civarındaki gecekonduların bulunduğu (Bingöllüler'in yaşadığı) bir kesim bulunmaktadır. Siteler mevkiinde çoğunlukla Çiftlikköy'e sonradan gelenler yaşarken, eski yerleşim alanı içerisindeki nüfusun büyük bölümü ise yerlilerden oluşmaktadır.

Ekonomik faaliyetler olarak, yine tarımsal ve ticaret-hizmet sektörü faaliyetler hakim durumdadır. Ancak, tarımsal alanlar ve üretim, yıldan yıla azalma göstermekte, Merkez Mahallesi'nin önemli bir bölümünü oluşturan tarlalar ve sera alanları küçülmektedir. Belediyeleşme ve üniversite sonrası ortaya çıkan yeni ekonomik faaliyetler (ticaret ve hizmet işleri, yurt ve pansiyon işletmeciliği, lokantacılık,...vb) Merkez Mahallesi içinde yer almaktadır.

Belediyeleşme sonrası imar uygulamalarının yoğun biçimde yaşandığı yer olarak Merkez Mahallesi'nde, imar planı uygulamaları sonrasında konut gelişme alanları ve yeni yapılaşmalar ortaya çıkmıştır. Eski yerleşim alanı içerisinde, tek ve iki katlı konut tiplerine ek olarak çok katlı apartmanlar görülmeye başlamıştır. Mahalle sınırları içerisinde sürekli mesken tutulan yaklaşık 750 civarı hane bulunmaktadır. Belediyeleşme sonrası açılan yeni asfalt yollar, yapılan kaldırım ve peyzaj çalışmaları da yine Merkez Mahallesi üzerinde yoğunlaşmış durumdadır.

Çiftlikköy'de bulunan kamu hizmet binaları, bu mahalle sınırları içerisinde yer almaktadır. Bunlar belediye binası, bir ilköğretim okulu, bir sağlık ocağı ve Mersin Üniversitesi kampüsünden oluşmaktadır. Doğal olarak Merkez Mahallesi'nin önemi de üniversite kampüsünün ve belediye binasının burada bulunmasından kaynaklanmaktadır.

- Sonuç olarak, yukarıda Çiftlikköy'ün mekansal, toplumsal, ekonomik ve yönetsel durumuna ilişkin sunulan veriler, ağırlıklı olarak Merkez Mahallesi'nin taşıdığı

özellikleri yansıtmaktadır. Bu bölümde Çiftlikköy'e ilişkin olarak sunulan diğer bulgular ve tartışmalar da, eski Çiftlikköy'ü temsilen bugünkü Merkez Mahallesi'ne aittir.

III.3. Görüşme Cetvelleri Bulguları

Araştırmamızda gerçekleştirilen görüşmelerde, görüşme yapılacak kişiye, görüşme ortamına ve konuya göre değişmek üzere her üç biçimde de veri toplanmıştır. Ancak, analizlere temel olan veriler için esas alınan veri toplama yöntemi *görüşme cetveli* olmuştur. Genel bir tanımla görüşme cetveli, bir görüşmecinin, bilgi verecek kişilerle yüzyüze gelerek sorduğu ve yanıtlarını kendisinin yazdığı sorulardan oluşmaktadır (Sencer ve Sencer, 1978).

Bu araştırmada, beş ayrı görüşme cetveli modelinde soru dizileri uygulanmıştır. Hane halkı ve işyeri sahiplerine/işleticilerine uygulanan soru dizisi dışındakilerin tümü açık uçlu sorulardan oluşmaktadır:

- 1- Genel öngörüşme cetveli.
- 2- Sağlık ocağı personeli görüşme cetveli.
- 3- Eğitim personeli (ilkokul öğretmenleri) görüşme cetveli.
- 4- Hane halkı için yapılandırılmış soru dizisi.
- 5- İşyerleri soru dizisi.

Genel öngörüşme cetvelleri aracılığıyla elde edilen veriler, yukarıda Çiftlikköy'ün ve Merkez Mahallesi'nin ekonomik ve toplumsal yapısı tanıtılırken sunulduğu için, diğer araçlarla (sağlık personeli, öğretmenler ve hane halkı) elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır. Farklı kesimlerle görüşmeler yapılmasının nedeni, bir yerleşim yerini oluşturan ve o yerleşim yerinin karakteristiğini belirleyenlerin, sadece hane halklarından oluşmamasıdır. Hane halklarına ek olarak, o yaşam alanında çalışan çeşitli meslek sahipleri de yerel özelliklerin ve değişimin belirleyicisidirler. Ayrıca, Çiftlikköy'de

ikamet etmediği halde, Merkez Mahallesi'nde kamu hizmeti vermekte olanlar (öğretmenler ve sağlık ocağı çalışanları), Çiftlikköy'ün hem içinden hem de dışından gözlem yapabilme fırsatına sahip olduklarından, Çiftlikköy Merkez Mahallesi sakinlerinin genel özellikleri ve üniversite ile belediye sonrası sergilenen olası değişim hakkındaki saptamaları büyük önem taşımaktadır. Bu yönüyle, sağlık ocağı ve ilköğretim okulu personelinin görüşmelerde verdikleri yanıtlar, hanehalkı soru dizilerinin sonuçlarının ve diğer veri toplama araçlarıyla toplanan bilgilerin karşılaştırılmasını ve çapraz kontrolünü sağlamak amacıyla da kullanılabilmiştir.

Aşağıda, görüşme cetvelleri aracılığıyla (bu tez çalışmasının son kısmındaki ekler bölümünde yer verilen; bkz, EK-2, 3 ve 13) toplanan verilerin nitel analizi sunulmuştur. Bu çerçevede, görüşme yapılan kişilere yöneltilen soruların kapsamına göre, soruların ve dolayısıyla yanıtların konu grupları veya alan türleri belirlenmiştir (veri anahtarlarının saptanması). Daha sonra, toplanan yanıtların içinden, yanıtları temsil gücü en yüksek sözcük, kavram veya cümlecikler seçilerek (veri kodlarının saptanması), ait oldukları veri anahtarlarının altında gruplandırılmışlardır. Bu kodlar aktarılırken, özgün ifadelerin fazla değiştirilmemesi için çaba gösterilmiştir. Bulguların sunumunda kullanılan Çiftlikköy tanımlaması, kamu görevlilerinin yoğun iletişim içinde bulunduğu Merkez Mahallesi'ni temsil etmektedir.

Bu yöntem yoluyla, sorulan sorulara verilen yanıtların nitel açıdan değerlendirilebilmesi olanaklı kılınmıştır.

III.3.1. Sağlık Ocağı Personeli Bulguları

Görüşme cetvelleri, toplam 16 kişi olan sağlık ocağı personelinden 5'ine uygulanabilmiştir. Kalan 11 kişi, katılmayı reddeden ve kendilerine ulaşamayanlardan oluşmaktadır. Sağlık ocağı personeli için hazırlanan görüşme cetvellerindeki soru sayısı

28'dir. Görüşme cetvellerinin uygulandığı personelin Çiftlikköy'deki görev süresi ortalaması 4,6 yıldır.

Sağlık ocağı personelinin araştırmaya katılım oranı %31,25 olmuştur. Görüşme yapılabilen 5 kişi 1 doktor, 1 hemşire, 1 sağlık memuru ve 2 ebeden oluşmaktadır. Kolaylıkla yanıt verilebilen sorular, Çiftlikköy'ün ekonomik durumuna yönelik sorular olurken, Çiftlikköy'ün ve halkının özellikleriyle ilgili soruların boş bırakılma (yanıtlanmama) oranı daha yüksek çıkmıştır. Alınan yanıtların ve yöneltilen soruların özelliklerine göre, toplam 7 adet veri anahtarı oluşturulmuştur. Bunlar,

- Çiftlikköy'ün genel ekonomik durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'ün toplumsal durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'de mekansal-toplumsal ayrışma (veya kamplaşma).
- Çiftlikköy'ü temsil eden kavram ve simgeler.
- Çiftlikköy belediyesi hizmetleri ve vizyonu.
- Çiftlikköy belediye yönetimi ile sağlık ocağı ilişkileri.
- Çiftlikköy'de karşılaşılan mesleki zorluklar ve sorunlar.

Buna göre, bu başlıklar altında elde edilen bulgular şöyle özetlenebilmektedir (Daha ayrıntılı bilgi için bkz, EK-2 ve 13):

- Çiftlikköy'ün ekonomik durumu çiftçilik, yoksulluk ve mesleksizlik olgularını içermektedir. Belediye ve üniversite sonrasında da, ortaya çıkan fırsatların değerlendirilemediği görülmektedir. Ancak, dolaylı bir yansıma olarak gayrimenkullerin değerinin yükseldiği görülmektedir.
- Çiftlikköy'ün toplumsal yapısındaki hakim öge geleneklerdir ve kapalı bir yapı sergilenmektedir. Halkın eğitim düzeyi ve değişme-gelişme isteği düşük düzeydedir. Üniversite ve belediye sonrasındaki dönemde, üniversite öğrencileriyle yerli halkın

etkileşimi ön plana çıkmıştır. Önceleri öğrencilerin varlığından rahatsızlık duyan halk, son yıllarda daha hoşgörülü ve esnek olmaya başlayabilmiştir.

- Görev süresi boyunca, yerli halk ve belediye ile ciddi sorunlar ve anlaşmazlıklar yaşanmamıştır. İlk yıllara göre, sağlık sorunlarına karşı yaklaşım değişmiş ve sağlık konusu daha önem verilir hale gelmiştir.

III.3.2. İlköğretim Personeli Bulguları

Öncelikle, veri evreninin (katılımcıların) nitel durumunun yansıtılabilmesi için, katılımcıların, araştırma aracına ve sorularına gösterdiği özen ölçülmeye çalışılmış, bu çerçevede öğretmenlerin, sağlık ocağı personelinden daha yüksek bir ilgi ve özen gösterdiği saptanmıştır.

Çiftlikköy İlköğretim okulunda görevli toplam 17 öğretmenin 11'i araştırmamıza katılmıştır. Kalanlar, katılımı reddedenler ile kendilerine ulaşılamayanlardan oluşmaktadır. Buna göre, katılım oranı %64,70 olmuştur. İlköğretim öğretmenlerine yöneltilen toplam soru sayısı 34 adettir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Çiftlikköy'deki görev süresi ortalaması 7,6 yıldır.

İlköğretim öğretmenlerine yöneltilen sorulardan toplam 10 adet veri anahtarı oluşturulmuştur (daha ayrıntılı döküm için bkz, EK-3 ve 13):

- Çiftlikköy'ün genel ekonomik durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'ün toplumsal durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'de mekansal-toplumsal ayrışma (veya kamplaşma).
- Öğrenci ve veli özellikleri ile öğrenci-veli-öğretmen ilişkileri.
- Üniversitenin okuldaki derslere etkisi.
- Üniversiteden beklentiler.
- Çiftlikköy'ü temsil eden kavram ve simgeler.

- Çiftlikköy belediyesi hizmetleri ve vizyonu.
- Çiftlikköy belediye yönetimi ile ilköğretim personeli ilişkileri.
- Çiftlikköy'de karşılaşılan mesleki zorluklar ve sorunlar.

Bu veri gruplarının içerdiği bulgular ise şöyle özetlenebilmektedir:

- Çiftlikköy'ün genel ekonomik durumu çiftçilik, yoksulluk ve gayrimenkul satarak geçinme kavramlarıyla temsil edilebilmektedir. Üniversite kampüsünün kuruluşundan sonraki dönemde, yeni ekonomik faaliyetler doğmuş, ancak bunlar yeterli ve tatmin edici düzeyde kazanç ve istihdam fırsatları sunamamıştır.
- Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde yaşayan halk geleneksel, dar kafalı ve tutucu niteliklere sahiptir. Buna ek olarak, ekonomik zayıflık nedeniyle, mahalle sakinleri (hem veliler hem de öğrenciler) bir topluluk içerisindeyken ezik ve çekingen tutumlar sergilemektedir. Yoksulluk ve tutuculukla birlikte süren eğitimsizlik, Çiftlikköy'ün en belirgin toplumsal bileşenlerinden birisidir. Aile içi ilişkiler, ebeveynlerin birbirleriyle ve çocuklarıyla yeterli düzeyde iletişim kurmadığını göstermektedir. Üniversite sonrası dönemin özellikleri olarak ise, üniversite öğrencilerinin Çiftlikköylü gençlere ve çocuklara etkileri ön plana çıkmaktadır. İlk yıllardakinin tersine, öğrencilerin iyi örnek oldukları düşünülmeye başlanmıştır ve üniversite öğrencilerine karşı daha hoşgörülü davranışlar sergilenmektedir.
- Çekingen, ilgi düzeyi düşük, ana-babalarından yeterli ilgi göremeyen ve düşük gelirli bir ilköğretim öğrencisi kitlesi bulunmaktadır. Bu nedenle, bazı öğretmenler derslerde, öğrencilerin gelişimini teşvik edici çalışmalar yapmaktadır. Ancak, üniversitenin varlığının, öğretmenler ve öğrenciler açısından büyük dönüşümlere yol açmadığı saptanmıştır.

- Çiftlikköy İlköğretim Okulu öğretmenleri, Mersin Üniversitesi'nden, Çiftlikköy halkı ile daha yakın bir iletişime geçmesini talep etmektedir. Bu çerçevede, ilköğretim okulunda üniversiteyle ortak eğitim çalışmalarının yanı sıra, halkın bilinçlendirilmesine yönelik seminer ve kursların düzenlenmesi gerektiği de vurgulanmıştır.
- Belediye hizmetleri Merkez Mahallesi'nin çehresini ve halkın yaşam biçimini değiştirmektedir. İlköğretim personeli ile belediye personeli ve yönetiminin ilişkileri iyi düzeydedir.
- Karşılaşılan mesleki zorluklar olarak, bina ve araç-gereç yetersizlikleri ön plana çıkmaktadır.

III.4. Hane Halkı Soru Dizisi Bulguları

Araştırmanın temel ve alt denencelerinden anlaşılacağı üzere, Mersin Üniversitesi ve Çiftlikköy Belediyesi kurumlarının Çiftlikköy'ün toplumsal yaşamı (ekonomik ve kültürel bileşenleriyle) üzerinde yaratmış olabileceği etkilerin tartışılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, soru dizisini oluşturan sorular, hem toplumsal değişim merkezli hem de üniversite ve belediye merkezli eksenlere göre belirlenmiştir. Ancak, Çiftlikköy, Türkiye ve Mersin üst sistemlerinin altında yer alan bir yerleşim birimi olarak, ekonomik boyutta küresel değişimlerin ve yeniden yapılanma sürecinin, toplumsal-kültürel yapı boyutunda ise kentleşme ve göç bileşenlerinin yansımalarını da barındırmaktadır. Fakat, Çiftlikköy bazında, Türkiye ve Mersin'deki ekonomik ve toplumsal tüm süreçlerin değişim seyrini incelemek, araştırma alanımızı ve amacımızı aştığından, soru dizisi sorularının oluşturulmasında ve bulguların tartışılmasında da konular ağırlıklı olarak Çiftlikköy'ün durumuna odaklanmıştır.

80 adet sorudan oluşan hane halkı soru dizisi, araştırma alanımız olan Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nin nüfusunu (750 hane civarı) temsil eden örneklem üzerine uygulanmıştır. Merkez Mahallesi nüfus ve hane sayıları ile binaların numarataj cetvellerinden yararlanılarak yapılan hesaplama sonucunda, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki sokak ve caddeleri kapsayan bir örneklem büyüklüğü olarak 121 hane ile görüşme yapılması gerekliliği belirlenmiş olup, görüşmelerin yapılacağı haneler tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenmiştir.

III.4.1. Katılımcı Hanelere Ait Bazı Temel Bulgular

- Toplam 121 hane reisi veya temsilcisiyle görüşülmüştür.
- Toplam 121 hane reisi veya temsilcisi, bu hanelerde yaşayan 522 kişiyi temsil eden bilgiler aktarmışlardır. Araştırmaya katılan hane halklarının ortalama büyüklüğü 4,3 kişi olmuştur.
- Araştırmaya katılan en küçük hane 2 kişi, en büyük (kalabalık) hane ise 12 kişidir. İkişer kişiyi temsilen görüşülen katılımcı sayısı 2, 12 kişiyi temsilen görüşülen katılımcı sayısı ise 1'dir. Yani, örneklem içerisinde, bir uçta 2 kişilik iki aile ve diğer uçta ise 12 kişilik bir aile yer almaktadır.
- Araştırmaya katılan hane halkı temsilcilerinin (katılımcıların) %62'si Çiftlikköy doğumludur. Tüm katılımcıların %70,2'si (Çiftlikköy ve diğer tüm köy ve ilçeler dahil olmak üzere) İçel veya Mersin doğumludur.
- İçel ve/veya Mersin doğumlu olup Çiftlikköylü olmayan, fakat Çiftlikköy'de yaşayan katılımcıların oranı, %24 olmuştur.
- Katılımcıların yaş ortalaması 39'dur.

Tablo 11 : Katılımcıların Yaklaşımı

<i>Yaklaşım ve Tepkiler</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Olumlu-İlgili Yaklaşım	100	82,6
Yetersiz bilgi ve bilinç düzeyi	5	4,1
Olumsuz-İsteksiz Yaklaşım	16	13,2
Toplam	121	100,0

Katılımcıların, araştırma faaliyetlerine, anketörlere ve araştırma sorularına yaklaşımı ve tepkisine ilişkin gözlem değerlendirmelerine bakıldığında, %82,6 gibi yüksek bir oranda olumlu tepkiyle karşılaştığı görülmektedir.

Tablo 12 : Katılımcıların Doğum Yerlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgelere Göre Doğum Yerleri	Sıklık	Yüzde(%)
Akdeniz (İçel/Mersin, Adana, K.Maraş)	103	85
Doğu Anadolu (Bingöl, Elazığ, Tunceli)	5	4
Güneydoğu Anadolu (Ş.Urfa, Malatya, Siirt)	8	7
İç Anadolu (Kayseri, Ankara, Sivas)	5	4
Toplam	121	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, Çiftlikköy Merkez Mahallesi katılımcılarının %85'i, ağırlık Mersin'de olmak üzere Mersin, Adana ve Maraş doğumludur. Geriye kalanların %4'ü Doğu Anadolu, %7'si Güneydoğu Anadolu ve %4'ü İç Anadolu doğumludur. Tabloda parantez içerisinde verilmiş olan iller, sıklık düzeyi en yüksek olandan en düşüğe doğru sıralanmış durumdadır. Dolayısıyla, Akdeniz Bölgesi kapsamında en yüksek sıklık Mersin, Doğu Anadolu'da Bingöl, Güneydoğu Anadolu'da Ş.Urfa ve İç Anadolu'da Kayseri doğumlulardadır.

Çiftlikköylü ve Mersinli (İçel doğumlu) olmayan katılımcıların kaç yıldır Mersin'de yaşadıkları aşağıda verilmiştir:

Tablo 13 : Göçmen Katılımcıların Mersin'deki Yaşam Süreleri

Yaşama Süresi	Sıklık	Yüzde(%)
5 Yıdan az	6	%17
5-9 Yıl	7	%19
10-19 Yıl	14	%39
20-29 Yıl	7	%19
30 Yıl ve +	2	%5,5
Toplam	36	%100

Katılımcıların %17'si, 5 yıldan daha az bir zamandır Mersin'de yaşamaktadır. 5 ve 10 yıl arası bir süre boyunca Mersin'de yaşayanların oranı %19'dır. Dolayısıyla, 10 yıldan az bir süredir Mersin'de yaşayanların toplamı, %36'lık bir orana ulaşmaktadır. Bu katılımcıların, Mersin'deki yaşama süresi ortalamaları 13,2 yıl, yani yaklaşık 13 yıl dır. Bu süre, bu katılımcıların çoğunluğunun, 1980'lerin sonları ile 1990'ların ilk yıllarında Mersin'e geldiğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, göçmen katılımcıların %75'inin 20 yıldan daha az bir süredir Mersin'de ikamet ettiği anlaşılmaktadır.

Çiftlikköylü ve Mersinli olmayanların Çiftlikköy'deki yaşama süreleri dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 14 : Göçmen Katılımcıların Çiftlikköy'deki Yaşam Süreleri

Yaşama Süresi	Sıklık	Sıklık Yüzdesi(%)
5 Yıldan az	12	%33
5-9 Yıl	8	%23
10-19 Yıl	12	% 33
20-29 Yıl	4	%11
<i>Toplam</i>	<i>36</i>	<i>100</i>

Mersinli ve Çiftlikköylü olmayan katılımcıların Çiftlikköy'deki ortalama yaşama süresi yaklaşık 9,9 yani 10 yıldır. Mersin'deki yaşama süresi olan 13 yıl ile karşılaştırıldığında, Çiftlikköy'deki göçmen katılımcıların, Mersin'deki ilk ikametgahlarının Çiftlikköy olmadığı, daha önce Çiftlikköy dışında oturduktan sonra buraya yerleştikleri anlaşılmaktadır. Yukarıdaki tabloya göre, göçmenlerin çoğunluğu (%56'sı), 10 yıldan daha az bir süredir Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde yaşamaktadır. Bu

sonuç, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nin 1990'ların sonlarından itibaren daha fazla göç aldığı göstermektedir.

Göçmenlerin Mersin'e geliş nedenlerine bakıldığındaki aşağıdaki dağılım elde edilmiştir:

Tablo 15 : Mersin'e Göç Nedenleri

Göç Nedenleri	Sıklık	Yüzde(%)
Çalışmak-İş Bulmak İçin	20	55,5
Akrabalar Burada	3	8,3
Ucuz Bir Kent	1	2,7
Kentsel Olanakları İyi	2	5,5
Okul-Eğitim İçin	4	11,1
Atama-Tayin	3	8,3
Diğer	3	8,3
Toplam	36	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, göçmen katılımcı hanelerin Mersin'e geliş nedenlerinin en yüksek orana sahip olanı, "iş bulup çalışmak" olmuştur. Bu amaçla gelenlerin oranı %55,5 olmuştur. En yüksek orana sahip ikinci geliş nedeni olarak, okul-eğitim amaçları karşımıza çıkmaktadır. Çocuklarının daha iyi bir eğitim alması için Mersin'e yerleştiklerini belirtenlerin oranı %11,1'dir. Bu grup, hem ilköğretim hem de üniversite eğitimi nedeniyle gelenleri kapsamaktadır. Akrabaları Mersin'de olduğu için göç edenlerin oranı ise %8,3'tür. Mersin'in görece ucuzluğu ve kentsel olanaklarının kalitesi nedeniyle Mersin'e yerleşmeyi tercih edenlerin oranı 8,2'dir. Tabloda, "Diğer" grubunun kapsamındaki nedenler şunlar olmuştur: "Yaşadıkları köyü terk etmek zorunda kalma", "evlenme" ve "konut kooperatifi üyeliğiyle yeni evlere yerleşme".

Mersin'e göç edenlerin, Mersin içinde neden Çiftlikköy'ü tercih ettikleri, Çiftlikköy'ün konumunu belirginleştirici bir öneme sahiptir. Aşağıdaki tabloda, Çiftlikköylü olmayan (fakat Mersinli olanlar dahil) göçmenlerin Çiftlikköy'e yerleşme nedenleri yer almaktadır:

Tablo 16 : Çiftlikköy'e Yerleşme Nedenleri

Çiftlikköy'e Yerleşme Nedenleri	Sıklık	Yüzde(%)
Üniversitede görevliyim	3	6,5
Irgatlık yapmak için	3	6,5
Akrabalar burada	11	24
Okul-Eğitim için	3	6,5
İş kurma-Tayin	8	17,3
Kooperatif evi burada	7	15,2
Diğer	11	24
Toplam	46	100,0

Yerleşme amacıyla Çiftlikköy'ün tercih edilme nedenlerine bakıldığında, ekonomik ihtiyaç ve zorunlulukların yine ağırlıkta olduğu, ancak, bunun Mersin'e geliş nedeni derecesinde önem taşımadığı görülmektedir. Yeni iş kurma, tayin-atama, üniversite personeli olma ve tarlalarda ırgatlık yapma nedenleriyle gelenlerin toplamı %30,3 oranındadır. Ancak, bu noktada, Mersin ve Çiftlikköy'ün göç alma nedenleri arasında ekonomik gerekçelerin birinci sırada olduğu söylenirken, kooperatif konutlarının Merkez Mahallesi'nde bulunuyor olması gerekçesi ile "Diğer" grubu kapsamındaki nedenlerin oransal büyüklüğü de (%39,2) dikkate alınmalıdır.

Ekonomik gerekçeyi izleyen diğer bir önemli neden olarak "akrabalar" (hem birinci derece yakın aile üyelerini hem de diğerlerini içermektedir) faktörü, tek başına %24'lük bir orana sahiptir. Mersin'e göç nedenleri arasında da dile getirilen bir neden

olarak “akrabalık ilişkileri” etkeninin, toplumun ekonomik ve ruhsal/bireysel dayanışma ihtiyacına işaret ettiği söylenebilir. Nitekim, Türkiye’deki içgöç sürecinin, farklı dönemlerde değişen bileşenlerine rağmen değişmeyen bazı temel karakteristiklerinin de sergilediği gibi, göç sürecinin başlamasından tamamlanmasına kadarki tüm evrelerde birincil (cemaat tipi) ilişkiler kültürel ve ekonomik boyutlarıyla hassas bir öneme sahiptir. Örneğin, Çiftlikköy’deki siteler mevkiinde yerleşenlerin büyük çoğunluğu, akraba veya hemşehrilerinin kurduğu veya üye olduğu konut kooperatiflerinin sayesinde göç ve yerleşme kararı vermiş ve uygulamış görünmektedir. Bilindiği gibi, aile ve akraba dayanışması, göç edilen yeni yaşam ortamlarında öncelikle tutunabilmeyi sağlayan ve daha sonra oryante olabilme ve toplumsallaşabilme veya tümüyle cemaatleşme ve yeni geldiği yerin bileşenleriyle kaynaşmadan (veya kaynaştırılmadan) kendi öz niteliklerini koruyarak kalabilme sonuçlarına yol açan kilit etken konumundadır. Bu etkenin ekonomik boyutunda ise, düşük gelirli (yoksul) toplum kesimlerinin göç sonrası yerleşim yeri tercihinde göz önüne almak zorunda kaldıkları bir gereksinim olarak, geldikleri kentlerde, kendilerine maksimum yararı ve desteği sağlayacak mekansal yığılma ve dayanışmanın (yoksullar arasında ortak kullanılabilen mekanları, hastalık ve parasızlık zamanlarında borç veya ödünç para ve eşya alımını,...vb yaşamsal ihtiyaçları içeren) var olduğu mahalle veya sokakları tercih etmeleri yer almaktadır. Nitekim, bu , hem sanayileşmiş merkez ülkelerde hem de üçüncü dünyadaki kentlerde uzun dönemlerden beri sürmekte olan bir olgudur (Robert, 1999). Bu nedenle, kooperatif evi burada olduğu için Çiftlikköy’ü tercih ettiğini söyleyenlerin büyük çoğunluğunun, akrabaları nedeniyle aynı kooperatife girdikleri kabul edilecek olursa, Çiftlikköy’ü akraba dayanışması (fakat, özde toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarla ateşlenmiş biçimde) sonucu seçenlerin oranı %39,2’ye ulaşmaktadır.

Tablodaki “Diğer” grubunun içeriğinde ise “evlenme”, “miras”, “ucuz konut” ve “emeklilikte yaşanacak sakin bir yer olma” nedenleri yer almaktadır. Bunlar arasında ağırlık, “evlenme” ve “emeklilikte” oturulacak sakin yer arama üzerindedir.

III.4.2. Temel Ekonomik Bulgular

Hane reislerinin araştırma döneminde yapmakta oldukları ekonomik faaliyetlerin/işlerin dağılımı şöyledir:

Tablo 17 : Hane Reislerinin Meslek ve İstihdam Durumu

<i>Hane Reislerinin Meslek-İş Durumu</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Tarımla Uğraşanlar	59	48,8
Maaşlı-Kadrolu (Memur, işçi ve uzman)	28	23,1
Serbest İşler (Ticaret, hizmet, zanaat)	16	13,2
Kadrosuz-Ücretli (Geçici, informal)	8	6,6
Emekli-Çalışmayan	8	6,6
İşsiz	2	1,7
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tabloda “Tarımla Uğraşanlar” kalemi altında yer alanlar, hem kendi nam ve hesabına hem de başkasının toprağında ücretli olarak çalışanlardan oluşmaktadır. Ayrıca, emekli ve işsiz olanlar, mesleklerine yer verilmeden doğrudan gösterilmişlerdir.

Bulgulara göre, Çiftlikköy Merkez Mahallesinde yaşayan hane reislerinin büyük bölümü (%48,8) tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Serbest ticaret, hizmet ve zanaat türü işlerde kendi namına çalışanların oranı ise %13,2’dir. Kurumsal bir iş pozisyonuna sahip olarak (kadrolu) çalışanların oranı %23,1 iken, geçici nitelikteki işlerde ücretli olarak çalışanların oranı da %6,6 olmuştur.

Çiftlikköy'ün yerlisi olan hane reislerinin ekonomik uğraşlarına bakıldığında, aşağıdaki bulgulara ulaşılmaktadır:

Tablo 18 : Yerli ve Göçmen Hane Reislerinin Meslekleri-İş Durumları

Yerli ve Göçmen Hane Reislerinin Meslekleri	Yerli(%)	Göçmen (%)	Genel Yüzde(%)	
Tarımla Uğraşanlar	65,3%	21,7%	48,8%	
Maaşlı-Kadroolu(Memur,İşçi ve Uzman)	13,3%	39,1%	23,1%	
Serbest İşler(Ticaret,Hizmet,Zanaat)	10,7%	17,4%	13,2%	
Kadrosuz-Ücretli(Geçici,informal)	6,7%	6,5%	6,6%	
Emekli-Çalışmayan	2,7%	13,0%	6,6%	
İşsiz	1,3%	2,2%	1,7%	
Toplam	Toplam Sıklık	75	46	121
	Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%

Tablodan görüldüğü gibi, Merkez Mahallesi yerlilerinin %65'i tarımsal faaliyetlerini sürdürmektedir. Göçmenlerden tarımsal kazançlarla geçimini sağlayanların oranı ise %21,7 olup, bunların büyük bölümü de kendine ait olmayan topraklarda ırgathık yapanlardan oluşmaktadır. Kurumsal-kadroolu işler ile serbest ticari ve hizmet faaliyetlerde ise, göçmenlerin ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, Çiftlikköy yerlilerinin tarımsal faaliyetler dışındaki yeni ekonomik faaliyetlerde zayıf kaldığını ve dışarıdan gelenlerin daha nitelikli mesleklere sahip olduğunu doğrulamaktadır. Görüşme cetvelleriyle doğrulanan bir diğer bulgu ise, göçmen hane reislerindeki yüksek emeklilik oranıdır (%13). Bu sonuç, emeklilik döneminde Çiftlikköy'e yerleşenlerin varlığının yanısıra (ki Çiftlikköy'e olan göçün nedenlerinden birisidir), kurumsal işler sonucu emekli

olabilme güvencesine ulaşabilenlerin de yine yerli olmayanlardan oluştuğuna işaret etmektedir.

Hane reislerinin esas ekonomik faaliyetlerine ek olarak gelir veya yiyecek sağlamak amacıyla yaptıkları faaliyetlere bakıldığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 19 : Hanelerin Ek Gelir-Geçim Kaynakları

<i>Ek Gelir/Geçim Kaynakları</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Başka hiçbir gelir kaynağım yok	58	47,9
İnşaatlarda, bahçelerde amelelik, ırgatlık,...vb	2	1,7
Evin önünde sebze-meyve ekimi	12	9,9
Hayvan alım-satımı	4	3,3
Her türlü gayrimenkul geliri (kira, yarma,...vb)	17	14
Mali piyasa gelirleri (faiz, repo,...vb)	2	1,7
Et-süt için inek, koyun veya keçi besleme	3	2,5
Tarla-bahçe kazançları	18	14,9
Diğer	5	4,1
Toplam	121	100,0

Hane reislerinin belirttiği esas geçim kaynağı/meslek dışında hiçbir gelir kaynağı olmadığını belirtenlerin oranı %47,9'dur. Esas faaliyete ek olarak tarımsal kazançları olduğunu belirtenlerin oranı ise %30,6'ya ulaşmaktadır (Evin önünde sebze ekimi+hayvan alım-satımı+et-süt için inek-koyun-keçi besleme+tarla-bahçe kazançları). Başka bir gelir türü olarak gayrimenkul gelirlerinin kapsamı satış,kiraya verme ve bir tarlanın gelirine ortak olma (yanıcılık) gibi farklı biçimleri kapsamaktadır ve bunların oranı %14'tür. Kira gelirlerinin içeriğinde, öğrencilere kiraya verilen oda ve dairelerden sağlanan kazançlar da bulunmaktadır. Tabloda "Diğer" kalemiyle %4,1 oranında temsil

edilen gelir türleri ise, serbest ve geçici nitelikteki iş ve gelirlere oluşmaktadır (yardımcı esnaflık, minibüs hattı kiralama, örgü-dikiş işleri ve aileden para yardımları).

Hane reislerinin mesleklerine göre ek gelir kaynaklarının durumunun nasıl bir bileşim gösterdiği de önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda, hangi meslek gruplarının ek gelir kaynaklarına yöneldiği veya yönelebildiği görülmektedir :

Tablo 20 : Ek Gelir Kaynaklarının Mesleklere Göre Dağılımı

Ek Gelir Kaynakları (%)	Meslekler						Genel Yüzde(%)
	Tarım	Kadrolu	Serbest	Geçici	Emekli	İşsiz	
Başka gelir kaynağı yok	40,7%	57,1%	56,3%	75,0%	37,5%		47,9%
İnş.bahçe.geçici işler	1,7%		6,3%				1,7%
Evin önünde meyve-sebze	13,6%	7,1%	6,3%			50,0%	9,9%
Hayvan alım-satımı	3,4%				25,0%		3,3%
Gayrimenkul geliri	16,9%	7,1%	18,8%		25,0%		14,0%
Mali piyasa gelir	1,7%		6,3%				1,7%
Et-süt için hayvan besleme	1,7%	7,1%					2,5%
Tarla-bahçe kazançları	18,6%	14,3%		12,5%	12,5%	50,0%	14,9%
Diğer	1,7%	7,1%	6,3%	12,5%			4,1%
Toplam Sıklık	59	28	16	8	8	2	121
Toplam Yüzde(%)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda, sütunlar, hane reislerinin (meslek sahiplerinin) yöneldikleri ek gelir kaynaklarının dağılımını göstermektedir. Buna göre, en geniş ek gelir çeşidi sergileyenler tarımsal meslek sahipleri gibi görünse de, yöneldikleri ek gelir çeşitleri zaten

tarımsal alan kapsamında olduğundan, aslında en dar kapsamlı ve düşük düzeyli kazanç çeşitlemesine sahip grup durumundadırlar. Nitekim, tarımsal grubun %40,7'si, başka hiçbir gelir kaynağı olmadığını belirtmiştir (Mali piyasa ve gayrimenkul geliri sağlayanlar düşüldükten sonra kalanların hiçbiri bir ek gelire sahip görünmemektedir: %81,4). Bir kurumda kadrolu çalışanların yöneldiği ek gelir kaynakları olarak, meyve-sebze yetiştiriciliği ve hatta hayvancılık faaliyetleri dahi görülmektedir. Serbest meslek sahiplerinin %56,3'ü hiçbir ek kaynağa sahip olmadığını belirtmişken, %18,8'i gayrimenkul gelirine sahiptir. Geçici ve düzensiz nitelikte işlerde çalışanların bulunduğu ekonomik darboğaz bu tablodan da görülmekte, bu grubun neredeyse tamamı hiçbir ek gelir kaynağına sahip bulunmamaktadır. Emekli ve işsiz olduğunu belirtenlerin sahip olduğu ek geçim kaynakları ise, tarımsal alanda yoğunlaşmaktadır. Bu, hem Çiftlikköy'ün tarımsal faaliyetler için uygun koşullara sahip olmasından hem de bu grubun yöneldiği tarımsal kazançların çok düşük veya sıfır sermaye (veya kişisel her tür katkı) gerektiren nitelikte olmasından kaynaklanabilir.

Üniversite ve belediyeleşme sonrası olası ekonomik girişimlerin veya yeni istihdam alanlarının izlerini aramak amacıyla, katılımcı hanelere, "Son 6-7 yıl içerisinde, aileden birisi için Çiftlikköy'de yeni bir iş kurulup kurulmadığı veya yeni bir işe giren olup olmadığı (bugün sona ermiş veya bırakılmış olanlar da dahil)" sorusu yöneltilmiş ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Tablo 21 : Son Yıllardaki Yeni Ekonomik Girişimler

Yeni Ekonomik Girişimler/İstihdam Alanları	Sıklık	Yüzde(%)
Öyle bir girişim olmadı	101	83,5
Tuhafiye-ıtriyat dükkanı	1	0,8
Bakkal-market	2	1,7
Lokanta-restoran işletme	1	0,8
Belediye kadrolarında (geçici ve sürekli) iş	4	3,3
Üniversitenin taşeron firmalarında (geçici kadro) iş	6	5
Lokanta ve restoranlarda yemek yapma	1	0,8
Kampüs alanı içinde dükkan işletme	1	0,8
Diğer	4	3,3
Toplam	121	100,0

Hanelerin %83,5'inde, bu tür bir yeni girişim veya kadrolanma olmadığı görülmektedir. Serbest ticaret-hizmet türü bir işe girişenlerin toplam oranı ise (tuhafiye+bakkal-market+lokanta-restoran+kampüs içi dükkan) %4,1 olmuştur. Ek geçim kaynaklarına ilişkin bulgularla birlikte, bu bulgular da (ağırlıklı geçim ve kazanç kaynağı olarak çiftçiliğin devam etmekte olduğunun saptanması gibi) görüşme cetvellerinden elde edilen ekonomik bulgularla çakışmaktadır. Çiftlikköy'de yaşayanlar, yeni mesleklere yönelme ve girişimlere kalkışma eğilimine, isteğine veya gücüne (maddi ve manevi açılardan) sahip görünmemektedir. Bunun bir başka açıdan yorumu şöyle yapılabilecektir: Mersin ekonomisi, Mersin Üniversitesi ve Çiftlikköy Belediye örgütü, Çiftlikköy'de yaşamakta olan insanların ekonomik yaşamlarındaki son 6-7 yıllık dönem içerisinde, yeni ve yeterli istihdam alanları yaratamamıştır.

Buraya kadarki ekonomik bulgulara dayanarak söylenebilir ki, Çiftlikköy'de, yukarıda değinilen her iki etkenin (kendilerinden ve dış kaynaklardan doğan) ayrı ayrı veya

birlikte yarattığı etkilerle, geniş çaplı ve kalıcı bir ekonomik değişim (iş ve meslekler açısından) doğmamış veya doğamamıştır. Ancak, küçük çapta da olsa, Çiftlikköy’de yaşamayanların başlatıp yürüttüğü önemli birkaç girişim olmuştur (özel yurtlar, konaklama tesisi,...vb). Bunun yanında, öğrencilere kiraya verilen oda ve daireler sayesinde gayrimenkul gelirlerinin arttığı görülmektedir.

Yukarıdaki tabloda, önceki iş ve istihdam tablolarından farklı olarak, belediye ve üniversite kaynaklı iş ve istihdam oranları yer almaktadır. Bu verilere göre, son 6-7 yıl içerisinde belediye kadrolarına (hem geçici hem de sürekli) girerek iş sahibi olanların oranı %3,3, üniversitenin bahçe-peyzaj ve güvenlik işlerini yürüten müteahhit firmaların geçici kadrolarında görev alanların oranı ise %5’tir. “Diğer” kaleminin kapsamındaki işler kasaplık, garsonluk, şoförlük ve kahvehane işleticiliğinden oluşmaktadır. Bunların da, informal konumda ve üniversite ile belediye bağlantısı olmayan işler olduğu söylenebilir.

Bu aşamada, üniversite ve belediye kadroları açısından belirtilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Soru dizisi uygulaması öncesinde yapılan genel görüşmeler sırasında, Çiftlikköy’de yaşayanlar ile işyeri sahibi olarak Çiftlikköy’de çalışanlar, Çiftlikköy halkının, üniversitenin sürekli kadrolarına yapılacak eleman alımlarında kendilerine öncelik tanınmasını arzu ettiklerini, ancak, bugüne kadar bu tür bir destekle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerde saptanabildiği kadarıyla, üniversitenin sürekli kadrolarında görev yapmakta olan birkaç Çiftlikköylü bulunmaktadır. Ancak, bunların, hane soru dizisi uygulamasındaki katılımcıların temsil ettiği haneler içinde yer almadığı görülmektedir. Fakat, yer almış olsalar dahi değişmeyecek bir kesinlik var ki, ne sürekli ne de geçici kadrolarda yaratılan istihdam düzeyi yeterli görünmektedir.

Çiftlikköy Belediyesi’nin sunabildiği istihdam fırsatları, üniversiteninkilerden görece iyi durumdadır, ancak, özde aynı nitelikleri sergilemektedir. Şöyle ki: Belediyenin

sürekli kadrosuna alabileceği eleman sayısı sadece 6'dır. Bu kadrolar da, idari hizmetlerde ihtiyaç duyulan elemanlardan oluşmaktadır. Belediye, idari kadrolara ek olarak sahada/alanda çalışarak bayındırlık ve temizlik hizmetleri verecek olan elemanlar için sürekli kadro kullanamamakta, bunun yerine, sözleşmelerini her yıl yenilemek koşuluyla, bayındırlık ve temizlik hizmetlerinde çalıştırılmak üzere yıllık 100 geçici işçi kadrosu açılmaktadır. Dolayısıyla, belediyenin belli bir düzeyde istihdam alanı yaratabilmesini sağlayan kadrolar bunlardan oluşmaktadır.

Ancak, tıpkı üniversitenin dolaylı olarak fırsat verdiği geçici kadrolar gibi, belediyenin sağladığı istihdam pozisyonları da, sürekli sosyal güvenceli ve çeşitli haklara sahip iş pozisyonlarından oluşmamaktadır. Sonuç olarak, bu durumun, küresel yeniden yapılanma döneminin yerel ve doğal yansımalarının bir örneği olduğu ortadadır.

Tablo 22 : Çiftlikköy Sınırları İçerisinde Arsa-Tarla-Bahçe-Sera Sahibi Olanlar

	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Böyle bir malım yoktur	66	54,5
Arsa-Tarla-Bahçe-Seram var	55	45,5
Toplam	121	100,0

Yukarıda görüldüğü gibi, katılımcı hanelerde, Çiftlikköy sınırları içerisinde kira ve mülk olarak arsa,tarla,bahçe veya serası olanların toplam oranı %45,5 olarak saptanmıştır. Bu yüzde %45,5'lik oranı oluşturanların %32,7'sinin muhtelif büyüklüklerde arsası bulunmaktadır. Kendine ait mülk olarak ekili tarla sahibi olanların oranı ise %36,3'tür. Ekili tarla mülklerinin büyüklük dağılımı, Çiftlikköy'deki mülk tarım işletmelerinin ortalama büyüklüğü hakkında bir fikir verebileceğinden, aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 23 : Ekili Mülk Tarlaların Büyüklükleri

Mülk Tarla Büyüklükleri(dönüm)	Sıklık	Genel Yüzde(%)
1-10	11	9,1
11-20	4	3,3
21-40	2	1,7
101-150	2	1,7
Büyüklüğünü bilmeyen	1	0,8
Toplam	20	16,5
Mülk Tarlası Olmayan	101	83,5
Toplam	121	100,0

Bu değerlere göre, kendi mülklerini ekmekte olan Çiftlikköylüler'e ait ekili tarla büyüklükleri, ağırlıklı olarak 1-20 dönüm arasında olup, bunların toplam tarla sahipleri arasındaki oranı %75 düzeyindedir. 100 dönümden büyük ekili tarlalara sahip olduğunu beyan eden 2 kişi bulunmaktadır ve bunların oranı %10 olmuştur.

Çiftlikköy sınırları içerisinde kendine ait mülk olarak ekili meyve bahçesi olanların dağılımı aşağıda sunulmuştur :

Tablo 24 : Ekili Mülk Bahçelerin Büyüklükleri

Mülk Meyve Bahçesi Büyüklükleri(dönüm)ve Dağılımı	Sıklık	Alt Toplam İçinde Yüzde(%)	Genel Yüzde(%)
1 dönümden küçük	3	14,1	2,5
1-10	9	43	7,4
11-20	5	24	4,1
21-40	2	9,5	1,7
41-60	1	4,7	0,8
Büyüklüğünü bilmiyor	1	4,7	0,8
Toplam	21	100	17,4
Meyve Bahçesi Olmayan	100		82,6
Toplam	121		100,0

Tablodaki verilere göre, meyve bahçeleri de tarlalarda olduğu gibi ve tarlalardaki ölçütlerden de oldukça küçük ölçekli üretim birimleri durumundadır. Bahçelerin en büyük olanı 41-60 dönüm arası büyüklükteyken, en küçükleri 1 dönümün altına kadar inmektedir. Buna göre büyüklüğü 1 dönümün altında olan bahçelerin kendi toplamları arasındaki oranı %14,1; büyüklüğü 1 dönüm ile 21 dönüm arasında olanların oranı ise %67 olmuştur. 20 dönümden büyük ve 60 dönüme kadar olanların toplam oranı %14,2'dir. Katılımcı hanelerin genel toplamı açısından bahçe sahipliğine bakıldığında, kendilerine ait meyve bahçesi olanların oranının %17,4 olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma döneminde, Çiftlikköy sınırları içerisinde ekili tarla, bahçe veya serası olanların ürettiği ürünlerin listesi şöyledir:

- *Meyveler:* Limon, Şeftali ve portakal.

- *Sebzeler ve hububat-bakliyat*: Buğday, kabak, mısır, patlıcan, marul, biber, domates ve fasulye.

Tarımsal faaliyetleri olumsuz etkileyen ve yeni geçim kaynakları arayışına iten nedenleri görebilmek (böylelikle bir ekonomik değişimin gerekçelerini de anlayabilmek) amacıyla, tarımla uğraşmakta olanlara, varsa, önceki yıllardan bu yana ekemedikleri veya ekmek istemedikleri eski tarla ve bahçelerinin bu duruma gelmesinin nedenleri sorulmuştur. Dile getirilen temel gerekçeler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 25 : Tarımsal Üretimden Vazgeçme Gerekçeleri

Tarla-Bahçe Ekmeme/Ekememe Nedenleri	Sıklık	Yüzde(%)
Hükümetlerin tarım politikaları	9	23,6
Yüksek maliyetler ve girdi masrafları	8	21
Üniversite kampüsü istimlaki	11	29
Daha cazip alternatif geçim kaynaklarının varlığı	1	2,6
Su sorunu	9	23,6
Toplam	38	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, ekilemeyen veya ilgilenilemeyen bir tarımsal mülkü olanların, bu duruma gösterdiği en büyük gerekçe %29 oranıyla üniversite istimlaki olmuştur. Hernekadar üniversite kampüsünün kurulu olduğu alanın büyük bölümü hazine arazisi konumundaydıysa da, tapulu mülkleri istimlak edilenlerle birlikte tapusuz olarak ekmekte oldukları tarımsal alanları istimlak edilenler de istimlaktan zarar gördüklerini dile getirmiştir. İstimlaki izleyen diğer yaygın gerekçeler olarak %23,6 oranla hükümetlerin tarım politikaları ve sulama suyu sıkıntısı, %21 oranında ise yüksek girdi ve maliyetler dile getirilmiştir. Katılımcılardan 1 kişi ise, tarımsal üretimden daha cazip nitelikte olan ticaret ve hizmet türü ekonomik faaliyetleri gerekçe göstermiştir. Ayrıca, bu temel nedenlere ek

olarak (birkaç katılımcının dile getirdiği) belirtilen miras sorunları, maddi ve manevi yetersizlikler ve belediyeye imar ihtilafları gibi etkenler de (ikincil nedenler olarak) tarımsal üretimden vazgeçilmesine yol açmıştır.

Ayrıca, üniversite kampüsünün Çiftlikköy’de kurulması sonrasındaki değişimlerle doğrudan veya dolaylı bir bağ kurabilmek amacıyla, katılımcılara , “Son 6-7 yıl içerisinde tarımsal amaçlı yeni yatırımlar yaptınız mı?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların %91,6’sı, bu zaman zarfı içerisinde tarımsal amaçlı hiçbir yeni yatırım gerçekleştirmediklerini ifade etmiştir. Bu sonuç, hem küresel ve milli ekonomik etkenlerin hem de üniversite kaynaklı etkenlerin ortak meyvesi olabilir niteliktedir.

Temel gelir kaynağı olsun veya olmasın, bir biçimde tarımsal faaliyetlerini sürdürmekte olan hane reislerinin tarımsal teknik bilgileri öğrendiği (aldığı) kaynaklar, tarımsal üretimin ve bilgilerin ne derece bilimsel ve değişen koşullarla rekabet edebilir durumda olduğunu gösteren ölçütlerdendir. Üstelik, tarımsal teknik bilgi kaynaklarının ve araçlarının durumu, bir yaşama alanındaki üretim ilişkilerinin ve araçlarının kırsal veya kentsel yapıya özgü koşullar içerip içermediğine ilişkin temel göstergeler niteliğindedir.

Tablo 26 : Tarımla Uğraşanların Teknik Bilgi Kaynakları

Tarımsal Bilgi/Başvuru Kaynakları	Sıklık	Yüzde(%)
il Tarım Müdürlükleri	4	7,1
Tarım Kredi Kooperatifleri	1	1,8
Tanıdık uzmanlar	5	9
Aynı işi yapan eş-dost	11	19,6
Büyükler(dede,baba)	18	32,1
Zirai malzeme satıcıları	12	21,4
Dışarıya danışmayan(Diğer)	5	9
Toplam	56	100,0

Temel geçim kaynağı veya ek gelir kaynağı niteliğinde olsun, bir biçimde tarımla uğraşan hane reislerinin çoğunluğunun, tarımsal konularda danışmak ve yardım almak amacıyla, ilgili kurumlar ve uzmanlar dışındaki geleneksel kaynaklara yöneldiği görülmektedir. Tabloya göre, ağırlıklı olarak eş-dost ve büyüklere danışmayı sürdürenlerin oranı %51,7'dir. Sorumlu ve görevli kurumlar olarak İl Tarım Müdürlükleri ile Tarım Kredi Kooperatiflerine danışanların oranı ise 8,9'da kalmıştır. %21,4'lük bir diğer büyük grup ise, çeşitli tarımsal malzemeleri aldıkları (perakendeci ve toptancı) satıcılara danışıp, birçok konuda onların tavsiyelerine göre davrandıklarını aktarmıştır (örneğin, gübre veya bir hastalıkla mücadele için ilaç alırken hangisini, ne için alıp nasıl kullanacaklarını yine satıcı kişilerden öğrenmektedirler; bir doktora muayene olmadan eczacıdan ilaç almak gibi). Bu tür malzeme satıcılarının yasal olarak ziraat mühendisi olması gerektiği gözönüne alındığında, bilinçli ve bilinçsiz uygulamalara yol açsa da, bu yöntemin geleneksel yardımlaşmalardan daha bilimsel katkılar sağlayabildiği söylenebilecektir. Tablodaki "Diğer" kaleminin içeriğinde, tecrübeler ve deneme-yanılma yoluyla kendi kendine öğrenerek tarımsal üretimini sürdürenler yer almaktadır.

Tablo 27 : İş Bulma Yöntemleri

<i>İş Bulma Kanalları</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Kendim araştırarak	37	34
Aileden/babadan devraldım	53	48,5
Tanıdık/arkadaş aracılığıyla	12	11
Hemşehri veya akraba ilişkileriyle	5	4,5
Bir bürokrat-milletvekili yardımıyla	2	2
<i>Toplam</i>	109	100,0

Yukarıdaki tabloda, işsizler ve emekliler düşüldükten sonra (%9,9) kalan ve araştırma tarihi itibarıyla çalışmakta olanların iş bulma kanalları ortaya konulmuştur.

Birinci satırdaki “Kendisi araştırarak” bulanlar, her türlü bireysel çabayı kapsamaktadır. Örneğin, kitle iletişim araçlarını kullananlar ve dışarıdan teklif alarak başlayanlar da bu grubun içindedir. Çünkü, bu soruyla saptanmaya çalışılan değişkenler (bireysel yetenekler ve çabalar dışında) aileden devralınan işlerin ağırlığı ve hemşehri-akraba dayanışma ağlarının yaygınlığıdır. Bugünkü işini bireysel çabalar ve yeteneklerle elde edenlerin oranı %34; aileden-babadan devralarak elde edenlerin oranı %48,5’tir. Aileden babadan devralanları temsil eden bu oran, oldukça yüksek bir gelenekselliğe işaret etmektedir. Bir tanıdık ve/veya hemşehri-akraba türü cemaat ilişkileriyle iş sahibi olanların oranı da %15,5 olmuştur. Siyasal patronaj kanalını kullanarak iş sahibi olanlar ise %2 düzeyindedir.

Tablo 28 : Hemşehriler Arasında, İş Bulma Konularındaki Dayanışma Düzeyi

<i>Hemşehriler Arasında İş Bulma Dayanışması</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Dayanışma oluyor	26	21,5
Oluyor, ama, eskisi kadar değil.	7	5,8
Hiç olmuyor	82	67,8
Diğer	6	5
Toplam	121	100,0

Özellikle hemşehrilik ilişkilerinin istihdam konusundaki etkisini belirleyebilmek amacıyla, katılımcılara, aileler arasında iş bulma ihtiyaçları doğduğunda, hemşehrileriyle yoğun bir yardımlaşma ve kollama olup olmadığı sorulmuştur. Yukarıdaki tabloya göre, yeterli veya yetersiz de olsa bir dayanışmanın var olduğunu belirtenlerin oranı %27,3’tür. Bu oranın içinde, önceki dönemlerde olduğu kadar bir dayanışmanın var olmadığını belirtenlerin oranı %5,8 düzeyinde yer almaktadır. Bu tür bir yardımlaşmanın olmadığını belirtenlerin oranı ise yüksek bir düzeydedir. %67,8 oranıyla bu grup, en yüksek değere sahiptir. “Diğer” başlığı altında ise yardımlaşmanın yok denecek kadar

yetersiz olduğunu, memlekette iş olmadığı için böyle bir dayanışmanın mümkün olmadığını ve bu konu hakkında bilgisi olmadığını söyleyenler yer almaktadır.

Tablo 29 : Hanehalkı Aylık Gelir Düzeyi

Aylık Gelir Miktarı (milyon TL)	Sıklık	Yüzde(%)
1. 0-100	13	10,7
2. 101-300	60	49,6
3. 301-600	30	24,8
4. 601-900	7	5,8
5. 901-1.500	3	2,5
6. 1.501-2.000	2	1,7
7. 2.000+	1	0,8
8. Düzensiz-Belli olmuyor	5	4,1
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tabloda yer alan değerleri tartışmadan önce, araştırmanın yapıldığı dönemde, Türkiye'deki hanehalkı araştırmalarına ait bazı istatistik değerlerine bakılmalıdır. Haziran 2002 fiyatlarıyla 4 kişilik bir ailenin yeterli, dengeli ve sağlıklı olarak beslenebilmesi için yapması gereken asgari gıda harcamaları 334 milyon TL.'dir. 4 kişilik bir ailenin aylık gıda harcamalarının yanısıra kira, ulaşım, yakacak, giyim, eğitim ve kültür harcamalarından oluşan ve "yoksulluk sınırı" olarak adlandırılan asgari gelir tutarı (Haziran 2002 değeri) ise 1 milyar 15 milyon TL'dir.

Tablo 30 : Hane Reisi Mesleklerine Göre Hanehalkı Gelir Düzeyi

Aylık Gelir Miktarı(milyonTL)		Tarımsal Meslek	Tarım Dışı Meslek	Genel Yüzde
1	0-100	.11,9%	9,7%	10,7%
2	101-300	54,2%	45,2%	49,6%
3	301-600	20,3%	29,0%	24,8%
4	601-900	1,7%	9,7%	5,8%
5	901-1.500	1,7%	3,2%	2,5%
6	1.501-2.000	1,7%	1,6%	1,7%
7	2.000 +	1,7%	--	0,8%
8	Düzensiz	6,8%	1,6%	4,1%
Toplam	Sıklık	59	62	121
	Yüzde(%)	100,0%	100,0%	100,0%

Buna göre, yukarıdaki tablolarda yer alan bulguları kentsel ve kırsal ortam koşulları ekseninde olmak üzere iki ayrı temel üzerinde yorumlamak olanaklıdır:

- “Kentsel yaşam koşullarının hakim olduğu” varsayımına göre: Bu varsayım, küresel ve bölgesel tüm süreçlerle (ekonomik ve siyasal) bütünleşmiş bir mekan ve insan topluluğunun var olmasını gerektirir. Yukarıda belirtildiği gibi, katılımcı hanelerin ortalama büyüklüğünün 4,3 kişi olduğu saptanmıştı. Bu duruma göre, katılımcı hanelerin %60,3’ü (1.+2.), asgari gıda harcamalarını yapamayacak kadar düşük bir aylık gelire sahiptir. Yani, yetersiz beslenmeyle doğan gizli açlık veya bariz açlık durumunun yaşandığı hanelerdir bunlar. Hanelerin %30,6’sı (3.+4.), asgari gıda harcamalarını yapabilmektedir, ancak, gıda harcamalarına ek olarak, toplumsal bir varlık olarak yaşamalarını sağlayabilecek asgari harcamalarına yetecek düzeyde bir gelire sahip değildir. Katılımcı hanelerin %5’i (5.+6.+7.) ise, yoksulluk sınırının civarında veya üzerinde bir gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak, 5. gelir dilimine kadarki

hanelerin tümü, yani tüm katılımcıların %90,9'u, aynı dönemin "yoksulluk sınırının altında" yaşamını sürdürmektedir. Bu durum, çeşitli kurumların (odalar ve sendikalar gibi) çeşitli şehirlere ilişkin aylık olarak hesaplayıp yayımladığı istatistiksel verilerin çok daha üzerinde bir "yoksulluk yoğunlaşması"na işaret etmektedir. Bu durum, dünyanın ve Türkiye'nin 1980'ler ve 1990'larda yaşadığı ekonomik ve toplumsal dönüşümlerin kentlere yansıyan yüzü olarak, kentsel yoksulluğun hem mekansal yoğunlaşması hem de kırılabilmesi gittikçe güçleşen bir kısır döngü halindeki yapısının sonucu olabilir. Bunun yanında, 4. ve 5. dilimdekilerin aylık net gelir büyüklüğünü gizleme eğilimi sergileyebileceği varsayılacak olursa, yoksulluk sınırının üzerine çıkabileceklerin oranı, ancak %10,8'e (4.+5.+6.+7.) ulaşabilmektedir.

Aylık gelirlerinin düzensiz olduğunu ve bu yüzden bir değer veremediklerini belirtenlerin oranı ise %4,1 olmuştur. Bu gruptakiler, düzenli bir geliri olmadığı için ciddi anlamda yoksulluk çekebilenlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, 1. dilim içinde düşünülmesi olanaklı görünmektedir. Böylece, yoksulluk sınırı altında yaşayanların oranı, yaklaşık %95'e ulaşmaktadır. Nitekim, bu bulgular, sağlık ve eğitim personeline uygulanan görüşme cetvelleri bulgularındaki *yoksulluk* vurgulamalarıyla da uyusmaktadır.

- "*Kırsal yaşam koşullarının hakim olduğu*" varsayımına göre: Bu varsayım ise, küresel ve bölgesel süreçlerle tam olarak bütünleşmemiş ve bu süreçlerin gerektirdiği yaşam koşullarının dışında kalabilmiş bir mekan ve insan topluluğuna işaret eder. Daha önceki bulgulara dayanarak söylenebilmektedir ki, Çiftlikköy'de, tarımsal üretim ilişkileri ve tarımsal üretimin gerektirdiği yaşam koşullarının hakimiyeti sürmektedir. Gözlem ve görüşme cetvelleri bulguları da, kırsal yaşam koşullarının sürdürülebildiği ortamların varlığına işaret etmektedir. Dolayısıyla, bir kentli ailenin ihtiyaçları ve yaşam koşulları

çerçevesinde belirlenen yoksulluk sınırı tarzı hesaplamalar, araştırmamızdaki katılımcı hanelerin tümü için uygun ve gerekli ölçütleri kapsamayabilecektir.

Aylık gelir tutarını tarımsal ve tarımsal olmayan geçim türlerine göre incelediğimizde ise, ilk üç gelir dilimine giren hanelerin oranının, her iki geçim türünde de birbirlerine yakın değerlerde olduğu söylenebilmektedir. En düşük ve en yüksek gelir dilimleri tarımsal meslek grubunda daha yüksek oranlara sahiptir (%11,9 ve %1,7). Düzensiz gelire sahip olduklarını belirtenlerin neredeyse tamamı ise (%6,8), tarımsal faaliyetlerin doğası gereği, tarımsal kazanç sağlayan hanelerde yaşamaktadır.

Tablo 31 : Aylık Temel Harcama Türleri

Aylık En Yüksek Harcama Türü	Sıklık	Yüzde(%)
Gıda harcamaları	102	84,3
Eğitim ve kırtasiye	3	2,5
Ulaşım	2	1,7
Telefon	8	6,6
Sağlık	2	1,7
Elektrik-su	2	1,7
Tarımsal giderler	2	1,7
Toplam	121	100,0

Bir ülkedeki veya yerleşim birimindeki gelir düzeyinin, gelir dağılımının ve yaşam kalitesinin durumunu yansıtan temel göstergelerden birisi olarak, "hanehalkları aylık harcama kalemleri"ne bakıldığında, yukarıda yoksullukla ilgili ulaşılan verileri destekleyen bulgular görülmektedir. Bilindiği gibi, hanelerin gelir bütçesi büyüklüğü (veya gelir miktarı) arttıkça, ihtiyaçlar hiyerarşisinin en altındaki fizyolojik ihtiyaçlardan daha üst düzeydeki sosyal ihtiyaçlara yönelik harcamalara geçilebilmektedir. Ancak, gelir

kalemleri toplamı, yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan fizyolojik (yiyecek, barınma, güvenlik) ihtiyaçların karşılanmasına yönelik giderlerin dahi karşılanamadığı durumlarda, bireyler, fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik vereceğinden, (başka ihtiyaçların karşılanmasına yönelik dürtüler de ortaya çıkmayacağından) diğer harcamalar için zaten maddi olanak kalmayacaktır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, katılımcı hanelerin %84,3'ü, aylık toplam harcamaları içinde en büyük payın gıda malzemelerine ait olduğunu belirtmiştir. Bu kalemi, %6,6'lık bir oranla telefon faturaları izlemektedir. Tümüyle çocuklara yönelik olarak, aylık en büyük harcamayı eğitim ve kırtasiye malzemelerine yaptığını belirtenlerin oranı ise %2,5 olmuştur. Bu temel harcama kaleminden sonra, en fazla kaynak harcadıkları ikinci gider çeşidi olarak, haneler, büyükten küçüğe sırasıyla elektrik-su, sağlık, eğitim-kırtasiye, telefon ve giyim harcamalarını belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi, hanelerin sosyal-kültürel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gereken harcamalar, aylık bütçelerde ya en küçük paya sahip durumdadır ya da hiç yer alamamaktadır.

Tablo 32 : Hane Reislerinin Sosyal Güvenlik Durumu

Sosyal Güvenlik Kurumları	Sıklık	Yüzde(%)
Hiçbir güvencem yok	49	40,5
S.S.K	33	27,3
BAĞKUR	25	20,7
EMEKLİ SANDIĞI	12	9,9
TARIM BAĞKUR	2	1,7
Toplam	121	100,0

Hane reislerinin %40,5'inin (ve dolayısıyla ailelerinin de) hiçbir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Buna karşılık SSK, BAĞKUR, Emekli Sandığı ve Tarım sigortası olanların toplam oranı ise %59,5'tir.

Tablo 33 : Oturulan Konutların Mülkiyeti

<i>Oturulan Konutun Mülkiyeti</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Mülk/kendine ait	99	81,8
Kira	9	7,4
Bir aile üyesine veya akrabaya ait(bedelsiz kalıyor)	10	8,3
Lojman türü(bedelsiz kalıyor)	3	2,5
<i>Toplam</i>	121	100,0

Araştırmaya katılan hane reislerinin %81,8'i , kendi mülkü olan evde yaşamaktadır. Bir başka deyişle, katılımcı hanelerin %81,8'inin kira harcaması bulunmamaktadır. Bunun yanında, kendi mülkü olmadığı halde , bir kira bedeli ödemediği bir konutta yaşayanların oranı %10,8'dir. Tabloda yer alan bedelsizlerin bileşimi şöyledir : "Bir aile üyesi veya akraba mülkü" nitelemesi ana ve baba gibi birinci dereceden akrabalar ile kaynana ve kayınbaba mülklerini kapsamaktadır. "Lojman türü bedelsiz kalanlar" ise, Çiftlikköy'ün imamının ücretsiz kaldığı ev ile siteler mevkiinde kapıcılık yaptıkları için kapıcı dairesinde bedelsiz oturanları kapsamaktadır.

- Tüketim Kalıpları ve Değişim Süreçleriyle Bütünleşme Bulguları:

Bu kısımdaki bulgular, katılımcı hanelerin, kırsal yaşamın günlük seyri ve bileşenleri dışında kalan ve kentsel ortamlara özgü bazı ekonomik özellik, tutum ve alışkanlıkları (örneğin yoğun alışveriş, sık iletişim, bireysel ve mekansal hareketlilik,...vb) sergileme derecesini içermektedir.

Tablo 34 : Hipermarketler ile Alışveriş Merkezlerinin Konumu

Hipermarketlere ve Alışveriş Merkezlerine Yaklaşım	Sıklık	Yüzde(%)
1. Hiç gidilmez	41	33,9
2. Nadir olarak gidilir	40	33,1
3. Her ay ihtiyaçlarımız için gidilir	30	24,8
4. Sık sık gidilir	2	1,7
5. İhtiyacımız oldukça gidilir	3	2,5
6. Paramız olduğu zamanlar gideriz	2	1,7
7. Diğer	3	2,5
Toplam	121	100,0

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Çiftlikköy Belediyesi sınırları içerisinde bir hipermarket veya alışveriş merkezi bulunmamaktadır. Ancak, Çiftlikköy'e en yakın hipermarket yaklaşık 3 km uzaklıktadır (güney ve güneybatı sınır komşusu olan Mezitli'de).

Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere, günümüz kentlerinin ayrılmaz parçası olan hipermarket veya alışveriş merkezlerine gitmeyenlerin oranı %33,9'dur. Sık olmasa da seyrek olarak gidenlerin oranı %33,1, aylık ihtiyaçlar için gidenlerin oranı %24,8 olmuştur. Aylık veya haftalık bir periyot belirtmeden ihtiyaç duyuldukça gidildiğini belirtenlerin oranı ise %2,5'tir. Maddi durumları elverdiğince gidebildiklerini belirtenlerin

oranı 1,7'dir. "Diğer" kalemi kapsamındakiler ise, daha önceleri gidebilirken ekonomik durumu kötüleştiği için gidemeyen, sadece gezmek amacıyla giden ve alışverişleri için belli bir yeri tercih etmediklerini belirtenlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, bu gruptakilerin de tümü, bir biçimde gitmeyi istemekte veya daha önce gitmiş durumdadır. Böylece, 1. grup dışındakilerin tümü, yani toplam katılımcıların %66,1'i, hipermarket ve alışveriş merkezlerini kullanmış veya kullanmaktadır. Ancak, düzenli bir biçimde bu tür yerlerden alışveriş yapanların oranı (3.+4.+5.) %29'dur.

Büyük alışveriş merkezlerinden alışveriş yapma alışkanlığının hanelerin meslek türleri açısından bir farklılık sergilemediği görülmüştür. Tarımsal kazançlarla geçinen haneler ile tarımdışı geçim kaynaklarına sahip hanelerden büyük alışveriş merkezlerine gitmeyenlerin oranları neredeyse eşit durumdadır (%33,9 civarı). Benzer biçimde, nadir olarak gidenler ile sıkça gidildiğini belirtenlerin oranları çok yakın büyüklüktedir. Buna göre, kazanç türlerinin, bu tür yerlerden alışveriş yapma alışkanlığına doğrudan etki yapmadığını söylemek olanaklıdır.

Tablo 35 : Son Yıllarda Banka Kredisi Kullananlar

<i>Banka Kredisi Kullanım Durumu</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Zirai kredi	7	5,8
Tüketici kredisi	15	12,4
Konut kredisi	1	0,8
Otomobil kredisi	4	3,3
Ticari kredi	2	1,7
Hiç kullanmadım	92	76
Toplam	121	100,0

Bilindiği gibi, birer ekonomik tutum ve kentsel tüketim kalıplarının bileşenleri olarak tüketici, konut ve otomobil kredileri kullanımı, günümüz küresel kent yaşamının bir

parçasıdır. Yukarıdaki tablo, katılımcı hane temsilcilerine sorulan “Son 6-7 yıl içerisinde hiç banka kredisi kullandınız mı? Kullandıysanız ne tür?” sorusuna verilen yanıtlara dayanmaktadır. Soruda yer alan 6-7 yıllık bir süre koşulu, Çiftlikköy’deki değişimin (üniversite kampüsünün kuruluşu 1993-97 ve belediyeleşme 1996 sonrası) başlangıç aşamasının saptanmasına yöneliktir. Katılımcıların %76’sı, belirtilen zaman zarfı içerisinde ve öncesinde de, hiçbir biçimde banka kredisi kullanmadığını ifade etmiştir. Zirai kredi kullananların oranı %5,8 iken, tüketici kredisi kullananların oranı %12,4 olmuştur. Konut, otomobil ve ticari (esnaf ve tüccarlar için) kredi kullananların oranları da sırasıyla %0,8, %3,3 ve %1,7’dir. Zirai kredi kullananlar, hiç kredi kullanmayanlarla birlikte küresel-kentsel kalıpların dışında tutulacak olursa, diğer 4 tür krediyi kullananların toplam büyüklüğü %18,2 olmaktadır.

Tablo 36 : Buzdolabı Sahiplik Durumu

Buzdolabı Sahipliği ve Türleri	Sıklık	Yüzde(%)
Normal	101	83,5
No-frost	15	12,4
Derin dondurucu	5	4,1
Toplam	121	100,0

Araştırma bulgularına göre, katılımcı haneler arasında buzdolabı olmayan ev bulunmamaktadır. Nofrost veya derin dondurucu gibi ekstra özellikleri olmayan bir buzdolabına sahip olanların oranı %83,5’tir. No-frost özelliği olan bir buzdolabına sahip olanların oranı %12,4 ve derin donduruculu bir buzdolabı olanların oranı ise %4,1’dir.

Aşağıdaki tabloda, dayanıklı tüketim malları grubundan bulaşık makinesi,

renkli televizyon, bilgisayar, dikiş makinesi, otomobil ve cep telefonu sahibi olanların oranları yer almaktadır.

Tablo 37 : Dayanıklı Tüketim Malları Sahiplik Durumu

Dayanıklı Tüketim Malları	Var(%)	Yok(%)	Toplam(%)
Oto. çamaşır makinesi	75,2	24,8	100,0
Bulaşık makinesi	13,2	86,8	100,0
Renkli TV.	96,7	3,3	100,0
Bilgisayar	3,3	96,7	100,0
Elektrikli süpürge	74,4	25,6	100,0
Spor aletleri-makineleri	1,7	98,3	100,0
Cep telefonu	62	38	100,0
Dikiş makinesi	71,1	28,9	100,0
Otomobil	28,1	71,9	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, katılımcı hanelerde en yaygın biçimde bulunan dayanıklı tüketim malı %96,7 oranıyla “renkli televizyon” olmuştur. Renkli televizyonu, %75,2 oranıyla otomatik çamaşır makinesi izlemektedir. Günümüzün yaygın tutkusu cep telefonu ise, katılımcıların %62’sinde bulunmaktadır. Bir otomobil sahibi olanların oranı ise %28,1’dir. Hanelerde en az bulunan dayanıklı tüketim malları spor aletleri (%1,7) ve bilgisayar (%3,3) olmuştur. Renkli televizyondan sonra en yaygın kullanım gösteren ve birbirlerine en yakın oranları sergileyen araçlar ise, otomatik çamaşır ve dikiş makineleri ile elektrikli süpürge olmuştur. Bu makinelere sahiplik oranının %70’lerin üzerinde olması (sırasıyla % 75,2-%71,1-%74,4), Merkez Mahallesi sakinlerinin büyük bölümünün, kentsel tüketim mekanizmalarıyla bütünleştiklerine işaret etmektedir.

Tablo 38 : En Çok İstenilen Tüketim ve Yatırım Malları veya Harcama Türleri

<i>Harcama-Tüketim-Yatırım Hayalleri</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Daha fazla yiyecek çeşidi	11	9,1
Daha fazla giyecek ve konfeksiyon ürünleri	4	3,3
Daha fazla kitap, dergi ve gazete	1	0,8
Daha fazla ev eşyası (dayanıklı) ve mobilya	8	6,6
Taşıt (otomobil, pikap,...vb)	22	18,2
Kazanç sağlayacak bir makine veya g.menkul	26	21,5
Mali yatırım (hisse senedi, altın,...vb)	2	1,7
Bilgisayar ve sarf malzemeleri	7	5,8
Yeni tarımsal girdiler/malzemeler	3	2,5
Güzel bir yerde (sahil, yayla,...vb) daha güzel/büyük bir ev	11	9,1
Çocuklarımların geleceği için harcamak	3	2,5
Bir işyeri kurmak	4	3,3
Çocuklarımların eğitimi için harcamak	2	1,7
Diğer	15	12,4
Soruyu anlayamayan veya yanıt vermeyen	2	1,7
<i>Toplam</i>	121	100,0

Yukarıdaki tabloda yer alan bulgular, “Yeterli maddi gücünüz olsaydı, neyi veya neleri daha rahatlıkla satın almak veya yapmak isterdiniz ?” sorusuna verilen yanıtlardan oluşmaktadır. Geniş kapsamlı bir soru olması nedeniyle ve nitel analize de fırsat tanımak amacıyla, oldukça geniş bir yelpazeye dağılan yanıtların kısmen birleştirilmeden ve sınıflandırılmadan gösterilmesine çalışılmıştır. Ancak, bireysel ve toplumsal özelliklere dair ipucu içermediğine inanılan yanıtlar, yine diğer seçeneği içinde yer almıştır. En yüksek orana sahip yanıt, %21,5 değeriyle, kazanç sağlayacak bir fiziksel yatırım yapma idealidir. Bir mali yatırım yapma isteği olanlarla (%1,7) birleştirildiğinde, ellerine daha fazla para geçtiğinde “bir biçimde yatırım yapmaya yönelecek” olanların

toplam oranı %23,2'dir. İkinci derecede yaygın olan bir diğer ideal veya hayal olarak, otomobil sahipliği %18,2 oranına sahiptir. Bunları izleyen iki değer olarak, "daha fazla yiyecek çeşidi tüketebilmek" ve "daha güzel bir yerde güzel ve büyük bir evde yaşamak" hayalleri yer almaktadır (%9,1'er oranlarıyla).

Tabloya göre, en düşük orana sahip istek veya hedefler olarak "daha fazla kitap-dergi ve gazete almak ve okumak" (%0,8) ile "çocukların eğitimi için harcamalar yapmak" (%1,7) görünmektedir. "Diğer" grubu altında toplananların verdiği yanıtlar ise şunlardan oluşmaktadır: Borçları ödemek, arkadaşlarıma iş kurmak, herşeye sahip olmak, en güzel yerlerde yaşamak ve hiçbirşey istememek. Tablonun son satırında yer alan 2 katılımcı ise, soruya ilişkin anlaşılır ve mantıklı bir yanıt vermek istemeyenleri göstermektedir.

Ayrıca, üniversite kampüsünün Çiftlikköy'de kurulması sonrasında kişilerin tüketim kalıplarında ortaya çıkması olası değişime ilişkin olarak, en az 6 yıldır Çiftlikköy'de yaşamakta olanlara "Gelir durumunuzun kötüleşmediğini varsayarsak, 6-7 yıl önceki alışveriş ve tüketim alışkanlıklarınızda son yıllarda önemli bir değişim oldu mu?" sorusu da yöneltilmiş ve katılımcıların %87'si, böyle bir değişim yaşamadıklarını belirtmiştir.

III.4.3. Bireysel ve Toplumsal Konum Bulguları

Hernekadar ekonomik ile kültürel olanı ve siyasal ile toplumsal olanı ayırmak yapay bir sınıflandırma doğursa da (çünkü sonuçta bunların tümü de karşılıklı etkileşim ve bağımlılık içindedir ve dolayısıyla “toplumsal”dır), bu bölüm içinde, ekonomik etkenlerden ayrı olarak bireysel ve ailevi ilişkileri kapsayan ve ekonomik faaliyetler dışında kalan günlük yaşam sürecine ilişkin temel bulgular sunulmuştur. Bunlar fiziksel yaşama ortamı, eğitim durumu, aile içi ilişkiler, kültürel faaliyetler, dinsel ve kültürel kimlik ile siyasal davranış ve tercihleri kapsamaktadır.

Tablo 39 : Yaşanılan Konut Tipleri ve Büyüklükleri

Yaşanılan Konut Tipleri Ve Büyüklükleri	Konut Tipleri			Genel Yüzde	
	Tek Katlı Müstakil	Çok Katlı Müstakil	Apartman Dairesi		
60 m ² 'den küçük	6%	--	4,5%	3,3%	
61-80	16%	4,1%	13,6%	10,7%	
81-100	40%	18,4%	4,5%	24,8%	
101-120	12%	32,7%	27,3%	23,1%	
121-160	16%	20,4%	50%	24%	
161-200	6%	10,2%	--	6,6%	
200 +	4%	14,3%	--	7,4%	
Toplam	Sıklık	50	49	22	121
	Yüzde(%)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görülen bulgular, gözlem ve görüşme cetvelleri bulgularını doğrulayan veriler içermektedir. Bilindiği gibi, Merkez Mahallesi'nde, siteler mevkiî dışındaki eski yerleşim alanında yaşayanların çoğunluğu müstakil evlerde oturmaktadır.

Bu alanda, son birkaç yıl içerisinde yapılan 3-4 apartman dışında fazla yüksek bina bulunmamaktadır. Nitekim, katılımcıların sahip olduğu evlere bakıldığında, %41,3'ünün tek katlı ve %40,5'inin iki ve fazla katlı (3 katlı) müstakil evlerde yaşadığı görülmektedir. Müstakil evlerde yaşayanların toplam oranı %81,8'dir. Buna karşılık apartmanlarda yaşayanların oranı %18,2 olarak belirlenmiştir. Örnekleme yer alan katılımcıların %71,9'u (24,8+23,1+24), 81-160 m2 arası konutlarda yaşamaktadır. 61-80 m2'lik konutlara sahip olanların oranı ise %10,7'dir. 100 m2 ve daha küçük konutlarda yaşayanların oranına bakıldığında, %38,8'lik bir büyüklük görülmektedir. 60 m2'den daha küçük konutlarda yaşayanların oranı da küçümsenmeyecek bir değerdedir: %3,3.

Tek katlı müstakil konutlarda yaşayanların çoğunluğu (%68'i) 60-121m2 arası konutlara sahip durumdadır. İki ve üç katlı (tabloda "çok katlı" olarak gösterilmiştir) konutlar, kat sayısının fazlalığı sonucu 80-200 m2 arasında birikimli dağılıma sahiptir. Apartman dairelerinin büyüklüğüne bakıldığında ise, daire büyüklüklerinin 60-161m2 arasında dağıldığı görülmektedir.

Tablo 40 : Konut ve Yaşama Ortamı Koşulları

Konut Bileşenleri	(%)
Hane içinde su tesisatı	97,5
Dış banyo	5
Dış tuvalet	15,7
İç Mutfak	96,7
Çocuk odası	31,4
Dış kiler/depo	19,8
Ahır-ağıl	27,3
Kümes	17,4

Konut büyüklüklerine ek olarak, kırsal ve kentsel konut tiplerinin ayırdedici özelliklerini sergileyen tablo yukarıdaki gibidir. Yukarıdaki tabloda yer alan bulguların tanımlanması şöyledir: Belediyenin artezyen suyu hattına veya kendi binasına ait artezyen kuyusu hattına bağlı olsun, hane içinde döşeli bir su tesisatı olan konutların oranı %97,5'tir (Çiftlikköy'de, belediyenin sağlayabildiği su içilebilir nitelikte değildir; içecek su ihtiyacı için, Mezitli veya Yenişehir belediyelerindeki komşu, akraba veya mahalle çeşmelerinden yararlanılmaktadır) . Hane içinde banyosu olanların oranı %95'tir. Tuvaleti hane dışında olanların oranı ise %15,7'dir. Ev içinde mutfağı bulunmayan konut oranı %3,3; hiç çocuk odası bulunmayanların oranı ise %68,6'dır. Evlerin içindeki depo veya kiler haricinde, konut dışında veya aynı binada fakat ayrı katta (zemin kat gibi) bir depo veya kilere sahip olanların oranı % 19,8'dir. Artık kullanılmayanlar da dahil olmak üzere, evinin avlusunda veya ev önündeki bahçesinde bir ahır veya ağıl bulunanların oranı %27,3, bir kümesi olanların oranı ise %17,4 olmuştur. Bu değerler, sınırlı bir oranda da olsa, kırsal yaşam bileşenlerinin var olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Aşağıdaki tablolarda, önemli bir toplumsal ve ekonomik gösterge olarak, katılımcı hane reislerinin ideal çocuk sayısı görüşleri ile meslek alanlarına göre sahip oldukları çocuk sayıları yer almaktadır:

Tablo 41 : İdeal Çocuk Sayısı

İdeal Çocuk Sayısı	Sıklık	Yüzde(%)
1. Hiç olmamalı	5	4,1
2. 1 çocuk	7	5,8
3. 2 çocuk	71	58,7
4. 2 ile 6 arası(3,4,5)	30	24,8
5. 6 ve 9'dan az(6,7,8)	1	0,8
6. 8'den fazla	4	3,3
7. Diğer	3	2,5
Toplam	121	100,0

İdeal çocuk sayısına ilişkin verilen yanıtların yer aldığı ilk tabloda, yaygın birikimin 2 çocuk üzerinde olduğu görülmektedir. %58,7 oranındaki bu yanıtı, %24,8 oranıyla 2 den fazla ve 6'dan az (3,4,5) sayıda çocuk isteyenler izlemektedir. 8'den fazla olan çocuk sayısını ideal olarak görenlerin oranı ise %3,3 olmuştur. Tabloya göre, hiç çocuk istemeyenlerin oranı %4,1'dir. Tek çocuğun yeterli olduğunu belirtenlerin oranı da küçümsenmeyecek derecededir: %5,8. "Diğer" grubunun içeriğinde, "bir fikri olmayanlar" ile "çocuk sayısının ekonomik güce bağlı olduğu"nu belirtenler bulunmaktadır.

Tablo 42 : Meslek Alanlarına Göre Sahip Olunan Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı		Meslek Türü		Genel Yüzde
		Tarımsal	Tarımdışı	
1	Tek çocuk	12,5%	13,6%	13,0%
2	2 çocuk	30,4%	25,4%	27,8%
3	2-6 arası(3,4,5)	50,0%	54,2%	52,2%
4	6-9 arası(6,7,8)	7,1%	3,4%	5,2%
5	8'den fazla	--	3,4%	1,7%
Toplam	Sıklık	56	59	115
	Yüzde(%)	100,0%	100,0%	100,0%

Bu araştırmada, çocuk sahibi olan hanelerin ortalama çocuk sayısı 3 olarak belirlenmiştir. Daha önceki bölümlerde belirtilen ortalama hane büyüklüğünün 4 kişi olduğu da göz önüne alındığında, Çiftlikköy'deki ailelerin çoğunluğunun geniş aile modelinde olmadığı anlaşılmaktadır. En yüksek oran 3, 4 ve 5 çocuk sahibi olanlarda görülmektedir (%52). 2 çocuk sahibi olanlar %28 ve tek çocuğu olanlar ise %13,1 oranındadır. Katılımcıların %5,2'sinin 5'den fazla ve 9'dan az sayıda çocuğu bulunmaktadır. %1,7'sinin ise 8'den fazla çocuğu vardır.

İdeal çocuk sayıları ile mevcut çocuk sayısı değerleri karşılaştırıldığında göze çarpan önemli bir nokta, 2 çocuğu ideal olarak görenlerin temsil ettiği oranın (%58,7), mevcut çocuk sayısı 2 olanların oranından (%28) daha yüksek olduğudur. Bu durum, 2'den fazla çocuğu olup bundan memnunluk duymayanların varlığına işaret etmektedir.

Tarımla uğraşan kırsal ailelerin, işgücü ihtiyacı nedeniyle daha fazla sayıda çocuğa sahip olabileceği varsayımından hareketle, meslek türlerine göre sahip olunan çocuk sayılarına bakıldığında, beklentinin tersine biçimde, tarımla uğraşan hanelerdeki tek

ve iki çocuğa sahip olanların oranının, tarım dışı geçim kaynaklarına sahip olanlardakilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ikinci tablodan görüldüğü gibi, 6 ve daha fazla çocuk sahibi olanların büyük bölümünün tarımsal faaliyetlerle uğraşan hanelerden olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların eğitim durumunu gösteren dağılım ise şöyledir:

Tablo 43 : Katılımcıların Eğitim Düzeyi

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Okur-yazar olmayan	12	9,9
Okuryazar (İlkokul terk,...vb)	1	0,8
İlkokul mezunu	64	52,9
Ortaokul mezunu	18	14,9
Lise mezunu (Düz+Meslek)	18	14,9
Yüksekokul mezunu	4	3,3
Üniversite mezunu	4	3,3
Toplam	121	100,0

Tablodan görüldüğü üzere, katılımcıların yarısından fazlası ilkokul mezunları (ortaokul terk dahil %52,9) ile cahil ve sadece okuryazar olanlardan (%10,7; toplam olarak %63,6) oluşmaktadır. Ortaokul ve lise mezunlarının oranı %14,9'dur. Bunları izleyen büyük grup olarak, okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %10'a ulaşmaktadır. Liseden sonra eğitime devam edenlerin oranı %6,6 ve üniversite mezunu olanların oranı %3,3'tir. Genel olarak bakıldığında, katılımcıların yaş ortalamasının 39 olmasına rağmen, bu yaş ortalamasına göre eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu söylenebilmektedir.

Kentsel ailenin daha katılımcı ve demokratik bir ortama sahip olabileceği varsayımından hareketle, katılımcı hanelerin aile içindeki karar mekanizmalarına ilişkin

bulgular da önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda, aile içindeki karar alma ortamının özellikleri yer almaktadır:

Tablo 44 : Aile İçi Kararlarda Katılım Koşulları

<i>Aile İçinde Karar Alma Koşulları</i>	Sıklık	Yüzde(%)
1. Geleneksel değerler ve büyüklere itaat önemlidir	16	13,2
2. Büyüklerin sözü dinleni, fakat, son karar bize aittir	6	5,0
3. Karşılıklı danışmalar olur, ortak kararlar alınabilir	64	52,9
4. Bekar-evli farketmez, kendi kararlarımı alır ve uygulamam	16	13,2
5. Çocuklar ve gençler daha fazla söz sahibidir	2	1,7
6. Duruma ve konuya göre değişir	5	4,1
7. Hane reisinin (koca/baba/anne) dediği olur	12	9,9
Toplam	121	100,0

Tabloya göre, katılımcıların %52,9'u, hane içindeki karar alma mekanizmasının karşılıklı danışmalara dayandığını ve ortak kararlar alındığını belirtmiştir. %13,2'lik bir kesim, aile içi ortamın önemli olmadığını ve kendi kararlarını alıp uygulamakta özgür olduğunu, bir diğer %13,2'lik bir kesim ise, büyüklerin dediğinin geçerli olduğunu açıklamıştır. Hane reisinin sözünün geçtiğini belirtenlerin oranı %9,9'dur.

Eğitim düzeyi ile hane içindeki karar mekanizması ilişkisine bakıldığında, aşağıdaki tablo elde edilmektedir :

Tablo 45 : Eğitim Düzeyine Göre Aile İçindeki Kararlara Katılım

Eğitim Düzeyi Ailede Katılım (%)	Eğitim Düzeyi							Toplam	
	Okuryazar Olmayan	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Üniversite		
1	8,3%	--	6,3%	22,2%	33,3%	--	25%	13,2%	
2	8,3%	--	7,8%	--	--	--	--	5%	
3	50%	--	59,4%	55,6%	33,3%	50%	50%	52,9%	
4	8,3%	--	14,1%	16,7%	5,6%	50%	--	13,2%	
5	8,3%	--	--	--	5,6%	--	--	1,7%	
6	--	--	3,1%	--	11,1%	--	25%	4,1%	
7	16,7%	100%	9,4%	5,6%	11,1%	--	--	9,9%	
Toplam	Sıklık	12	1	64	18	18	4	4	121
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıda, karar alma koşullarını gösteren satırlardaki 1-7 değerleri, önceki tabloda verilen karar alma koşullarını temsil etmektedir. Daha önceki tabloda da görüldüğü gibi, tüm eğitim düzeyleri için aile içindeki katılım derecesi, 3 ve 4 numaralı iki uç durum etrafında yığılma göstermektedir (3. Karşılıklı danışmalarla ortak karar alma ve 4. Kendi kararlarını uygulama). Hiç eğitim almamış olanların (cahil) %50'si ortak kararlar alabildiklerini ve %16,7'si hane reisinin sözünün geçerli olduğunu belirtmiştir. İlkokul mezunlarının %59,4'ü karşılıklı danışmaların geçerli olduğunu belirtmiş ve %14,1'i bireysel bağımsızlığını ifade etmiştir. Ortaokul ve lise mezunlarında geleneksel değerlere ve büyüklere itaate önem verenlerin oranı, eğitimsizler ile ilkokul mezunlarından daha yüksek durumdadır. Aile içinde geleneksel değerlere göre karar alındığını belirten ortaokul mezunu katılımcı oranı tüm ortaokul mezunlarının %22,2'si ve tüm lise mezunlarının

%33,3'üne ulaşmaktadır. Ortaokul mezunlarının %55,6' sı ile lise mezunlarının %33,3'ü karşılıklı danışmalarla karar aldıklarını belirtmiştir. İlkokul mezunlarının %9,4'ü ile lise mezunlarının %11,1'i hane reislerinin egemen olduğunu söylemiştir. Yüksekokul mezunlarında, geleneksel değer ağırlığı ve hane reisi egemenliğine rastlanmazken, üniversite mezunlarından bir kişi geleneksel değerlerin geçerli olduğunu belirtmiştir.

Bu duruma göre, eğitim düzeyinin yüksekliği ile aile içindeki katılım derecesi arasında, Merkez Mahallesi sakinleri bazında geçerli bir etkileşim ve bir doğru orantı bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 46 : Gazete Okuma Sıklığı

Gazete Okuma Sıklığı	Sıklık	Yüzde(%)
1. Düzenli olarak alınan bir gazete yok	80	66
2. Kahvede olan gazeteleri okurum	3	2,5
3. Yeterli gelirim yok; olsa hergün okurdum	2	1,7
4. Her tür gazete okurum	4	3,3
5. Bazen bir gazete alıp okuruz	22	18,2
6. Bir gazete abonesiyiz/Bir gazeteyi düzenli olarak okuruz	10	8,3
Toplam	121	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, katılımcıların %66,1'i, düzenli olarak okuduğu bir gazete bulunmadığını belirtmiştir. Hiç gazete okumadığını belirten olmamıştır. Düzenli olmasa da arada sırada gazete okuduğunu belirtenlerin toplam oranı (2+4+5) %24'tür. Bir gazetenin abonesi olanların veya düzenli olarak aynı gazeteyi izleyenlerin oranı ise %8,3 olarak belirlenmiştir (bunların arasında abone olmadan düzenli biçimde gazete okuyanlar %2,5 oranındadır). Okunan gazetelerin dağılımına bakıldığında, Türkiye gazetesinin %6,7 oranıyla en fazla okunan gazete olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, yeterli düzeyde gazete okuma alışkanlığı veya olanağının bulunmadığı görülmektedir.

Yazılı ve görsel iletişim araçlarının düzenli olarak izlenmesi gibi, kentsel tutum ve davranışlar sınıfında olan “kültürel faaliyetlere/organizasyonlara katılım derecesi” de, bir toplumsal yapının kentlilik boyutuna ilişkin ipuçları verebilmektedir. Bu bağlamda, kentsel yaşamın bir gerekliliği olarak hızla mekan değiştirebilme olanakları da bu tür ihtiyaç ve alışkanlıkların gerçekleştirilebilmesini sağlayan önemli etkenlerdendir. Yapılan görüşmelerde dile getirilen sorunlardan birisi de, Merkez Mahallesi’ndeki toplu taşıma araçları ve hatlarının yetersiz kaldığıdır. Bu çerçevede, katılımcıların ne tür amaçlarla Çiftlikköy Merkez Mahallesi dışına çıktıklarına (en yakın merkezler olan Mersin veya Mezitli’ye gitmek üzere) ilişkin bulgular, çeşitli kültürel etkinliklere katılım düzeyinin ve mekan değiştirme hareketlerinin düşük düzeyde kaldığını göstermektedir. Örneğin, katılımcıların %61,2’si, kentsel yaşamın bir ihtiyacı olarak görülebilecek “pikniğe gitme” faaliyetinde hiç bulunmamıştır ve %83,5’i eğlenmek ve içki içmek amacıyla Mersin’e (ve hiçbir yere) gitmemektedir. Benzer biçimde, katılımcıların %90,9’u hiç sinemaya gitmemiştir; gitmekte olanların büyük bölümü de yılda birkaç kez gidebildiğini dile getirmiştir. Bu sonuçlar, Merkez Mahallesi’ndeki toplumsal yapının, çevredeki kentsel merkezlerdeki bazı boyutlardan kopuk biçimde sürdürülebildiğine (ihtiyaç duymama, toplumsal baskılar nedeniyle eyleme geçememe gibi nedenlerle) işaret edebilirken, maddi yetersizliklerin de bu fırsatları kısıtlamakta rol oynayabildiği ileri sürülebilecektir.

Tablo 47 : Evlerde Dinlenen Müzik Türleri

Dinlenen Müzik Türleri	Sıklık	Yüzde(%)
Türk Sanat	15	13,5
Türk Halk	29	26,1
Türk Pop	17	15,3
Yabancı Pop	5	4,5
Arabesk	20	18
Özgün	3	2,7
İlahi	1	0,9
Her tür dinlerim	21	19
Toplam	111	100
Yanıt vermeyen	10	
Toplam	121	

Müzik türü sorusunu yanıtlayan katılımcıların Türk halk (%26,1), Türk pop (%15,3) ve Türk sanat müziğinde (%13,5) yoğunlaştıkları görülmektedir. Bununla birlikte, arabesk dinleyenler ile her tür müziği dinlemekten hoşlandığını belirtenlerin oranları da yüksektir. Arabesk müzik dinleyenlerin oranı %18 ve her türden müziği dinleyenlerin oranı % 19 olmuştur.

Tablo 48 : Geleneksel Dayanışma-Yardımlaşma Ortamı

Geleneksel Yardımlaşma	Sıklık	Yüzde
1. Artık hiç olmuyor	59	48,8
2. Bazı aileler arasında bazen oluyor	21	17,4
3. Çiftlikköy'le ilgili büyük sorun olursa	1	0,8
4. Düğün, ölüm,...vb özel zamanlarda	15	12,4
5. Bizde ve komşularımızda hala devam ediyor	12	9,9
6. Apartman/Site sakinlerimizle dayanışırız	10	8,3
7. Fikrim-bilgim yok	3	2,5
Toplam	121	100,0

Çiftlikköy'de geleneksel yardımlaşmaların devam edip etmediğine ilişkin soruya verilen yanıtlar, günümüzdeki birçok küresel-bölgesel etkilere ve önceki dönemlerdeki kadar tatmin edici olmamasına rağmen, kısıtlı da olsa bir biçimde devam ettirilebildiğini göstermektedir. Bu noktada, Kıray'ın (1999) toplumsal değişim ve çözülme dönemlerinde oluştuğunu gösterdiği "tampon kurumlar" benzeri işlevlere sahip komşuluk tutumlarının devreye girebildiği söylenebilir. Ayrıca, üçüncü dünyada (çevre ülkelerde), bağımlı ekonomik yapıların bir sonucu olarak kentsel yapıların da dönüşüme uğradığı ve bu dönüşüm sonrasında geleneksel ve modern yapıların birarada var olmaya devam edebildiği izlenmektedir (Demir, 1998). Nitekim Tümertekin, İstanbul'da. sanayi öncesi şehri, sanayi şehri ve sanayi ötesi şehrinin tüm özelliklerine rastlanabildiğini öne sürmektedir (Aktaran, Demir, 1998). Aşağıda analizi yapılan "yakın akrabalarla görüşme sıklığı" ve "Çiftlikköy'deki en muteber (sözü geçer, güvenilir) kişi" soruları da bu tür yerel cemaat tipi toplumsal bağların durumunu anlamaya yönelik ipuçları verebilecektir.

Katılımcıların %48'i, geleneksel yardımlaşmaların kalmadığını belirtirken, geri kalanların çoğunluğu bir biçimde de olsa devam edebildiğini belirtmiştir- Ancak, daha

yüksek bir kesinlik ve memnuniyetle belirtenlerin oranı (5. ve 6. grup) %18,2'de kalmaktadır. Ayrıca bu noktada da, 6. grubun (site sakinleri arasındaki dayanışma) varlığı göze çarpmaktadır. Hernekadar İstanbul Bahçeşehir örneğiyle (İstanbullu olmayan ve farklı gelir gruplarından insanların tercih ettiği, altyapı ve peyzaj hizmetleri açısından daha özenli, sağlıklı ve özel güvenlik sistemleriyle korunarak yaşadığı bir mekan) (Danış, 2001) tam olarak paralellikler sergilemese de, Çiftlikköy'deki siteler mevki sakinleri, Mersin içinde değil, fakat Çiftlikköy içinde mekansal ve toplumsal kutuplaşmaların var olduğunu göstermektedir (hem altyapı olanaklarıyla hem de sakinlerinin konumlarıyla).

Tablo 49 : Yerli Halk ve Göçmenlerde Geleneksel Dayanışmalar

<i>Yerliler ile Göçmenlerde Geleneksel Dayanışmalar</i>		<i>Yerliler</i>	<i>Göçmenler</i>	<i>Genel Yüzde</i>
1	Hiç olmuyor	49,3%	47,8%	48,8%
2	Bazı ailelerde bazen	22,7%	8,7%	17,4%
3	Çiftlikköy sorunları olduğunda	1,3%	--	0,8%
4	Düğün, ölüm,...vb özel durumlarda	14,7%	8,7%	12,4%
5	Hala devam ediyor	5,3%	17,4%	9,9%
6	Apartman/site sakinleri arasında var	5,3%	13%	8,3%
7	Fikrim-bilgim yok	1,3%	4,3%	2,5%
Toplam	Sıklık	75	46	121
	Yüzde(%)	100%	100%	100%

Çiftlikköy'ün yerlileri arasındaki geleneksel dayanışmaların durumuna bakıldığında ise, genel duruma paralel biçimde, eskisi kadar yaygın ve tatmin edici dayanışmaların var olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere, yerlilerin %5,3'ü bu tür dayanışmaların sürdüğünü belirtmiş, %49,3'ü ise hiç olmadığını

dile getirmiştir. Buna karşılık, göçmenlerde, yukarıdaki tartışmalara paralel biçimde, geleneksel yardımlaşmaların hala devam ettiğini belirtenlerin oranı daha yüksek olmuştur (%17,4).

Tablo 50 : Yakın Akrabalarla Görüşme Sıklığı

Yakın Akrabalarla Görüşme	Sıklık	Yüzde(%)
Hergün	33	27,3
Haftada bir/birkaç kez	35	28,9
10-15 günde bir	7	5,8
Ayda bir	18	14,9
Birkaç ayda bir	11	9,1
Diğer	17	14,0
Toplam	121	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, katılımcıların %27,3'ü birinci dereceden yakın akrabalarıyla (nine, dede, teyze, amca,...vb) günlük olarak görüştiklerini belirtmiştir. Bunlar, hem yakın akrabalarıyla aynı evde yaşayanlar hem de birbirlerine çok yakın evlerde (Çiftlikköy içinde) oturanlardan oluşmaktadır. Haftalık olarak görüşenlerin oranı ise %28,9 olmuştur. Aylık olarak görüşebilenlerin oranı %14,9'dur. Yakın akrabalarıyla en zor ve seyrek biçimde görüşebilenler ise "Diğer" grubu içinde yer almaktadır. %14'lük bir büyüklüğe sahip bu grupta yer alanlar, Mersin'de akrabası olmayanlar ile akrabaları şehrin uzak kesimlerinde oturanları kapsamaktadır. Bu gruptakiler, yakın akrabalarıyla yılda bir veya birkaç kez görüşebildiklerini dile getirmişlerdir. Sonuç olarak, günlük ve haftalık görüşebilenlerin ağırlığına bakıldığında, katılımcıların toplam olarak %56,2'sinin, sık denilebilecek aralıklarla akrabalarını görebildikleri anlaşılmaktadır.

Aşağıdaki tabloda, Çiftlikköy'ün yerlileri ile Çiftlikköy ve Mersin dışından gelip Çiftlikköy'de yaşayanların kaynaşabilme derecesi sergilenmektedir. Katılımcılar, "Çiftlikköy'ün yerlisiyseniz, sonradan gelenlerden samimi olup görüştüğünüz var mı? Yerlisi değilseniz, Çiftlikköylülerden tanışıp ailece görüştüğünüz var mı?" sorusuna şöyle yanıtlar vermişlerdir:

Tablo 51 : Yerliler ile Göçmenlerin İletişim Düzeyi

Yerliler ile Göçmenlerin İletişimi	Sıklık	Yüzde(%)
Yerlisiyim; böyle aileler yok	29	24
Yerlisiyim; böyle aileler var	53	43,8
Yerlisi değilim; samimi olduğumuz yerli yok	18	14,8
Yerlisi değilim; samimi olduğumuz yerliler var	21	17,4
Toplam	121	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, katılımcıların geneli açısından bakıldığında, yakın ilişkilerin kurulabildiğini belirtenlerin toplam oranı %61,2' ye (43,8 + 17,4) ulaşmaktadır. Çiftlikköy'ün yerlisi olup, Çiftlikköylü olmayanlarla yakın ilişkiler içerisinde olmayanların yerliler içerisindeki oranı ise %35,3 (29/82)'dür. Bu oran, yerlilerin yaklaşık %65'inin yerli olmayanlarla yakın iletişime geçebildiğini göstermektedir. Diğer tarafa bakıldığında, yerli olmayanların, Çiftlikköylüler ile yakın iletişim içerisinde olanlarının kendi içlerindeki oranı ise %53,8 (21/39)'dir. Bu durumda, yerlilerin yerli olmayanlarla kurduğu yakın ilişkilerin, yerli olmayanların yerlilerle kurduğundan daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %38,8'i (24 + 14,8) karşı taraftakilerle yakın iletişim olmadığını belirtmiştir.

Tablo 52 : Yerel Düzeyde Toplumsal Kimlik

Yerel Düzeyde Kimlik	Sıklık	Yüzde(%)
Köylü	41	34,7
Şehirli	9	7,6
Hem köylü hem şehirli	28	23,7
Mersinli	7	6
Çiftlikköylü	25	21,2
Diğer	8	6,7
Toplam	118	100
Yanıtlamayan	3	2,4
Toplam	121	

Katılımcılara yöneltilen “Mersin içinde kendinizi/kimliğinizi nasıl tanımlarsınız?” sorusuna karşılık, verilen yanıtların dağılımı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Buna göre, katılımcıların %34,7’si kendisini “köylü”, %7,6’sı “şehirli” ve %23,7’si ise “hem köylü hem de şehirli” olarak tanımlamıştır. Kendisini Mersinli olarak tanımlayanların oranı %6, Çiftlikköylü olarak tanımlayanların oranı ise %21,2’dir. %6,7’lik “diğer” grubu ise, Çiftlikköy dışındakilerden olup doğum yerini belirtenlerden oluşmaktadır (Mersin-Kaleköy, Tunceli, Urfa, Kayseri ve Maraş). Kendini şehirli olarak tanımlayanların oranının düşüklüğü dikkat çekmektedir. En yüksek oran, %34,7 ile “köylü” kimliğini belirtenlerden oluşmaktadır.

Tablo 53 : Çiftlikköy’de Sözü Geçen Kişiler veya Liderler

Çiftlikköy’de Muteber/Lider Kişi	Sıklık	Yüzde
Belediye başkanı	45	37,2
Merkez Mah. muhtarı	1	0,8
Belediye meclis üyeleri	1	0,8
İmam	1	0,8
Üniversite hocaları	2	1,7
Yaşlı-tecrübeli büyükler	2	1,7
Mal-mülk sahipleri	1	0,8
Eski muhtarlar	1	0,8
Böyle bir kişi yoktur	41	33,9
Fikrim/bilgim yok	26	21,5
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tabloda, “Sizce, bugünkü Merkez Mahallesi’nde, sözleri ve yaptıklarıyla örnek veya lider olarak kabul edilen kişi veya kişiler kimlerdir?” sorusuna karşılık olarak verilen yanıtlar yer almaktadır. En yüksek sıklığa sahip iki yanıt olarak, “belediye başkanı” ve “böyle bir kişi yoktur” görülmektedir. Bugünkü belediye başkanını örnek kişi veya lider olarak kabul edenlerin oranı %37,2’dir. Soruda belirtilen niteliklere sahip bir kişi olmadığını belirtenlerin oranı ise %33,9 olmuştur. Bu konuda bir fikri veya bilgisi olmadığını söyleyenlerin oranı %21,5’tir. Bu noktada, kentsel yönetim biriminin başındaki kişi olarak belediye başkanının güvenilirliğinin yüksek olduğu ve küçük cemaatlerde görülen din adamı ve benzeri konumdaki kişilere özgü yüksek toplumsal statülerin bulunmadığı söylenebilir. Nitekim, katılımcıların %33,9’unun bu tanımlamaya uygun bir kişi bulunmadığını belirtmiş olması da, geleneksel küçük cemaatlere özgü

karakteristiklerden olan “müteber kişi” olgusunun, Merkez Mahallesi’nde yaygın olmadığını göstermektedir.

Tablo 54 : Toplumsal Örgütlenme Durumu

Örgütlülük Durumu	Sıklık	Yüzde(%)
Hiçbiriye üye değilim	100	82,6
Bir dernek/klüp üyesiyim	5	4,3
Bir parti üyesiyim	7	5,7
Diğer(kooperatif ve sendika)	9	7,4
Toplam	121	100,0

Bir modern kentli davranışı ve kentsel yaşamın gereksinimi olarak kabul edilen “örgütlenme ve sorunlara karşı birlikte çözüm arama” ölçütüne ilişkin bulgular yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Görüldüğü gibi, katılımcıların %82,6’sı, mesleki veya siyasi nitelikte olsun, hiçbir örgütsel etkinlik içinde bulunmamaktadır veya bulunmadığını beyan etmiş durumdadır. Tablodan görüldüğü gibi, büyük çoğunluğun örgütsüz olduğu Merkez Mahallesi’nde, geriye kalan %17,4 oranındaki grubun üye olduğu çeşitli dernek, meslek örgütü, sendika ve siyasi partilerin dağılımı geniş bir yelpazeye yayılmış durumdadır⁸. Bu noktada şunu belirtmek gerekir: Çiftlikköy’deki görüşmeler sırasında, Çiftlikköy’de belde örgütü bulunan Milliyetçi Hareket Partisi, Doğru Yol Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi ve Anavatan Partisi temsilcileri, parti belde teşkilatına kayıtlı olan toplam birkaç yüz üye bulunduğunu, ancak kayıtlı üye sayısının partilerinin gücünü yansıtmadığını, çünkü,

⁸ Üyesi olunan dernek ve klüpler şunlardır: Çiftlikköy Gençleri Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği. Kayseri Sarız Köylüleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. Çiftlikköy Belediye Spor Klübü .

Üyesi olunan partiler şunlardır: İşçi Partisi. Milliyetçi Hareket Partisi, Emegın Partisi. Doğru Yol Partisi. Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi.

Üyesi olunan kooperatif ve sendika türleri şunlardır: Tarım kooperatifi. Minibüs ve Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi ve Eğitim Sendikası.

kendilerini destekleyen her seçmenin üye olmaya istekli olmadığını belirtmişlerdir. Ancak, bu verilere dayanarak, Çiftlikköy’de, örgütlenme tutum ve alışkanlığının yaygın olmadığı ve dolayısıyla kentsel bir yaşam ortamına özgü kurumsal dayanışmaların var olmadığı da söylenebilecektir.

Kentsel bir davranış kalıbı olarak değerlendirilen kurumsal örgütlülüğe ek olarak, katılımcıların yerel seçimlerde kullandıkları oyların dağılımı da kentsel siyasal tutumların bir bileşeni olarak karşımızdadır. Bu çalışmada, hane reislerinin yerel seçimlerdeki siyasal tercihleri sorulmuş, genel seçim oy tercihleri dışında tutulmuştur. Aşağıdaki tablolarda, hane reislerinin 1996 ve 1999 yerel seçimlerinde kullandıkları oyların dağılımı gösterilmektedir. 1996 yılı yerel seçimleri (ara seçim), Çiftlikköy belediyesinin kurulmasıyla sonuçlandığı için burada yer verilmiştir.

Tablo 55 : 1996 Yılı Ara Seçimleri Oy Dağılımı

<i>1996 Ara Seçimlerinde Oyların Dağılımı</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Genel Yüzde(%)</i>	<i>Çiftlikköy’de Bulunanlar Arasındaki Yüzde(%)</i>
Burada oy kullanmadım/Oy kullanmadım	26	21,5	24,3
Belirtmek istemiyorum	7	5,8	6,5
Anavatan Partisi	4	3,3	3,7
Cumhuriyet Halk Partisi	2	1,7	1,9
Demokratik Sol Parti	12	9,9	11,2
Milliyetçi Hareket Partisi	43	35,5	40,2
Doğru Yol Partisi	8	6,6	7,5
Refah Partisi	5	4,1	4,7
Toplam	107	88,4	100,0
O dönemde Çiftlikköy’de yaşamayanlar/bulunmayanlar	14	11,6	
Toplam	121	100,0	

Tabloda yer alan bulgular, 1996 yılı kuruluş seçimi sonuçları olarak belediyeden alınan seçim verileriyle uyuşmaktadır. En yüksek oy alan parti Milliyetçi Hareket Partisi olmuş , onu %11,2 oranıyla Demokratik Sol Parti izlemiştir. Bu sonuçların, dönemin Türkiye koşullarında geçerli olan sağ oylardaki yükselişin Çiftlikköy'deki yansımaları olduğu söylenebilir.

Tablo 56 : 1999 Yılı Yerel Seçimleri Oy Dağılımı

1999 Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı	Sıklık	Yüzde(%)
Burada oy kullanmadım/Oy kullanmadım	23	19,0
Hatırlamıyor/Yanıtlamak istemiyor	13	10,8
Anavatan Partisi	12	9,9
Cumhuriyet Halk Partisi	3	2,5
Demokratik Sol Parti	12	9,9
Doğru Yol Partisi	10	8,3
Milliyetçi Hareket Partisi	42	34,7
Refah Partisi	5	4,1
Emeğin Partisi	1	0,8
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tablolarda sunulan bulgulara göre, Çiftlikköy'de, 1996 ve 1999 yerel seçimlerindeki oy dağılımları arasında büyük oranlarda bir değişim olmamıştır. Milliyetçi Hareket Partisi, Demokratik Sol Parti ve Doğru Yol Partisi yine en yüksek oyları alan partiler durumundadır.

Oy kullanan seçmenlerin, tercih ettikleri adaya oy verme nedenleri, siyasal kentsel bilinçlenmenin bileşenlerine ve dayanaklarına ilişkin işaretler barındırabilmektedir. Buna göre, aşağıdaki tabloda, 1996 yılında, belediyenin kuruluş seçimlerinde oy kullanan seçmenlerin oy verdikleri adayları tercih nedenlerinin partilere göre dağılımı sunulmuştur:

Tablo 57 : 1996 Seçimlerinde Oyların Dağılımı ve Aday Tercih Gerekçeleri

Oy Tercih Nedenleri(%)	Oyların Dağılımı								Gen. Yüzde	
	Oy vermedi	Belirtmedi	Anavatan P.	Cumhuriyet Halk P.	Demokratik Sol P.	Milliyetçi Hareket P.	Doğru Yol P.	Refah P.		
Oy kullanmadı	100%									24,3%
Akrabamdı				50%	33,3%	7%	25%			9,3%
Partisi nedeniyle		14,3%	25%	50%	25%	7%		20%		9,3%
Partisi iyisiydi						18,6%		20%		8,4%
Arkadaş/dostum idi					25%	9,3%	25%			8,4%
Geçmişini temiz		28,6%	50%		16,7%	16,3%	12,5%	20%		14%
Arkadaşları		14,3%				18,6%	12,5%	40%		11,2%
İşitsel özellikleri			25%			18,6%				8,4%
Parti üyesiyim							12,5%			0,9%
Oyuna verdim		14,3%					12,5%			1,9%
Oy vermesi için						2,3%				0,9%
Belirtmeyen		28,6%				2,3%				2,8%
Toplam(%)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloya göre, 1996 yılındaki Anavatan Partisi seçmenlerinin %25'i adayın partisi ve %50'si adayın güvenilir geçmişi için oy vermiştir. Cumhuriyet Halk Partisi seçmenleri ise, adayın partisi ve akrabalık bağları nedeniyle oy kullanmıştır. Demokratik Sol Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi seçmenlerinin tercih gerekçelerine bakıldığında diğerlerine oranla görece daha geniş bir gerekçe yelpazesi görülmektedir. Demokratik Sol Parti seçmenlerinde en yaygın tercih gerekçeleri yine akraba bağları (%33,3) ve adayın partisi (%25) olurken, arkadaşlık-dostluk bağları nedeniyle oy verenlerin oranı %25 ve adayın temiz geçmişi için oy verenlerin oranı ise %16,7 olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi seçmeninin %17,3'ü akrabalık ve dostluk bağları gibi nedenlerle adaya oy verirken,

%7'si adayın partisine oy verdiğini belirtmiştir. Milliyetçi Hareket Partisi seçmenlerinin %16,3'ü adayın temiz geçmişini ve %18,6'sı da vaatlerini dikkate almıştır. Doğru Yol Partisi seçmenlerinde de akrabalık ve arkadaşlık bağlarının ağırlığı görülmektedir. Refah Partisi seçmeninde ise adayın vaatlerine ve partisine oy verenler dikkati çekmektedir.

Gerekçelerin dağılımına bakıldığında iki önemli boyut ortaya çıkmaktadır: Kurumsal bir siyasal yapı olarak siyasal partilere verilen oylar ve partiyi gözönüne almaksızın adaylara verilen oylar. Adayların partisine oy veren seçmenlerin oranı %9,3 iken, akrabalık bağları nedeniyle oy verenlerin oranı da %9,3'tür. Temiz bir geçmiş ve kişisel üstünlükler/özellikler için oy vere seçmenlerin oranı %22,4 (14+8,4), adayların vaatlerine oy verenlerin oranı ise %11,2 olmuştur. Yerel seçimlerde akrabalık ve dostluk bağları gibi birincil ilişkilerin ağırlıkta olabildiği söylenebilse de, Çiftlikköy'deki seçmenlerin, adayın geçmişini, kişisel üstünlüklerini ve vaatlerini daha ağırlıklı olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Tablo 58 : Kendini Dindar Olarak Tanımlama Durumu

<i>Dinsel Faaliyetler/ İbadetler</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Evet	52	43
Hayır	44	36,3
Cuma ve bayram namazlarını kılarım	6	5
Ne dindar ne de değil ; normal düzeyde	3	2,5
İnançlıyım, ama dindar değilim	2	1,7
İbadetleri tam olarak yapmıyorum, ama yapmak isterdim	11	9,1
Başkalarını ilgilendirmez ; yanıtlamak zorunda değilim	3	2,5
Toplam	121	100,0

Katılımcılara yöneltilen “Kendinizi dindar olarak tanımlarmısınız veya ibadetlerinizi düzenli olarak yerine getirirmisiniz ?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

yukarıda yer almaktadır. Kendini dindar olarak tanımlayanların oranı %43, dindar olmadığını belirtenlerin oranı ise %36,3 olmuştur. Bu yanıtların dışına çıkarak dinsel inanç ve tutumuna ilişkin daha ayrıntılı bilgi verenler de bulunmaktadır. Sadece Cuma ve bayram namazı gibi önemli namazları kıldığını belirtenlerin oranı %5, kendini “dindar ve dindar olmayan biçimde tanımlamak istemeyenler”in oranı %2,5 ve inançlı olduğunu, fakat dindar olmadığını belirtenlerin oranı da %1,7’dir. İbadetleri tam olarak yerine getirmediğini, fakat bunun aksini yapmak isteğinde olduğunu belirtenlerin oranı ise %9,1 olmuştur. Bu oranlara göre, katılımcıların çoğunluğunun, dinsel inançlarına bağlı olduğu ve ibadetlere önem verdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 59: Çiftlikköy’deki Yaşamdan Memnuniyet Derecesi

Çiftlikköy’den Ayrılma/Taşınma Planları	Sıklık	Yüzde(%)
1. Öyle bir planım yok	98	81
2. Mersin merkeze veya İçel’de başka bir yere yerleşmek isterim	6	5
3. Başka bir şehre yerleşmek isterdim	3	2,5
4. Yurtdışına gitmek isterdim	6	5
5. Ucuz yaşam koşulları nedeniyle kırsal yaşama dönmek isterdim	1	0,8
6. Memleketime döneceğim	1	0,8
7. Daha iyi iş ve maddi olanaklar bulabilsem giderim	6	5
Toplam	121	100,0

Katılımcıların geleceğe ilişkin umutlarını ve Çiftlikköy’deki yaşam kalitesinden memnuniyet derecelerini görebilmek amacıyla, “Yakın bir gelecekte Çiftlikköy’den ayrılmayı (taşınmayı) düşünüyor musunuz? Evet ise, nereye?” sorusu yöneltilmiş ve yukarıdaki tabloda yer alan bulgulara ulaşılmıştır. Görüldüğü üzere, katılımcıların %81’i, hiçbir koşula bağlamadan veya gelecekle ilgili bir hayal/istek dahi belirtmeksizin, yakın bir

gelecekte Çiftlikköy'den ayrılmayı planlamadığını belirtmiştir. Daha elverişli istihdam ve maddi olanaklar sunması koşuluyla başka bir yere gidebilmeyi isteyenlerin oranı ise %5'tir. Yurtdışına gitmek isteyenlerin oranı ile İçel'de (Mersin'de) başka bir yere yerleşmeyi planlayanların oranları da %5 olmuştur. Ayrıca, memleketine dönmeyi planlayan bir katılımcı ile kırsal yaşama dönmeyi hedeflediğini belirten bir katılımcı saptanmıştır. Kırsal yaşama dönmeyi ciddi biçimde düşünen bu katılımcı, Çiftlikköylü bir küçük çiftçi olup, kentlerdeki hayat pahalılığından kurtulmanın tek yolu olarak bunu gördüğünü dile getirmiştir.

Aşağıdaki tabloda ise, katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile birlikte, Çiftlikköy'deki yakın gelecek planlarının durumu gösterilmiştir.

Tablo 60 : Gelir Durumuna Göre Çiftlikköy'den Ayrılma Planları

Aylık Gelir Düzeyi (milyon TL) (%)	Çiftlikköy'den Ayrılma Planları							Toplam
	Öyle bir planım Yok	Mersin merkez veya İçel'de bir yer	Başka bir şehre yerleşmek	Yurtdışına gitmek	Kırsal yaşama dönmek	Memlekete dönmek	İş ve koşullara bağlı	
0-100	84,6%			7,7%			7,7%	100,0%
101-300	81,7%	1,7%	3,3%	3,3%	1,7%		8,3%	100,0%
301-600	86,7%	10%		3,3%				100,0%
601-900	42,9%	28,6%	14,3%			14,3%		100,0%
901-1.500	100,0%							100,0%
1.501-2.000	50%			50,0%				100,0%
2.000+				100,0%				100,0%
Düzensiz	100%							100,0%
Sıklık	98	6	3	6	1	1	6	121
Toplam (%)	81%	5%	2,5%	5%	0,8%	0,8%	5%	100%

Bu tabloda, bir önceki tablodaki Çiftlikköy ile ilgili gelecek planlarına ilişkin bulgular numaralandırılmış olarak sütunlarda yer alırken, hane halkı aylık gelir tutarları ise satırlarda yer almıştır. Bir önceki tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların %81'i, Çiftlikköy'den ayrılmayı planlamadıklarını belirtmiştir. Hanelerin gelir durumları açısından bakıldığında şu saptamalar ortaya çıkmaktadır: Tüm gelir gruplarında büyük çoğunluk, Çiftlikköy'den ayrılmayı düşünmeyenlerden oluşmaktadır. Örneğin, en düşük gelir grubundakilerin (0-100 milyon) %84,6'sı, üçüncü dilimdekilerin (301-600 milyon) %86,7'si Çiftlikköy'den ayrılmayı düşünmemektedir. Daha iyi iş ve maddi olanaklar sözü konusu olursa gidebileceğini belirtenler (7.sütun) ile yurtdışına gitmeyi planlayanlar (4.sütun) düşük gelirli hanelerden oluşmaktadır, ancak, bunların kendi içlerindeki oranları oldukça düşük kalmaktadır. Örneğin, 1. gelir grubundakilerden sadece bir kişi ve 2. gruptan sadece iki kişi yurtdışından söz etmiştir. Bu noktada, olası göç planları açısından en yüksek çeşitlilik 2., 3. ve 4. gelir gruplarında görülmektedir. Bu gruplarda, başka bir şehre veya yurtdışına gitme isteği göze çarpmaktadır. En yüksek gelir grubu olarak 6. ve 7. dilimlerde de yurtdışına gidiş planları görülmektedir. Bu durumda, mekansal hareketliliğin ve göç planlarının, hanelerin gelir durumuyla doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada, gelir faktörünün iki farklı boyutuna göre şunlar söylenebilecektir: Gelir düzeyi ile eldeki olanaklar ne kadar fazla kısıtlıysa, insanlar göç etme veya mekan değiştirme olanaklarını yitirmektedir. Böylece, hem yaşam koşullarını değiştirebilme hem de yeni fırsatlara yönelebilmeye plan ve umutlarına sahip olamamaktadırlar. Bununla birlikte, gelir düzeyi düşük insanların, en az harcama yapılan ve en fazla toplumsal dayanışma gösterilen yerlerde yaşamakta ısrarlı oldukları da söylenebilmektedir.

III.4.4. Üniversite ve Belediye Merkezli Etkileşimler

Araştırma evrenimizin yaşamakta olduğu değişimi başlatan veya hızlandıran etkenler olarak nitelendirdiğimiz Mersin Üniversitesi merkez kampüsü ile Çiftlikköy belediye örgütünün, Çiftlikköy Merkez Mahallesi sakinlerinin yaşamındaki konumunu saptayabilmek amacıyla, ekonomik ilişkiler ile kentlilik ve köylülük ölçütlerinin değerlendirilmesine ek olarak, doğrudan üniversite ve belediyeye ilgili biçimde, soru dizisi kapsamında 16 soru yer almıştır (Bkz, EK-5). Bu sorular, aynı zamanda, eğitim ve sağlık personeli görüşme cetvelleri ile işyerleri soru dizisi uygulamasında da yer almıştır. Aşağıda, bu sorulara ait yanıtların dağılımını gösteren tablolar ve bunlara ilişkin değerlendirmeler sunulmuştur.

Tablo 61 : Üniversite Kampüsü Sonrasında Çiftlikköy Ekonomisi

<i>Üniversite Kampüsü ve Çiftlikköy Ekonomisi</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Olumlu ve yeterli bir etki-katkı yaratmadı	15	12,4
Gayrimenkul kaynaklı gelirler (satış ve kira) arttı	46	38
Esnaf gelirlerinde artış oldu	29	24
Yeni gelir kaynakları ve iş alanları doğdu	6	5
Üniversitede istihdam fırsatları doğdu	1	0,8
İstihlak nedeniyle tarımsal kazançlar azaldı ; işsizlik arttı	16	13,2
Diğer	3	2,5
Bu konuda bilgim/fikrim yok	5	4,1
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tabloda, “Üniversite kampüsünün Çiftlikköy’de kurulması, Çiftlikköy’ün ekonomisini nasıl etkilemiştir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı görülmektedir. Buna göre, olumlu bir etki ve katkının söz konusu olmadığını düşünenlerin oranı %12,4 ve bu konuda fikir-bilgi sahibi olmadığını belirtenlerin oranı %4,1 olmuştur.

Katılımcıların %38'i, Çiftlikköy'deki gayrimenkullere olan talebin artması sonucu (alım ve kiralama ihtiyaçlarıyla) gayrimenkul kaynaklı gelirlerin arttığını belirtmiştir. Esnaf gelirlerinde artış olduğunu belirtenlerin oranı %24, yeni gelir kaynakları ve iş alanlarının ortaya çıktığını söyleyenlerin oranı ise %5'tir. Üniversitede istihdam fırsatlarının doğduğunu belirtenlerin oranı %0,8, bunun istenilen düzeyde gerçekleşmediğini belirtenlerin oranı %2,5' dir ("Diğer" kalemi kapsamında). Çiftlikköy Merkez Mahallesi içindeki tarımsal faaliyetleri doğrudan etkileyen bir etken olarak, kampüs kurulması amacıyla yapılan istimlaklere vurgu yapanların oranı %13,2'dir. Sonuç olarak, olumlu gelişmeleri dile getirenlerin toplam oranı % 67,8 (38+24+5+0,8) olmuştur.

Tablo 62 : Üniversitenin Çiftlikköy Gençlerine Etkileri

Üniversitenin Çiftlikköy Gençlerine Etkileri	Sıklık	Yüzde
Hiçbir etki yaratmadı	20	16,5
Yüksek öğrenim için isteklendiler	26	21,5
Yeni insanlar ve fikirler tanıyabiliyorlar	14	11,6
İdeolojik-dinsel açıdan olumsuz etkilendiler	3	2,5
Üniversitenin sosyal olanaklarından yararlanıyorlar	5	4,1
Aile içindeki davranışları ve huyları değişti	8	6,6
Görgüleri arttı; kültürlendiler	34	28,1
Giyim tarzları değişti; daha terbiyeli konuşur oldular	5	4,1
Diğer	4	3,3
Fikrim-bilgim yok	2	1,7
Toplam	121	100,0

Üniversite kampüsünün Çiftlikköy'de yaşayan gençler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlere bakıldığında, hiçbir etki yaratmadığını belirtenlerin %16,5 oranında olduğu görülmektedir. Dile getirilen olumsuz görüşler şunlardır: "İdeolojik veya dinsel

açıldan olumsuz etkilendiler”; “öğrencilerin açık-saçık giyinmesinden rahatsızlık duyuyorlar”; “istimlak ve üniversite kadrolarında öncelik tanınmaması nedeniyle işsizlik yaşıyorlar ve hayalkırıklığı içindeler”; “çapkınlıklar ve fuhuş arttı”. Tablodaki “Diğer” grubu kapsamında, açık-saçık giyimden rahatsızlık, hayalkırıklığı ve çapkınlıklar yer almaktadır. Bu tür görüşleri belirtenlerin toplam oranı %5,8’dir. Gençlerde yüksek öğrenim için teşvik yarattığını belirtenlerin oranı %21,5, görgülerinin ve kültürlerinin arttığını söyleyenlerin oranı %28,1 olmuştur. Gençlerin yeni insanlar ve fikirler tanıyabilme fırsatı yakaladığını düşünenlerin oranı ise %11,6’dır. Buna göre, çoğunlukla, üniversitenin gençlere yönelik olumlu etkiler yarattığı savunulmaktadır.

Tablo 63 : Çiftlikköy’deki En Önemli Değişim Kaynağı

Çiftlikköy’de Köklü Değişime Yol Açan Etken	Sıklık	Yüzde(%)
Sürekli göç alması	11	9,1
Muhtarlıktan belediye sistemine geçiş	25	20,7
Mersin Üniversitesi merkez kampüsünün kurulması	60	49,6
Tarım politikaları sonucu tarımdan kaçış	8	6,6
Yoğun yapılaşma ve binaların artması	2	1,7
Bunların hepsi de önemlidir	1	0,8
Fikrim-bilgim yok	14	11,6
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tabloda, “Çiftlikköy’ün yaşamında diğer etkenlerden daha fazla ve daha köklü değişimlere yol açan etken hangisidir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı görülmektedir. Katılımcıların %49,6’sı üniversite kampüsünü, %20,7’si belediyeleşmeyi, %9,1’i Çiftlikköy’ün göç almasını ve %6,6’sı tarımın terkedilmesini en önemli değişim kaynağı olarak görmektedir. Buna göre, Çiftlikköy’de yaşayanların, Mersin Üniversitesi kampüsünün Çiftlikköy’de yarattığı etkileri, belediye örgütünün kurulmasının neden

olduğu etkilerden daha köklü ve önemli gördüğü anlaşılmaktadır. Fakat, sonuç olarak, temel varsayımlarımızdaki üniversite ve belediyeleşme etkenlerinin ağırlığını ortaya koyan saptamalar yapılmıştır.

Tablo 64 : Muhtarlıktan Belediye Sistemine Geçişin Anlamı ve Sonuçları

Belediyeleşmenin Sonuçları	Sıklık	Yüzde(%)
Ekonomik açıdan geliyoruz	20	16,5
Altyapı sorunlarımız çözülüyor	20	16,5
İstediğimiz hizmetlere kavuşamadık	46	38
Tüm yaşam tarzımız değişti/değişiyor	1	0,8
Hizmet gelsin, ama köy yaşamını sürdürüelim	3	2,5
Konut alanları arttı	1	0,8
Başka bir belediyeye bağlı değiliz; sınırlarımız belli oldu	2	1,7
Büyükşehire bağlı olsaydık, hizmet açısından daha iyi olurdu	18	14,9
Maddi yükümlülüklerimizin artması olumsuz etkiledi	4	3,3
Diğer	1	0,8
Önemli bir değişim olmadı	5	4,1
Toplam	121	100,0

Kentsel bir yönetim organı olarak belediye örgütünün varlığının Çiftlikköy'de yaşayanlar için taşıdığı anlam, yaşama ortamındaki kentleşme sürecinin toplumsal boyutuna ilişkin (yönetimsel boyut olarak belediye örgütü kurulu durumdadır) ipuçları verebilecektir. Elbette ki, Çiftlikköy'ün tarihsel ve idari geçmişi sunulurken belirtildiği gibi, Çiftlikköylüler bir belediye haline gelmek için uğraş vermiş ve dönemin siyasal ortamında bazı örgütlenmelere yönelerek bu hedefe ulaşmışlardı. Bu bakımdan, belediyeleşme süreci, Çiftlikköylüler'in isteği ve amacı dışında olan bir sonuç değildir. Bu bağlamda, yukarıdaki tabloda, belediyeleşme amacına ulaşmış olan Çiftlikköy'ün, belediyeleşme sonrası için değerlendirmeleri ve saptamaları yer almaktadır.

Tabloda yer alan yanıtlardan en yüksek orana sahip olanı, %38 oranıyla istedikleri hizmetlere kavuşamadıklarını belirtenlerdir. Bunu belirtenlerin çoğunluğunun yerlilerden oluştuğu da aşağıdaki tabloda görülmektedir (bunu belirten 46 kişinin 30'u yerli Çiftlikköylüdür). Bu değerın yüksekliği, belediyeleşme sonrasında, belediyenin kentsel hizmetleri açısından bir hayal kırıklığı yaşandığına işaret etmektedir. Çiftlikköy Belediyesi'nin ekonomik olanakları sunulurken belirtildiği gibi (ve Türkiye'nin birçok yerel yönetim organının ortak sorunu olarak) ihtiyaç duyulan hizmetler için kaynak sıkıntıları söz konusudur. Dolayısıyla, istediği hizmetlere kavuşamadığını belirtenlerin, belediyenin içindeki koşulları yeterince bilmediği de varsayılabilecektir. Bununla birlikte, belediye örgütünden olan beklentilerin yüksekliği ve/veya başkan adaylarının seçimler öncesi taahhütlerinin gerçekçilik derecesi de buna yol açmış olabilir.

Ekonomik açıdan geliştiklerini ve altyapı sorunlarının çözüldüğünü belirtenlerin oranları %16,5'er olarak gerçekleşmiştir. Belediye hizmetlerinden vazgeçmeden köy yaşamını sürdürme isteğinde olan bir grubun oranı %2,5'tir. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, bunun çoğunluğunun yine yerlilerden oluştuğu görülmektedir. Belediyeleşme sonrası doğan yeni vergilerin getirdiği maddi yükümlülüklerden şikayetçi olanların oranı ise genel olarak %3,3, yerliler arasında %2,5 olmuştur. Önemli bir değişim olmadığını savunanların toplam içindeki oranı %4,1 ve yerliler arasındaki oranı %1,7'dir. Bir ilginç bulgu olarak, Tablodaki "Diğer" kalemi, belediyenin hayvan sahiplerine getirdiği yasaklamalardan şikayetçi olan bir katılımcıyı göstermektedir.

Bir ilginç bulgu olarak, büyükşehir belediyesine bağlı kalmayı yeğleyenlerin oranına bakıldığında, %14,9 gibi yüksek bir düzeyde olduğu görülmektedir. Bunu yeğleyenlerin yerliler arasındaki oranı ise %8,3 olup, katılımcıların genelini kapsayan orana göre daha düşük düzeydedir. Demek ki, yerliler, göçmenlerden daha fazla oranda

belediye örgütlerine sahip çıkabilmektedir. Sonuç olarak, belediyeleşme sonrası için belirtilen olumlu görüşlerin oranı toplam olarak yaklaşık %35 civarındadır.

Tablo 65 : Yerliler İçin Muhtarlıktan Belediye Sistemine Geçişin Anlamı

Çiftlikköylüler İçin Belediyeleşmenin Önemi-Sonuçları

Ekonomik açıdan geliyoruz	Sıklık	13
	%	10,7%
Altyapı sorunlarımız çözülüyor	Sıklık	10
	%	8,3%
İstedğimiz hizmetlere kavuşamadık	Sıklık	30
	%	24,8%
Tüm yaşam tarzımız değişti-değişiyor	Sıklık	1
	%	0,8%
Hizmetler olsun, ama köy yaşamını sürdürüelim	Sıklık	2
	%	1,7%
Konut alanları arttı	Sıklık	1
	%	0,8%
Başka bir belediyeye bağlı değiliz ; sınırlarımız belli oldu	Sıklık	2
	%	1,7%
Büyükşehir'e bağlı olsaydık,hizmet açısından daha iyi olurdu	Sıklık	10
	%	8,3%
Maddi yükümlülüklerimizin artması olumsuz etkiledi	Sıklık	3
	%	2,5%
Diğer	Sıklık	1
	%	0,8%
Önemli bir değişim olmadı	Sıklık	2
	%	1,7%
Toplam	Sıklık	75
	%	62,0%

Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere, araştırmaya katılan yerliler de, ağırlıklı olarak kentsel hizmetlerle ilgili talepler ve ekonomik yorumlar içeren yanıtlar vermişlerdir.

Ancak, soru dizisindeki bu sorulara ek olarak, halkın belediyeyle iletişimini ve belediye örgütünün varlığını kabullenebilme derecesini yorumlayabilmek amacıyla, hem Merkez Mahallesi hem de Gökçebelen Mahallesi sakinlerinin, belediyenin kurulduğu 1996 yılından 2002 yılına kadar belediye başkanlığına verdikleri dilekçelerden, fen işleri ve muhasebe dairelerini ilgilendirenler dışında kalanlar (belediye zabıtasına çeşitli konularla ilgili olarak ilettikleri şikayet dilekçeleri) incelenmiştir. Ayrıca, işyeri ruhsat ve reklam-tabela işlemleri konularla ilgili olanlar da inceleme dışında tutulmuştur. Böylelikle, imar-arsa, yasal izinler ve vergi-hizmet borçları sorunları dışında, halkın, belediye örgütünü benimseyebilme derecesi ve resmi bir kurumla yazılı iletişime geçebilme gerekçeleri saptanabilmektedir.

Görülmüştür ki, fen işleri ve muhasebe konuları dışındaki işler için belediye örgütüne yazılı olarak iletilen fazla sayıda sorun ve dilekçe bulunmamaktadır. Bunun temel nedenleri olarak, henüz bir şehir yaşamının koşullarını içermeyen fiziksel ve toplumsal ortamların var olması veya belediye örgütünün işlevsel alanına girse dahi, karşılaşılan sorunların belediye yetkililerine aktarımı için sözlü kanalların tercih edilmesi gösterilebilmektedir. Sonuç olarak, hem belediyeyle ilişkilerin hala sözlü ve birincil ilişkiler düzeyinde yürütüldüğü hem de bazı kurumsal kural ve davranış kalıplarının benimsenememiş olduğu ileri sürülebilecektir (1995-2002 yılları arasında belediye başkanlığına iletilen dilekçelerin konuları için bkz, EK- 12).

Katılımcı hane halklarının kentsel yaşam düzeyinin toplumsal bileşenlerine ilişkin bir diğer ölçüt olarak, bireylerin sorun olarak gördükleri veya nitelendirdikleri olay ve olgular önem taşımaktadır. Buna ilişkin olarak, katılımcılara, "Sizce, Çiftlikköy"ün en

acil veya önemli iki sorunu nedir?" sorusu yöneltilmiştir. Böylelikle, ekonomik bulgular bölümünde, bireylerin tüketim kalıpları ve tüketim hayallerine göre yapılan değerlendirmeye benzer biçimde, yerel ve kentsel sorunların algılanışına ilişkin değerlendirmeler de yapılabilecektir. Aşağıdaki tabloda, belirtilen iki sorundan en önemlisi olarak vurgulananlar yer almaktadır:

Tablo 66 : Çiftlikköy'ün En Acil Sorunları

Çiftlikköy'ün En Acil Sorunları	Sıklık	Yüzde(%)
Sağlık hizmetleri	9	7,4
İçecek su sorunu	67	55,4
İşsizlik-üretimsizlik	27	22,3
Altyapı yetersizliği ve buna bağlı sorunlar	15	12,4
Ulaşım	1	0,8
Fikri yok/Sorun yok	2	1,7
Toplam	121	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, katılımcıların büyük çoğunluğu, altyapı hizmetlerine vurgu yapmış durumdadır. İçecek su sorunuyla birlikte yol, kanalizasyon ve kaldırım gibi sorunları vurgulayanların toplam oranı %67,8'dir. İşsizlik sorununu en önemli sorun olarak görenlerin oranı ise %22,3 olmuştur. İkinci önemli sorun olarak belirtilenlere bakıldığında, yine altyapı sorunlarının ağırlıkta olduğu saptanmıştır. En önemli soruna ek olarak belirtilen sorun tanımlamalarında, altyapı sorunlarından sonra yine işsizlik sorunu en yüksek orana sahiptir. Bunların yanısıra, "Çiftlikköy'deki sosyal çevrenin yetersizliği"ni ve "temizlik hizmetleri ile çevre düzenlemelerinin yetersizliği"ni belirtenlerin oranı %6,6'ar olarak saptanmıştır. Bu durumda, Çiftlikköy'de yaşayan insanların, toplumsal veya kültürel ihtiyaçlardan ve sorunlardan daha fazla biçimde, kentsel altyapı hizmetlerinin bilincinde ve özleminde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların belediye meclisi oturum ve kararlarına olan ilgisini görerek yerel siyasete olan ilgiyi değerlendirebilmek amacıyla, belediye meclisi toplantılarının izlenme durumu saptanmıştır. Aşağıdaki tabloda, “Belediye meclisi oturum ve kararlarını takip edermisiniz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı yer almaktadır.

Tablo 67 : Belediye Meclisi Çalışmalarına İlgi Düzeyi

Yerel Meclis Çalışmalarına İlgi	Sıklık	Yüzde(%)
1. Birkaç kez izlemiştim	5	4,1
2. Beni ilgilendiren konudaki toplantıları izlerim	7	5,8
3. Çoğunlukla takip ederim	9	7,4
4. O tür şeylerle hiç ilgilenmiyorum	95	78,5
5. Kulaktan dolma bilgiler alıyorum	2	1,7
6. Takip etmek isterim, fakat, zamanım yok	1	0,8
7. Kendi aralarında hallederler pek haberimiz olmaz	2	1,7
Toplam	121	100,0

Bu verilere göre, Çiftlikköy’de yaşayanların çoğunluğu, yeni kurulmuş olmasına ve küçük bir yerleşim birimindeki yakın ilişkilerle işletilmesine ve tüm üyelerinin Çiftlikköy’ün yerlisi olmasına rağmen, buradaki belediye meclisi çalışmalarına ilgi duymamaktadır. Dokuz üyesi de Çiftlikköy’ün yerlisi olan meclise duyulan ilginin yerliler arasındaki düzeyine bakıldığında da, genel duruma yakın bir ilgisizlik düzeyiyle karşılaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda, yerlilerin meclis oturumlarına gösterdiği ilginin dağılımı sunulmuştur:

Tablo 68 : Yerlilerin Meclis Çalışmalarına İlgil Düzeyi

Yerlilerin Meclis Çalışmalarına İlgil Düzeyi		
Birkaç kez izlemiştim	Sıklık	4
	%	5,3%
Beni ilgilendiren toplantıları izlerim	Sıklık	5
	%	6,7%
Çoğunlukla takip ederim	Sıklık	7
	%	9,3%
Hiç ilgilenmem	Sıklık	54
	%	72,0%
Kulaktan dolma bilgiler alırım	Sıklık	2
	%	2,7%
Zamanım yok	Sıklık	1
	%	1,3%
Haberim olmaz	Sıklık	2
	%	2,7%
Toplam	N	75
	%	100,0%

Tablodan görüldüğü gibi, yerlilerin %72'si, o tür çalışmalarla hiç ilgilenmediğini belirtmiş durumdadır. Meclis oturum ve kararlarını çoğunlukla izlediğini belirtenlerin oranı %9,3, kendisini ilgilendiren konulardaki oturum ve kararları izlediğini belirtenlerin oranı ise %6,7 olmuştur.

Bu ilgisizliğin nedenleri arasında, belediye örgütünün mali yetersizlikleri sonucu seçmenin hayal ettiği veya beklediği hizmetleri verememesi ile 1990'ların başlarında belediyeleşme için yürütülen çalışmaların belediyenin kurulmasıyla sonuçlanmasının verdiği tatmin sayılabilecektir. Ayrıca, son yıllarda gerçekleştirilen bazı

araştırmalarla ortaya konulduğu üzere, seçmenlerin siyasete ilgisizleşmesi veya politik işlerden soğuması gibi Türkiye'nin genelinde görülen nedenler de etkili olabilir. Ancak, bu sonuca paralel bir bulgu olarak, Çiftlikköy'deki örgütlenme düzeyinin düşüklüğü de dikkate alınmalıdır (hiçbir örgüte üye olmadığını belirtenlerin oranı %82,6 idi).

Tablo 69 : Çiftlikköy'de Bulunması İstenilen Olanaklar

<i>Çiftlikköy'ün İhtiyaçları</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Genel Yüzde(%)</i>	<i>Yanıt Verenler İçinde Yüzde(%)</i>
Bar	2	1,7	1,7
Kafe-Pastane	10	8,3	8,4
Aile Gazinosu	18	14,9	15,1
Fabrika-İmalathane	37	30,6	31,1
Kütüphane	11	9,1	9,2
Kültürel tesis(sinema,tiyatro,...)	7	5,8	5,9
Hayvancılık tesisleri	1	0,8	0,8
Tarımsal araştırma kurumları	5	4,1	4,2
Alışveriş merkezi	16	13,2	13,4
Hastane	6	5	5
Kamu hizmet binaları ve banka şubeleri	1	0,8	0,8
Spor tesisleri	1	0,8	0,8
Çocuk parkı	1	0,8	0,8
Herşeye ihtiyaç var	3	2,5	2,5
<i>Toplam</i>	<i>119</i>	<i>98,3</i>	<i>100,0</i>
Belirtmeyen	2	1,7	
<i>Toplam</i>	<i>121</i>	<i>100,0</i>	

Yukarıdaki tabloda, "Gelecek yıllarda, ekonomik ve sosyal olanaklar açısından Çiftlikköy'de nelerin olmasını istersiniz?" sorusuna verilen yanıtların dağılımı görülmektedir. Katılımcılardan en önemli iki gereksinimin belirtilmesi istenmiştir;

yukarıdaki tabloda, belirtilen iki ihtiyaçtan bir adedine (öncelikli olanlar) yer verilmiştir. Daha önce, Çiftlikköy'ün sorunlarıyla ilgili olan soruda tartışıldığı gibi, kişilerin sorun ve/veya ihtiyaç olarak gördükleri kavram, olgu ve olaylar, onların yaşam biçimlerinin ve felsefelerinin yansımalarından oluşmaktadır. Dolayısıyla, Çiftlikköy'ün ihtiyacı olarak belirtilen yanıtlar, katılımcıların kentsel, kırsal veya her ikisini de içeren boyutlar açısından özelliklerine işaret edebilmektedir.

Tablodaki verilere göre, katılımcıların %36,1'i (31,1+0,8+4,2), ekonomi ve istihdam merkezli özelemlerini dile getirmiştir. Bu ihtiyaçlar, kırsal veya kentsel düzlemler için ayrıştırılabilir durumdadır. Şöyle ki, tarım ve hayvancılıkla ilgili gereksinimlere vurgu yapanların oranı %4,9'da kalmış, kentsel üretim birimleri olarak fabrika ve imalathanelerin belirtilme oranı %30,6 olmuştur. Hane reislerinin geçim kaynağı olarak tarımsal faaliyetlerin ve hane gelirlerinde ağırlıklı tür olarak tarımsal gelirlerin saptandığı bu koşullar altında, kentsel istihdam/üretim birimlerinin istenilmesi, hem tarımsal kazançların yetersizliğinin bir göstergesi hem de kentsel meslek ve geçim türlerine duyulan yakınlığın belirtisi sayılabilecektir. Ayrıca, katılımcıların %55,3'ü bar, kafe, gazino, kültürel tesis, spor alanı, park gibi kentsel yaşama alanlarındaki boş zaman değerlendirme, bireysel gelişimi sağlama ve işgücünün yeniden üretimini sağlama gibi işlevlere sahip olan kurum veya kuruluşları Çiftlikköy'de görmek istemektedir. Katılımcıların %13,4'ü Çiftlikköy'de, günümüz kentlerinin ayrılmaz parçası haline dönüşen bir büyük alışveriş merkezi bulunmasını istemektedir. Dolayısıyla, bu listede yer alan gereksinimlerin büyük çoğunluğunun kentsel yaşam biçimine özgü olması nedeniyle, katılımcıların büyük çoğunluğunun (hernekadar ekonomik faaliyetler, kültürel ve siyasal etkinlikler ile mekansal ortam açısından modern kent kalıbına uygun koşullar egemen olmasa da) kentsel yaşam kalıplarına uygun özelemlere sahip olduğu söylenebilecektir. Ayrıca belirtilmelidir

ki, Çiftlikköy’de bir alışveriş merkezi bulunması özlemi, %19,8 oranıyla ikinci ihtiyaç olarak belirtilenlerin başında yer almıştır.

Tablo 70 : Üniversite Etkinliklerine Katılım

Üniversite Etkinliklerine Katılım	Sıklık	Yüzde(%)
1. Bu konu hakkında fikrim/bilgim yok	61	50,4
2. İzlemiyorum ve katılmak istemiyorum	9	7,4
3. İzlemek-katılmak isterim, fakat,...	37	30,6
4. Etkinlikleri izliyorum	12	9,9
5. Zamanım yok; katılamıyorum	1	0,8
6. İsterim, fakat, eşim izin vermiyor	1	0,8
Toplam	121	100,0

Yukarıdaki tabloda, üniversite olgusuna ve etkinliklerine alışabilme veya bunlardan yararlanma isteğine sahip olma derecelerini tartışabilmek amacıyla, “Mersin Üniversitesi’nin düzenlediği etkinlikleri izlemisiniz? İzleyebileniz için neler yapılmasını istersiniz?” biçimindeki iki aşamalı sorunun birinci kısmından elde edilen bulgular yer almaktadır. Katılımcıların %50,4’ü, üniversitenin etkinliklerine yönelik bir fikir belirtmekten kaçındığı için, yukarıdaki tabloda “fikrim/bilgim yok” yanıtında yığılma olmuştur. Mersin Üniversitesi’nin merkez kampüsü içinde veya dışında düzenlediği etkinliklere katılmak istemediğini açıkça belirtenlerin oranı %7,4’tür. Bu tür etkinlikleri izlemek veya bunlara katılmak isteyip, bunun belli koşullara bağlı olduğunu belirtenlerin oranı ise %30,6 olmuştur.

Eğitim düzeyi ile üniversite etkinliklerine yaklaşımın bağlantısını görebilmek amacıyla aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 71 : Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Etkinliklerine Yaklaşım

Eğitim Düzeyi (Mezuniyet)	Üniversite Etkinliklerine Katılım						Toplam	
	1	2	3	4	5	6		
Okur-yazar değil	91,7%		8,3%				100,0%	
Okuryazar	100,0%						100,0%	
İlkokul	56,3%	9,4%	25%	7,8%	1,6%		100,0%	
Ortaokul	44,4%	5,6%	44,4%			5,6%	100,0%	
Lise	16,7%	11,1%	50%	22,2%			100,0%	
Yüksekokul	25%		25%	50%			100,0%	
Ünivesite	25%		50%	25%			100,0%	
Toplam	Sıklık	61	9	37	12	1	1	121
	%	50,4%	7,4%	30,6%	9,9%	0,8%	0,8%	100,0%

Tablodaki sütun başlarında yer alan 1-6 rakamları, bir önceki tablodaki katılım gruplarını temsil etmektedir. Bu tabloya göre, eğitimsizlerin neredeyse tümü (okur-yazar olmayanlar ile sadece okur-yazar olanlar), üniversite etkinlikleriyle ilgili soruya “fikrim yok” biçiminde yanıt vermiştir. İlkokul mezunlarının %56’sı “fikrim yok” derken, %9,4’ü katılmak istemediğini ve %25’i ise katılmak istediğini, fakat bunun sağlanabilmesi için bazı koşullar gerektiğini belirtmiştir. Ortaokul mezunlarının %44,4’ü bir fikir belirtmezken, %44,4’ü de katılmak istediğini söylemiştir. Lise mezunlarının %16,7’si bir fikir belirtmemiştir. Bu grubun %11,1’i, Mersin Üniversitesi etkinliklerine “katılmak istemediğini” açıklamıştır. Bu oran, tüm eğitim düzeyleri içerisindeki en yüksek orandır. Buna karşılık, lise mezunları grubunun %50’si, etkinliklere katılmak istediğini belirtmiştir; bu da tüm gruplar içindeki en yüksek oran konumundadır. Yüksekokul ve üniversite mezunlarından fikir belirtmeyenlerin oranı %25 olmuştur. Etkinliklere katılmak

isteyenlerin oranı, yüksekokul mezunları arasında %25, üniversite mezunları arasında %50'dir.

Eğitimsiz olanların üniversite etkinlikleri konusunda fikir belirtmemesi veya belirtmemesi olağan karşılanabilecek iken, diğer tüm düzeylerden de fikir belirtmeyenlerin olması, hem üniversite etkinliklerine yönelik yüksek derecede bir ilgisizliğe hem de bu konulardan habersiz olma/kalma durumunun yaygınlığına işaret etmektedir. Ortaokul ve lise grubundan küçük sayılmayacak oranlarda çıkan "etkinlikleri izlemeyi veya etkinliklere katılmayı reddetme" durumu, üniversiteye yönelik önyargıların varlığına işaret edebilmektedir.

Etkinlikleri izlemeyi veya etkinliklere aktif olarak katılmayı isteyenlerin dile getirdiği sorunlar, nedenler veya gereksinimler ise şöyle bir dağılım sergilemektedir:

Tablo 72 : Üniversite Etkinliklerine Katılım Koşulları

<i>Üniversite Etkinlikleri İçin Koşullar</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Genel Yüzde(%)</i>	<i>Koşul Belirtenler İçinde(%)</i>
Çiftlikköy'ü ilgilendiren ve yarar sağlayan etkinlikler düzenlenmeli	3	2,5	8,3
Yeterli araçlarla yaygın biçimde duyurulmalıdır; haberimiz olmuyor	22	18,2	61,1
İhmalkarlık yüzünden katılamıyorum	1	0,8	2,8
Kampüs alanına girişler daha kolaylaştırılmalı; aşırı güvenlik önlemleri rahatsız ediyor	2	1,7	5,6
Üniversite Çiftlikköyle barışık olmalıdır	2	1,7	5,6
Kültürümüzle bağdaşan faaliyetler olmalı	1	0,8	2,8
Spor etkinliklerine Çiftlikköy de katılmalı	1	0,8	2,8
Katılımcılar için servis araçları sağlanmalı	1	0,8	2,8
Kadınlar için özel/ayrı etkinlikler olmalı + Başörtülü olarak içeri girilebilmeli	3	2,5	8,3
Toplam	36	29,8	100,0
İzlemek istemeyen ve koşul belirtmeyen	85	70,2	
Toplam	121	100,0	

Etkinlikleri izlemeyi veya etkinliklere katılmayı isteyen katılımcıların %61,1'i, bu tür düzenlemelerin Çiftlikköy içerisinde yeterli biçimde duyurulmadığını dile getirmiştir. Katılımcıların %8,3'ü, üniversitelerin yerel sorumluluklarını hatırlatırcasına, Çiftlikköy yararına çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların %2,8'i, kültürümüzle bağdaşan etkinlikler isterken, %5,6'sı üniversitenin Çiftlikköy ile barışık olması gerektiğini söylemiştir. Benzer biçimde, spor etkinlikleri için Çiftlikköy'ün de davet edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Böylelikle, Çiftlikköy merkezli isteklerini veya bir biçimde Çiftlikköy ile ilgilenilme talebini dile getirenlerin oranı %77,8 olmuştur

(8,3+61,1+5,6+2,8). Bunların yanında, etkinliklere katılım için daha öznel koşullar da saptanmış durumdadır. Kampüs alanına girişlerin kolaylaştırılmasını isteyenlerin oranı %5,6 ve rahat ulaşım için servis araçları isteyenlerin oranı ise %2,8'dir. Kadınlara yönelik özel organizasyonlar ve başörtülü giriş olanağı isteyenlerin oranı %8,3 olmuştur. Bu durumda, üniversite etkinliklerine katılımın arttırılabilmesi için gereken sorumluluğun ve maddi gücün büyük oranda üniversiteye yüklendiği anlaşılmaktadır.

III.5. İşyerleri Soru Dizisi Bulguları

Hane halkı soru dizilerine ek olarak, Çiftlikköy Merkez Mahallesi sınırları içerisinde düzenli olarak faaliyet gösteren 17 işyerinin tümünü kapsayan soru dizisi uygulaması yapılmıştır. Bu araştırma için, kahvehaneler ve sadece yerel samimi ilişkilere göre yaşatılabildiği saptanan berber ve kasap türü işyerleri araştırma evreni dışında tutulmuştur (Zaten Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde 2002 Haziranı itibariyle, 1 berber ve 1 kasap bulunmaktaydı). Kahvehaneler, izleri aranan ekonomik işlevleri değil, daha farklı toplumsal bileşenleri barındırdığından, uygulamaya dahil edilmemiştir. Geri kalan 17 adet işyerine uygulanan soru dizisi, toplam 36 sorudan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan işyerlerinin türlerine göre dağılımı şöyledir:

Kafe-restorant-lokanta: 6

Konaklama tesisi-otel: 1

İnternet kafe: 1

Spor tesisi: 1

Kırtasiye: 1

İnşaat malzemeciliği: 1

Bakkal-market-büfe: 4

Özel yurt: 1

Eczane: 1

Toplam: 17

Mayıs-Haziran 2002 döneminde gerçekleştirilen İşyerleri Soru Dizisi uygulaması, aşağıdaki tabloda sunulduğu üzere, işyeri sahip veya işleticileriyle (kiracı veya mal sahibi) görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Tablo 73 : İşyerleri Soru Dizisi Uygulamasına Katılım

Araştırmaya Katılan	Sıklık	Yüzde(%)
Sahip veya İşletici	14	82,4
Sahip veya İşleticinin akrabası/aile üyesi	2	11,8
İşyerinde Yardımcı Eleman	1	5,9
Toplam	17	100,0

İşyeri sahip veya işleticilerinin katılım oranı %82,4 iken, akraba veya aile üyeleriyle gerçekleştirilen görüşme oranı %11,8 ve diğer elemanlarla gerçekleştirilen görüşme oranı ise %5,9 olmuştur.

Tablo 74 : İşyeri Sahiplerinin-İşleticilerinin Doğum Yerleri

Doğum Yerleri	Sıklık	Yüzde(%)
Çiftlikköy	4	23,5
Mersin Merkez	2	11,8
Diğer	11	64,7
Toplam	17	100,0

Uygulamanın gerçekleştirildiği işyeri sahiplerinin/işleticilerinin %23,5 kadarı, Çiftlikköy'ün yerlisi niteliğinde olup, diğerleri Çiftlikköy dışından Mersinliler ile Mersinli olmayanlardan oluşmaktadır. Çiftlikköylü olmayan Mersinliler'in oranı %11,8 iken, Mersinli olmayanların oranı %64,7'dir. Mersinli olmayanları temsil eden ve tabloda "Diğer" değişkeninin içerdiği doğum yerlerinin listesi aşağıdaki gibidir:

- Ankara, Balıkesir, Batman, Erzincan, Hatay, Kayseri, Karaman, Mardin, Sinop ve Ş.Urfa.

Bu durumda, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde faaliyet gösteren işyerlerinin %76,5'i, Çiftlikköylü olmayanlara aittir veya Çiftlikköylü olmayanlar tarafından işletilmektedir. Çiftlikköylüler'i de kapsayacak biçimde tüm Mersinliler'in oranı ise %35,3'tür.

Tablo 75 : İşyeri İşleticilerinin Doğum Yerleri ile İşyerlerinin Mülkiyet Durumu

Doğum Yeri		Mülkiyet Durumu			Genel Yüzde
		Mülk	Kira	Ortak/ Hissedar	
1	Çiftlikköy(Merkez Mah.)	16,7%	30%	--	23,5%
2	Mersin merkez	16,7%	10%	--	11,8%
3	Diğer	66,7%	60%	100%	64,7%
Toplam	Yüzde(%)	100%	100%	100%	100

Tablodan görüldüğü gibi, işyerleri kendine ait olanların %16,7'si Çiftlikköylü iken, %66,7'si Çiftlikköylü ve Mersinli olmayanlardan oluşmaktadır. İşyerlerinde kiracı olan işleticilerde ise Çiftlikköylülerin oranı %30'a ulaşmaktadır. Buna göre, yerli halkın Merkez Mahallesi'ndeki işyerlerinde ağırlıkta olmadığı görülmektedir.

İşyerlerinde görüşülen kişilerin %35,3'ü işyerinin sahibi olduğunu belirtmiş, %58,8'i ise kiracı olarak işlettiğini söylemiştir. Görüşülen 1 kişi ise, işyerinde ortak/hissedar (yine mülk sahibi sayılabilir) olduğunu aktarmıştır.

Tablo 76 : İşyeri İşleticilerinin İkametgah Yerleri

İkametgah Yerleri	Sıklık	Yüzde(%)
Çiftlikköy(Merkez Mah.)	7	41,2
Mezitli	3	17,6
Mersin Merkez	7	41,2
Toplam	17	100

Görüşülen işyeri işleticilerinin %41,2'si, aynı zamanda Çiftlikköy'de yaşamaktadır. Toplam olarak, katılımcıların % 58,8 kadarı, Çiftlikköy ve Mezitli'de yaşamaktadır. Mersin merkezde (Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde) ikamet edenlerin oranı da yine %41,2'dir. Bu değerlere göre, işyeri işleticilerinin %58,8'inin, Çiftlikköy'de ikamet etmedikleri halde işyerleri Çiftlikköy'de bulunmaktadır. Bu oran, Çiftlikköy'de yapmakta oldukları işin, kuruluş yeri açısından Çiftlikköy'deki cazibesine işaret edebilmektedir.

Tablo 77 : İşleticilerin İkametgahları ile İşyeri Mülkiyet Durumu

İkametgah Yeri		Mülkiyet Durumu			Genel Yüzde
		Mülk	Kira	Ortak/ Hissedar	
Çiftlikköy (Merkez Mah.)	Sıklık	2	5	--	7
	%	33,3%	50%	--	41,2%
Mezitli	Sıklık	1	2	--	3
	%	16,7%	20%	--	17,6%
Mersin merkez	Sıklık	3	3	1	7
	%	50%	30%	100%	41,2%
Toplam	Sıklık	6	10	1	17
	(%)	100%	100%	100%	100%

Merkez Mah.'de kendine ait işyerini işletenlerin %33,3'ü Çiftlikköy Merkez Mah.'de ikamet ederken, geri kalan çoğunluk, Mersin ve Mezitli'de oturmaktadır (sırasıyla %50 ve %16,7). Kiracı konumundakilerin %50'si Merkez Mah.'de oturmakta olup, %30'u Mersin merkez ve %20'si Mezitli'de yaşamaktadır. Bu sonuçlar, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki işyeri işleticilerinin çoğunluğunun (%58,8'i) Çiftlikköy dışında yaşayanlardan oluştuğunu doğrulamaktadır.

Tablo 78 : İşletmecilerin Doğum Yerlerine Göre İşyerlerinin Faaliyet Süreleri

Faaliyet Süresi		Doğum Yeri			Genel Yüzde
		Çiftlikköy (Merkez M.)	Mersin merkez	Diğer	
1 yıldan az	Sıklık	--	--	2	2
	%	--	--	18,2%	11,8%
1-5 yıl	Sıklık	1	1	7	9
	%	25,0%	50,0%	63,6%	52,9%
6-10 yıl	Sıklık	1	1	2	4
	%	25,0%	50,0%	18,2%	23,5%
11-20 yıl	Sıklık	1	--	--	1
	%	25,0%	--	--	5,9%
20 yıl +	Sıklık	1	--	--	1
	%	25,0%	--	--	5,9%
Toplam	Sıklık	4	2	11	17
	%	100%	100%	100%	100%

Yukarıdaki tablo verilerine göre, Çiftlikköy Merkez Mahallesi doğumlu işletmecilerin faaliyet süreleri, 1-25 yıl arasında eşit olarak dağılmaktadır (20 yıldan fazla faaliyet süresi olan lokanta işletmecisinin faaliyet süresi 25 yıldır). Çiftlikköy doğumlu olmayanların faaliyet başlangıç dönemleri ise, 1-11 yıl arasında değişmektedir. Çiftlikköylü ve Mersinli olmayanların faaliyet sürelerinin görece olarak daha kısa ve yeni tarihli olmaları, 1990'lı yıllardaki gelişmelerin etkisine işaret etmektedir (belediyenin kurulması ve üniversite merkez kampüsünün Çiftlikköy'e taşınması).

Diğer bir açıdan, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde faaliyet göstermekte olan işyerlerinin %88,5'i 10 yıldan daha az bir zamandır faaliyet göstermektedir. İşyerlerinin %52,9'u 5 yıl ve daha az bir zaman önce kurulmuştur. Bu değerlere göre, Çiftlikköy'deki

ekonomik yaşamın (tarımsal faaliyetler harici), sabit bir mekandaki ruhsatlı işyerleri aracılığıyla pazara ve tüketiciye mal sunma boyutunda yoğunlaşmasının, 1990'lı yıllarda başladığı söylenebilecektir.

Tablo 79 : İşleticilerin Önceki Ekonomik Faaliyetleri

Önceki İşler	Sıklık	Yüzde(%)
Çalışmayanlar	3	17,6
Tarımla Uğraşanlar	4	23,5
Serbest-Ticari Faaliyetler	7	41,2
Kurumsal Kadrolu İşçi-Memur	3	17,6
Toplam	17	100,0

Merkez Mahallesi'ndeki işyeri işleticilerinin bugünkü işlerinden önce uğraştıkları ekonomik faaliyetlere bakıldığında yukarıdaki tablo ortaya çıkmaktadır. Tablodaki "Çalışmayanlar" grubunun kapsamında, ev kadınları ve işsizler bulunmaktadır (bu kapsamda toplam üç işletici olup, ikisi daha önce işsiz olduğunu bir kişi de ev hanımı olduğunu belirtmiştir). "Serbest Ticari Faaliyetler" kapsamında kahvehane ve pastane işleticiliği, kuyumculuk, emlakçılık, marketçilik, odun-kömür satıcılığı ve öğrenci servis işleticiliği yer almaktadır.

Buna göre, Çiftlikköy'de bir işyeri işletenlerin %41,2'sinin, daha önceden benzeri ticari-ekonomik faaliyetler üzerinde tecrübeli olduğu görülmektedir. Tarımsal faaliyetlerden ticari işyerlerine geçenlerin oranı ise %23,5'tir.

Merkez Mahallesi'ndeki işyeri işleticilerine, bugünkü işlerinin kuruluş aşamasında ihtiyaç duydukları yatırım tutarını hangi kaynaklardan sağladıkları sorulmuştur. Aşağıdaki tabloda, bu soruya verilen yanıtlar görülmektedir:

Tablo 80 : İş Kurma Aşamasında Finansal Kaynaklar ve İşleticilerin Doğum Yerleri

Finansal Kaynak		Doğum Yeri			Genel Yüzde
		Çiftlikköy (Merkez Mah.)	Mersin merkez	Diğer	
Kendi kaynaklarımla	Sıklık	4	2	8	14
	%	100%	100%	72,7%	82,4%
Banka/Finans Kurumu Kredisiyle	Sıklık	--	--	1	1
	%	--	--	9,1%	5,9%
Yakın Çevre Borçlarıyla	Sıklık	--	--	2	2
	%	--	--	18,2%	11,8%
Toplam	Sıklık	4	2	11	17
	(%)	100%	100%	100%	100%

Tablodan görüldüğü gibi, Merkez Mahallesi'ndeki işletmelerin %82,4'ünün kuruluş finansmanında, işyeri işleticisinin özkaynaklarının kullanıldığı belirtilmiştir. Banka kredisi kullandığını belirten işletmeci sayısı 1'dir (banka kredisiyle birlikte yakın çevreden alınan borçlarla birlikte kurulan bu işyeri, Merkez Mahallesi'nin tek eczanesidir). Sadece yakın çevreden alınan borçlarla kurulan işletme sayısı ise 2'dir (bunlar bir konaklama tesisi ile bir kafeden oluşmaktadır). İşleticilerin doğum yerleri açısından bakıldığında, Çiftlikköy Merkez Mahalleli ve Mersinli işleticilerin tümünün kendi kaynaklarını kullanarak kuruluş yatırımlarını gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Diğer gruptakilerde de kendi kaynaklarını kullanarak iş kuranların oranı diğerlerinden daha yüksek olup, kurumsal kredi ve yakın çevre borçlarını kullananlar da bulunmaktadır.

Tablo 81 : İşleticilerin Bugünkü İşi Tercih Nedenleri

Faaliyet Türü Gerekçesi	Sıklık	Yüzde(%)
Geçim-Para Kazanmak	2	11,8
Üniversitenin Gelişi	9	52,9
Çocuklarının Geleceği	5	29,4
Kendimize En Uygun İş	1	5,9
Toplam	17	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, işletmecilerin %11,8'i, geçinebilmek ve yaşamını sürdürebilmek için bu işi yapmak zorunda olduğunu belirtirken, %52,9'u üniversite merkez kampüsünün Çiftlikköy'de bulunması nedeniyle bugünkü iş türüne karar verdiğini belirtmiştir. Tüm işletmecilerin %35,3'ü ise, çocuklarının geleceği ve kendilerine uygunluk gibi nedenlerle bugünkü işlerini tercih ettiklerini açıklamıştır.

Araştırmanın uygulandığı işletmelerin %47,1'inde işyeri sahibinin/işleticisinin aile üyelerinin katkısı/yardımları söz konusu değilken, %52,9'unda aile üyeleri düzenli olarak işyerinde çalışıyor durumdadır. İşyerinde çalıştırılan veya çalışan aile üyeleri olarak eş, çocuk ve kardeşler belirtilmiştir.

Aile üyeleri ve işyeri sahibi/işleticisi dışında eleman çalıştıran işyerlerinin sayısı 9 olup, bu değerlerin temsil ettiği oran %52,9'dur. Yani, işletmelerin yaklaşık %53'ünde, işyeri sahibi/işleticisi ve onun aile üyeleri haricindekiler için istihdam alanı yaratılmış durumdadır. Eleman çalıştıran 9 işyerinin Haziran 2002 itibarıyla çalıştırdıkları toplam kişi sayısı 40'tır. Bu işyerlerinden 25 kişi ile en yüksek sayıda istihdam sağlayan işletme, 2000 yılında hizmete girmiş olan konaklama tesisi olmuştur. Ücretli personele sahip işyerlerinin çalıştırdıkları elemanların konumlarına ilişkin bulgular aşağıdaki gibidir :

Tablo 82 : Çalışanların Konumu ve İkametgahı

	<i>Part-Time Çalışanlar</i> (Kişi Sayısı)	<i>Sürekli Çalışanlar</i> (Kişi Sayısı)
Çiftlikköy'de Yaşayan	1	12
Mersin Merkez'de Yaşayan	1	19
Öğrenci	7	---
<i>Toplam</i>	<i>9</i>	<i>31</i>

Tablodaki değerlerden görüldüğü gibi, işyerlerinde part-time eleman çalıştırma uygulamaları bulunmaktadır. Ancak, toplam içinde beyan edilen sayı olarak, sürekli çalışanların daha yüksek oranda (%77,5) olduğu görülmektedir. Çalışanların yaşadığı yerlere göre dağılımlarına bakıldığında, Mersin'de yaşayanların oranının (20 kişi; %48,7), Çiftlikköy'dekilere göre (13 kişi ; %31,7) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, düşük bir oranda da olsa, öğrencilerin, Çiftlikköy'deki işletmelerde çalıştığı görülmektedir (7 kişi; %17).

Bu sonuçlara göre, Çiftlikköy'deki işletmelerin, Çiftlikköy nüfusuna oranla, yarattıkları istihdam olanaklarının yetersiz kaldığı söylenebilmektedir. Ayrıca, mevcut istihdam düzeyinde, Çiftlikköy'de yaşayanların daha düşük paya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer bulgu olarak, Çiftlikköy'de faaliyet gösteren işletmelerin çalıştırdıkları personel sayılarına bakarak, küçük ölçekte işletmeler oldukları da söylenebilecektir.

Aşağıdaki tabloda, bir değerlendirme ölçütü olarak, işletmelerin mekansal büyüklüklerine ilişkin bulgular sunulmuştur:

Tablo 83 : İşyeri Büyüklükleri

İşyeri Büyüklükleri(m2)	Sıklık	Yüzde(%)
20-50	6	35,3
51-100	6	35,3
101-500	1	5,9
501-1000	2	11,8
1001-4000	2	11,8
Toplam	17	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, Çiftlikköy'deki işletmelerin %70,6'sı, 100 m2 ve daha düşük yüzölçümlü mekanlara sahiptir. 1000 m2 ve üzeri yüzölçümlerine sahip olanlar spor tesisi, yurt ve konaklama tesislerinden oluşmaktadır.

Tablo 84 : İşletmelerin Çiftlikköy'deki Sorunları

En Önemli Sorunlar	Sıklık	Yüzde(%)
Hiçbir Sorunum Yok	1	5,9
Kampüsteki Rakiplerle Rekabet	3	17,6
Ekonomik Kriz/Yetersiz Müşteri Kitlesi	4	23,5
Çiftlikköy Halkıyla Sorunlarım Var	1	5,9
Veresiye Satışlar	3	17,6
Sık Tatil Uygulamaları	2	11,8
Diğer	3	17,6
Toplam	17	100,0

Yukarıdaki tabloda, Çiftlikköy'deki işletmelerin ekonomik faaliyetleri sırasında karşılaştıkları bazı temel sorunlar yer almaktadır. Uygulama sırasında, işyeri işleticilerine, karşılaştıkları en önemli (en büyük) iki sorunun sorulmasına karşılık verilen yanıtlardan oluşan bulgular, ağırlıklı birikim sergilemeyen çok çeşitli nedenler içermektedir. Ayrıca,

en önemli sorunun yanında ikinci bir sorun belirten işletme sayısı çok az olduğundan, ikincil düzeydeki sorunlara burada yer verilmemiştir.

Tabloda en yüksek orana (%23,5) sahip sorun olarak, ekonomik kriz kaynaklı yetersiz satış veya talep görünmektedir. İşletmelerin dile getirdiği bir diğer önemli sorun kalemi, “üniversite kampüsü içindeki işletmelerle rekabet”tir. Toplam üç işletmecinin dile getirdiği bu etken öğrenci, üniversite personeli, Çiftlikköy halkı ve genel olarak tüketicilerle ilgili boyutlarıyla çok etkileşimli bir değerlendirme gerektirmektedir. Örneğin, Çiftlikköy’deki işletmelerin haksız rekabet yarattığını düşündükleri kampüs uygulaması, öğrenciler ve öğretim personeli için hem mekansal hem de maddi açıdan (kampüs içinde daha uygun fiyatlar söz konusu olabilir ve/veya daha çok talep gören ürün-hizmetlere ulaşım daha kolay olabilir,...vb) çeşitli üstünlüklere sahip olabilmektedir. Diğer yandan, yerel ekonomiye dolaylı katkı sağlaması noktasından hareket edildiğinde, Çiftlikköy içinde, fakat kampüs dışında kalan işletmelerin, mekansal konum nedeniyle diğer işletmeleri en büyük rakipleri olarak görmeleri de doğal sayılabilecektir.

Tablodaki diğer bir sorun, %17,6 oranıyla veresiye satışlardır. Araştırma sırasında, bazı işletmeciler, özellikle öğrencilere yapılan veresiye satışlar sonrası tahsilatta sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ancak, veresiye satış sorunu, kuşkusuz öğrencilerin ürettiği veya yaygınlaştırdığı bir durum değil, genel ekonomik durum ile işletmelerin satış politikalarının doğurduğu sonuçlar niteliğindedir. Hem birincil hem de ikincil öneme sahip sorunlar arasında yer alan bir başka sorun ise, bir çalışma yılı içindeki resmi tatil ve öğrenim dönemi tatilleri (sömestr ve yaz tatili) uygulamaları nedeniyle ortaya çıkan istikrarsız ve süreksiz satışlardır. Bazı işletmeler, tümüyle üniversite odaklı faaliyet gösterdiklerinden, bu tür tatil uygulamalarının en büyük sıkıntı kaynağı olduğunu dile

getirmişlerdir. Tablodaki “Diğer” grubunun içeriğindeki sorunlar şöyledir: Mersin’den ulaşım zorluğu, teknik arızalar ve Çiftlikköy’deki sivrisinek sorunu.

Tablo 85 : İşyerlerinin Aylık Hasılatı

Aylık Ciro/Hasılat (Milyon TL.)	Sıklık	Yüzde(%)
Durumu Çok Kötü+Henüz Belli Değil	2	11,8
100-500	3	17,6
501-1.000	4	23,5
1.001-5.000	4	23,5
5.001-10.000	2	11,8
10.001-30.000	1	5,9
30.001-50.000	1	5,9
Toplam	17	100,0

Çiftlikköy Merkez Mahallesi’ndeki işletmelerin (Haziran 2002 değerleriyle) beyan ettikleri aylık satış tutarlarının birikimli büyüklüğü, 100 milyon ile 5 milyar TL. arasında değişmektedir. Aylık satış tutarının 500 milyon ile 1 milyar TL. arasında olduğunu bildiren işletmelerin oranı %23,5’tir. 500 milyon ile 5 milyar TL. arasında olanların oranı ise %47 olmuştur. Aylık 5-10 milyar TL. arası satış yapanların oranı %11,8, 10-30 milyar TL. ile 30-50 milyar TL. arası satış yapanların oranı ise %5,9 olarak belirlenmiştir. Satış durumlarının çok kötü olduğunu belirterek yaklaşık bir hasılat değeri vermeyenler ile işe başlayalı henüz birkaç ay olduğu için kesin bir sayı veremeyenlerin oranı %11,8 olmuştur. 5 milyar ve üzeri ciroları beyan edenler inşaat malzemeleri satıcısı, eczacı, bakkal, konaklama tesisi ve spor tesisi sahiplerinden oluşmaktadır.

Katılımcıların %17,6’sı, bugün yapmakta oldukları işi uzun dönemli olarak düşünmediklerini ve bu işin geleceğine ilişkin planları olmadığını belirtmiştir. Aşağıdaki tabloda, işletmecilerin gelecek planlarına ilişkin bulgular yer almaktadır:

Tablo 86 : İşleticilerin Gelecek Planları

<i>Gelecek Planları</i>	<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Uzun Dönemli Düşünmüyorum	5	29,4
Büyütmek İsteriz, Fakat, Kısıtlayıcı Dış Faktörler Var	5	29,4
Uzun Dönem Planlarımız Var; İşi Geliştireceğiz.	7	41,2
Toplam	17	100,0

Araştırmaya katılanların %29,4'ü, yapmakta oldukları ekonomik faaliyetin uzun dönemli planlamasını yapmadıklarını ve bugünkü haliyle gidebildiği kadar aynı biçimde sürdürmeyi hedeflediklerini veya bu işi değiştirmeyi düşündüklerini belirtmiştir. %29,4'lük bir diğer grup ise, bugünkü işlerine uzun vadeli düşünerek kalkıştıklarını ve büyüme veya benzeri bir işe atlayarak geliştirme arzusu içinde olduklarını, ancak, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal istikrarsızlığı, devletin çeşitli politikaları ve benzeri nedenlerle tam kararlılık gösteremediklerini belirtmiştir. Son olarak, katılımcıların %41,2'si, kesinlikle ve kararlılıkla uzun dönemli hedeflerine yönelik çalışmalar içinde olduklarını açıklamışlardır. Örneğin, yurt ve konaklama tesisi işleticileri, kat ve blok sayısını artırma veya ek hizmet binaları kurmayı; mal satım ve üretimi yapanlar, imalat ve ihracat yapmayı; yemek-yiyecek hizmeti verenler, hizmet biçimlerini geliştirmeyi; spor tesisi sahibi ise yeni hizmet türleri için ek tesisler inşa etmeyi planladıklarını açıklamışlardır.

Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki ekonomik durumun panoramasını çıkartabilme açısından yardımcı olabilecek bir diğer bulgu, işletme sahiplerinin veya işleticilerinin işyerlerine yapmış oldukları yatırım tutarı (yatırım sermayesi) dir. Bu bağlamda, katılımcılara, "Bugün, bu işi aynı biçimde ve yine Çiftlikköy'de kuracak olsaydınız, ne kadarlık bir sermayeye ihtiyaç duyulacaktı?" sorusu yöneltmiş ve aşağıdaki

bulgulara ulaşılmıştır . Aşağıdaki değerler, işyeri sahiplerinin veya işleticilerinin kendi öngörülerine ve tecrübelerine dayanarak vermiş oldukları sayıları ifade etmektedir:

- Haziran 2002 itibariyle, görüşme yapılan 17 işletme yeniden kurulacak olsaydı, Çiftlikköy'e yapılan toplam yatırım tutarı 3.276.000.000.000 TL. olacaktı. Bu değer, işletme başına, ortalama 192.710.000.000 TL'lık bir yatırım harcamasına işaret etmektedir. Bu yatırımların dolaylı bir biçimde yerel nüfusa katkı yapacağı varsayılarak Merkez Mahallesi nüfusuna göre değerlendirildiğinde ise (4900 kişi), kişi başına düşen yaklaşık 670.000.000 TL'lık bir yatırım harcaması ortaya çıkmaktadır.

Yukarıdaki toplam yatırım tutarının işletmelere dağılımı (yapılması gereken yatırım tutarlarına göre işletme büyüklüklerini sergileyen veriler) şöyledir:

Tablo 87 : İşletmelerin Kuruluş Yatırım Tutarları

Yatırım Tutarı(Milyar TL.)	Sıklık	Yüzde(%)
3-10	7	41,2
11-30	5	29,4
31-90	2	11,8
91-500	1	5,9
501-1.000	1	5,9
1.001-2.000	1	5,9
Toplam	17	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, işletmelerin çoğunluğu (%70,6'sı), 3 milyar ile 30 milyar TL. arasındaki bir sermayeyle kurulabilecek düzeydedir. 90 milyar ile 1 trilyon arası bir sermaye gerektiren işletme sayısı 2'dir. Haziran 2002 verileriyle 2 trilyon TL.lık bir sermaye gerektiği belirtilen işletme sayısı 1'dir. Yaklaşık 900 milyar ile 2 trilyon TL.

civarı sermaye gerektiren işyerleri özel öğrenci yurdu (900 milyar) ve konaklama tesisidir (2 trilyon). Diğerleri, küçük ölçekli hizmet-ticaret işletmesi niteliğindedir.

İşletmelerin iş türü seçimindeki isabetliliğe (Çiftlikköy ve kendileri için uygunluk derecesi) ilişkin bir yorum yapabilmek amacıyla, işletmecilere, kendileriyle aynı tür işi yapmaktayken işyerini kapatanlar (iş bırakanlar) olup olmadığı sorulmuştur.

Tablo 88 : Daha Önce Aynı İş Yapanların Tutunabilme Derecesi

Önceki Girişimciler	Sıklık	Yüzde(%)
Bilgim Yok	2	11,8
Böyle Bir şey Olmadı	7	41,2
Sürekli El Değiştirir	1	5,9
Çok Sayıda Oldu	4	23,5
Birkaç Kişi Oldu	3	17,6
Toplam	17	100,0

Tablodaki değerlere göre, bu konuda bilgisi olmayanların oranı %11,8'dir. Aynı tür işi yapmaktayken işi bırakan bir rakip olmadığını belirtenlerin oranı %41,2'dir. Buna karşılık, iş kolu içerisinde sürekli el değiştirme ve çok sayıda iş bırakma olduğuna ilişkin bilgi verenlerin oranı %29,4 olmuştur. Az sayıda girişimcinin böyle bir durumda kaldığını belirtenler ise, %17,6'dır. El değiştirmelerin ve işi bırakmaların yoğun olduğu iş türlerine bakıldığında restoran, kafe ve bakkal türü işletmeler karşımıza çıkmaktadır. Henüz, aynı konumdaki bir işyerinin kapanmasının söz konusu olmadığı alanların ise yurt, spor ve konaklama tesisi işletmeciliği olduğu saptanmıştır. Bunun nedenleri olarak, bu tür tesislerin henüz yeni sayılabilecek hizmet yaşamlarına sahip olması ve pazarın fazla parçalanmasına yol açabilecek sayıda rakip bulunmaması sayılabilmektedir.

Daha önceki işyerlerinin kapatılma nedenlerine ilişkin tahmin ve yorumlar sorulduğunda, belli başlı gerekçeler olarak şunlar belirtilmiştir:

- Süreksizlik ve istikrarsızlık: Çiftlikköy'deki yerli halka hitap etmeyen işyerlerinin (restoran, kafe, yurt,...vb) en çok şikayetçi olduğu konuların başında, öğrencilerin ve üniversite personelinin sürekli ve istikrarlı bir müşteri kitlesi oluşturmaması gelmektedir.
- Genel ekonomik durum: Türkiye'de, 1990'lardan beri süreklileşen ekonomik krizler ve fakirleşme süreci nedeniyle, alım gücü düşen insanların alışveriş yapabilmesi zorlaşmaktadır.
- Müşteriyle yeterli iletişim kuramama: Yapılan işin özellikleri ve gereklilikleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmayan (veya o işe uygun kişilikte olmayan) girişimciler, kısa süre içinde o işten vazgeçmek zorunda kalabilmektedir.

İşyeri katılımcıları, Mersin Üniversitesi kampüsünün Çiftlikköy'de kurulmasının Çiftlikköy'ün ekonomik durumuna yaptığı etkiler olarak şunları belirtmiştir:

Tablo 89 : Mersin Üniversitesi'nin Çiftlikköy Ekonomisine Etkileri-1

Üniversitenin Ekonomik Etkileri-1	Sıklık	Yüzde(%)
Gayrimenkullerin Değeri Arttı	13	76,5
Esnaf Gelirleri Arttı	3	17,6
Yerli Halka Yararı Olmadı	1	5,9
Toplam	17	100,0

Yukarıdaki tabloda, işletmecilerin, üniversitenin en önemli ekonomik etkisi olarak belirttikleri sonuçlar yer almaktadır. Yukarıdaki sonuçlara ek olarak belirtilen diğer ekonomik sonuçlar, aşağıda açıklanmaktadır. Bu tabloya göre, üniversite kampüsünün Çiftlikköy'e kurulmasının en önemli sonucu, Çiftlikköy'deki gayrimenkullerin değerindeki yükseliştir. Bu sonucu belirtenlerin oranı %76,5'tir. İşletmecilerin %17,6'sı ise, esnaf gelirlerindeki artışa dikkat çekmişlerdir. Bir işletici ise, Çiftlikköy halkının

girişimcilik özelliğinin bulunmaması nedeniyle, üniversiteyle birlikte doğan ekonomik fırsatlardan yararlanamadığını, çoğunlukla Çiftlikköy dışından gelenlerin yeni fırsatları değerlendirebilip kazanç sağladığını savunmuştur.

Yukarıdakilere ek olarak, 15 katılımcının ikinci önemli sonuç olarak belirttiği bulgular şöyledir:

Tablo 90 : Mersin Üniversitesi'nin Çiftlikköy Ekonomisine Etkileri-2

Üniversitenin Ekonomik Etkileri-2	Sıklık	Yüzde(%)
Esnaf Gelirleri Arttı	7	41,2
Gayrimenkul Satışları ve Kira gelirleri Arttı	2	11,8
Yeni İş Alanları Açıldı	2	11,8
İstimplak Nedeniyle Tarımsal FaaliyetlerOlumsuz Etkilendi	1	5,9
Esnaf Gelirleri Fazla Artmadı	2	11,8
Yeterli Katkı Sağlamadı	1	5,9
Toplam	15	88,2
İkinci Bir Etki Belirtmeyen	2	11,8
Toplam	17	100,0

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı gibi, olumlu etki olarak belirtilen “esnaf ve gayrimenkul gelirlerinde artış ile yeni iş alanlarını açılması”nı belirtenlerin oranı %64,8 olmuştur. Buna karşılık, yeterli katkı yaratmadığını belirtenlerin oranı %17,7’dir. Ayrıca, kampüs alanı için yapılan istimplak nedeniyle azalan tarımsal alanların olumsuz etkiler doğurduğunu belirten 1 kişi olmuştur.

Tablo 91 : İşleticilerin Çiftlikköy’de Olmasını İstedikleri Ekonomik ve Sosyal Olanaklar ve Mekanlar -1

Çiftlikköy’ün İhtiyaçları-1	Sıklık	Yüzde(%)
Kafe-Pastane	2	11,8
Fabrika-İmalathane	4	23,6
Kültürel Tesisler (sinema-tiyatro,...vb)	1	5,9
Tarımsal Araştırma Kurumları	3	17,6
Hastane	2	11,8
Spor Tesisleri	1	5,9
Üniversite-Öğrenci Odaklı Tesisler	3	17,6
Yukarıdakilerin Hepsini	1	5,9
Toplam	17	100,0

Araştırma soruları arasında yer alan “Gelecek yıllarda, Çiftlikköy’ün ihtiyacı olduğunu düşündüğünüz ve Çiftlikköy’de bulunmasını istediğiniz ekonomik ve sosyal olanaklar nelerdir ? En önemli gördüğünüz 2 gereksinimi belirtiniz.” sorusuna karşılık elde edilen yanıtların 1.’sinin dökümü yer almaktadır. Katılımcıların %11,8’i Çiftlikköy’de kafe-pastane türü yerlerin, %23,5’i fabrika-imalathane türü istihdam kaynaklarının, %5,9’u kültürel tesislerin, %17,6’sı tarımsal faaliyetleri düzenlemek ve geliştirmek amacıyla araştırmalar yapan kurumların ve %17,6’sı ise üniversite ve öğrenci merkezli olanakların en önemli ihtiyaçlardan birisi olduğunu belirtmiştir. Bu verilere göre, “tarımsal araştırma ve geliştirme çalışmaları yürüten kurumlar” ile “fabrika-imalathane” türü kuruluşları, “üretim ve ekonomi ağırlıklı ihtiyaçlar” olarak nitelendirdiğimizde, bu iki gereksinimi dile getirenlerin oranı %41,1 olmaktadır. Buna karşılık, bireysel ve toplumsal gelişimi sağlayan veya hızlandıran birimler olarak “kültürel ve sportif tesisler” ile “hastaneler”i aldığımızda, bu gereksinimleri birincil ihtiyaç olarak görenlerin toplam oranının %23,6’ya ulaştığı

görülmektedir. Çiftlikköy'ün geleceğinin Mersin Üniversitesi ve öğrencileri üzerine kurulu olduğunu savunarak üniversite merkezli girişimler veya hizmetler bekleyenlerin oranı ise %17,6'dır.

Katılımcılardan, Çiftlikköy'de bulunması gereken önemli ihtiyaçlardan ikincisini belirtenlerin yanıtlarının dağılımı şöyle olmuştur:

Tablo 92 : İşleticilerin Çiftlikköy'de Olmasını İstedikleri Ekonomik-Sosyal Olanaklar-2

Çiftlikköy'ün İhtiyaçları-2	Sıklık	Yüzde(%)
Kültürel Tesisler	2	11,8
Alışveriş Merkezi	5	29,4
Park ve Gezinti Yerleri	1	5,9
Toplam	8	47,1
İkinci Gereksinimi Belirtmeyen	9	52,9
Toplam	17	100,0

Tablodan görüldüğü üzere, işyerleri araştırmasına katılan katılımcıların %29,4'ü, Çiftlikköy için ikincil ihtiyaç olarak bir "alışveriş merkezi"ni belirtmişlerdir. Kültürel ve sosyal gelişim ihtiyacı olan çeşitli tesisler ile park ve gezinti yerlerini belirtenlerin oranı ise 17,7'dir.

Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki işyeri işleticilerinin, Çiftlikköy'ün en önemli 2 sorununa ilişkin saptamalarının dağılımı ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 93 : Çiftlikköy'ün En Önemli Sorunları-1

Çiftlikköy'ün Sorunları-1	Sıklık	Yüzde(%)
Sağlık Hizmetleri	2	11,8
Altyapı Sorunları	11	64,7
İşsizlik ve Üretimsizlik	2	11,8
Ulaşım Zorlukları	1	5,9
Yetersiz Kültürel ve Sosyal Ortam	1	5,9
Toplam	17	100,0

Tablodaki değerlere göre, Merkez Mahallesi'ndeki işletmeciler açısından Çiftlikköy'ün en önemli sorunları, altyapı ve altyapı kaynaklı sorunlardır. Bu yönde görüş bildirenlerin oranı %64,7 olmuştur. İşsizlik ve üretimsizliği en önemli sorun olarak görenlerin oranı ise %11,8'dir. Çiftlikköy'de sağlık hizmetlerine yönelik bir hastane bulunmadığı için Çiftlikköy'deki en önemli sorun olarak sağlık hizmetlerinin yetersizliğini ileri sürenlerin oranı ise %11,8' dir.

Toplam 6 katılımcının belirttiği diğer önemli sorunların dağılımı ise şöyledir:

Tablo 94 : Çiftlikköy'ün En Önemli Sorunları-2

Çiftlikköy'ün Sorunları-2	Sıklık	Yüzde(%)
Altyapı Sorunları	1	5,9
İmar ve Çevre Düzenleme	4	23,5
Yetersiz Kültürel ve Sosyal Ortam	1	5,9
Toplam	6	35,3
İkinci Sorunu Belirtmeyen	11	64,7
Toplam	17	100,0

Görüldüğü gibi, ikincil öneme sahip sorunlar olarak yine altyapı sorunları ve yetersiz kültürel ortam dile getirilmiş durumdadır. Bunların oranları %5,9'ar olarak

gerçekleşmiştir. Bu tabloda, en önemlilerin listelendiği ilk tablodakilerden farklı bir bulgu olarak, “İmar ve Çevre Düzenleme” sorunları görülmektedir. Bu sorunu dile getirenlerin oranı %23,5 olmuştur.

Son olarak, aşağıdaki tabloda, işyerleri soru dizisi uygulamasına katılanların Mersin Üniversitesi hakkındaki görüşleri (veya kendileri açısından taşıdığı anlam/önem)sunulmuştur:

Tablo 95 : İşleticiler Açısından Üniversitenin Önemi ve Anlamı

Üniversitenin Önemi/Anlamı	Sıklık	Yüzde
Fikrim yok	1	5,9
Sosyal ve kültürel etkileri oldu	1	5,9
Mersin’i tanıtıyor	1	5,9
Okumuş insanlarla yaşamak mutluluk veriyor	1	5,9
Geçim kaynağım/Ekmek tekmem	4	23,5
Mersin ve Çiftlikköy için büyük bir şans	3	17,6
Ülkenin gelişmesini sağlayacak bir kurum	1	5,9
Mersin’de büyük bir değişim yarattı	1	5,9
Sivil toplum örgütleriyle birlikte Mersin’i geliştirecek	1	5,9
Birikim ve bilgilerini yerli halka aktarması gerek	1	5,9
Gelecekte Türkiye’deki diğer üniversiteler arasında önemli bir yere sahip olacak	1	5,9
Kapalı bir kutu	1	5,9
Toplam	17	100,0

Yukarıdaki tabloda, hem nitel hem de nicel yorumlama yapılabilmesi amacıyla, elverdiği ölçüde (ve alınan yanıtlarda sınıflandırma ve birleştirme yapmadan) ilginç ifadelerin yansıtılabilmesi hedeflenmiştir. Birikimli sıklıkların bulunduğu 2 temel yanıt

görülmektedir. Birincisi, temel geçim kaynağı niteliyesidir. Üniversiteyi temel geçim kaynağı olarak nitelendirenlerin oranı %23,5'tir. Mersin Üniversitesi'ni Mersin ve Çiftlikköy için büyük bir şans olarak nitelendirenlerin oranı ise %17,6 olmuştur.

Hanehalkı soru dizisi uygulamasında olduğu gibi, işyerleri soru dizisinin bir bileşeni olarak, katılımcıların tutum ve yaklaşımına ilişkin kayıtlar yapılmıştır. Buna göre, işleticilerin, araştırma uygulamasına dair yaklaşımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 96 : İşyeri İşleticilerinin Yaklaşımı

Yaklaşım	Sıklık	Yüzde(%)
Olumlu ve İlgili	13	76,5
Vasat İlgili/tepki	4	23,5
Toplam	17	100,0

Görüldüğü gibi, olumlu ve ilgili bir tutum sergileyenlerin oranı %76,5 olmuştur. Hanehalkı uygulamasında olduğu gibi tümüyle olumsuz ve retçi bir tutum sergileyen bir grup olmamış, fakat, "Hiç bulaşmasaydık daha iyi olurdu" veya "Boşuna uğraşıyorsunuz" türü mesajlar verenlerin oranı %23,5 olarak belirlenmiştir.

SONUÇ

Genel felsefi boyuttaki bir olgu olarak, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde bir "değişim" in varlığı ve etkileri doğal ve açık olarak görülmektedir. Bir açık toplumsal yapı ve Türkiye ile Mersin üst sistemleri altında bir alt sistem olarak Çiftlikköy, üst sistemlerin ekonomik ve toplumsal boyutlarını yansıtan bir değişim içindedir. Bu değişimin ani veya birdenbire değil, aşamalı bir seyir izlediği anlaşılmaktadır.

Kırsal yerleşim birimleri düzeyinde tartışılacak toplumsal değişim kuramları/modelleri açısından bakıldığında, Kıray'ın toplumsal yapıdaki değişimlere ilişkin saptamalarının izlerinin bulunduğu söylenebilecektir. Ancak, toplumsal değişim kuramları açısından Çiftlikköy'deki duruma yakın görülen Kıray'ın modelinin ve ilkelerinin sınanabilmesi, daha farklı varsayım ve tekniklere sahip araştırmalarla gerçekleştirilebilecektir.

"Gelişme" olgusunun modernizmdeki içeriği ve taşıdığı değer yargısı açısından yaklaşıldığında, Çiftlikköy'de modernist anlamda bir gelişmenin varlığı görülmektedir. Bu durum, kuşkusuz, Türkiye bağlamında da değerlendirilebilecek daha makro etkenleri ve süreçleri barındırmaktadır. Çiftlikköy'de, kapitalizmin doğa ve mekan üzerinde kurduğu hakimiyetle birlikte sürekli büyümesini ve yayılmasını sağlayan yerleşim birimleri olarak kentlere özgü yapıların oluşmaya başladığı (belediye örgütü ve üniversite kampüsüyle birlikte hız kazanarak) açık olarak saptanmış durumdadır.

Küresel modernizm ve kapitalizmin yeni dönem bileşenlerinin (küreselleşme ve yerelleşme) etkilerinin ölçülmesi veya değerlendirilmesi araştırma kapsamının dışında kalmaktadır. Ancak, Türkiye'deki Mersin kentinde bulunan açık bir toplumsal yapı olarak Çiftlikköy'de, ülkenin ve bölgenin geçirdiği ve geçirmekte olduğu dönüşümlere paralel nitelikte bulgulara rastlandığı söylenebilmektedir. Araştırmada saptanan bulgular olarak

tarımsal faaliyetlerinin özellikleri, hanelerin gelir düzeyi ve bileşenleri, eğitim durumları, toplumsal yaşam koşulları, kentsel yaşam kalitesi ve belediyenin konumu ve olanakları ile fiziksel-mekansal ortamın koşulları değerlendirildiğinde, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nin, bulunduğumuz dönemin özelliklerini yansıtır bir durumda olduğu öne sürülebilecektir. Örneğin, Türkiye ve Mersin gerçeği olarak göç ve yoksulluk, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nin ekonomik ve toplumsal yapısının bileşenleri arasında bulunmaktadır.

Hane halkı soru dizisi yoluyla elde edilen bulgulara göre, Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki kentsel yaşam düzeyi ve kentlilik tutumlarına ilişkin şu saptamaları yapmak olanaklıdır:

Merkez mahallesi sakinlerinin ağırlıklı geçim kaynağının ve gelir türünün tarımsal üretim ve tarımsal faaliyetlerden sağlanan kazançlar olduğu görülmüştür. Bu durum, siteler mevkiindeki kooperatiflerde yaşayanlar hariç, eski yerleşim alanındaki sakinler için geçerlidir. Tarımsal faaliyetlerden sonra, genel geçim kaynağı ve ekonomik faaliyet olarak serbest hizmet türü işler gelmektedir. Esas ekonomik faaliyetin sağladığı kazançlara ek olarak elde edilen kazanç türlerine bakıldığında da, tarımsal gelirler var olmayı sürdürmektedir. Kentsel kurumsal meslek ve iş sahibi olanların oranı çok düşük düzeydedir.

Tarımsal faaliyetlerin, seracılık dışında, bilimsel ve gelişmiş teknikler ve donanımla yürütülemediği de görülmektedir. Ayrıca, mahalle sakinlerinin belediyeleşme ve üniversite sonrası yeni ekonomik faaliyetlere kalkışma derecesinin (veya girişimcilik eğiliminin) çok düşük olduğu saptanmıştır. Belediye ve üniversite sonrası faaliyete geçen işyerlerinin çoğunluğu, Çiftlikköy dışında yaşayanlar tarafından işletilmektedir.

Beyan edilen aylık gelir tutarlarına göre saptanan gelir düzeyleri oldukça düşük durumdadır. Sakinlerinin büyük çoğunluğunun yoksulluk sınırının altında bir aylık gelir

beyan ettiği bir yerleşim biriminde, kentsel yaşam kalitesinden önce, insani ihtiyaçların karşılanması sorununun ağırlık kazanabileceği söylenebilmektedir. Buna ek olarak, bu gelir düzeyinin, temel ihtiyaçların karşılanması açısından bir sorun yaratmadığı, çünkü, zaten tümüyle kentsel bir yaşam biçimi ve koşullarının bulunmadığı Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde, kentsel ihtiyaçlara yönelik bir tüketim düzeyinin ve dolayısıyla gelir ihtiyacının söz konusu olamayacağı da ileri sürülebilir.

Günümüz kentsel tüketim kalıplarının yaygınlık durumuna bakıldığında, gelirin büyük bölümünün gıda harcamalarına aktarıldığı, belli bir kesimin büyük alış-veriş merkezlerinden düzenli olarak alış-veriş yaptığı ve bugüne değin bir banka kredisi kullananların oranının düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kentsel kültürel faaliyetlere ilişkin hiçbir mekanın bulunmadığı (sinema, tiyatro,...vb) Çiftlikköy'de, bu tür etkinlikler için Mersin merkeze gidenlerin oranının da çok düşük olduğu belirlenmiştir. Dayanıklı tüketim mallarına sahiplik açısından, buzdolabı ve çamaşır makinelerinin en yaygın ürünler olduğu görülmektedir. Bulaşık makinesi ve bilgisayar sahiplik oranları oldukça düşük durumdadır. Özel otomobili oranların oranı, bulaşık makinesi ve bilgisayarı olanlardan daha yüksek çıkmıştır. Hızla yayılan bir tüketim ve iletişim malı olarak cep telefonu sahipliği, bulaşık makinesi, bilgisayar ve otomobil sahiplik oranlarından daha yüksek durumdadır. Bir ilginç bulgu olarak, Çiftlikköy'ün ihtiyaçları olarak belirtilenlerin arasında, istihdam olanaklarından sonra en fazla talep edilen bir alışveriş merkezi olmuştur. Bu, günümüz tüketim koşullarının ve kitle iletişim araçlarının gücünün bir sonucu sayılabilir.

Merkez Mahallesi'nde yaşayanların eğitim düzeyi oldukça düşük durumdadır. Hane halkı temsilcilerinin yaş ortalamasının 39 olmasına rağmen, araştırma bulgularına göre ilkokul mezunlarının ve okuma-yazma bilmeyenlerin oranlarının yüksek çıkması,

üniversite kampüsünden önceki dönemlerde eğitim-öğretim konularının ihmal edildiğinin ve eğitime yeterli önem verilmediğinin göstergesidir. Nitekim, görüşme cetvelleri ile hane halkı soru dizisi bulgularından anlaşıldığına göre, çiftçiliğin geçmişteki parlak dönemlerinde, çocukların ve gençlerin okutulmasına fazla önem verilmediği dile getirilmiştir. Eğitim düzeyinin düşüklüğüne karşılık, hanelerdeki çocuk sayısının çok yüksek olmadığı, ideal olarak görülen çocuk sayısı ile sahip olunan çocuk sayılarının 2-4 arasında yoğunlaştığı ve hane büyüklüğü ortalamasının 4 kişi civarı olduğu belirlenmiştir. Buna göre, nine ve dedeleri içeren geniş aile tipinin ağırlıkta olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, aile içi karar alma mekanizmasının hane reisinin egemenliğinde olmadığı saptanmış, karşılıklı danışmalara dayalı ortak kararların alınabildiği beyan edilmiştir.

Günümüz kentlerinde yok olduğu kabul edilen geleneksel dayanışma yardımlaşmaların, Çiftlikköy'de de eskisi kadar yaygın ve tatmin edici olmadığı, ancak, akrabalarla görüşme sıklığının, ağırlıklı olarak günlük ve haftalık periyotlarda gerçekleştirilebildiği görülmüştür. Buna göre, kırsal alanlara özgü birincil düzeydeki ilişkilerin devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak, yine kırsal yerleşim birimlerine özgü biçimde, sözü geçen ve sürekli danışılan bir lider veya muteber bir büyük kişinin bulunmadığı, belediye başkanının en güvenilir ve lider konumundaki kişi olarak görüldüğü saptanmıştır.

Dinsel faaliyetler ve inanç düzeyi açısından bakıldığında, kendisini dindar ve inançlı olarak nitelendirenlerin ve ibadetlerini aksatmamaya çalışanların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Fakat, kendilerini dindar olarak nitelendirenlerin bazıları, görüşmeler sırasında dinsel inançlar konusunda radikal olmadıklarını özellikle vurgulamışlardır.

Yerel düzeyde toplumsal kimlik bulgularına göre, Çiftlikköylülerin büyük bölümü, kendisini "kentli/şehirli" olarak değil, "köylü" ve "Çiftlikköylü" olarak

nitelendirmektedir. Önemli bir kentleşme göstergesi olan, kurumsal örgütlenme ve örgütlülük etkinlikleri sergileme derecesi de oldukça düşük olarak saptanmış durumdadır ve dernek ve parti üyeliklerine çok küçük bir kesim düzeyinde rastlanılmıştır. Son iki yerel seçimlerdeki siyasal tercihlerin ağırlıklı olarak sağ partiler yönünde gerçekleştiği görülmüştür.

Araştırmanın önemli bir bulgusu olarak, Çiftlikköy'ün Merkez Mahallesi'nin, yerel istihdam olanaklarıyla ilgisi olmayan nedenlerle (Mersin'de çalışma, akraba ve hemşehrilerin yanında yaşama isteği,...vb) göç aldığı saptanmıştır. Göçmenlerin çoğunluğunun siteler mevkiindeki kooperatiflerde hemşehrileriyle birlikte yaşadıkları ve ev-iş bulma konularında yardımlaşmaları görülmektedir. Hem bir toplumsal değişim kaynağı hem de sonucu olarak göç olgusu, araştırmanın temel ilgi alanı dışında kalmaktadır, fakat, saptanmıştır ki, iki değişim ateşleyicisi olarak sınanan üniversite ve belediye etkenlerinin daha öncesinde (özellikle 1990'larda), Çiftlikköy göç almıştır ve (Mersin gibi) almaktadır, ancak, ne sanayi veya hizmetler sektöründeki emek talebi nedeniyle ne de şehrin geleceği için alınmış cezbedici yeni projeler veya yatırım kararları nedeniyle. Buna karşılık, göç vermeyi kışkırtıcı itici nedenlerin en önemlilerinin var olduğuna ilişkin önemli bulgulara da ulaşılmışken (işsizlik ve kentsel hizmet kalitesi gibi), Çiftlikköy'ün, görüşme cetvelleri aracılığıyla saptandığı ve hane halkı soru dizisinde de doğrulandığı üzere, henüz kayda değer oranda göç vermediği görülmektedir. Bunun temel nedeni olarak, yakın zamana kadar cari yaşamsal faaliyetlerine ve gelecek nesillerinin ihtiyaçlarına yetebilecek düzeyde tarımsal üretim yapabilen (yaşam tarzına paralel biçimde, ihtiyaçların ve mekansal koşulların uyumu nedeniyle) ailelerin çoğunlukta olması ve birincil ilişkiler kapsamındaki dayanışmaların sürmesi gösterilebilmektedir.

Kentsel yaşamın mekansal göstergeleri olan konut tipleri ve yaşam çevreleri konusunda da önemli bulgulara ulaşılmıştır. Yaşanılan konutların büyük bölümünün mülk niteliğinde olduğu Çiftlikköy'de, konut tipleri olarak, tek ve iki katlı müstakil evlerin yaygın olduğu görülmüştür (siteler mevki hariç). Bu tip evlerin çoğunluğu avlulu olup, avlularında günlük ve tarımsal faaliyetler için çeşitli mekanlar ve araç-gereçler (ahır, depo, kuyu,...vb) bulunmaktadır. Konutların belli bir kesiminde ahır ve ağıl kullanımı ile hane dışında tuvalet kullanımının sürmekte olduğu da saptanmıştır.

Kentlilik tutumları ve kentsel yaşam kalitesi açısından, belediye örgütünün ve belediye hizmetlerinin varlığı büyük önem taşımaktadır. Belediyeleşme konusunda çoğunlukla yerlilerin memnuniyet duyduğu anlaşılmaktadır (özellikle Mersin'in küçük bir köyü veya mahallesi olmaktan çıkıldığı için). Halkın çoğunluğu, kırsal yaşamın belirgin koşullarına rağmen, kentsel altyapı olanaklarının tümünü talep etmekte ve gelecek dönemler için en önemli hizmet ihtiyacı olarak yol ve kanalizasyon türü çalışmaları dile getirmektedir. Buna paralel olarak, arzu edilen kentsel hizmetleri verebilecek maddi olanaklara ve kadroya sahip olmayan belediye örgütünün çalışmalarından memnun olmadığını belirten bir kesim de mevcuttur. Sonuç olarak, kentsel yaşamın yönetsel bileşeni olan belediye örgütü doğmuş durumdadır; halk, bu yönetsel bileşenin gereği olan hizmetlerin de bilincindedir, ancak, bir kentsel yerleşim biriminin diğer yönleri olan ekonomik ve toplumsal bileşenlerin tümüyle mevcut olduğu söylenememektedir.

Çiftlikköy'de bulunan istihdam alanları ve üretim birimleri olarak saptanan işyerleri, tümüyle ticaret ve hizmetler sektörüne ait iş kollarından oluşmaktadır. Hizmet türü ekonomik faaliyetler, ağırlıklı ekonomik faaliyet olan tarımsal faaliyetleri izleyen en büyük geçim kaynağı durumundadır. İşyeri sahiplerinin ve işleticilerinin çoğunluğu Çiftlikköy dışında oturanlardan ve Çiftlikköylü olmayanlardan oluşmaktadır. Özellikle,

üniversiteli müşteri kitlesine (öğrenciler ve öğretim personeli) hitap eden büyük işyerleri(konaklama ve spor tesisleri ile yurtlar) Çiftlikköy ve Mersinli olmayan girişimciler tarafından kurulmuştur. Çiftlikköy'de yaşayan girişimcilerin küçük bir bölümü daha önce ağırlıklı olarak tarımla uğraşırken, ticaret ve hizmet türü işlere yöneldiğini belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında, yerli ve çiftçilik geçmişi olan Çiftlikköy sakinlerinin çok küçük bir bölümünün Çiftlikköy içerisinde, değişen yeni koşullara uygun (üniversite kitlesine hitap edebilecek) yeni iş veya mesleklere yöneldiği saptanmıştır. Bu bulgular, Çiftlikköy'deki yerli ve göçmen hanehalkının meslek ve geçim kaynağı türlerinin durumuyla da çakışmaktadır.

İşyeri sahip veya işleticilerinin çoğunluğu, Mersin Üniversitesi merkez kampüsünün Çiftlikköy'de kurulmuş olması nedeniyle bugünkü ekonomik girişimlerini gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. Bu işyerlerinin, Çiftlikköy ekonomisi açısından ana hatlarıyla değerlendirilmesi yapıldığında, neredeyse tümünün küçük çapta ve düşük sermayeyle kurulabilen işler sınıfında olduğu (sadece iki büyük işletme bu sınıflandırma dışında kalmaktadır: Bir konaklama tesisi (motel) ve eğlenme-dinlenme birimleri içeren ve bir özel kız yurdu), dolayısıyla, Merkez Mahallesi'nin toplumsal ve ekonomik yaşamını etkileyip değiştirebilecek düzeyde istihdam fırsatları ve ekonomik hareketlilik yaratamadıkları söylenebilmektedir. Nitekim, hem görüşme cetvelleri hem de hanehalkı bulgularına göre de üniversitenin yol açtığı ekonomik değişimin boyutlarının sınırlı düzeyde kaldığı ve bu değişimin kapsamının doğrudan değil, dolaylı yansımalarından oluştuğu görülmektedir (gayrimenkul fiyatlarının yükselmesi gibi).

Araştırmaya katılan işletmeciler de, hane katılımcıları gibi, Çiftlikköy'ün en önemli sorunları olarak işsizlik ve altyapı yetersizliğini dile getirmişlerdir. Ayrıca, Çiftlikköy'de, yerli halkla ilgili ciddi problemler yaşamadıkları da saptanmıştır.

Üniversitenin kendileri açısından taşıdığı önemin, temel geçim kaynakları olmasından ileri geldiği görülmüş, bir kısım işletici ise, Mersin Üniversitesi'nin Mersin ve Türkiye için önem taşıyan işlevlere sahip olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak, doğrudan üniversiteye bağlı yeni girişimlerin ağırlıkta olduğu, ancak, bu girişimlerin Çiftlikköylüler ve Çiftlikköy'ün ekonomik ve toplumsal yaşamında büyük çaplı değişiklikler yaratabilecek boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Hernekadar, görüşme cetvelleri ve hane halkı soru dizisi uygulamalarında, öğrencilere oda ve daire kiralama ve yemek yapıp satma gibi küçük çapta yeni ekonomik faaliyetlere yönelenler olduğu belirlenmişse de, bunların oranının da oldukça düşük kaldığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işyeri işleticileri ile hanehalkının belediyeleşme ve belediye örgütüne olan yaklaşımı, bazı noktalarda paralellikler göstermektedir. Örneğin, Çiftlikköy'ün belediye haline gelmesi için siyasal çalışmalara katkıda bulunan bir yerli Çiftlikköylü için belediyenin taşıdığı simgesel anlam, Çiftlikköy'de oturmayıp üniversiteye hitap eden bir işyerine sahip bir işletici için bir şey ifade etmemektedir. Ancak, her iki grup da, belediye örgütünün varlığının ve maddi olanaklar ölçüsünde altı yıl boyunca verilmiş hizmetlerin önemine işaret etmiştir.

Görüşme cetvelleri bulgularına bakıldığında (bkz. EK-1, 2 ve 3), öncelikle belirtilmelidir ki, hem genel öngörüşmelerde hem de daha sonra ilköğretim ve sağlık ocağı personeliyle gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen bulgular, soru dizisi bulgularıyla belli noktalarda yüksek uyum ve çakışma sergilemiştir. Ayrıca, Çiftlikköy'deki toplumsal yaşamın temel bileşenlerinden olan kamu hizmetleri ve görevlilerinin niteliği ve görevlilerin Çiftlikköylülere yaklaşımı ve bakış açıları büyük önem taşımaktadır.

Tüm görüşme cetvellerinde, Çiftlikköy'deki ekonomik yaşam üzerine verilen yanıtlar, çiftçilik ve yoksulluk üzerinde yoğunlaşmıştır. Toplumsal duruma yönelik

yanıtlarda ise daha yüksek bir çeşitlilik ve farklı bakış açıları yakalanmıştır. Genel görüşmeler sırasında görüşülen Çiftlikköylüler üniversite ve belediyeyle birlikte değişip geliştiklerini dile getirirken , kamu görevlilerinin Çiftlikköylülere yönelik saptamaları daha farklı olmuştur. Kamu görevlileri cetvellerinde, toplumsal özellikler olarak, değişmeye direnç gösteren, eğitimsiz ve dış dünyaya kapalı bireylerin varlığı öne sürülmüştür. Ancak, gerek ilköğretim personeli gerekse de sağlık personeli, mesleklerini icra ederken Çiftlikköylüler ile ilgili büyük sorunlarla karşılaşmadıklarını dile getirmişler ve Çiftlikköylüler'in yavaş yavaş da olsa değişmekte ve kentleşmekte olduklarını da belirtmişlerdir.

Çalışma sonundaki "ekler" bölümünde yer alan bazı fotoğraflardan da görüleceği üzere (Bkz, EK-15), 2002 yılının farklı dönemlerinde yapılan gözlemlerde tutulan kayıtlar, Çiftlikköy'de, hem kentsel hem de kırsal mekanlar ve koşulların birlikte var olmaya devam ettiğini göstermektedir. Ancak, Merkez Mahallesi'nin iki farklı kesiminin iki ayrı yaşam tarzına işaret ettiği de belirtilmelidir. Yukarıdaki bölümde değinildiği gibi, daha önce Mezitli Belediyesi sınırları içinde olan ve Çiftlikköy imar planında konut gelişim alanı içine alınan güney kesimde, yüksek katlı kooperatif binaları yer almaktadır. Ayrıca, bir spor tesisi ve çocuk parkı da yine bu mevkide kurulu durumdadır. Eski yerleşim alanı olarak adlandırılabilen ve üniversite merkez kampüsüne daha yakın olan kesimde ise, çoğunlukla müstakil ve avlulu konutlar bulunmaktadır. Bu konutların ve çevrelerindeki yaşam alanlarının, Türkiye'deki kentlerde hakim olan apartman yaşamından ve trafik sorunlarından uzakta olduğu bariz biçimde görülmektedir. Etrafi duvarla veya telle çevrilmemiş avlular içinde bitki ve hayvanlarla birlikte ortakça sürdürülen günlük yaşam, konutların içindeki dayanıklı eşyalar ve yeni yapılmakta olan

kaldırım ve asfaltlı yolların katılımıyla, kır ve kent karışımı bir yaşam biçimine işaret etmektedir.

Çiftlikköy'deki çeşitli toplumsal sorunlar (Mersin'e olan göç vb. kaynaklı) ve bunların neden olduğu siyasal hareketlilik sonucu kurulduğu saptanan belediye örgütü, Çiftlikköy'ün tarihindeki en önemli gelişmelerden biri konumundadır. 1996 yılında, yani XX. yüzyılın sonunda bir kırsal yerleşim biriminde kurulmuş bir kentsel yönetim birimi olan Çiftlikköy Belediyesi, hala bir "kurucu belediye" işlevini gerçekleştirmekle uğraşmaktadır. Daha önceki bölümde sunulmuş olan belediye encümen ve meclis kararlarının yıllara göre dökümünden de görüldüğü gibi, tapu ve imar çalışmalarından, belediye hizmet binasının, teknik donanımının ve kadrolarının oluşturulmasına kadar tamamlanması gereken kuruluş çalışmalarını takiben, ağırlıklı olarak temel altyapı çalışmalarına geçilmiş durumdadır. Yakın nüfuslu ve benzer nitelikli birçok yerleşim biriminin sahip olduğu belediye örgütleri gibi, küçük ve yetersiz bir bütçeyle hizmet vermek durumunda kalan Çiftlikköy Belediyesi, 2003 yılına kadar geçen yaklaşık 6 yıllık hizmet süresinde, kaynaklarının büyük bölümünü yol, su ve kanalizasyon çalışmalarına yönlendirmiştir. Bunda, hem seçmenlerin kentsel hizmet taleplerinin hem de yöneticilerin belediyecilik anlayış ve felsefelerinin rolü olduğu sanılmaktadır. Ayrıca, bir önemli bulgu olarak, Çiftlikköy Belediyesi yönetiminin, maddi ve teknik olanaklar çerçevesinde yürütülen imar çalışmaları sırasında ve imar planının uygulanması konusunda özen gösterildiği ve imar uygulamaları konusunda, kamusal yararın gözetilmesi konusunda hassas olunduğu görülmektedir.

Bir diğer boyutuyla belediye örgütü, işyerlerinin yetersiz kapasitesi nedeniyle bir iyileşme göstermeyen işsizlik sorununa yönelik olarak, geçici nitelikte ve küçük çapta da olsa bir rahatlama sağlamıştır. Küçük sayıdaki kadrosuna rağmen, yıllık olarak

yenilenen geçici işçi kadroları sayesinde, Çiftlikköy'ün birkaç hanesinin ekonomik yaşamına katkı sağlanmaktadır. Bu anlamda belediye örgütü, hem yönetsel hem de ekonomik işlevlerini yerine getirmekte, böylece, 1990'larda hem genel ekonomik politikalar hem de üniversite kampüsü istimali nedeniyle daha da zayıflayan tarımsal faaliyetlerin yerine yeni iş alanları yaratabilmektedir.

Çiftlikköy belediye yönetiminin ve dolayısıyla belediyeleşme sonrası siyasal iradenin imar planı çalışmalarına da yansıtılmış önemli bir tercih ve kararı ise, Çiftlikköy'ün belediye ve üniversite sonrası siyasal ve yönetsel değişiminin diğer boyutlara kıyasla daha belirgin olduğuna işaret etmektedir. Belediye yönetiminin bu tercihi, Çiftlikköy'ün geleceğine ilişkin bir hedefe dönüşmüş durumdadır. Üniversitenin varlığına bağlı olan bu hedef, "Çiftlikköy'ü bir eğitim ve kültür merkezi haline getirmek"tir. Bu hedefin, belediyenin üniversite kitlesine hitap edecek hizmet türü işyerlerine ilişkin teşvik uygulamalarıyla da önümüzdeki yıllarda ekonomik boyutlar kazanması doğal olacaktır (Bu konudaki meclis kararları için bkz, EK- 10 .)

Çiftlikköy'ün toplumsal ve ekonomik yaşamına bir dış etken olarak eklenen Mersin Üniversitesi merkez kampüsü (Üniversite 1993 yılında kurulmuştur; Çiftlikköy merkez kampüsü ise 1996 yılında hizmete geçmiştir) Çiftlikköy'ün toplumsal ve ekonomik yaşamındaki önemli dönüm noktalarından birini oluşturmuştur. Görüşme cetvelleri ve soru dizisi bulgularına göre, toplumsal ve ekonomik değişimler başlattığı kabul edilen üniversitenin ekonomik boyuttaki etkilerine bakıldığında, doğrudan olmasa da dolaylı ve kısıtlı düzeyde istihdam fırsatları yaratabildiği görülmektedir (üniversite kitlesine yönelik olarak açılan yeni işletmelerin etkisiyle).

Üniversitenin toplumsal boyuttaki konumu ve rolleri açısından, birkaç önemli nokta belirginleşmiş durumdadır. Öncelikle, Çiftlikköy halkının üniversite öğrencilerine

bakış açısı ve yaklaşımı, bir toplumsal değişimin ve kentsel yaşama ilişkin tutum ve davranışların gelişimi hakkında ipucu verecek niteliktedir (yaşam tarzı , inanç ve toplumsal değerler açısından farklı olan kişi ve gruplara hoşgörü gösterebilip, onlarla aynı mekanları paylaşabilme). Görüşme cetvelleri ve soru dizilerinden elde edilen bulgulara göre (Bkz, EK-1, 2 , 3 ve 13) kampüsün kurulduğu ilk yıllarda, Çiftlikköy'ün yerlileri, üniversite öğrencilerinin Çiftlikköy içindeki davranışlarından ve giyim tarzlarından oldukça rahatsızlık duymuş ve olumsuz müdahale ve tepkilerde bulunmuşlardır. Buna karşılık, son yıllarda , üniversite öğrencilerinin varlığına ve davranışlarına alıştıklarını belirtmektedirler. Üstelik bir geçim kaynağı olarak öğrenci kitlesinden para kazanıyor olmanın (oda veya ev kiralama, esnaf satışları,...vb) daha öncelikli olduğu anlaşılmış durumdadır.

Diğer bir toplumsal boyut olarak, Çiftlikköylüler'in üniversiteye bakış açısı ve üniversiteden beklentilerinin boyutları dikkati çekmektedir. Bu konuda saptanan bir sav olarak, "üniversitenin, Çiftlikköy ile ilgilenmediği ve/veya Çiftlikköy'den uzak durduğu" ifadeleri karşımıza çıkmaktadır. Üniversitenin Çiftlikköy'e uzak ve ilgisiz görünmesinin veya halkın böyle yorumlamasının veya hissetmesinin temel gerekçelerinden birisi olarak, üniversitelerdeki "kampüs" uygulaması gösterilebilmektedir. Çünkü, hem Çiftlikköy sakinleriyle hem de Çiftlikköy'deki kamu kurumu görevlileriyle yapılan görüşmelerde dile getirilen ortak noktalardan birisi, üniversite kampüsünün, çeşitli fiziksel ve mekansal etkenler sonucu, içinde kurulu olduğu yerleşim birimiyle bütünleşememesidir (oysa, üniversite kampüslerinin, öncelikle, kurulu oldukları yerleşim birimlerinin ekonomik ve toplumsal gelişimini ateşleyici işlevler görmesi gerektiği kabul edilmektedir). Örneğin, Çiftlikköylü çocukların ve öğrencilerin kampüs alanı içerisindeki spor tesislerinden yararlanmasına izin verilmekte olduğu halde, Çiftlikköylüler, kampüs alanına daha rahatça giriş-çıkış yapılabilmesi için, kampüs giriş kapısında daha esnek ve ürkütmeyen kontroller

yapılmasını istemişler ve kampüsü çevreleyen duvar ve tel örgülerin abartılı olduğunu belirtmişlerdir. Bunu talep etmelerinin temel nedeni olarak, kampüs içindeki bazı olanaklardan kolaylıkla yararlanmak olduğu söylenmiştir. Örneğin, Çiftlikköy'de hiçbir bankanın şubesi ve a.t.m sistemi bulunmadığı için, Mersin merkeze veya Mezitli'ye gitmek yerine, kampüs alanındaki bankacılık hizmetlerine ulaşmak daha elverişli sayılacaktır. Buna benzer biçimde, kampüs içindeki çeşitli işletme ihaleleri için (kırtasiye, kafe,...vb) Çiftlikköylüler'e öncelik tanınması da, görüşmelerde dile getirilen önerilerdendir . Nitekim, bu tür bir yaklaşım da, Çiftlikköy'deki değişimi-gelişimi ateşleyici nitelikteki karşılıklı iletişimi ve etkileşimi besleyen bir girişim olabilecektir.

Üniversite ve belediye işbirliğiyle düzenlenebilecek birçok etkinlik bulunmaktadır. Bu tür etkinlikler, mekansal hareketin yönü ve psikolojik etkileri açısından iki grupta toplanabilirler:

- *Çiftlikköylüler'in üniversite kampüsü içine çekilmesini ve kampüs olanaklarıyla tanışmasını sağlayan etkinlikler.* Örneğin, Çiftlikköylü çocuklara,gençlere veya genel olarak tüm Çiftlikköy'e katkı sağlayacak düşük ücretli veya ücretsiz-kısa süreli kurslar (birkaç saatlik müzik, spor, el becerisi,...vb.kurslar), üniversiteyi ve İçel'i/Mersin'i tanıtıcı toplantılar, gençler ve ana-babalar için rehberlik-danışmanlık seminerleri düzenlenebilir. Bu tür organizasyonlar için üniversite kampüsündeki çeşitli mekanlar kullanılacağından, Çiftlikköy sakinlerinin, kampüsün varlığıyla bütünleşmesi ve onun aracılığıyla bazı ihtiyaçlarını karşılayabilmesi sağlanacaktır.

- *Üniversitenin, Çiftlikköy'ün doğal ortamı içerisine girerek, Çiftlikköy sakinleriyle üniversite personelinin kaynaşmasını sağlayacak etkinlikler.* Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, üniversite olgusu,- Çiftlikköy sakinlerinin düşünce yapısı içerisinde, araştırmacıların veya üniversite personelinin düşünce yapısındaki yerinden ve anlamından

daha farklı konuma ve özelliklere sahiptir. Ayrıca, bu farklı anlam ve konum, yanlış bilgilere veya hayallere göre değil, sakinlerin bilgi ve gözlemlerine göre şekillenmiştir. Çiftlikköylüler tarafından bilinmektedir ki, üniversite kampüsünü yaptıran “devlet”tir; üniversitedeki eğitim hizmetlerini planlayan ve yürüten de devlettir; personelin büyük çoğunluğu devlet memurudur ve bu personel kamu hizmeti vermektedir; kamu hizmeti, tüm halkın ve özellikle hizmet kaynağına en yakın durumda olan halkın yararına sunulabilmelidir; bunu sağlayacak olan ise, ilgili devlet birimindeki yetkililerdir. Bu noktada, yetkililer olarak görülenler, doğal olarak, rektör ve dekan gibi üst yöneticiler ve tüm öğretim personelidir. Özellikle, rektörlük makamının simgeleri ve simgesel anlamı (makam aracı, protokoldeki yeri,...vb), Çiftlikköy sakinlerinin dikkatini çekmiştir ve bu simgelerin işaret ettiği güç ve yetkilerin büyüklüğünden hareket edilerek, bu makamdan olan beklentilerin çeşitliliğinden ve haklılığından da kuşku duyulmamaktadır. Bu durumda, üniversite personelinin/yönetiminin veya temsilcilerinin, yılın belli günlerinde, Çiftlikköy’deki belli mekanlarda, belli amaçlar için toplantılar, söyleşiler,...vb. etkinlikler düzenlemesi, Çiftlikköy sakinlerinin ilgi ve destek ihtiyaçlarını karşılayabilecektir. Hatta, buna ek olarak veya bu tür düzenlemelerden bağımsız biçimde, İstanbul’daki bazı özel üniversitelerin uyguladığı gibi, hem öğrencilerin kişisel-ruhsal gelişimini sağlayacak hem de Çiftlikköy sakinlerinin ilgi ve destek ihtiyaçlarını karşılayacak çalışmalar da yapılabilir. Örneğin, çeşitli bölümlerden seçilen bazı öğrenciler, yılın belli dönemlerinde, Çiftlikköy’deki kamu kurumlarında, zorunlu veya isteğe bağlı olarak (bir mezuniyet raporu çalışması biçiminde de olabilir), kısa süreli yardım ve destek çalışmaları yapabilirler. Bir tür staj niteliğinde olabilecek bu süreç içerisinde, öğrencilerin ve sakinlerin karşılıklı yaşayarak öğrenebileceği birçok konu olacaktır. Bu çerçevede, örneğin, Çiftlikköy’deki ilköğretim okulunda bulunmayan ve ders saatleri boş geçen bazı dersler için (yapılan

görüşmelerde beden eğitimi öğretmeni olmadığı saptanmıştır) üniversitedeki ilgili bölüm öğrencilerinin yapacağı katkılar her iki taraf için de benzersiz kazançlar sağlayabilecektir.

Sonuç olarak, temel varsayımımızın ve buna paralel olarak alt varsayımlarımızın gerçekleşmiş ve gerçekleşmekte olduğu anlaşılmaktadır. Alt varsayımlarımız olarak ekonomik faaliyetlerde, üniversitenin bulunduğu bir ortama ilişkin tutum, inanç ve davranışlarda ve mekansal boyutlarda da (çok katlı yeni işyerleri ve konutlar) bir değişim yaşanmaktadır. Belediye örgütüyle birlikte verilmeye başlanılan kentsel hizmetler ve imar uygulamaları ile yerli Çiftlikköylüler'in kentsel hizmet talepleri, belediye örgütünün Çiftlikköy'deki kentleşme sürecinin ilk adımlarını başlatmış olduğuna işaret etmektedir. Üniversite kurumu da, neden olduğu en bariz değişim bileşeni olarak mekansal değişimi hızlandırmıştır (kampüs ortamının özellikleri, kampüs yakınlarında ikamet isteğine paralel olarak yeni apartmanların doğuşu, üniversiteye hitap eden yeni işyerlerinin kurulması,...vb). Ayrıca, belediye yönetiminin Çiftlikköy'ün geleceği için belirlediği eğitim ve kültür merkezi olma hedefi de Çiftlikköy'ün belediye sonrası dönemdeki yönetsel, ekonomik ve mekansal değişiminin belirginleşmesini hızlandırmış durumdadır. Ancak, birer değişim kaynağı olarak üniversitenin ve belediye örgütünün etkilerinin, halkın yaşam biçimlerinde köklü dönüşümlere yol açtığı söylenememektedir. Özellikle, Merkez Mahallesi'ndeki eski yerleşim alanında yaşamakta olan yerli halkın yaşam tarzı ve mekansal çalışmaları açısından, köklü ve belirgin bir değişimin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak, sürmekte olan değişim sürecine yeni ivmeler ve bileşenler katan iki yeni etken olarak üniversite ve belediyeleşmeye özgü değişim bulgularının daha ilerideki yıllarda belli aralıklarla izlenmesi gerekmektedir. Bu araştırma, sonraki dönemlerde yapılacaklar için bir temel niteliğindedir. Kırsal-kentsel yaşam ayrımı ve bireylerde kentlilik olgusu açısından değerlendirildiğinde, ne tümüyle kırsal ne de

kentsel bir niteliğin sergilendiği kabul edilmiştir. Ancak, hangi özelliğin ağır bastığı belirtilecek olursa, Merkez Mahallesi'ndeki eski yerleşim alanının, kentsel mekanlara özgü özellikler taşımadığı, burada yaşayanların da yeterli düzeyde bir kentsel yaşam kalitesine sahip olmadığı ve kentlilik tutumlarının da gelişmiş olmadığı söylenebilmektedir.

Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki yaşam kalıpları ve toplumsal koşullar ile belediye örgütünün özellikleri, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal koşullarının Mersin özelindeki yansımalarına işaret etmektedir. Bu bağlamda, 1980 sonrasında gelir dağılımı bozukluğu kaynaklı hızlı-çarpık kentleşme sonucu yoksulluğun kentlerde yoğunlaşması olgusunun, yerlileri ve göçmenleriyle birlikte Çiftlikköy için de geçerli olduğu görülmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi, Çiftlikköy Merkez Mahallesi göç almaya devam etmektedir ve bir yerleşim biriminin kentleşme sürecinin demografik bileşeni olarak nüfus artışı (veya göç çekme) bir kentleşme özelliğidir. Ancak, çoğunlukla 1990'lı yıllarda gelen göçmenler, Mersin gibi bir kentsel merkeze göç etmiş olmalarına rağmen, yerleşmek üzere Çiftlikköy'ü tercih etmişlerinden dolayı, bu noktada farklılıklar sergilemektedir. Yerli halkın çoğunluğunda olduğu gibi, göçmenlerin de aralarında hala tarımla uğraşanlar bulunmaktadır. Bu noktada, üniversiteyle birlikte gayrimenkul ticareti, yurt ve pansiyon işletmeciliğiyle birlikte yükselen ekonomik bir faaliyet olarak ulaşım hizmetleri karşımıza çıkmaktadır. Üniversite sonrasında önem kazanan ve gelişen ulaşım hizmetlerinin Çiftlikköylüler tarafından yeterince değerlendirilemediği, fakat, bu alanın gelişmeye en uygun ekonomik faaliyetler arasında yerini alacağı ileri sürülebilmektedir.

Büyükşehirlerde veya nüfusu büyük sayılara ulaşan günümüz Türkiye kentlerinde karşılaşıldığı gibi, kökene dayalı bir mekansal ayrışmanın var olduğu görülmüştür (örneğin İstanbul'daki Sivash ve Tuncelili mahalleleri veya Mersin'deki

çingene mahallesi gibi). Ancak, gelir düzeyine veya sınıfsal temele dayalı bir mekansal bölünme saptanmamıştır.

Yerel siyasal davranışlarda akrabalık ilişkilerinin etkin olduğu söylenebilmektedir. Katılımcıların örgütlenme davranışları ve eğilimlerinin, “kentlilik” ölçütlerini karşılayacak düzeyde olmadığı, 1990’ların ortalarındaki belediyeleşme hareketi dışında, siyasal yaşamın durağan nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak “kentlilik” ölçütleri ve kentsel yaşam kalitesi açısından bakıldığında, geçim kaynaklarının, toplumsal kalıp ve davranışlar ile siyasal tutumların ne tümüyle kentsel ne de sadece kırsal olarak nitelendirilebilecek durumda olduğu görülmektedir. Hanehalkının talep ettiği kentsel hizmetler (belediye hizmetleri) ile belediye örgütünün sunabildiği hizmetler arasındaki açık, halkın kentsel hizmet bilincine ulaşmış olduğunu göstermektedir.

Çiftlikköy Belediyesi’nin, Türkiye’deki belediye örgütlenmeleri için iyi bir örnek konumunda olduğu görülmektedir. Geray’ın (2000) “kasaba belediyesi” veya “küçük belediye” olarak nitelendirdiği belediyelerin özelliklerinin ve karşılaştıkları sorunların (yetersiz gelir ve teknik donanım ile düşük nitelikli personel gibi) da Çiftlikköy için geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Çiftlikköy, üst sistemler olarak küresel ekonomik ve siyasal yapılanmaların, bölgesel üst sistem olarak ise Ortadoğu’nun ve Ortadoğu’da yerel bir sistem olarak Türkiye’de Mersin’in bir alt sistemidir. Sürmekte olan değişim sürecinde, bu üst sistemlerin tümünün etkilerinin olduğu görülmektedir. Türkiye’yi ve Mersin’i yansıtacak biçimde, kentsel veya mekansal açıdan ne tam olarak bir kent ne de bir köy olarak nitelendirilebilir durumdadır. Bu özellikleriyle Mersin ve Çiftlikköy, Kıray’ın, Türkiye’deki Mersin benzeri metropoliten alanlar için yaptığı “örgütlenemeyen kentler” (aktaran, Ortaylı, 1985) tanımlamasına uygun bir görünüm sergilemektedir. Toplumsal

yapıyı oluşturan bileşenler açısından (ekonomik, kültürel ve siyasal) Çiftlikköy, ne tam olarak bir tarımsal yaşam tarzına sahip insanlardan oluşmaktadır ne de sanayi veya hizmetlere dayalı üretim ilişkileriyle biçimlenmiştir. Kesin çizgilerle tanımlanması kolay görünmemektedir; Işık ve Pınarcıoğlu'nun (2001) belirttiği gibi, özgün koşullarımıza ve dönemimize uygun biçimde "arada bir yerlerde"dir. Bu konumuyla da, tüm sınıflandırmaları ve nitelendirmeleri barındırabilen ve aynı zamanda onların dışında tutulabilen niteliklere sahip olarak, gelecekteki yeni araştırmaları cezbedecek bir konumdadır.

Son olarak, Çiftlikköy Merkez Mahallesi sakinleri, hanehalkı ve işyeri işleticileriyle birlikte değişmek istemekte ve bunun bir göstergesi olarak belediyeden ve Mersin üniversitesinden daha fazla hizmet ve ilgi beklemektedir. Mersin Üniversitesi'nin bir dış dinamik olarak istenilen düzeyde bir değişimi sağlayabildiği söylenememekte ve üniversitenin, Çiftlikköy Merkez Mahallesi ile aynı mekansal ortamı paylaşma nedeniyle dolaylı etkiler yaratabildiği anlaşılmaktadır.

K A Y N A K Ç A

Akgönül, Hüseyin. (2000) “Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sermaye Hareketleri”

Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:1, 19-46.

Akgür, Teoman. (1990) *Türkiye ve Batı, 1789-1989- İktisadi Etkileşim ve Siyasi Yansıma*.

Ankara: Verso.

Ataay, Faruk. (2001) “Türkiye Kapitalizminin Mekansal Dönüşümü” *Praksis Dergisi*,

Bahar-2001, 53-97.

Başkaya, Fikret. (1996) *Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği Gelişme Stratejileri*

Sempozyumu, Ankara: Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği.

Bendix, Reinhard. (1995)“Sanayileşme, Modernleşme ve Kalkınma” İ.Sezal (Derl.) içinde,

Sosyoloji Yazıları (98-103). Bursa: Ekin.

Bookchin, Murray. (1999) *Kentsiz kentleşme-Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü* (Çev. B.

Özyalçın) İstanbul: Ayrıntı.

Boratav, Korkut. (1997) *Türkiye İktisat Tarihi, 1908-1980*. S. Akşin (Derl.) içinde,

Türkiye tarihi-4, Çağdaş Türkiye, 1908-1980 (5. basım) (265-352). İstanbul:

Cem.

Bremond, Janine ve Geledan, Alain. (1984) *İktisadi ve Toplumsal Kavramlar Sözlüğü*.

İstanbul: Remzi.

Bumin, Kürşat. (1998) *Demokrasi Arayışında Kent*. İstanbul: İz.

Castells, Manuel. (1997) *Kent, Sınıf, İktidar* (Çev. A.Erendil). Ankara: Bilim ve Sanat.

Danış, A. Didem. (2001) *Türkiye 'de Uydu Yerleşimlerinin Yaygınlaşması ve Bir Uydu*

Yerleşme Topluluğu: Bahçeşehir araştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans

Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

- Demir, Erol. (1998) *Kentsel Farklılaşma ve Kimlik: Ankara'da Komut Çevreleri Üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demirci, Meryem ve Sunar, Belma. (1997) "Nüfus Sayılarıyla Derlenen İçgöç Bilgisinin Değerlendirilmesi" (İçinde), *Türkiye 'de İçgöç Konferansı* (125-152). İstanbul : Tarih Vakfı.
- Develi, H. Şinasi. (2001) *Dünden Bugüne Mersin* (3. basım). Mersin: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası.
- Doğan, A. Ekber. (1999) *Küreselleşme ve Kentlerin Dönüşümü: Mersin örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Ekinci, Oktay. (1997) "Kıyılar ve Toplum Yararı" R.Keleş (Derl.) içinde, *İnsan, Çevre, Toplum* (149-171). Ankara: İmge.
- Eraydın, Ayda. (1996) "Gelişmenin Mekansal Boyutu ve Kentleşmenin Değişen Dinamikleri" *Gelişme Stratejileri Sempozyumu*, (83-98). Ankara. T.M.M.O.B.
- Erbay, Yusuf. (1998) "Küreselleşmenin Motoru Çok Uluslu Şirketler; Uluslararası Pazarlara Açılma Yöntemleri ve Karşılaştıkları Zorlayıcı Faktörler" *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 418, 45-56.
- Erder, Sema. (1996) *İstanbul'a Bir Kent Kondu: Ümraniye*. İstanbul: İletişim.
- Erdoğan, İ. (2001) "Ulusal Modernleşmeden Globalleşmeye: Yeni sömürgeciliğin En Yeni Adı" Erişim tarihi: 8 Nisan 2001, www adresi: <http://www.media.ankara.edu.tr/erdogan/globallesmeye.html>.
- Ersoy, Melih. (2001) "Sanayisizleşme Süreci ve Kentler" *Praksis Dergisi*, Bahar-2001, 32-53.
- Erten, Metin. (1999) *Nasıl Bir Yerel Yönetim?* İstanbul: Anahtar.
- Ertürk, Hasan. (1997) *Kent Ekonomisi* (2. basım). Bursa: Ekin.

- Frolov, İvan. (1991) *Felsefe sözlüğü* (Çev. A. Çalışlar). İstanbul: Cem.
- Geray, Cevat. (1967) *Toplum Kalkınması Deneme Çalışmaları: Bünyan örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Geray, Cevat. (1998) "Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler" *Türk İdare Dergisi*, Sayı:421, 323-346.
- Geray, Cevat. (2000) *Belediye Kurulmasında Uyulacak Ölçütler ve Yöntem*. Ankara: Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adenauer Vakfı.
- Geray, Haluk. (1995) "Küreselleşme ve Masaüstü Sömürgecilik" *Mürekkep Dergisi*, Kış-Bahar, 33-47.
- Göktürk, Atilla. (1999) "Kentleşme ve Bölgesel Değişme Süreçleri Üzerine Bir Değerlendirme" *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Sayı: 198, 65-76.
- Göktürk, Atilla ve Kavili, Sultan. (2000) "Yerel Gündem 21 ve Katılım" *Yerel Yönetimler Sempozyumu*, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. 1-2 Kasım 2000.
- Güler, B. Ayman. (1996) *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi-Yapısal Uyarılama Politikaları*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Güler, B. Ayman. (1997) "Küreselleşme ve Yerelleşme" *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:3, 62-78.
- Güler, B. Ayman. (1998) *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Güler, B. Ayman. (2000) "Devletin Yeniden Yapılandırılması" *Yerel Gündem Dergisi* Yıl: 2, Sayı:9, 4 -14.
- Güvenç, Murat. (2001) "Enformel Sektör: Karmaşık Bir Alan" Erişim tarihi: 24 Şubat 2001, www adresi: http://tese.org.tr/projeler/yoksulluk_kent_metin_tebliğ3.php

- Güvenç, Murat. (2000) "Kent yoksulluğu" A. H. Akder ve M. Güvenç (Derl.) içinde,
Yoksulluk, Bölgesel Gelişme ve Kırsal Yoksulluk, Kent yoksulluğu (91-113).
 İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı.
- Hançerlioğlu, Orhan. (1982) *Felsefe Sözlüğü* (6. basım). İstanbul: Remzi.
- Hançerlioğlu, Orhan. (1986) *Toplumbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- Hançerlioğlu, Orhan. (1992) *Felsefe Ansiklopedisi*, cilt 1. İstanbul: Remzi.
- Haldun, Ibn. (1989) *Mukaddime* (Çev. Z. K. Ugan). İstanbul: Milli Eğitim
 Bakanlığı.
- Hirst, Paul ve Thompson, Grahame. (2000) *Küreselleşme Sorgulanıyor* (Çev. Ç.Erdem,
 İ.Yücel). Ankara: Dost.
- Işık, Oğuz ve Pınarcıoğlu, Melih. (2001) *Nöbetleşe Yoksuluk*. İstanbul: İletişim.
- İçduygu, Ahmet ve Ünalın, Turgay (1998) "Türkiye'de İçgöç: Sorunsal Alanları ve
 Araştırma Yöntemleri" *Türkiye'de İçgöç Konferansı* (38-56). İstanbul: Türkiye
 Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- İçduygu, Ahmet ve Sirkeci, İbrahim. (1999) "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç
 Hareketleri" *75 Yılda Köylerden Şehirlere* (içinde) (249-269). İstanbul: Tarih
 Vakfı.
- Kartal, Kemal. (1992) *Ekonomik ve Toplumsal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme*. Ankara:
 Adım.
- Kasaba, Reşat. (1993) *Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Ekonomisi: 19. yüzyıl*. İstanbul:
 Belge.
- Kaygalak, Sevilay. (1999) *Zaman ve Mekan Boyutuyla Göç ve Kentleşme*. Yüksek Lisans
 Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Kazgan, Gülten. (1999) *Tanzimattan 21. yüzyıla Türkiye Ekonomisi: 1. Küreselleşmeden*

2. *Küreselleşmeye*. İstanbul: Altın.

Kerr, Clark, Dunlop, John ve Harbison, Frederick . (1995) “Sanayileşmenin Mantığı” İ.

Sezal (Derl.) içinde, *Sosyoloji Yazıları* (82-98). Bursa: Ekin.

Keleş, Ruşen. (2000) *Yerinden Yönetim ve Siyaset* (4.basım). İstanbul: Cem.

Keleş, Ruşen. (2000) *Kentleşme Politikası* (5. basım). Ankara: İmge.

Keleş, Ruşen. (1998) *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (2. basım). Ankara: İmge.

Keyder, Çağlar. (2000) *İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında*.(Derl.) içinde. İstanbul: Metis.

Keyder, Çağlar. (1996) *Ulusal Kalkınmacılığın İflası* (2. basım). İstanbul: Metis.

Keyder, Çağlar, Özveren, Eyüp ve Quataert, Donald. (1994) *Doğu Akdeniz 'de Liman*

Kentleri,1800-1914. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Keyder, Çağlar. (1993) *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye: 1923-1929*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Keyman, Fuat, Mutman, Mahmut ve Yeğenoğlu, Meyda. (1996) *Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark*. İstanbul: İletişim.

Kıray, Mübeccel. (1999) *Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme* (Toplu eserleri-4). İstanbul: Bağlam.

Kıray, Mübeccel. (2000) *Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası* (Toplu eserleri-4). İstanbul: Bağlam.

Kışlalı, Ahmet Taner. (1991) *Siyasal Sistemler*. Ankara: İmge.

Kışlalı, Ahmet Taner. (1992) *Siyaset Bilimi* (3. basım). Ankara: İmge.

Kızılcılık, S. (1994) “Sosyolojinin Kuramsal Sorunları” 1. Ulusal Sosyoloji Kongresi. Ankara: Sosyoloji Derneği.

Kongar, Emre. (2000) *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği* (8.basım).

İstanbul: Remzi.

Kongar, Emre. (1972) *İzmir 'de Kentsel Aile*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.

Köseçik, Muhammed. (2000) "Yerel Yönetim Teorileri ve Merkez-Yerel Yönetim İlişkilerindeki Merkezileşme: Thatcher Dönemi" *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 9, sayı: 1, 25-42.

Köymen, Oya. (1999) "Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Yapı ve Tarım Politikaları" 75 *Yılda Köylerden Şehirlere* (1-31). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Lerner, Robert, Meacham, Standish ve Burns, Edward. (1993) *Western Civilizations*, Volume: 1-2. New York: W.W. Norton & Company.

Llyod, C. (2000) "Globalization: Beyond The Ultra-Modernist Narrative to Critical Realist Perspective On Geopolitics In The Cyber Age" *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol.24, 258-273.

Marshall, Gordon. (1999) *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. O. Alanhay). Ankara: Bilim ve Sanat.

Mazrui, Ali. (1995) "Sosyal Darwinizm'den Günümüz Modernleşme Teorilerine: Bir Tahlil Geleneği" İ. Sezal (Derl.) içinde, *Sosyoloji Yazıları* (3.basım) (67-82). Bursa: Ekin.

Messadié, Gerald. (1998) *Şeytanın Genel Tarihi* (Çev. I.Ergüden). İstanbul: Kabalcı.

Onur, Bekir ve Avcı, B. Hayat. (1998) *Türkiye 'de Yerel Yönetimlerin Çocuklara ve Gençlere Yönelik Hizmetleri*. Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı.

Ortaylı, İlber. (1985) *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil.

Ozankaya, Özer. (1995) *Temel Toplumbilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Cem.

Ozankaya, Özer. (1984) *Temel Toplumbilimleri Sözlüğü* (3.basım). Ankara: Şavaş.

- Özbek, Ramazan. (2000) "Modernizm, Postmodernizm ve Kuantum Estetiği" Erişim tarihi: 26 Ekim 2000, www adresi: <http://www.geocities.com/kangurular>.
- Özkalp, Enver. (1990) *Sosyolojiye Giriş* (4.basım). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı.
- Özyurt, Hasan ve Topal, Kadir. (1997) "Avrupa Ülkelerinde Belediyelerin Büyüklüğü Üzerine Tartışmalar ve Sonuçları: Belediyelerin Konsolidasyonu." *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 416, 74-95.
- Pamuk, Şevket. (1999) "2. Dünya Savaşı Yıllarında İaşe Politikası ve Köylülük" *75 yılda Köylerden Şehirlere* (57-67). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Peker, Mümtaz. (1999) "Türkiye'de İçgöçün Değişen Yapısı" *75 yılda Köylerden Şehirlere* (295-305). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Robert, Jean. (1999) *Kent ve Halk-Kent Üzerine Alternatif Düşünceler* (Çev. Ö. Orhangazi). Ankara: Ütopya.
- Roberts, Brian. (1995) "Gelişmiş Kapitalist Ülkelerde Şehirleşme: İngiltere ve Amerika Örneği" İ. Sezal (Derl.) içinde, *Sosyoloji Yazıları* (103-122). Bursa: Ekin.
- Sencer, Muzaffer ve Sencer, Yakup. (1978) *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Şaylan, Gencay. (1999) *Postmodernizm*. Ankara: İmge.
- Şengül, Tark. (2001) *Kentsel Çelişki ve Siyaset; Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar*. İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi.
- Şengül, Tark. (2001) "Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekanı" *Praksis Dergisi*, Bahar-2001, 9-31.
- Tekeli, İlhan. (2001) *Modernite Aşılırken Kent Planlaması*. Ankara: İmge.

- Tekeli, İlhan. (1992) *Belediyecilik Yazıları*. IULA-EMME, İstanbul: Kent.
- Tokgöz, Erdinç. (1993) *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Tortop, Nuri. (1999) *Mahalli İdareler*. Ankara. Yargı.
- Türkbağ, A.Ulvi. (2001) "Postmodernite ve Hukuk İdealleri" *Doğu-Batı Dergisi*, Sayı:13, 200-212.
- Urhan, Veli. (1999). "Modernizm, Postmodernizm ve Personalizm" *Doğu-Batı Dergisi*, 128-150.
- Dünya İş Geliştirme Toplantıları: 8, İçel: Sorunlar ve çözüm önerileri. Toplantı bildirileri 2000. Mersin: Dünya Gazetesi ve Mersin Sanayici ve İşadamları Derneği.
- Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, 2001 Yılı Ekonomik Raporu.
- Milliyet Gazetesi, 18 Haziran 2002, 12.
- Multilateral Agreement on Investments (MAI): 21. Yüzyılın Sömürgecilik Bildirgesi. 1999. Ankara: Türkiye Mimarlar ve Mühendis Odaları Birliği.
- Radikal Gazetesi, 1 Şubat 2002, 12.
- Türkiye Mimarlar ve Mühendis Odaları Birliği , Mimarlar Odası Mersin Şubesi, 4. Dönem (1996-97) Faaliyet Raporu.
- Türkiye Mimar ve Mühendis ve Odaları Birliği Mimarlar Odası 36. Dönem Çalışma Raporu, 1998-2000.
- VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu. 2001. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

EKLER

EK-1: GÖRÜŞME CETVELİ – NISAN 2002 – (Genel Öngörüşme)

Ekonomi:

- 1) Üniversite kampüsünün Çiftlikköy'e taşınmış olması, ne tür ekonomik sonuçlar doğurmuştur? Zenginleşme? Fakirleşme? Yeni kayıplar, kazançlar? Hiçbirşey? Neden?
- 2) Kampüsün gelişi, ekonomik bir milat sayılabilir mi? Neden?
- 3) Üniversiteyle ilgili/ilişkili iş yapan bir tanıdığınız/akrabanız var mı? Varsa nasıl bir iş?
- 4) Eğer uzun süredir burada yaşıyorsanız, eski Çiftlikköy için (5-6 yıl öncesi) neler söyleyebilirsiniz? Yoksulluk, tarım, çiftçilik, zenginlik,...vb?
- 5) Sulama Birliği'nin Çiftlikköy'e ne tür katkıları oldu/oluyor? (Ekonomik, toplumsal, siyasal)
- 6) Kampüsün gelişi, Çiftlikköy'ün istihdam olanaklarını ve Çiftlikköy'e olan göçü daha da arttırmış mıdır? Gelecekte böyle bir olasılık görüyorsunuz? Neden?
- 7) Belediyeleşme sonrasında, Çiftlikköy'deki istihdamda yeterli bir artış oldu mu? Yeni iş olanakları?
- 8) Çiftlikköy halkının ekonomik becerileri, eğilimleri ve görüşleri nasıldır? Girişimci? Liberal? Geleneksel? Tüccar? Çiftçilik haricinde geleneksel bir meslekleri var mıdır?

Aile –toplumsal-kültürel:

- 9) Sizce, Çiftlikköylü yetişkinler üniversitenin varlığından rahatsız oluyorlarmı? (Gençlere ve çocuklara etkileri yönünden) Neden?
- 10) Sizce, üniversite, Çiftlikköylü aileler (yerlisi veya değil) üzerinde etkiler yarattımı veya yaratıyormu? Nasıl ve neden?

11) iftlikkyl gençlerin niversiteye yaklaşımları konusunda bir gözleminiz veya fikriniz var mı? (Temkinli, kararsız, memnun,...vb)

12) iftlikkyl gençlerde, üniversiteden kaynaklandığına inanılan (sizin işittiğiniz veya tanıdıklarınızın/akrabalarınızın duyduğu veya gördüğü/farkettiği) ve son yıllarda ortaya çıkmış tutum, davranış ve fikir değişiklikleri oldu mu/var mı? Nasıl?

13) Belediyeleştikten sonra, Çiftlikköy halkında (tüm aileler, gençler, yaşlılar) bir değişim farkettiler mi? (davranış, tutum, yaşam felsefesi, tüketim,...vb) Nasıl?

14) Bugün, Çiftlikköy denildiğinde, aklınıza gelen ilk Şey/veya söylemek istediğiniz Şey nedir? (madde, olay, yer, insan, mekan, iş,...vb)

15) Sizce, niversite kampüsünün gelişi mi yoksa belediyenin kurulması mı daha önemli bir milattır/dönüm noktasıdır? Neden?

16) Çiftlikköy Belediyesi'nin bir Eğitim ve Kültür Merkezi olma hedefinden haberdarmısınız? Sizce, bu nasıl bir hedef? (mantıklı, uygun, zor...vb) Neden?

17) niversitenin ve belediyenin, Çiftlikköy halkına yaptığı/yapmakta olduğu en büyük katkı/destek nedir? (Her ikisi için ayrı ayrı; bir proje, bir uygulama,...vb)

18) Duyduğunuz, gördüğünüz veya bildiğiniz kadarıyla, Çiftlikköy' de çatışan, sürtüşen veya belli durumlarda dayanışma sergileyen büyük aileler/sülaleler var mı? Bunlar hakkında neler biliyorsunuz? Benzer biçimde, çatışan ve sorunlar doğuran siyasal gruplar/kesimler var mı?

19) Yukarıda söz edilen türdeki gelişmelere/durumlara, niversitenin ve belediyenin bir etkisi oldu mu veya oluyor mu? (işittiğiniz veya gördüğünüz kadarıyla; her ikisi için ayrı ayrı) Neden ?

EK-2: GÖRÜŞME CETVELİ – NİSAN 2002 –Sağlık Personeli Görev Süresi :.....yıl

Ekonomi:

- 1) Üniversite kampüsünün Çiftlikköy'e taşınmış olması, ne tür ekonomik sonuçlar doğurmuştur? Zenginleşme? Fakirleşme? Yeni kayıplar, kazançlar? Hiçbirşey? Neden?
- 2) Kampüsün gelişi, ekonomik bir milat sayılabilir mi? Neden?
- 3) Çiftlikköy'de üniversiteyle ilgili/ilişkili iş yapan bir tanıdığınız/akrabanız var mı ? Varsa nasıl bir iş?
- 4) Eğer uzun süredir burada yaşıyorsanız, eski Çiftlikköy için (5-6 yıl öncesi) neler söyleyebilirsiniz? Yoksulluk, tarım, çiftçilik, zenginlik,...vb?
- 5) Kampüsün gelişi, Çiftlikköy'ün istihdam olanaklarını ve Çiftlikköy'e olan göçü daha da arttırmış mıdır ? Gelecekte böyle bir olasılık görüyorsunuz? Neden?
- 6) Hane halklarından duyduğunuz veya gördüğünüz kadarıyla, belediyeleşme sonrasında, Çiftlikköy'deki istihdamda yeterli bir artış oldu mu? Yeni iş olanaklarından söz ediliyor mu? Neler?
- 7) Çiftlikköy halkının ekonomik becerileri, eğilimleri ve görüşleri nasıldır? Girişimci? Liberal? Geleneksel? Tüccar? Çiftçilik haricinde geleneksel bir meslekleri var mıdır?

Aile –toplumsal-kültürel :

- 8) Sizce, Çiftlikköylü ebeveynler/yetişkinler üniversitenin varlığından rahatsız oluyorlarmı (Gençlere ve çocuklara etkileri yönünden)? Neden?
- 9) Sizce, üniversite, Çiftlikköylü aileler (yerlisi veya değil) üzerinde etkiler yarattı mı veya yaratıyor mu? Nasıl ve neden?
- 10) Çiftlikköylü gençlerin üniversiteye yaklaşımları konusunda bir gözleminiz veya fikriniz var mı? (Temkinli, kararsız, memnun,...vb)

- 11) Çiftlikköylü gençlerde, üniversiteden kaynaklandığına inanılan (sizin işittiğiniz veya tanıdıklarınızın/akrabalarınızın duyduğu veya gördüğü/farkettiği) ve son yıllarda ortaya çıkmış tutum, davranış ve fikir değişiklikleri oldu mu/var mı? Nasıl?
- 12) Belediyeleştikten sonra, Çiftlikköy hakkında (tüm aileler, gençler, yaşlılar) bir değişim farkettiler mi? (davranış, tutum, yaşam felsefesi, tüketim,...) Nasıl?
- 13) Bugün, Çiftlikköy denildiğinde, aklınıza gelen ilk şey/veya söylemek istediğiniz şey nedir? (madde, olay, yer, insan, mekan, iş,...vb)
- 14) Sizce, üniversite kampüsünün gelişi mi yoksa belediyenin kurulması mı daha önemli bir milattır/dönüm noktasıdır? Neden?
- 15) Çiftlikköy Belediyesi'nin bir Eğitim ve Kültür Merkezi olma hedefinden haberdarmısınız? Sizce, bu nasıl bir hedef? (gerçekçi, hayalperest, mantıklı, uygun,... vb) Neden?
- 16) Üniversitenin ve belediyenin, Çiftlikköy halkına yaptığı/yapmakta olduğu en büyük katkı/destek nedir? (Her ikisi için ayrı ayrı; bir proje, bir uygulama,...vb)
- 17) Duyduğunuz, gördüğünüz veya bildiğiniz kadarıyla, Çiftlikköy' de çatışan, sürtüşen veya belli durumlarda dayanışma sergileyen büyük aileler/sülaleler var mı? Bunlar hakkında neler biliyorsunuz? Benzer biçimde, çatışan ve sorunlar doğuran siyasal kesimler varmı?
- 18) Yukarıda söz edilen türdeki gelişmelere/durumlara, üniversitenin ve belediyenin bir etkisi oldu mu veya oluyor mu? (işittiğiniz veya gördüğünüz kadarıyla; her ikisi için ayrı ayrı) Neden?
- 19) Sizce bu sağlık ocağı, üniversitenin gelişi nedeniyle mi yoksa belediyeleşme nedeniyle mi kuruldu?

- 20) Çalışmalarınızı yürütürken, hanelerdeki size yaklaşımı nasıl oluyor? (Konuşma, tutum, davranış) Bu tutum ve davranışlarda, yıldan yıla gözlenen bir değişim veya gelişim oluyor mu?
- 21) Çiftlikköy'de yaşayan aileler konusundaki gözlemlerinizi ve söylemek istedikleriniz nelerdir? (karı-koca ilişkileri, çocuk-anne ilişkileri,...vb)
- 22) Merkez Mahallesi'nde oturan insanları (yaşadıklarınıza dayanarak), insan ilişkileri ve tutum-davranışlar konusunda kısımlara ayırabilirmisiniz? Örneğin, bu mahallenin hangi kesimlerinde nasıl tipler oturur?
- 23) Aynı biçimde, ekonomik refah açısından, Merkez Mahallesi'ndeki sokak ve caddelerin hangilerini en fakir ve hangilerini en zengin diye niteleyebilirsiniz?
- 24) Çalışmalarınızı yürütürken gördüğünüz ve yaşadığınız kadarıyla, sizce Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde yaşayanların temel ortak özellikleri nelerdir? (ekonomik, kültürel, sosyal,...vb) Belirtmek istediğiniz?
- 25) Çalışma yaptığımız hanelerdeki insanlarla ne derece samimi olunabiliyor? Böyle bir samimiyet kurmak istiyormusunuz veya istiyorlarmı?
- 26) Rastladığımız ve duyduğunuz kadarıyla, Merkez Mahallesi'ndekiler, genellikle nelerden konuşurlar? Sizce, üniversitenin ve belediyenin bir ağırlığı söz konusu mu?
- 27) Göreviniz sırasında karşılaştığımız ne tür zorluklar var? (Hem ocakta hem de hanede hizmet verirken) Bu zorluklarda ilk yıllara kıyasla bir değişim veya gelişim söz konusu mu? (artış, azalış, farklılaşma)
- 28) Belediye ile ilişkileriniz nasıl? (Personeller arasında) Bu konuda belirtmek istediğiniz neler var? (mükemmel, yetersiz, sürtüşmeli,...vb) Birbirinizden faydalanabiliyormusunuz? Ortak projeler var mı?

EK-3: GÖRÜŞME CETVELİ – NİSAN 2002 – Eğitimciler**Görev süresi : .....yıl**

Değerli eğitimciler ,

Katılmakla bizi onurlandırdığınız bu araştırma, Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi , Kamu Yönetimi Bölümü Kentleşme ve Çevre Anabilim Dalı çalışmalarını çerçevesinde yürütülmekte olan bir yüksek lisans saha çalışmasıdır. Çalışmamızın amacı, görev yapmakta olduğunuz yerde (Çiftlikköy Merkez Mahallesi), Mersin Üniversitesi ve belediyeleşmenin etkisiyle ortaya çıkmış olan veya çıkabilecek bir toplumsal değişimin derecesini/şiddetini ve yönünü anlayabilmektir. Uygulayacağımız hanehalkı anketine ek olarak sizlerin de görüş ve gözlemlerinizi yararlanmak istiyoruz. Bu çerçevede, soru cetvelimizde yer alacak yanıtlarınız, genel olarak değerlendirilecek ve kişisel gizliliğiniz deşifre edilmeyecektir. Bu nedenle, sorulara mümkün olduğunca samimi yanıtlar vermenizi rica ediyoruz.

Not: Bilgi/fikir sahibi olmadığımız sorular için ,“Bilgim yok” ifadesini kullanınız. Tam olarak ne kastettiği belirgin olmayan sorular için, “Anladığım kadarıyla....” diye başlayan yorumlar yapınız. Başka bir ifadeyle, elinizden geldiğince, boş soru bırakmamaya ve birkaç cümlelik yorumlar içeren yanıtlar yazmaya özen gösteriniz. Araştırma alanımız özellikle Merkez Mahallesi olduğu için, soruları yanıtlarken Merkez Mahallesini göz önüne alınız.

.....Katkılarınız için teşekkür ederiz .....

Ekonomi:

1) Üniversite kampüsünün Çiftlikköy'e taşınmış olması, ne tür ekonomik sonuçlar doğurmuştur? (yeni kazançlar, zenginleşme, fakirleşme, yeni kayıplar, hiçbirşey) Örneğin, yeni mesleklerin doğduğunu söyleyebilirmisiniz? Neden?

1) Kampüsün gelişi, ekonomik bir milat/dönüm noktası sayılabilir mi? Neden?

2) Çiftlikköy'de üniversiteyle ilgili/ilişkili iş yapan bir tanıdığınız/akrabanız var mı? Varsa nasıl bir iş?

3) Eğer uzun süredir burada yaşıyorsanız, eski Çiftlikköy için (5-6 yıl öncesi) neler söyleyebilirsiniz? (Yoksulluk, tarım, çiftçilik, zenginlik, hiç değişmedi,...vb)

4) Kampüsün gelişi, Çiftlikköy'ün istihdam olanaklarını ve Çiftlikköy'e olan göçü daha da arttırmış mıdır? Gelecekte böyle bir olasılık görüyorsunuz mu? Neden?

6) Hane halklarından duyduğunuz veya gördüğünüz kadarıyla, *belediyeleşme* sonrasında, Çiftlikköy'deki istihdamda yeterli bir artış oldu mu? Belediye bağlantılı yeni iş olanaklarından söz ediliyor mu? Varsa nelerdir?

7) Çiftlikköy halkının ekonomik becerileri, eğilimleri ve görüşleri nasıldır? (Girişimci, liberal, geleneksel, tüccar kafalı, zanaatkar, esnaf kafalı,...vb) Çiftçilik haricinde geleneksel bir meslekleri var mıdır?

Aile –toplumsal-kültürel: [Aşağıdaki, öğrencilerinizle ilgili soruları, genel olarak yanıtlayabileceğiniz gibi, sınıflar bazında veya yaş gruplarına göre de yanıtlayabilirsiniz. Örneğin, “2. ve 3. sınıflarda soru sorma merakı yüksek iken, 5. ve 6. sınıflarda el sanatlarına yoğun bir ilgi gözlemlenmiştir”... vb.]

8) Sizce, Çiftlikköylü ebeveynler/yetişkinler üninin varlığından rahatsız oluyorlarmı? (Gençlere ve çocuklara etkileri yönünden) Neden?

9) Sizce, üniversite, Çiftlikköylü aileler (yerlisi veya değil farketmez, Ç.de yaşayan herkes) üzerinde etkiler yarattı mı veya yaratıyor mu? Nasıl ve neden?

10) Çiftlikköylü gençlerin (15-25 yaş) ve öğrencilerinizin üniversiteye yaklaşımları konusunda bir gözleminiz veya fikriniz var mı? (temkinli, kararsız, memnun, olumsuz, normal,...vb) Özellikle gençlerin tepkilerinde bir değişim söz konusu mu?

11) Çiftlikköylü gençlerde ve öğrencilerinizde, üniversiteden kaynaklandığına inanılan (sizin işittiğiniz veya gördüğünüz ve tanıdıklarınızın/akrabalarınızın duyduğu veya gördüğü/farkettiği) ve son yıllarda ortaya çıkmış olan tutum, davranış ve fikir değişiklikleri oldu mu/var mı? Nasıl?

12) Öğrencilerinizin meslek hayallerinde ve geleceğe ilişkin hedeflerinde ne tür meslekler ve idealler ağırlıkta? Örneğin, Türkiye'nin gündemindeki gibi futbolculuk ve şarkıcılık gibi özelemler mi revaçta, yoksa yerel ihtiyaçları ve idealleri yansıtan şeyler mi var, yoksa her ikisi de mi?

- 13) Belediyeleştikten sonra, Çiftlikköy halkında (tüm aileler, gençler, yaşlılar) bir değişim farkettilinizmi? (davranış, tutum, yaşam felsefesi, tüketim,...vb) Nasıl?
- 14) Bugün, Çiftlikköy denildiğinde, aklınıza gelen ilk şey/veya söylemek istediğiniz şey nedir? (madde, olay, yer, insan, mekan, iş,...vb)
- 15) Sizce, üniversite kampüsünün gelişi mi yoksa belediyenin kurulması mı daha önemli bir milattır/dönüm noktasıdır? Neden?
- 16) Çiftlikköy Belediyesi'nin bir *Eğitim ve Kültür Merkezi* olma hedefinden haberdarmısınız? Sizce, bu nasıl bir hedef? (gerçekçi, hayalperest, mantıklı, uygun, zor,...vb) Neden?
- 17) Sizce, *üniversitenin* ve *belediyenin*, Çiftlikköy halkına yaptığı/yapmakta olduğu en büyük katkı/destek (sosyal, psikolojik, kentsel,...vb) nedir? (Hem üniversite hem de belediye için ayrı ayrı; varsa bir proje veya benzeri bir çalışma/girişim örneği de verebilirsiniz)
- 18) Duyduğunuz, gördüğünüz veya bildiğiniz kadarıyla, Çiftlikköy' de çatışan, sürtüşen veya belli durumlarda dayanışma sergileyen büyük aileler/sülaleler var mı? Bunlar hakkında neler biliyorsunuz? Benzer biçimde, çatışan ve sorunlar doğuran siyasal gruplar/kesimler varmı?
- 19) Yukarıda söz edilen türdeki gelişmelere/durumlara, *üniversitenin* ve *belediyenin* bir etkisi oldu mu veya oluyor mu? Yani, bir yerel meclisin kurulması ve işlemesi sonucu daha fazla siyaset yapılıyor olması nedeniyle ve ayrıca, yabancı şehirlerden insanların ve öğrencilerin çoğalması sonucu, sülaleler arasında yeni sorunlar doğuyormudur? (İşittiğiniz veya gördüğünüz kadarıyla; hem üniversite hem de belediye için ayrı ayrı değerlendiriniz) Neden?

- 20) Görev süreniz boyunca gözlemediğiniz kadarıyla, öğrencilerinizin ekonomik durumunu genel olarak nasıl tanımlarsınız? Bu durumlarda, zaman içinde nasıl bir değişim oldu? (fakirleşme, zenginleşme, hiç değişmeme,...vb)
- 21) Veli toplantılarında ve okul dışında, Çiftlikköy'de, halkın sizle ilişkileri nasıl? Okulun durumu ve sorunlarıyla ilgileniyorlar mı? (Konuşma, tutum, davranış) Bu ilişkilerde, yıldan yıla gözlenen bir değişim veya gelişim oluyor mu? Sizce neden?
- 22) Çiftlikköylüler, eğitim-öğretim konularında neler düşünüyorlar? Özel okul ve kolejlere talep var mı? Yükseköğretim için istekliler mi?
- 23) Çiftlikköy'de yaşayan aileler konusunda gözlemlerinizi ve özellikle belirtmek istedikleriniz var mı? (yerel gelenekler ve değerler açısından, karı-koca ilişkileri, çocuk-anne ilişkileri, öğretmen-veli ve öğrenci ilişkileri açısından)
- 24) Öğrencileriniz hakkında genel olarak söylemek istediğiniz, vurgulamaya değer bulduğunuz neler var? Önceki görev yerlerinizdekilerden farklı olarak ve buraya özgü nasıl nitelikleri var? (Başarı düzeyleri, kişilik özellikleri, sınıf içi davranışlar ve yerel özellikler bakımından öğrenmeye ilgi, çekingencilik, girişkenlik, sohbet konuları, ilgi alanları,...vb)
- 25) Derslerinizde üniversiteyle ilgili konular tartıştınız mı veya çalışmalar yaptınız mı/yapmayı planladınız mı? Neden?
- 26) Öğrencilerinizin sohbetlerinde üniversite ağırlıklı/merkezli şeylere rastlıyormusunuz?
- 27) Öğrencilerinizin aktardığı kadarıyla, öğrencilerinizin ailevi sorunlarında ağırlık hangi konular üzerinedir? Ekonomik sorunlar mı, eşler arası sorunlar mı, yoksa kesin bir ayırım yapmak mümkün değil mi?

28) Merkez Mahallesi'nde oturan insanları (yaşadıklarınıza dayanarak), insan ilişkileri ve tutum-davranışlar konusunda kısımlara ayırabilirmisiniz? Örneğin, bu mahallenin hangi kesimlerinde nasıl insanlar/aileler (geleneksel, tutucu, esnek,...vb) oturur? Böyle bir gözleminiz oldumu?

29) Aynı biçimde, ekonomik refah açısından, Merkez Mahallesi'ndeki sokak ve caddelerin hangilerini en fakir ve hangilerini en zengin veya daha kentli-daha kırsal diye niteleyebilirsiniz? Bu tür bir yığılma-ayrışma var mı?

30) Çalışmalarınızı yürütürken gördüğünüz ve yaşadığınız kadarıyla, sizce Çiftlikköy Merkez Mahallesi'nde yaşayanların temel ortak özellikleri nelerdir ? (ekonomik, kültürel, sosyal açılardan belirtmek istediğiniz)

31) Rastladığınız ve duyduğunuz kadarıyla, Merkez Mahallesi'ndekiler, genellikle nelerden konuşurlar? Sizce, günlük sohbetlerinde, *üniversitenin* veya *belediyenin* bir ağırlığı varmı?

32) Göreviniz sırasında karşılaştığınız ne tür zorluklar var? (öğrenci, veli, bina, çevre koşulları açısından) Bu zorluklarda, ilk yıllara kıyasla bir değişim veya azalma oldumu? (artış, azalış, farklılaşma)

33) Belediye ile ilişkileriniz nasıl? (Personeller arasında veya genel olarak) Bu konuda belirtmek istediğiniz neler var? (mükemmel, yetersiz, sürtüşmeli,...vb) Birbirinizden faydalanabiliyormusunuz?

34) Üniversiteden beklentileriniz var mı? Varsa nelerdir? (proje, destek olma, yardım, ilgi,...vb) Veya Çiftlikköylüler adına bir öneri veya isteğiniz varmı?

“ Zamanınızı ayırdığınız için çok teşekkür eder, çalışmalarınızda kolaylıklar dileriz ”

EK-4: SORU DİZİLERİNİN UYGULANMASI

Örnekleme için, 2000 sayımına göre belirlenen nüfus büyüklüğü (Merkez Mahallesi nüfusu 4900) ve binalar cetveli ile mahalle kontrol formlarındaki numarataj bilgilerinden (800 civarı mesken hane; meskenlerin sayısı, sağlık ocağı verileriyle doğrulanmıştır) yararlanılmış ve tesadüfi seçim yapılarak örneklem haneleri saptanmıştır. Bu haneler, içinde yapı ve konut bulunmayanlar da dahil olmak üzere, yerleşim haritasında gösterilmiş ve numarataj listesinde yer almış olan toplam 120 sokak ve 47 cadde verilerinden seçilmiştir.

Soru dizilerinin uygulanması, önceden anket eğitimi verilen 16 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Alanın paylaşımında kolaylık sağlamak üzere, Çiftlikköy'ü kuzey-güney doğrultusunda kesen Şakir Son Caddesi'nin yerleşim alanlarını doğu ve batı olmak üzere iki parçaya ayırmasından hareketle, Çiftlikköy Merkez Mahallesi, Doğu ve Batı biçiminde iki bölüm olarak kabul edilmiştir. Anketörler, *anket uygulama yönergesi*, *cadde-sokak haritası* ve paylarına düşen örneklem hanelerini gösteren *pusulalarla* birlikte ve ikişer kişilik gruplar halinde uygulamayı gerçekleştirmiştir. Herbir anketöre verilen pusulada, örnekleme oluşturan aday hanelerin cadde-sokak isimleri ve kapı numaralarıyla birlikte, yedek olarak belirlenmiş hanelerin bilgileri de yer almıştır.

Anketörler, soru dizilerindeki soruların yanıtlarına ek olarak, soru formlarında, katılımcının tutumu ve görüşme yapılan mekana ilişkin bilgilerle ilgili kısmı da doldurmuşlardır. Bu bölümlerdeki bilgiler ayrıca sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir. Katılımcıların tutum ve görüşleri hakkında genel bir fikir vermesi için, anketörlerin bu bölümlerde not ettiği bazı ilginç bulgularından birkaçına yer verelim:

Bir anketörün, bir katılımcının kendisine yaklaşımı nedeniyle soru evrakındaki ilgili bölüme aktardığı not: “Çok etkilendim. Adam, bak ben sizin sorularınızı yanıtlıyorum, ama, üniversite Çiftlikköyle hiç ilgilenmiyor; rektörle görüşmek istiyorum, randevu bile vermiyor, dedi.”

Bir başka anketörün kişisel gözlem notu: “İnsanların, dertlerini anlatacak birilerine ihtiyacı var...üniversitenin ilgisizliğinden yakınıyorlar.” Son olarak, bir diğer anketörün sözlü olarak ilettiği gözlem notu: “Farklı siyasal fikirleri olan insanlara karşı önyargılarım vardı; anket uygulamaları sırasında gördüğüm yakın ilgi ve siyasetüstü ortak yanlar ve sorunlar beni şaşırttı gerçekten.”

EK-5: HANE HALKI SORU DİZİSİ

1. Hanehalkı kimlik bilgileri:

2. Kaç yıldır Mersin’de ve Çiftlikköy’de yaşıyorsunuz?

3. Mersin’ yerleşme sebebiniz nedir?

4. Çiftlikköy’e yerleşmenizin nedeni nedir?

5. İşyeriniz nerede? Nerede çalışıyorsunuz?

6. Ailenizin/hanenizin geçimi için, yukarıda söylediğimize ek olarak , gelir/kazanç veya yiyecek sağlamak için neler yaparsınız ? (Fazla seçenek işaretlenebilir)

6.1) Başka hiçbir gelir kaynağım yoktur.

6.2) Yöredeki inşaat, bahçe,...vb. işler

6.8) Gayrimenkul satarız.

6.3) Evin yakınında/önünde meyve-sebze ekeriz.

6.9) Gayrimenkul kira geliri

6.4) Hayvan alım-satımı yaparız.

6.10) Diğer :.....

6.5) Kira ve/veya yarma gelirimiz var.

6.6) Mali piyasa (repo, hisse senedi, faiz,...vb) geliri

6.7) Mersinde veya Mezitli’de ticaret yaparız.

7. Ek olarak yaptığınız bu faaliyetleri ne kadar zamandır sürdürüyorsunuz?

7.1) Böyle bir faaliyetim yoktur.

7.2) 2-3 yıldır (ekonomik kriz).

7.3) Tarım kazancım kötüleştiğinden beri:.....yıldır.

7.4) Bu işleri hep yapmışımdır/Kendimi bildim bileli.

7.5) Diğer: ...../.....yıldır.

8. Son 6-7 yıl içerisinde sizin haneden birisi için Çiftlikköy’de yeni bir iş kuruldu mu? Olduysa hangisi? (Bu iş hala devam ediyor olabileceği gibi , şu an sona ermiş, vazgeçilmiş, kapatılmış da olabilir) (Fazla seçenek işaretlenebilir)

8.1) Öyle bir girişimimiz olmadı.

8.2) İnşaat malz. satışı

8.3) Tuhafiyeye-İtriyat mağ.

8.4) Pastane/Fırın

8.5) Tarım malzemesi satışı

8.6) Bakkal/market

8.7) Lokanta/restorant

8.8) Pansiyon,oda kiralama vb.

8.9) Belediye kadrolarında iş.

8.10) Belediye adına müteahhitlik.

8.11) Diğer :.....

9. Eğer bu işi bıraktıysanız / artık sürdürmüyorsanız, neden?

9.1) Öyle bir girişimimiz olmadı.

9.2) İş devam ediyor.

9.3) Yetersiz talep/satış(müşteri kitlesi değişti/bitti)

9.4) Altından kalkamadık/Tecrübesizlik.

9.5) Ailevi sorunlar.

9.6) Diğer:.....

10. Çiftlikköy sınırları içerisinde arsanız veya ektiğiniz tarla,bahçe veya seranız var mı? Varsa, mülkiyeti, büyüklüğü ve ürün çeşidi (kiraladığınız, kiraya verdiğiniz veya kendinize ait olan ne varsa) hakkında bilgi veriniz:

10.1) Böyle bir malım yoktur.

10.2) Arsam var. Durumu şöyle:.....

10.3) Tarlam/bahçem/seram var. Durumu şöyle:

TÜRÜ	MÜLKİYETİ (dekar,dönüm veya m2 belirtiniz)			EKİLİ/DİKİLİ ÜRÜN CINSİ (Söylenen tüm ürünleri yazınız)
	MÜLK	Varsa KİRALANAN	Varsa KİRAYA VERİL	
TARLA				
SERA				

11. Bugün Çiftlikköy'deki tarla veya bahçenizi ekmiyor/ekemiyorsanız nedeni nedir? (Fazla seçenek işaretlenebilir)

- 11.1) Böyle bir malım yoktur/tarımla uğraşmadım. 11.6) Belediye ile ilgili imar ihtilafları.
 11.2) Hükümetlerin tarım politikaları 11.7) Üniversite kampüsü istimlaki.
 11.3) Girdi masrafları ve her türlü maliyet 11.8) Ticaret-hizmet işleri daha kazançlı.
 11.4) Pazarlama ve nakliye sorunları 11.9) Diğer :.....
 11.5) Miras sorunları

12. Eğer Çiftlikköy'e sonradan yerleştirdiyse, buraya geldikten sonra hiç gayrimenkul satın aldınız mı? Aldıysanız nerede? (Ç.de mi Mersin merkezde mi?) (Fazla seçenek işaretlenebilir)

- 12.1) Buralıyım.
 12.2) Hayır, böyle bir şey almadım.
 12.3) Arsa aldım:.....
 12.4) İşyeri/dükkan aldım:.....
 12.5) Bahçe aldım:.....
 12.6) Tarla aldım:.....
 12.7) Ev aldım:.....

13. Çiftlikköy sınırları dışında gayrimenkulünüz varmı?Varsa durumu nedir? (Ne ekili, boş mu, kirada mı?)

- 13.1) Böyle bir malım yoktur. 13.4) Dükkanım/işyerim var:.....
 13.2) Tarlam var :..... 13.5) Evim var:.....
 13.3) Bahçem var :..... 13.6) Arsam var:.....

14. Ailenizin (aynı evde birlikte yaşadığımız herkes) bugünkü aylık gelirinde, aşağıdakilerden hangisi en büyük paya sahiptir ?

- 14.1) Tarımsal kazançlarımız (ekim-dikim, satış,...vb.) 14.7) Diğer:.....
 14.2) Mali piyasa gelirimiz (faiz, repo, borsa,...vb.)
 14.3) Tarım dışı faaliyetlerden kar/kazanç (ticaret, hizmet)
 14.4) Akraba veya dost yardımları.
 14.5) Kira gelirimiz.
 14.6) Maaş/ücret gelirlerimiz.

15. Eğer tarımla uğraşıyorsanız, tarımsal bilgi ve teknikleri çoğunlukla kimlerden ve nerelerden öğreniyorsunuz?(En önemli 2 seçeneği işaretleyiniz)

- 15.1) Tarımla uğraşmıyorum. 15.6) Büyüklerimden (baba,...).
 15.2) İl Tarım Müdürlüklerinden. 15.7) Zirai malzeme satıcılarından.
 15.3) Kooperatiflerden.
 15.4) Tanıdık uzman ve mühendislerden.

15.5) Aynı işi yapan arkadaş-eş-dosttan.

16. Bugün sahip olduğunuz işi, nasıl elde ettiniz/buldunuz?

- 16.1) Kendim sorup soruşturarak buldum/kurdum. 16.5) Bir bürokrat/milletvekili yardımı.
 16.2) Aileden/babadan devraldım. 16.6) Gazete-televizyon aracılığıyla.
 16.3) Bir tanıdığım/arkadaşım aracılığıyla.
 16.4) Hemşehrilik veya akrabalık ilişkileriyle.

17. Nereli olduğunuz farketmez; Mersin içinde ve dışında, hemşehrileriniz arasında iş bulma konularında sürekli bir dayanışma ve yardımlaşma oluyor mu?

- 17.1) Oluyor. 17.2) Oluyor,ama eskisi kadar değil. 17.3) Hiç olmuyor. 17.4) Diğer:.....

18. Eşiniz ve çocuklarınız çalışır mı? / gelir sağlayıcı birşeyler yaparlarmı? Belirtiniz.

- 18.1) Hayır yapmazlar. 18.2) Evet yaparlar: .....

19. Ailenizin bir aylık geliri yaklaşık olarak ne kadardır? Sizce, ailenizin Çiftlikköy'de geçinebilmesi için en az ne kadar gelirinizin olması gerekir? Belirtiniz.

- 19.1) 0-100 milyon TL. 19.5) 901-1.500 milyon TL.
 19.2) 101-300 milyon TL. 19.6) 1.500-2.000 milyar TL.
 19.3) 301-600 milyon TL. 19.7) 2 milyar üzeri.
 19.4) 601-900 milyon TL. [En az .....TL. olmalıdır.]

20. Hanenizin bir aylık harcaması içinde payı en fazla olan 2 çeşit (2 seçenek) aşağıdakilerden hangileridir?(Seçenekleri yüksek sesle okuyunuz)

- 20.1) Gıda harc. 20.5) Giyim-konfeksiyon harcamaları. 20.9) Diğer:.....
 20.2) Eğitim ve kırtasiye harc. 20.6) Sağlık harc. ....
 20.3) Ulaşım harc. 20.7) Elektrik-su harc.
 20.4) Telefon faturaları. 20.8) Ev eşyası harc.

21. Herhangibir sosyal güvenlik sistemine bağlımısınız?

- 21.1) Bağlı değilim 21.2) SSK 21.3) BAĞKUR 21.4) Emekli Sandığı 21.5) Özel Sig.
 21.6) Yeşil Kart

22. Aylık erzak ve temizlik maddeleri gibi ihtiyaçlarınızı nerelerden alırsınız?(Fazla seçenek olabilir)

- 22.1) Çiftlikköy'den 22.2) Mersin'den 22.3) Mezitli'den 22.4) Farketmez.

23. Alışverişleriniz için süper/hipermarketlere veya büyük alışveriş merkezlerine gidermisiniz? Sıklık ?

- 23.1) Gitmeyiz. 23.5) Diğer : .....

- 28.1) Daha fazla yiyecek çeşidi. 28.9) Bilgisayar ve sarf malzemeleri
 28.2) Daha fazla oda (çocuk odası, misafir odası) 28.10) Kozmetik ürünleri
 28.3) Daha fazla giyecek, konfeksiyon. 28.11) Yeni tarımsal girdiler (tohum,...vb)
 28.4) Daha fazla kitap, dergi, gazete,...vb. 28.12) Diğer:.....
 28.5) Daha fazla mobilya ve ev dekoru malz.
 28.6) Otomobil
 28.7) Kazanç sağlayacak bir makine veya g.menkul
 28.8) Çeşitli yatırım araçları (hisse senedi, tahvil, altın,...vb.)

29. Sizce, üniversite kampüsünün gelişi, Çiftlikköy'ün ekonomisini nasıl etkilemiştir? (En önemli 2 seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- 29.1) Henüz olumlu bir etkisi olmadı. 29.10) Diğer :.....
 29.2) Gayrimenkullerimizin değeri arttı.
 29.3) Esnaf gelirlerinde artış oldu.
 29.4) Gelir kaynaklarımız çeşitlendi.
 29.5) Gayrimenkul satışları ve kira gelirleri arttı.
 29.6) Üniversitede istihdam fırsatları doğdu.
 29.7) İstimlak nedeniyle tarımsal kazançlar/üretim olumsuz etkilendi.
 29.8) Üniversite kadrolarında beklenen düzeyde istihdam olmadı .
 29.9) Yeni iş alanları açıldı.

30. Üniversite kampüs alanı istimlakı sonucu arsa/tarla/bahçe kaybettinizse, ne kadar (dönüm, dekar)?

- 30.1) Kaybetmedim. 30.2) Kaybettim: (Arsa-Tarla-Bahçe).....

31. Son 6-7 yıl içerisinde tüccarlık, aracılık-komisyonculuk yapmış mıydınız? Yaptıysanız neler alıp-sattınız?

- 31.1) Böyle bir işle hiç uğraşmadım.
 31.2) Daha önce yapmıştım; artık yapmıyorum; tarım ürünleri.
 31.3) Daha önce yapmıştım; artık yapmıyorum; çeşitli ticari mallar.
 31.4) Hala yapıyorum; tarım ürünleri .
 31.5) Hala yapıyorum; tarımdışı mallar.
 31.6) Hem tarım ürünü hem de tarımdışı mallar alıp sattım.

32. Şu an oturmakta olduğunuz konutun mülkiyeti nedir?

- 32.1) Mülk 32.2) Kira 32.3) Bedel ödmeden geçici kalıyorum. 32.4)Diğer:.....

33. Şu an oturmakta olduğunuz konutun tipi nedir?

- 33.1) Tek katlı, avlulu müstakil ev. 33.4) Apartman dairesi.
 33.2) Tek katlı, avlusuz müstakil. 33.5) Dubleks.
 33.3) İki veya fazla katlı avlulu müstakil. 33.6) Diğer:.....

34. Şu an oturmakta olduğunuz konutun yapı malzemesi nedir?

- 34.1) Betonarme
 34.2) Kesme taş
 34.3) Kerpiç/Yığma
 34.4) Örme briket
 34.5) Karışık; birkaç kısmı var:.....

35. Oturduğunuz konutun kapalı alanı ne kadardır (çok katlı ise tüm katlar toplamı)?

- 35.1) 60 m²'den az. 35.4) 101-120 m². 35.7) 200 m².den çok.
 35.2) 61-80 m². 35.5) 121-160 m²
 35.3) 81-100 m². 35.6) 161-200 m².

36. Hanenizdeki tuvaletin durumu nedir?

- 36.1) Ev içinde; fosseptik çukurlu.
 36.2) Ev içinde; yeni kanalizasyonuna bağlı (yeni döşenen hat)
 36.3) Ev dışında; tek çukurlu. (fosseptiksiz)
 36.4) Ev dışında; fosseptik çukurlu.

37. Oturmakta olduğunuz evde ve avlunuzda bulunanları işaretleyiniz/belirtiniz. (sınırsız sayıda seçenek) (Seçenekler yüksek sesle okunacak)

- 37.1) Çeşme (belediye artezyeni) suyu 37.9) Mutfak
 37.2) İç banyo/hamam 37.10) Su kuyusu
 37.3) Duşakabin 37.11) Tulumba
 37.4) Küvet 37.12) Dibek
 37.5) Elektrik 37.13) Kiler/Depo (ev içinde)
 37.6) Dış banyo/hamam 37.14) Depo (ev dışında, ayrı katta)
 37.7) Ahır-ağıl 37.15) Çocuk odası/odaları:.....adet
 37.8) Kümes 37.16) Telefon hattı

38. Evinizde toplam kaç oda bulunuyor?

- 38.1) Belirtiniz : .....+salon.....

39. Eğer Çiftlikköylü değilseniz, şu an oturduğunuz evi nasıl bulup almıştınız/kiralamıştınız?

- 39.1) Çiftlikköylüyüm.

- 39.2) Emlakçı aracılığıyla 39.5) Diğer : .....
- 39.3)Hemşehrilere yoluyla.
- 39.4)Kendim arayıp buldum.
40. Sizce, ideal çocuk sayısı kaç olmalıdır? Belirtiniz : .....
41. Sizin kaç çocuğunuz var? Belirtiniz : .....
42. Çocuğunuz/çocuklarınız ne tür okullara gidiyor(lar) veya mezunlar? (Adet belirterek yazınız)
- 42.1) Okula giden çocuk yok. 42.3) Meslek lisesi..... 42.5) İmam-hatip lisesi... 42.7) Üniversite...
- 42.2) Özel okul/kolej..... 42.4) Düz-devlet okulu..... 42.6) Yüksekokul.....
43. Çocuğunuzun/çocuklarınızın mesleğinin ne olmasını isterdiniz? Belirtiniz:.....
44. Ailenizde veya aile bireylerinin birbirleriyle ilişkilerinde karar alma ve tartışmalar nasıl gerçekleşir? Kararları kim verir?
- 44.1) Çoğunlukla, geleneksel değerler korunur; büyüklere itaat önemlidir.
- 44.2) Büyüklerimizin öğütleri dinlenir, fakat, son karar eşim veya bana aittir.
- 44.3) Çoğunlukla, büyüklerimizin dedikleri geçerlidir.
- 44.4) Genellikle, eşimle birlikte karar veririz.
- 44.5) Bekar veya evli olmam önemli değil, kendi kararlarımı alırım ve uygularım.
- 44.6) Çocuklar ve gençler eskisinden daha fazla söz sahibidir.
- 44.7) Çoğunlukla karşılıklı danışmalar söz konusudur, ortak kararlar alınabilir.
- 44.8) Duruma ve konuya göre değişir, sabit bir eğilimimiz yoktur.
- 44.9) Diğer : .....
45. Çiftlikköy dışına , işiniz dışında, genellikle ne için ve ne sıklıkta gidirsiniz ? (hergün, her hafta, her ay, çok seyrek...vb.) (Her şık için ayrı ayrı sorulacak ve belirtilecek)
- 45.1) Alışveriş için:..... 45.6) Sinemaya:.....
- 45.2) Denize yüzmeye:..... 45.7) Tiyatroya:.....
- 45.3) Pikniğe:..... 45.8) Konserlere:.....
- 45.4) Eğlenme-içki içme:..... 45.9) Konferans/seminer/toplantılara:...
- 45.5) Akraba/arkadaş ziyaretleri için:..... 45.10) Diğer:.....
46. Sizce, Mersin Üniversitesi'nin gelişi, Çiftlikköy gençleri üzerinde nasıl bir etki yaratmıştır?
- 46.1) Hiçbir etki yaratmadığını zannetmiyorum. 46.8) Diğer:.....
- 46.2) Yüksek öğrenim için daha isteklendiler.
- 46.3) Yeni insanlar ve fikirler tanıyabiliyorlar.

- 46.4) İdeolojik veya dinsel açıdan olumsuz etkilendiler.
- 46.5) Üniversitenin bazı sosyal olanaklarından yararlandıkları için memnunlar.
- 46.6) Ailedeki davranışları ve huyları değişti.
- 46.7) Bu konuda hiçbir fikrim yok.
47. Sizce, Çiftlikköy'de yaşayan/kalan öğrenci sayısı artmalı mı? Neden?
- 47.1) Değişmemeli; bu kadarı yeterli.
- 47.2) Artmalı; çünkü:.....
- 47.3) Azalmalı; çünkü:.....
48. Hanenizde düzenli olarak okunan (haftada birkaç kez alınan bir gazete ve ayda en az bir kez alınan bir dergi) gazete veya dergiler varsa belirtiniz (yerel, mesleki veya teknik yayınlar dahil)(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz):
- 48.1) Düzenli olarak özellikle aldığımız bir gazete/dergi yok.
- 48.2).....gazetesi abonemiyiz.
- 48.3) ..... dergisi abonemiyiz.
- 48.5) Bazen ..... gazetesi/dergisi alınır.
49. Hanenizde en çok dinlenen müzik türü/türleri hangisidir? Kişilere göre belirtiniz:
Katılımcı:..... Çocuklar:.....
Ana-baba:..... Diğerleri:.....
50. Çiftlikköy'de, geleneksel yardımlaşmalar/dayanışmalar (imece benzeri türde) devam ediyor mu?
- 50.1) Ne yazık ki, artık hiç olmuyor.
- 50.2) Arada sırada bazı aileler arasında görülüyor.
- 50.3) Çiftlikköy'ü ilgilendiren büyük sorunlar olduğunda.
- 50.4) Sadece sünnet, düğün ve ölüm gibi özel zamanlarda yapıyoruz.
- 50.5) Bizde ve komşularımızda sürekli devam ediyor.
- 50.6) Bu konu hakkında fikrim/bilgim yok.
- 50.7) Diğer :.....
51. Yakın akrabalarınızla (nine, dede, teyze, amca, yeğen, ...vb.) görüşme sıklığınız nedir?
- 51.1) Hergün
- 51.2) Haftada bir veya birkaç kez
- 51.3) 10-15 günde bir
- 51.4) Ayda bir
- 51.5) Birkaç ayda bir
- 51.6) Yılda bir veya birkaç kez.
- 51.7) Diğer :.....
52. Çiftlikköy yerlisi iseniz, sonradan gelenlerden samimi olup ailece görüştüğünüz kimseler var mı? Yerlisi değilseniz, Çiftlikköy'ün yerlilerinden tanışıp ailece görüştüğünüz var mı?

- 52.1) Yerlisiyim; böyle kimseler yok.
 52.2) Yerlisiyim; böyle aileler var.
 52.3) Yerlisi değilim; yerlilerinden hiçkimseyle samimi değiliz.
 52.4) Yerlisi değilim; yerli ailelerden görüştüklerimiz var.
53. Kendinizi/kimliğinizi nasıl tanımlarsınız? Mersin ve Türkiye bazında olmak üzere, köylü mü, şehirli mi, Türk mü, yoksa farklı bir kimlik mi?(her iki başlık için ayrı ayrı sorunuz ve işaretleyiniz)

<u>Yerel</u>	<u>Türkiye</u>	
53.11) Köylü	53.21) Türkiyeli	53.31) Hiçbirisi; sadece insan .
53.12) Şehirli	53.22) Türk	
53.13) Hem köylü hem de şehirli	53.23) Kürt	
53.14) Mersinli	53.24) Arap	
53.15) Çiftlikköylü	53.25) Diğer:.....	

54. Herhangibir kooperatif,vakıf, dernek, birlik veya parti üyesiyseniz belirtiniz:

54.1) Hiçbiryere üye değilim.

54.2) .....

55. Sizce, aşağıdakilerden hangisi, Çiftlikköy'ün toplumsal yaşamında diğerlerinden daha fazla, daha köklü ve daha önemli değişimlere yol açmıştır?

55.1) Sürekli göç alması.

55.5) Tarım politikaları sonucu tarımdan kaçış.

55.2) Muhtarlıktan belediye sistemine geçiş.

55.3) Üniversite kampüsünün gelişi.

55.4) Diğer:.....

56. Sizce, bugünkü Merkez Çiftlikköy'de, sözleri ve yaptıklarıyla örnek, muteber veya lider kabul edilebilen kişi veya kişiler kimlerdir?

56.1) Belediye başkanı

56.8) Yaşlı-tecrübeli büyükler

56.2) Öğretmenler

56.9) Mal-mülk sahipleri

56.3) Muhtar

56.10) Böyle bir kişi yoktur; koşullara göre değişir.

56.4) Belediye meclisi üyeleri

56.11) Bu konuda hiçbir fikrim/bilgim yok

56.5) İmam

56.12) Diğer:.....

56.6) Belediye memurları

56.7) Üniversite hocaları

57. Çiftlikköy'ün muhtarlıktan belediye sistemine geçişini nasıl değerlendiriyorsunuz?(En önemli, 2 seçenek işaretlenebilir)

57.1) Olumlu; ekonomik açıdan geliyoruz .

57.10) Fikrim yok.

- 57.2) Olumlu; altyapı sorunlarımız çözülüyor. 57.11) Önemli bir değişim olmamıştır.
 57.3) Olumsuz; istediğimiz hizmetlere kavuşamadık. 57.12) Diğer:.....
 57.4) Tüm yaşam tarzımız değişti/değişiyor.
 57.5) Hizmet gelsin, ama köy yaşamını sürdürelim.
 57.6) Olumsuz; siyasal sorunlar daha keskinleşiyor.
 57.7) Yerel demokrasiyi öğreniyoruz.
 57.8) Konut alanlarının artmasına neden oldu .
 57.9) Konut kooperatiflerinin işgalleri artıyor.

58. Sizce Çiftlikköy'ün en acil/en önemli 2 sorunu aşağıdakilerden hangisidir?

- 58.1) Sağlık hizmetleri 58.8) Yetersiz kültürel ve sosyal ortam
 58.2) İçecek su 58.9) Temizlik ve çevre düzenleme
 58.3) Üretimsizlik 58.10) İmar sorunları
 58.4) İşsizlik 58.11) Konut sorunu.
 58.5) Kanalizasyon 58.12) Diğer :.....
 58.6) Yol-kaldırım
 58.7) Okul

59. Belediye meclisi oturumlarını ve kararlarını takip edermisiniz?

- 59.1) Birkaç kez izlemiştim. 59.5) Diğer:.....
 59.2) Beni ilgilendiren konusu olan toplantı ve kararları izlerim.
 59.3) Çoğunlukla takip ederim.
 59.4) O tür çalışmalarla hiç ilgilenmiyorum.

60. Kendinizi dindar olarak tanımlayabiliyor musunuz? (Dindar mısınız ?) İbadetlerinizi düzenli olarak yaparmısınız? Açıklayınız.

- 60.1) Evet:.....
 60.2) Hayır.
 60.3) Diğer:.....

61. Genellikle ne tür işler için belediyeden yararlanıyorsunuz? Çoğunlukla hangi konular için belediye ile iletişime geçiyorsunuz (başvuru, yardım, veya şikayette bulunuyorsunuz)? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 61.1) İmar ve tapu işleri. 61.9) Belediye işleriyle ilgilenmiyorum.
 61.2) Politik görüşme ve parti çalışmaları.
 61.3) İzin, ruhsat, harç, fatura, vergi, ...vb işlemler.
 61.4) Su, elektrik, yol ve temizlik konularında şikayet ve danışma.
 61.5) Çeşitli bürokratik işler için danışma ve görüş alışverişi.

61.6) Çeşitli sorunların çözümü konusunda başkanla doğrudan görüşme.

61.7) İş-istihdam konuları için.

61.8) Bunların hepsi için.

62. Çiftlikköy'de sizi rahatsız veya huzursuz eden neler vardır? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir) (Seçenekleri yüksek sesle okuyunuz)

62.1) Şakir Son caddesindeki trafik.

62.9) Hiçbir şikayetimiz yok.

62.2) Politik çekişmeler-inatlaşmalar.

62.10) Çiftçilik sorunları.

62.3) Öğrencilerin kaldığı bekar evleri.

62.11) Yabancıların çoğalması

62.4) Belediyenin yasakları/uygulamaları.

62.12) Diğer:.....

62.5) Kafeler.

62.6) Öğrenci yurtları.

62.7) Su sorunu.

62.8) Çöp-temizlik sorunları.

63. Çöp ve emlak vergilerinizi yatırıyormusunuz? Yatırıyorsanız, kaç yılda bir?

63.1) Yatırıyorum:.....

63.2) Yatırmıyorum.

64. 1999 seçimlerinde belediye başkanlığı için hangi partiye oy verdiniz?

64.1) Burada oy kullanmadım/Oy kullanmadım.

64.2) .....partisine verdim.

65. Bu adayı tercih etme nedeniniz neydi?

65.1) Burada oy kullanmadım/Oy kullanmadım. 65.7)Vaadleri nedeniyle

65.2) Akrabam idi.

65.8) Gıda malzemesi, para,...vb. katkılar nedeniyle.

65.3) Partisi nedeniyle

65.9)Diğer:.....

65.4) Daha iyisi yoktu.

65.5) Arkadaşım/dostum idi.

65.6) Geçmişini/icraatını bilip güvendiğimden.

66. Gelecek yıllarda, Merkez Çiftlikköy için yeni belediye hizmetleri olarak neler isterdiniz ?(En önemii ve en fazla 2 seçeneği işaretleyiniz) (Seçenekleri yüksek sesle okunacak)

66.1) İtfaiye hizmetleri.

66.10) Konut projeleri

66.2) Yeni tarımsal proje çalışmaları (hayvancılık dahil). 66.11) Diğer:.....

66.3) Sosyal yardımlaşma hizmetleri.

66.4) Kamu sağlığı için çalışmalar (sineklerle mücadele, temizlik,...vb.)

66.5) Sağlık ve eğitim hizmetleri.

66.6) Ticareti ve hizmet sektörünü canlandırarak projeler.

66.7) Daha fazla yol-su-kanalizasyon (altyapı) çalışmaları.

66.8) Eğlence ve dinlenme tesisleri. -

66.9) Dinsel hizmetler (Yeni cami, kurs,...vb.)

67. Bugünkü belediye yönetiminin, Çiftlikköy'ü bir *Eğitim ve Kültür Merkezi* yapma hedefiyle ilgili düşünceniz nedir? Sizce, bu nasıl bir hedef?

67.1) Üniversite ile birlikte ortak bir gelecek kurmayı sağlayacaktır.

67.2) Üniversiteden etkilenilmiş, fakat Çiftlikköy için uygun bir hedef değil.

67.3) Çiftlikköy için başka alternatifler de ayrıntılı biçimde değerlendirilmelidir.

67.4) Kesin bir fikrim yok.

67.5) Diğer:.....

68. Gelecek yıllarda, Çiftlikköy'de hem ekonomik hem de sosyal olanaklar açısından nelerin olmasını istersiniz? (En önemli 2 seçenek işaretleyiniz) (Seçenekleri yüksek sesle okuyunuz)

68.1) Bar

68.7) Hayvancılık tesisleri

68.2) Cafe-Pastane

68.8) Ziraat araştırmalarıyla ilgili bir kurum

68.3) Aile gazinosu

68.9) Alışveriş merkezi

68.4) Fabrika/imalathane/atölye

68.10) Hastane

68.5) Kütüphane

68.11) Diğer: .....

68.6) Sinema-tiyatro

69. Mersin Üniversitesi'nin yaptığı etkinlikleri izliyormusunuz? İzlemeniz/izleyebilmeniz için neler yapılmasını istersiniz? Bu konuda önemli bir beklentiniz var mı?

69.1) Bu konu hakkında bilgim/fikrim yok.

69.2) İzlemiyorum ve katılmak istemiyorum.

69.3) İzlemek/katılmak istiyorum , fakat, katılamıyorum. Şunlar yapılmalı:.....

70. Yakın bir gelecekte Çiftlikköy'den taşınmayı/ayrılmayı düşünüyor musunuz? Evetse, nereye?

70.1) Hayır, öyle bir planım/niyetim yok.

70.5) Başka bir şehre/ile.

70.2) İsterim; fakat neresi olabileceğini bilmiyorum.

70.6) Yurtdışına.

70.3) İsterim; Mersin merkeze.

70.4) İsterim; Mersin veya İçel içinde başka bir yere.

@ [LÜTFEN, aşağıdaki soruları, en az 6-7 yıldan beri Çiftlikköy'de yaşamakta olanlara yöneltiniz . Daha yeni olanlar için bu soruları boş bırakınız. En az 6-7 yıllık bir geçmiş zamanla ilgili sorulara başlayacağımızı ve görüşmenin bitmek üzere olduğunu katılımcıya söyleyiniz]

71. Bugün hala 6-7 yıl önce (veya daha önceden) yaptığımız işinizi mi yapıyorsunuz? Hayır ise, önceki işinizi belirtiniz:

71.1) Evet 71.2) Hayır : .....

72. O işi bıraktıysanız nedenini belirtiniz : .....

73. Bu zaman zarfı içerisinde, tarımsal amaçlı yeni yatırımlar yaptınız mı ? (yeni makine, tarla, ... vb.) Belirtiniz.

73.1) Yaptım : ..... 73.2) Yapmadım.

74. Gelir durumunuzun kötüleşmediğini varsayarsak, 6-7 yıl önceki alışveriş alışkanlıklarınızda, giyecek-yiyecek ve eğlence zevklerinizde sizce son yıllarda önemli bir değişim oldu mu?

74.1) Hayır olmadı. 74.2) Evet oldu.

75. Üniversitenin ve belediyenin kuruluşlarına (belediye hizmetleri açısından) bağlı olarak, yaşam görüşünüzde ve insanlarla ilişkilerinizde bir değişim veya gelişim olduğunu söyleyebilmisiniz? (Her ikisi için ayrı ayrı belirtiniz)

Üniversite

Belediye

75.11) Üniversite , böyle bir etki yaratmadı.

75.21) Belediye, böyle bir etki yaratmadı.

75.12) Üniversite etkisi olmuştur. Şöyle:

75.22) Belediyenin etkisi olmuştur. Şöyle:

.....
.....

.....
.....

76. Daha önce tarla veya bahçe olup, bugün arsa veya konut alanı olmuş toprağınız var mıydı? Varsa büyüklüğü ne kadar?

76.1) Yoktu.

76.2) Vardı: .....

77. Daha önce, Çiftlikköy'de köy tapusu dahi olmayan yerler varken birden belediyeleştiniz: belediye sonrası imar planı uygulamaları hakkındaki görüşünüz nedir (yollar, konutlar, ... vb.)? Bunlar sizi nasıl etkiledi?

.....
.....
.....

78. İlk kurulduğu yıllara kıyasla, Çiftlikköy Belediyesi'nin hizmet çeşitlerinde ve yeterliliğinde sizce bir artış veya gelişme/iyileşme oldu mu?

78.1) Evet oldu. 78.2) Hayır olmadı.

79. Belediye kurulurken , (1996 seçimlerinde) belediye başkanlığı için hangi partiye oy verdiniz?

79.1) Burada oy kullanmadım/Oy kullanmadım.

79.2) .....partisine verdim.

80. 1996 seçiminde oy verdiğiniz belediye başkanı adayını tercih etme nedeniniz neydi?

80.1) Burada oy kullanmadım/Oy kullanmadım. 80.7) Vaadleri nedeniyle.

80.2) Akrabam idi.

80.8) Gıda, erzak, para,...vb katkıları nedeniyle.

80.3) Partisi nedeniyle

80.9) Diğer:.....

80.4) Daha iyisi yoktu.

80.5) Arkadaşım/dostum idi.

80.6) Geçmişini bilip güvendiğimden.

>>"BU ÇALIŞMAYA KATILDIĞINIZ ve ÇİFTLİKKÖY'ün BİR BİLİMSEL ARAŞTIRMAYA KONU OLMASINI SAĞLADIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ."<<

ANKETÖRÜN ADI-SOYADI : .....

ANKETÖR GÖZLEMLERİ :

MEKAN:

TUTUM-YAKLAŞIM:

EK-6: İŞYERLERİ SORU DİZİSİ

CADDE : .....

TARİH .....

}} Görüşülen kişinin konumu (sahip, ortak, yardımcı, işletici):.....

(Elinizden geldiğince, işyeri sahibi ile görüşmeye çalışınız)

1. İşyerinde yapılmakta olan işin/mesleğin/faaliyetin tanımı/adı:

2. İşyeri sahibinin/ortağının cinsiyeti ve doğum yerleri:

2.1) Kadın 2.2) Erkek ; 2.11) Çiftlikköy 2.12) Mersin 2.13) Diğer:.....

3. İşyerinin/işletmenin ortak sayısı:

3.1) Tek sahip 3.2) Ortaklar var : .....

4. İşyerinin mülkiyeti:

4.1) Mülk 4.2) Kira 3) Diğer : .....

5. Oturduğunuz yer: [Çiftlikköy 'de oturanlara Hanehalkı soru dizisini de uygulayınız]

5.1) Çiftlikköy 5.2) Mezitli 5.3) Mersin merkez 5.4) Diğer: .....

6. Çiftlikköy'deki bu faaliyetinize ne zaman başladınız/ kaç yıldır? .....

7. Mersin'de, aynı işi yaptığınız başka bir işyeriniz var mı?

7.1) Var ..... 7.2) Yok.

8. Bu işten önceki çalışma durumunuz nasıldı?(söylenileni aynen yazabilirsiniz)

8.1)Çalışmıyordum (ev kadını, öğrenci, işsiz,...vb):.....

8.2) Tarımla uğraşıyordum.

8.3) Hayvancılık yapıyordum.

8.4) İlk ve tek işim bu/yine bu işi yapıyordum.

8.5) Diğer: .....

9. Önceki işiniz yine Çiftlikköy'demişti? Belirtiniz.

9.1) Çalışmıyordum

9.2) Evet.

9.3) Hayır:.....

10. Bu iş dışında uğraştığınız/gelir sağladığınız faaliyetler var mı (Eş ve çocuklarınızın iş durumu)?

10.1) Yok.

10.2)Tarımla uğraşırım(bahçe,tarla,...):.....

10.3) Diğer : .....

11. Bu işyeri sıfırdan mı oluşturuldu/kendiniz mi kurdunuz, yoksa devralma biçiminde mi elde ettiniz?

11.1) Tümüyle kendim kurdum. 11.3) Diğer : .....

11.2) Devraldım.

Devraldıysanız, devreden kişi nereliydi ? 11.11) Çiftlikköylü 11.12) Diğer:.....

12. Bu işi kurarken nereden finansman sağladınız? (fazla seçenek olabilir)

12.1) Kendi kaynaklarımla. 12.2) Banka kredisiyle 12.3) Eş-dost borçlarıyla

12.4) Diğer:.....

13. Çiftlikköy’de neden “bu tür” bir iş yapıyorsunuz? (fazla seçenek işaretlenebilir)

13.1) Para kazanabilmek için başka bir yol yoktu.

13.2) Babadan/aileden devraldığım bir iş.

13.3) Tarım işleri dışındaki zamanlarda da para kazanabilmek için.

13.4) Artık tarla-bahçe işleri para etmediği için.

13.5) Önceki mesleğimi/işimi bıraktım/devrettim.

13.6) Üniversitenin gelişi nedeniyle.

13.7) Mesleğimizi değerlendirmek istedik.

13.8) Herkes yapıyordu; “biz neden yapamayalım?”, diye düşündük.

13.9) Çocuklarımıza iş sağlamak için.

13.10) Diğer : .....

14. Bu işyerinde, aile fertlerinizden kaç kişi size yardım ediyor? Varsa kimler?

14.1) Aileden bir yardım yok. 14.2) Var:.....

15. “Aile fertleriniz dışında” ve “sizden başka” toplam kaç kişi çalıştırıyorsunuz ? Belirtiniz :

15.1) Hiç. 15.2) .....kişi.

16. Elemanlarınız arasında, Çiftlikköy ahalisinden veya üniversitede okuyan öğrencilerden kimse var mı?

16.1) Eleman çalıştırmıyorum.

16.2) İki de yok, fakat, elemanlarım şöyle:.....

16.2) Var: (İşyeri sahibi hariç, tüm çalışanlar için kişi sayısı olarak doldurunuz.)

Çiftlikköy’de yaşayanlar .....

Mersin Üniversitesi’nde öğrenci olanlar .....

17. İşyerinizin büyüklüğü ne kadardır? (m², kat sayısı, toplam kapalı alan)

Pansiyon, motel, yurt , restaurant ve spor tesisleri için (18,19):

[18.] Toplam oda sayınız ve yatak/oyuncu kapasiteniz nedir(kaç kişilik, oda özellikleri,...)?

18.1) O tür bir işyeri değil.

18.2).....

[19.] Toplam masa/salon sayınız nedir ve yemek sunma kapasiteniz kaç kişiliktir?

19.1) O tür bir işyeri değil.

19.2) .....

20. Bu işle ilgili en önemli 2 sorununuzu, en önemli olan başta olmak üzere belirtiniz?(En önemli olan "1" ile işaretlenecek)

20.1) Hiçbir sorunun yok.

20.7) Nitelikli işgücü sorunu.

20.2) Tecrübesizlik.

20.3) Rakiplerle şiddetli rekabet.

20.8) Belediye ile sorunlarım var:.....

20.4) Umdüğüm müşteri kitlesi yok.

20.5) Finansman sorunu

20.9) Çiftlikköy halkıyla sorunlarım var:.....

20.6) Maliyetler yüksek.

21. Bu işteki aylık brüt cironuz/satışınız yaklaşık olarak ne kadardır?

21.1) 100-300 milyon

21.4) 801-1 milyar

21.2) 301-500 milyon

21.5) 1,1- 2 milyar

21.3) 501-800 milyon

21.6) 2 milyar üzeri:.....TL.

22. Sizce, Çiftlikköy sınırları içinde başka hangi işler yapılabilir ?(fazla seçenek işaretlenebilir)

22.1) Başka bir iş yapılmaz.

22.6) Yurt/pansiyon

22.11) İnş.Müh/mimar

22.2) Bakkal/market

22.7) Ev/oda kiralama

22.12) Diğer :.....

22.3) Restoran/lokanta

22.8) Emlakçılık

22.4) Cafe/pastane

22.9) Sağlık hizmetleri

22.5) Sera/bahçecilik/tarla

22.10) Müteahhitlik

23. Gelecek yıllarda, hem ekonomik hem de sosyal olanaklar açısından, Çiftlikköy'de nelerin olmasını istersiniz?(En önemli 2 şeyi , en önemlisi başta olmak üzere belirtiniz)

23.1) Bar

23.7) Hayvancılık tesisleri

23.2) Cafe-pastane

23.8) Ziraat araştırmalarıyla ilgili bir kurum/kuruluş

23.3) Aile gazinosu

23.9) Alışveriş merkezi

23.4) Fabrika-imalathane-atölye

23.10) Hastane

23.5) Kütüphane

23.11) Diğer:.....

23.6) Sinema-tiyatro

24. Özellikle hitap ettiğiniz/etmeyi istediğiniz müşteri kitlesi hangisidir?

- 24.1) Üniversite öğrencileri
 24.2) Çiftlikköy halkı.
 24.3) Herkes olabilir.
 24.4) Üniversite çalışanları (öğrt. elemanları ve memurlar)
 24.5) Tüm Mersin halkı
 24.6) Mersin dışından gelenler.

25. Çiftlikköy'deki bu işi uzun dönemli bir yatırım olarak düşünüyorsanız, geleceğe ilişkin ne tür planlarınız var?

25.1) Uzun dönemli düşünmüyorum/öyle planlarım yok.

25.2) .....

26. Bugün, bu işi aynı biçimde ve yine Çiftlikköy'de kuracak olsanız, yaklaşık olarak ne kadarlık bir sermayeye ihtiyaç duyulurdu? ..... TL.

27. Eğer belediye kurulmadan önce de aynı işi yapıyordusanız, belediye kurulduktan sonra işinizle ilgili ne tür değişiklikler (olumlu-olumsuz) oldu? (Fazla seçenek işaretlenebilir)

27.1) Aynı işi yapmıyordum.

27.2) Yeni masraflar ve yeni yükümlülükler doğdu.

27.3) Önemli bir değişme/gelişme olmadı.

27.4) Diğer : .....

28. İşyerinizle ilgili işler için belediye binasına gidermisiniz? Gidiyorsanız, en fazla ne tür işler için gidersiniz?

28.1) Belediyeye pek gitmem.

28.4) Diğer : .....

28.2) Politik işler/parti çalışmaları için giderim.

28.3) Vergi, harç,...vb. ödemeleri-ruhsat işleri için.

29. Bugün size fırsat ve kaynak verilseydi, nerede ve ne tür bir iş yapmak isterdiniz? (Başka bir şehirde de olabilir)

29.1) Yine burada aynı işi yapmak isterdim.

29.2) .....

30. Çiftlikköy'de, sizinle aynı işi yapıp daha sonra işyerini kapatanlar oldumu? Bundan haberdarsanız, işyerini kapatan kaç girişimci oldu? Belirtiniz.

30.1) Bu konuda bilgim yok.

30.2) Böyle bir şey olmadı.

30.3) Evet, oldu. Şöyle : .....

Sizce, kapatma nedenleri nedir?

30.11) Beceriksizlik

30.13) Nitelikli eleman sıkıntısı.

30.15) Diğer:...

30.12) Sermaye yetersizliği

30.14) Yanlış yer seçimi.

31. Sizce, Çiftlikköy, Mersin niversitesine hizmet sunan bir belde niteliği taşıyor mu ?

Taşıyabilir mi? Taşımaları? Belirtiniz: .....

32. Sizce, Mersin niversitesi kampüsü, Çiftlikköy ekonomisini nasıl etkilemiştir? (fazla seçenek)

32.1) Henüz olumlu bir etkisi olmadı. 32.7) İstimlak nedeniyle tarımsal faaliyetler azaldı.

32.2) Gayrimenkullerin değeri arttı. 32.8) Diğer : .....

32.3) Esnaf gelirlerinde artış oldu.

32.4) Gayrimenkul satışları ve kira gelirleri arttı.

32.5) niversitede istihdam fırsatları doğdu.

32.6) Yeni iş alanları açıldı.

33. Sizce, Çiftlikköy'nin en acil 2 sorunu nedir? (En önemlisini önce söyleyiniz)

33.1) Sağlık hizmetleri. 33.6) Yol-kaldırım 33.11) Konut sorunu.

33.2) İçecek su. 33.7) Okul 33.12) Diğer: .....

33.3) retimsizlik. 33.8) Yetersiz kültürel ve sosyal ortam.

33.4) İşsizlik. 33.9) Temizlik ve evre düzenleme

33.5) Kanalizasyon 33.10) İmar sorunları

34. Sizce, Çiftlikköy, 20 yıl sonra nasıl bir yer olacak? Belirtiniz.

.....

35. Çiftlikköy belediyesinin sizin için anlamı nedir?

35.1) Hizmet 35.4) Problem 35.7) Diğer: .....

35.2) Bürokrasi 35.5) Yetersizlik

35.3) zerklik-demokrasi 35.6) Başarı

36. Mersin niversitesi'nin sizin için anlamı nedir? Belirtiniz.

.....

.....

EK-7: GÖRÜŞMECİ/ANKETÖR BİLGİLENDİRME METNİ ve SORU DİZİSİ UYGULAMA YÖNERGESİ

I- ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİ

- Bir yüksek lisans tezi çalışmasıdır.
- Temel varsayım, Mersin Üniversitesi ile belediye kurumlarının, Çiftlikköy halkının toplumsal yapısında bir değişime yol açtığı veya bir değişimi başlattığı yönündedir.
- Söz konusu toplumsal değişimin izleri, ekonomik faaliyetlerden mekansal değişime kadar uzanan bir alanda aranmaktadır (kültürel, siyasal,...vb).
- Araştırma araçları olarak şunlar kullanılmaktadır: Çiftlikköy ile ilgili bilgi verebilecek resmi kurumlarda evrak taraması (belediye, sağlık ocağı, okul, sulama birliği); literatürdeki toplumsal değişim ve kentleşme kaynakları; hanehalkı soru dizisi; işyerleri soru dizisi; çeşitli görüşme cetvelleri (esnaf, ileri gelenler, meclis üyeleri,...vb. için).

II - ÇİFTLİKKÖY HAKKINDA GENEL BİLGİ

- Mersin merkezin ilk büyük yerleşim alanlarından birisidir ; eski sınırları , bugünkü Müftü Deresi'ne kadar uzanmaktadır. İlk yerleşim yeri, üniversite kampüsünün güneyindeki mezarlık civarındır. Yerlileri arasında, Türkmen ailelere ek olarak, 19.yy. sonlarında Mısır'dan getirtilen çiftçi aileler de bulunmaktadır.
- 1996 yılına kadar köy statüsündedir. 1996 yılındaki ara seçim sonrasında belediye haline gelmiştir. Belediye başkanlığı seçimlerini, iki dönem üst üste olmak üzere (1996 ve 1999 seçimlerinde) M.H.P adayı olan eski muhtar kazanmıştır.
- Yerli halkının temel geçim kaynağı çiftçiliktir. Yetiştirilen ürünler, Akdeniz Bölgesi genelini ve İçel ili özelini yansıtır: Seracılık, yaş meyve-sebze,...vb. Ancak, tüm

Türkiye genelinde olduğu gibi, son 15-20 yıldır uygulanan tarım politikaları sonrasında, Çiftlikköy'deki tarımsal faaliyetler de büyük oranda değişim ve gerileme göstermiştir.

- Göç alan, fakat, fazla göç vermeyen bir yerleşim birimidir.
  - Belediye birimi, idari olarak iki büyük mahalleye ayrılmıştır: Merkez Mahallesi ve Gökçebelen Mahallesi. Merkez Mahallesi, araştırma alanımız olup, ilk/eski Çiftlikköy yerleşim yerleri sınırlarındadır. Gökçebelen Mahallesi ise, ayrı bir köy olan Gökçebelen'in Çiftlikköy Belediyesi'ne katılmasıyla oluşmuştur (Bu mahalle, Merkez Mahallesi'nin Kuzeydoğusundadır ve araştırma alanımız dışındadır)
  - Çalışmayı yürütürken göreceğiniz gibi (veya daha önceden Çiftlikköy'ü gözlemlemiş olabilirsiniz), araştırma alanımız olan Merkez Mahallesi'nde yarı kırsal yarı kentsel yaşamın sürdürüldüğü sokak ve caddelerin yanı sıra, yüksek katlı apartmanlardan oluşan sitelerin yer aldığı ve siteler mevkiî denilen ayrı bir kısım da bulunmaktadır.
- [Araştırma ve Çiftlikköy hakkında daha ayrıntılı bilgi isteyenler, U.Cem Komşu'dan bilgi alabilirler.]

III- SORU DİZİSİ UYGULAMA YÖNERGESİ

A. SORU DİZİSİNDEKİ SORULARIN İÇERİĞİ :

- Toplumsal değişim, kırsal ve kentsel yaşam, kentleşme,...vb. konularda yapılan literatür taramasına dayanılarak ekonomik, kültürel, siyasal, ailevi ve psikolojik özellikleri saptamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.
- Değişimi belirleyebilmek amacıyla, bulunulan zamana ilişkin verilerin yanı sıra, geçmiş dönem ve gelecek dönemle ilgili verilere de ihtiyaç duyulmuş ve ilgili sorular konulmuştur.

B. KATILIMCILARLA TANIŞMA ve SORULARIN KATILIMCILARA OKUNMASI :

- İlk adım olarak, soruları daha rahat yöneltebilmeniz ve soru dizisini bir bütün olarak zihninizde değerlendirebilmeniz için, tüm soruları ve seçenekleri birkaç kez okuyunuz. Karşınızdaki kişiye güven verebilmemiz en önemli koşuldur. Bize güven duymayan katılımcı, soruları savsaklayarak yanıtlayacaktır. Kendimize güven duyulmasını sağlamanın koşullarından birisi de, sorulara ve seçeneklere hakim olarak, uygulamayı akıcı ve hızlı biçimde gerçekleştirebilmektir.

- Araştırmayı uygulayacağımız Merkez Mahallesi sakinleri, ağırlıklı olarak kırsal yaşam tarzını sürdüren insanlardan oluşmaktadır. Ancak, uygulama sırasında göreceğiniz gibi (veya daha önceden Çiftlikköy'ü gözlemlediyseniz), bir şehirli gibi konuşan ve davranan kişilerle karşılaşabileceğiniz gibi, tam aksine, hiç şehir ve şehirli görmemişcesine davrananlarla da karşılaşabilirsiniz.

- Her anketör çiftinin beraberinde Çiftlikköylü birer genç olacağından, ilk karşılaşma ve tanışma sırasında rahat olmaya çalışınız. *Heyecandan kaynaklanan tedirginlik ve çekingenlik duygularınızı yenmeye çalışınız.* Ancak, sergileyeceğiniz rahatlık ve özgüven, katılımcılarla *aşırı samimi* olmaya veya tam tersine, aranızda aşırı bir mesafe bırakarak onları *küçümsemeye yöneltmemelidir.* Unutmayınız ki, bu çalışma, *kendi kişiliğimizi kanıtlamak için bir araç değildir.*

- Kendinizi tanıttikten sonra, araştırmamız hakkında da kısa bilgiler veriniz; *bu araştırmanın Çiftlikköy'de bir ilk olduğunu, Çiftlikköy Belediyesi'nin bilgisi dahilinde yürütüldüğünü ve Çiftlikköy'ün üniversiteyle olan ilişkilerinin geliştirilmesi için çok yararlı olacağını* belirtmeyi unutmayınız.

- Soru dizisindeki soru cümlelerini, öncelikle, elinizdeki metinde yazıldığı biçimde aynen yöneltiniz. Eğer, okuduğunuz bir sorunun katılımcı tarafından doğru anlaşılmadığını sezerseniz veya katılımcının verdiği tepkiye dayanarak soru cümlesinin yetersiz olduğu anlaşılırsa, o soruyu, *sorunun hedefini değiştirmeden* farklı cümle veya cümlelerle yeniden yöneltiniz.
- *Öncelikli hedefimiz, soru kağıdındaki her soruya sağlıklı bir yanıt alabilmektir.* Bunu başarabilmek için, çok kişisel olan konulardan kaçınılmaya çalışılmıştır. Ancak, buna rağmen yönelttiğiniz herhangi bir soruya yanıt vermek istenilmediğinde, *yanıt almak için aşırı ısrar etmeyiniz*. Fakat, son bir kez daha denemek için, *sanki ilk okuyuşunuzda soruyu yanlış söylemişsiniz gibi davranarak, kendi ifadenizi düzeltmek istercesine, aynı soruyu başka bir biçimde sormayı deneyiniz*. Eğer, söz konusu soru için bu tür bir alıştırmayı/yatıştırma başaramazsa hemen vazgeçiniz ve o sorunun seçenekleri yanına uygun bir yere “YANITLANMADI” ifadesini hızlıca yazıp sonraki soruya geçiniz.
- Lütfen, seçenekleri belirgin biçimde işaretlemeye özen gösteriniz. İdeal işaretleme biçimi, şıkkı gösteren harfin tümüyle bir daire içine alınmasıdır. **X** veya **/** benzeri işaretler kullanmayınız.
- Soru kağıdında, geçmiş döneme ilişkin özel soruların olduğu bir bölüm dışında, *işaretlememiş veya bir not düşülmemiş hiçbir soru bırakılmayacaktır*. Seçeneklerin yetersiz olması durumunda, aldığınız yanıtları, **DİĞER** ifadesi altında belirtebilirsiniz. Seçenekler arasında **DİĞER** şıkkı bulunmadığı halde ihtiyaç doğmuşsa, **DİĞER** ifadesini kendiniz ekleyerek verilen yanıtı mutlaka yazınız. Bu haller dışında, karşınızdaki kişinin, sorulan sorunun muhatabı olmadığı durumlar (örneğin, son genel seçimlerde Çiflikköy’de oy kullanmayan bir kişiye, oy verdiği partiyle ilgili soruyu sormanın bir anlamı yoktur;

zaten seçeneklerde de bu soruya muhatap olunmama durumuna dair ifade bulunmaktadır) için de uygun seçenek bulunmaktadır. Bu tür soruları da işaretlemeyen atlamayınız .

- Soru dizisi uygulaması bittikten hemen sonra, yeni katılımcıya yönelmeden önce, doldurmuş olduğunuz soru formu, yanınızdaki diğer anketör arkadaşınız tarafından hızlıca kontrol edilecektir. Sizin gözünüzden kaçmış olabilecek işaretlenmemiş veya sorulmamış soruların hemen saptanabilmesi önemlidir. *Bu tür saptamalar olması durumunda, lütfen kendiniz ve arkadaşınız hakkında olumsuz fikirlere kapılmayınız. Eğer olanaklıysa, problemleri soruyu yeniden sormak için katılımcıdan ricada bulununuz. Bunu gerçekleştirmezseniz, anket formuna evin hane numarasını ve sokağını not edip, ilgili sorunun altına not düşünüz.* Gün sonundaki değerlendirme görüşmelerinde danışman hocamıza durumu iletiniz.

- Çeşitli aksilikler yaşayabilirsiniz. Örneğin, katılımcı, siz soruları sorarken kaçabilir veya aniden işi çıkabilir. Ciddi biçimde kovulmadıkça mekanı hemen terkedip vazgeçmeyiniz. Katılımcıyı aynı gün yeniden bulmanız mümkün olmazsa, yarım kalmış olan formun sonuna durumu ayrıntılarıyla yazınız ve gün sonundaki değerlendirme görüşmelerinde danışman hocamıza bilgi veriniz.

- Lütfen, hangi nedenle olursa olsun ve yanıt alamadığımız kaç soru olursa olsun, hiçbir soru için (sanki yanıt alınmış gibi) **UYDURMA İŞARETLEMELER YAPMAYINIZ**. Tüm formları, katılımcıların yanıtlarıyla doldurarak maksimum yanıt elde etmektir hedefimiz; gerçeği yansıtmayan bilgileri derlemek değil.

- Soruları sormayı tamamladıktan sonra, katılımının yaşadığı mekan ve davranışlarıyla ilgili olarak belirtmeye değer bulduğunuz fikirlerinizi, *mekanı terketmeden önce* (ayrıntıları unutmadan için), formun sonundaki **GÖZLEM** kısmında belirtiniz.

Ancak, etrafi bariz biçimde seyrederek notlar aldığınızı fazla belli etmeyiniz. Gözleminiz, soruları sorarken tamamlanmış olmalıdır.

EK- 8: ÇİFTLİKKÖY'DEN YAŞAM PORTRELERİ

Gerek araştırmanın ilk aşamalarında gerekse ilerleyen aşamalarında, görüşmeler yoluyla veri sağlanan insanların verdiği bilgilerin, ne türde bir görüşme yapılıyor olursa olsun (hiç yapılandırılmamış, yarı-yapılandırılmış veya tam yapılandırılmış), görüşülenin kendi yaşamının özellikleriyle tamamlanması gerektiği görülmüştür. Bu nedenle, aşağıda, görüşmeler yapılan Çiftlikköy sakinlerinden geneli temsil edebilecek çeşitlilikte olması gözetilerek seçilmiş bazı yaşam kesitleri sunulmuştur:

- Yerlilerden kesitler

a) *Geçen her yılda ekonomik durumu daha da kötüleşen bir çiftçi:* Birkaç dönümlük sebze tarlası sahibi. 1970'ler boyunca ve 1980'lerin sonlarına kadar, çiftçilikten elde ettiği yıllık gelire, yıllık tarımsal girdilerini (malzeme, ilaç, tohum, gübre,...) ve ailesinin ihtiyaçlarını (erzak, giyecek, ev eşyası,...vb) karşılayabiliyor, hatta bazen bu parayı tüketemeyip lüks harcamalara da yönelebiliyorken, özellikle son 10 yıl içerisinde, kendi ihtiyaçlarını karşılamak bir yana, yapılan tarımsal harcamaların bedelini dahi çıkartabildiğine sevinir hale gelmiş. Masrafları çıkartabilmek için özel otomobilini ve bazı ev eşyalarını satmak zorunda kalmış. Türkiye tarımının tasfiyesinin ve dışa bağımlı hale gelişinin tüm aşamalarının şahidi durumunda. İthal tohum, gübre, yakıt ve malzeme fiyatlarıyla başedebilmenin olanaksızlığını vurguluyor. Üniversitenin gelişinden memnun, ancak bunun, Çiftlikköylü çocukların geleceğine yapacağı katkılardan emin olmak istiyor.

b) *Tarımsal kazanç sağlamaya devam eden, büyük toprak sahibi eski muhtar:* Çoğunlukla meyve bahçelerinden oluşan birkaç yüz dönümlük toprağa sahip. Hernekadar 10-15 yıl öncesi kadar olmasa da, hala en büyük kazanç kapısının tarım olduğunu belirtmiştir. Bahçe ve tarlalarında ihtiyaç duyacağı araç-gereçlerin birçoğu kendine ait durumda. Aylık masraf

kalemlerinin en yüksek olanı, işçilik ve mazot giderlerinden oluşuyor. Ayrıca, gayrimenkul kira geliri de elde ediyor. Üniversite kampüs alanı istimlaki nedeniyle toprak kaybetmiş, fakat, üniversitenin gelişinden memnun; bilginin ve yüksek okul okumanın önemini vurguluyor. Çiftlikköy'deki yeni yönetimden hoşnut değil; belediye hizmetlerinin yetersiz ve hatta kendi muhtarlık dönemi hizmetlerinden dahi daha kötü olduğunu öne sürmektedir.

c) *Üniversiteyi büyük bir fırsat olarak gören manifaturacı kadın:* Biri ilkokula devam eden, diğeri henüz okul çağında olmayan iki çocuğu var. Ekip dikebileceği toprağı olmayan Çiftlikköylülerden. Geçimini sağlamak için, Çiftlikköy'ün ana caddesi olan Şakir Son üzerindeki 8-10 m²'lik bir dükkanda çeşitli tuhafiyeler ve manifatura malzemeleri satıyor. Elindeki tüm mal stoku, dükkandaki raflarda bulunanlardan oluşuyor ve fazla sermayesi olmadığı için fazla mal çeşidi bulunduramıyor. Yaşamından memnun ve mücadele etmekten kaçınmayan bir yapısı var. Çiftlikköy'ün bir belediye haline gelmesinden ve üniversite kampüsünün varlığından oldukça memnun olduğunu belirtti. Ancak, Çiftlikköylüler'in bu fırsatları yeterince değerlendiremediğine inanıyor. Yeterli sermayesi ve zamanı olsa, üniversite personeline ve öğrencilere hitap edecek birçok işe girişmek istiyor. Bu tür işlere örnek olarak, çamaşırhane işletmeciliği ve ev yemekleri satışını gösteriyor.

d) *Bir ev hanımı:* Üç çocuklu ve orta-düşük gelirli bir ailenin annesi. Eşinin uğraştığı küçük bir tarlaları var. Mevsimlik sebzeler ekip kendi ihtiyaçlarını karşılıyor ve fazlasını satıyorlar. Eşi ayrıca, Mezitli'deki bir arkadaşının yanında küçük çaplı işportacılık da yapıyor. Belediyeleşme konusunda bir fikri yok, ama, üniversitenin gelişinden hoşnut değil. Öğrencilerin birbirleriyle ilişkilerinin ve giyim tarzlarının Çiftlikköylü gençlere iyi örnek olmadığını düşünüyor.

e) *DYP'li market/bakkal sahibi*: Çiftlikköy'ün DYP belde teşkilatı başkanlığını yapmış. Tarımla uğraşmayı bırakmış durumda. Üniversite kampüsünün gelişi sonrasında ticarete ve gayrimenkul gelirlerine yönelmiş. Şakir Son Cad. üzerinde kendisine ait ve aile fertleriyle birlikte işlettiği küçük bir marketi/bakkalı var. Marketteki ürün çeşidi, Çiftlikköy'deki diğer bakkal ve marketlerden daha fazla. Dükkanının bulunduğu binanın bitişiğindeki 4 daireli apartman kendisine ait ve bunları öğrencilere kiralyor. Çiftlikköy'de aktif olarak siyasetle uğraşmış olanlardan birisi olarak, ağırlıklı olarak siyaset ve belediye merkezli fikirler savunuyor. Üniversitenin varlığından ve belediyeleşmeden memnun ve Çiftlikköy'ün daha da gelişeceğinden umutlu.

f) *Lokantacı* : Zamanında büyük toprakları olan bir ailenin çocuğu. Birçok Mersinli ve Çiftlikköylü gibi, elindeki bahçe, tarla ve arsaları yeterince değerlendiremeyen ve bunları satarak ihtiyaçlarını karşılayan bir ailenin çocuğu olarak, bugün sadece içinde yaşadığı evden ibaret olan bir gayrimenkul varlığına sahip. Daha önce kahvehane işleticiliği de yapmış, ancak, o işi devam ettiremediğinden, bugünkü işine başlamış. Eşi ve kızlarıyla birlikte, evinin parçası olan birkaç odadan dönme lokantasını işletiyor. Hem ev yemekleri hem de kömür ateşinde yapılmış yemekler yapabiliyorlar. Bu işe yönelmesinin nedeni olarak, üniversite kampüsünün kurulması sonrasında, akademisyen ve öğrencilerin öğle yemeği ihtiyacının doğmasını gösteriyor. Ancak, kampüsün yeni kurulduğu yıllarda, üniversitede henüz öğle yemeği verilmediği dönemlerdeki satışlara artık ulaşamadığını belirtiyor. Kampüs içerisindeki yemekhaneye ek olarak çeşitli restoran ve kafelerin artması, Çiftlikköy'de daha önce açılmış birkaç aile işletmesinin daha hızla kapanmasına yol açmış. Kızlarının biri Mersin Üniversitesi'nde okuyor, diğeri üniversite sınavlarına hazırlanıyor.

- Göçmenlerden kesitler

a) *Emekliliğinde oturmak üzere kooperatife üye olan emekli P.T.T memuru:* Sivas asıllı bir emekli memur. Türkiye'nin birkaç ilinde görev yaptıktan sonra emekliye ayrılmış. Çiftlikköy'deki konut kooperatifine, birkaç akraba ve arkadaşıyla birlikte üye olmuş ve gecikmeli de olsa inşaatın bitmesinden sonra Mersin'e yerleşmiş. Çiftlikköy'ü tercih etmelerinin temel nedenleri olarak, hem eş-dost birlikteliğini hem de Çiftlikköy'ün doğal güzelliğini ve temiz havasını gösteriyor. Eşiyle birlikte yaşıyor. Belediye hizmetlerinin henüz çok yetersiz olduğunu, siteye gereken yol ve altyapı çalışmaları için belediyeden yeterince destek göremediklerini belirtiyor. Fakat, belediye başkanından memnun ve başkanın iyi niyetle ve elindeki olanakların elverdiği ölçüde hizmet verebildiğini belirtiyor.

b) *Urfa'dan göç eden kapıcı:* 1990'larda, 3 çocuğu ve eşiyle Urfa'daki köyünü terkederek önce Adana, sonra Mersin'e gelmiş. Irgatlık ve hamallık benzeri informal işlerde bir süre çalışmış. Çiftlikköy siteler mevkiindeki kiraların Mersin merkeze göre daha düşük olması nedeniyle, bugün oturduğu kapıcı dairesini kiralamış ve daha sonra aynı binada kapıcılık görevini üstlenmiş. Bugün, biri bedensel engelli olmak üzere toplam 5 çocuğu var. Kapıcılık maaşının yetmediğini, hem yaptığı ek işlerle hem de komşuların yardımlarıyla karınlarını doyurabildiklerini söylüyor.

c) *Kayserili müteahhit:* 1990'ların başlarında, burada yaşayan ve ticaretle uğraşan akrabalarının önerileriyle Mersin'e gelmiş. Siteler mevkiindeki iki büyük kooperatif sitesinin müteahhitliğini yapıp inşaatları tamamlamış. Siteler mevkiinde kendi yaptığı sitelerin birinde oturuyor ve ticaretle uğraşmaya devam ediyor.

d) *Bakkal işleten memur emeklisi:* Kayseri kökenli olup, Tekel'de memurken malulen emekliye ayrıldıktan sonra Mersin'deki eş-dostun yanına gelip yerleşmiş. Siteler mevkiindeki kooperatiflerin birine üye olup ev sahibi olmuş. Buraya yerleştikten sonra, oturduğu apartmanın bitişiğindeki küçük dükkanı kiralarak bakkal/büfe işletmeye başlamış. İki çocuğu var. Eşi ve çocukları da dükkanda yardımcı oluyorlar. Ancak, satışlardan pek memnun değil, siteler mevkiinde yaşayan birkaç yüz kişiye hitap ederek fazla kazanılmayacağını söylüyor. Ancak, üniversiteden umutlu; (zaten dükkanı da Üniversite Caddesi üzerinde) gelip geçen araçlar ve öğrenciler sayesinde idare edebildiklerini belirtiyor.

e) *Mardinli kırtasiyecisi:* Yaklaşık yirmi yıl önce, henüz çocukken, ailesi Mardin'den Mersin'e göç etmiş. Üniversite sınavlarında Mersin Üniversitesi İşletme Bölümü'nü kazandıktan sonra, Çiftlikköy'e yerleşmişler. Mersin Üniversitesi İşletme Bölümü'nün ilk mezunlarından. Mezun olduktan sonra Çiftlikköy'de, (bugünkü yerinde) Üniversite Caddesi'ne bakan bir dükkan kiralarak kırtasiyeciliğe başlamış. Üniversitenin potansiyeli nedeniyle, kırtasiyecilik işinin Çiftlikköy için en uygun iş olacağını düşünmüş. Fakat, büyük hedefleri var; bilgisayar sarf malzemeleri işine girip iş hacmini büyüttükten sonra İstanbul'a yerleşmeyi planlıyor.

f) *Bingöllü aile:* Çiftlikköy Merkez Mahallesi'ndeki sulama kanalı kenarındaki birkaç gecekonduda yaşayan ailelerden birisi. Kanal kenarındaki diğer evlerde yaşayanlar da Doğu kökenli. Çiftlikköy'e 5-6 yıl önce yerleşmişler. Altı çocuklu evin babası geçici işlerde çalışıyor. Ev olarak içinde yaşadıkları yer tek gözlü ve tek katlı bir yapı. Aynı alan içerisinde mutfak ve banyo yerleri de bulunuyor.

EK-9: 1995-2002 YILLARI ARASINDA BELEDİYE ENCÜMENİ KARARLARI

Aşağıda, Çiftlikköy belediye encümeninin, 1995-2002 yılları arasında hem yasal yetkilerine dayanarak hem de belediyem meclisinin vermiş olduğu yetkilere dayanarak almış olduğu kararların çeşitleri, ana gruplar halinde (nitel analizi kolaylaştırmak amacıyla veri anahtarları oluşturularak belirlenmiş biçimde) listelenmiştir. Sıklığı en yüksek olan karar türleri yıldızlarla işaretlenmiş durumdadır. Encümenin en fazla zaman ve dolayısıyla kaynak ayırdığı karar türleri, en fazla sayıda yıldız ile işaretlenmiş olanlardır.

Yıl : 1996

Karar Adedi: 111

Konularına Göre Karar Türleri: (Sağ taraftaki (*) işaretleri, o konudaki kararların sıklığını/çokluğunu belirtmektedir)

- 1) İşyerlerine hafta tatili ruhsatı verilmesi.
- 2) Belediyeye yapılan hibelerin kabulü.
- 3) Çiftlikköy yerleşim alanı için imar planları hazırlanması işinin ihalesinin yapılması.
- 4) Yapılaşma yoğunluğu olan 100 hektarlık bir alanın halihazır haritasının yapılması.
- 5) Para cezalarının onayı ve tahsili.
- 6) İmar uygulamasında pazarlık usulünün kararlaştırılması.
- 7) Geçici işletme izinleri.
- 8) Ödenek yetersizliği ve bütçe kararları.
- 9) İçmesuyu hattının döşenebilmesi için malzeme alımı.
- 10) Çeşitli yedek parça alımları.
- 11) Çiftlikköy'e su sağlayan pompanın yenilenmesi.

- 12) Belediye hizmet binasının inşaat işleri için malzeme alımı (çimento, boya,...vb.)
- 13) İmar planı çalışmalarına temel olacak jeolojik etüd ve fotoğraflama çalışmalarının yaptırılması.
- 14) İmar mevzuatına aykırılıklar nedeniyle para cezaları uygulanması kararları.
- 15) Soba ve sinek ilacı alımı.
- 16) Belediye hizmetleri için çeşitli eşyalar,kırtasiye malzemeleri, makinelerin alınması; telefon ve bilgisayar sistemlerinin kurulması.
- 17) Uluslararası aile cüzdanı alımları.
- 18) Belediye personeli için kıyafet alımı.
- 19) Gerekli hizmet araçları alınincaya kadar kullanılmak üzere, taşıt/araç hibeleri veya tahsisatı.
- 20) Belediye hizmet binasının tadilat ve tamirati için Mahalli İdareler Fonu'ndan yardım talep edilmesi (ilk aylarda tek odalı ve tek katlı bir yerde hizmet veriliyordu).
- 21) Çöp aracı alımı.
- 22) Geçici işçi alımları.

Yıl: 1997

Karar Adedi: 125

Konularına Göre Karar Türleri:

- 1) Uluslararası aile cüzdanlarının verilmesi.
- 2) Bilgisayar donanım ve yazılımlarının alınması.
- 3) İşyerlerine hafta tatili ruhsatı verilmesi.
- 4) Bir yapı kooperatifine para cezası uygulanması kararı.
- 5) İş makineleri ve yedek parçaları alımı; bakımlarının yaptırılması.

- 6) Ödenek yetersizliği nedeniyle bütçe aktarımı.
- 7) Aylık mizan, yevmiye ve gelir-gider cetvelleri cetvellerinin onaylanması.
- 8) İmar Kanunu Md.18 uygulama kararları. *
- 9) Araç hibelerinin kabulü.
- 10) İmar uygulama kararları; aflar, askıya çıkartma, itirazların değerlendirilmesi, ifraz ve parsel düzenleme,...vb. ***
- 11) İmar uygulamalarından kaynaklanan borç ödemeleri.
- 12) Jeolojik etüdün onaylanması.
- 13) İçmesuyu hattının döşenmesi için masraflar (kompresör kiralınması,...vb)
- 14) Üniversite Cad.nin yapımı için gereken kamulaştırma ve diğer çalışmaların yapılması (Bayındırlık Bakanlığı'dan yardım talebi, hakedişler,...vb) *
- 15) Asgari ücretin yükseltilmesi nedeniyle, temizlik işçilerine verilen yiyecek yardımının kesilmesi / Yeniden yiyecek yardımına başlanması.
- 16) Mahalli İdareler Fonu'ndan yardım istenilmesi.
- 17) Çöp aracı, vidanjör ve itfaiye aracı alımlarının yapılması.
- 18) Hisseli arsa ve arazilerde yol, birleştirme, yeni imar adaları, kat mülkiyetli-müstakil-hisseli verişler,...vb. *
- 19) Parsel birleştirmeleri.
- 20) Kaçak içmesuyu kullanımlarına karşı ceza uygulanması kararları.
- 21) Sızıntı yapan bir fosseptik çukuru nedeniyle ceza uygulanması.
- 22) Belediye personeli olarak memur alınması için sınav yapılması.
- 23) Belediye başkanının bir yerel yönetim seminerine gitmesi nedeniyle yolluk, harcırah ve konaklama giderlerinin belirlenmesi.

24) İkinci el fotokopi makinası alımı.

25) Su pompasının onarılması ve su kuyuları için malzeme alımı (Çiftlikköy'e su sağlayan pompa motoru, sürekli çalışıyor olması nedeniyle sık sık arızalanmaktadır; son yıllarda, zaman ve maliyet açısından onarımdan daha ekonomik olması nedeniyle motorun sürekli yenilenmesi yoluna gidilmektedir; Çiftlik merkez ve Gökçebelen için ayrı içmesuyu kuyuları mevcuttur) *

26) Milli Emlak ve Gecekondu Islah Projesi kapsamında görevlendirilecek yetkilinin belirlenmesi.

27) Geçici olarak hizmet otomobili kullanımı.

28) İl Özel İdaresi tasarrufundaki tapu harici alanların küçük sanayi alanı olarak tahsis edilmesi için Özel İdare Müdürlüğü'nden talepte bulunulması.

29) Ruhsatsız işletmelerin kapatılması.

30) Gayrimenkul hibelerinin kabul edilmesi.

31) İmar Kanunu'na aykırı davranan bir konut kooperatifine para cezası uygulanması.

32) Fax makinesi alımı.

33) Kamyonet ve hizmet aracı alımı için başbakanlıktan izin istenmesi.

Yıl: 1998

Karar Adedi: 127

Konularına Göre Karar Türleri:

1) Ödenek yetersizliği nedeniyle bütçe aktarmaları.

2) Yol yapımları için malzemeler alınması; malzeme nakliyesi işlerinin ihaleleri. *

3) Parsel birleştirmeleri, yola terkler, ihdaslar,...vb. *

4) Aylık hesap cetvellerinin onaylanması.

- 5) Temizlik işçilerine yiyecek alımı.
- 6) Yardıma muhtaç kişilere yiyecek dağıtımı.
- 7) Bilgisayar sarf malzemeleri alımı ve bakım/servis sözleşmeleri yapılması.
- 8) İmar Kanunu'na aykırılık nedeniyle ceza uygulamaları.
- 9) Geçici işçi alımları.
- 10) Belediye araçlarının bakımının yapılması; yedek parça ve yakıt alımları. *
- 11) Belediyeye ait arsaların satış ihaleleri. *
- 12) Arsa sahiplerinin, imar uygulamaları sonucu doğan yoğunluk karşılığında belediyeye yaptıkları parsel hibelerinin görüşülmesi. *
- 13) Dere ıslahı için boru alımı.
- 14) Uluslararası aile cüzdanı alımları.
- 15) Kaçak içmesuyu kullanımı nedeniyle ceza uygulanması.
- 16) İmar uygulaması sonucu doğan borçların ödenmesi.
- 17) Belediye otobüsleri için yolcu taşıma ücretlerinin belirlenmesi.
- 18) İmar Kanunu Md.18 uygulamaları, askıya çıkartmalar, itirazların değerlendirilmesi,...vb **
- 19) Küçük tip yolcu otobüsü alımı.
- 20) Belediye başkanının iş takibi amacıyla Ankara'ya gidişi için gereken masrafların görüşülmesi.
- 21) Belediyeye ait traktörün hem Çiftlikköylü çiftçilere hem de belediye dışındaki çiftçilere kiralanması.
- 22) Otobüs hattı açılması için valilikten izin alınması.

- 23) Belediye sınırlarında bir spor tesisi yapmak isteyen bir girişimcinin izin talebinin kabulü.
- 24) Ek çöp konteynırı alımı.
- 25) Arazöz tipi su tankı, vidanjör, kamyon, traktör ve römork alımları.
- 26) Hibe edilmiş bir otonun başkanlık makam aracı olarak tahsisi.
- 27) MESKİ (Mersin Su ve Kanalizasyon İdaresi)'den içmesuyu talep edilmesi.
- 28) Belediyeye 1 adet cep telefonu alımı.
- 29) Belediye sınırları içindeki orman alanlarının ağaçlandırılması için Özel Ağaçlandırma
- 30) Kredisi talep edilmesi.
- 31) Bir sitenin içmesuyu hattı için boru satın alınması.
- 32) Haftasonu tatili ruhsatı verilmesi. *
- 33) Bayram nedeniyle, personele ek yiyecek yardımı yapılması.
- 34) Belediye hizmet binasının inşaatı için malzeme alımları.
- 35) Temzilik işçilerine yiyecek yardımı yapılması.
- 36) Belediye sınırları içindeki 147 adet parselin kamulaştırılması için. Milli Emlak Müdürlüğü'nden karar alınması.
- 37) Futbol sahasının çimlendirilmesi ve sulanması için Gençlik Spor Müdürlüğü'nden yardım istenmesi.
- 38) Gökçebelen'deki su pompasının tamirinin yapılması ve gerekli elektrik malzemelerinin alınması.
- 39) Su hattının onarılması için malzeme alınması.
- 40) Bozuk yolların onarılması için kompresör kiralanması.

Yıl: 1999

Karar Adedi: 118**Konularına Göre Karar Türleri:**

- 1) Ödenek yetersizliği nedeniyle bütçe aktarımı.
- 2) Bilgisayar donanımı masrafları (yazılım güncellemeleri, bakım-hizmet sözleşmeleri, ...vb)
- 3) İş makineleri için yedek parça , malzeme ve akaryakıt alımı.
- 4) İmar uygulama kararları (tevhid, askı, itiraz, yola terk,...vb) **
- 5) Aylık hesapların onaylanması.
- 6) İmar Kanunu'na aykırı bir inşaata para cezası uygulanması.
- 7) Yol çalışmalarında kullanılmak üzere bordür taşı kalıbı yaptırılması.
- 8) Mezitli ve Pozcu Yolcu Taşıma Kooperatiflerinden işgal harcı alınması.
- 9) Belediye hizmet binası inşaatı için malzeme alımları ve diğer çalışmaların yapılması.
- 10) Belediye otobüslerinin bir ajansa kiralanması.
- 11) Su borcunu ödemeyen abonelerin icraya verilmesi. *
- 12) Kaçak içme suyu kullanan abonelere ceza uygulanması. **
- 13) İçmesuyu pompasının onarılması.
- 14) Belediyeye yapılan alet ve malzeme hibelerinin kabulü.
- 15) Bütçe taslağının görüşülmesi.
- 16) Su borcunu ödemeyenlerin aboneliklerinin iptal edilmesi. **
- 17) Geçici işçi alınması.
- 18) Şakir Son Caddesi'nin asfaltlanması için malzeme nakliyesi işinin ihale edilmesi.
- 19) Belediye sınırları içindeki umuma açık yerlerin açılış-kapanış saatlerinin belirlenmesi.
- 20) Bir yol kenarına izinsiz dökülen inşaat malzemesi nedeniyle ceza uygulanması.

- 21) Sinekle mücadele amacıyla makine ve ilaç alınması.
- 22) Belediye sınırları içindeki üç adet 35 m.lik yol yapımı için Bayındırlık Bakanlığı'ndan yardım-destek talep edilmesi.
- 23) Hizmet Fonu'ndan yardım talep edilmesi.
- 24) Gökçebelen Mahallesi'nde, Orman Köylerinin Kalkınmasının Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmelik gereği komisyon kurulması ve bu komisyon üyelerinin belirlenmesi.
- 25) Çöp aracı, vidanjör, damperli kamyon ve itfaiye araçlarının, Çevre Bakanlığı Çevre Kirliliğini Önleme Fonu'ndan istenmesi.
- 26) Gökçebelen'deki içmesuyu pompasının onarılması.
- 27) Üniversite Cad.den geçen yeni içmesuyu hattı için su malzemelerinin alınması. *
- 28) Temizlik işçilerine bayram ikramiyesi verilmesi.
- 29) Su işlerinde kullanılmak üzere, su ihbarnamelerinin bastırılması.
- 30) Yol yapımları için malzeme alımı ve nakliye işlerinin ihalesinin yapılması.
- 31) Dere ıslahı için boru alınması.
- 32) Sokaklara konulmak üzere çöp varillerinin alınması.
- 33) Verilmiş bir yapı ruhsatının iptal edilmesi.
- 34) Köprü yapımı için demir alımı.
- 35) Uluslararası aile cüzdanı alınması.
- 36) İkramiye ödemeleri.

Yıl: 2000

Karar Adedi: 139

Konularına Göre Karar Türleri:

- 1) Üniversite Cad.nin yapımı için gereken tüm çalışmaların yapılması (Toprak nakli, dolgu, asfaltlama, malzeme nakliyesi,...vb) ***
- 2) Belediye araçlarına yedek parça, lastik ve akaryakıt alınması.
- 3) Belediye işlerinde kullanılmak üzere matbu evrak bastırımı (su ihbarnamesi, posta çeki,tahsilat makbuzu,...vb) *
- 4) Pozcu Yolcu Taşıma Kooperatifi'nden işgal harcı alınması.(Bu kooperatif, işgal harcını yüksek bulup itiraz etmişti)
- 5) Aylık hesapların onaylanması.
- 6) Gelir sağlamak amacıyla, belediyeye ait bazı parsellerin satılması. *
- 7) Yeni içmesuyu hattı için su malzemesi (conta, vana,...vb) alımı.
- 8) Su pompasının onarılması (Çiflikköy Merkez).
- 9) Hafta tatili ruhsatı verilmesi. *
- 10) Bilgisayar sarf ve kırtasiye malzemeleri alımı.
- 11) Umuma açık yerlerin açılış-kapanış saatlerinin ayarlanması.
- 12) Kaçak içme suyu kullananlara ceza uygulanması. **
- 13) Gökçebelen'deki yeni içmesuyu hattı için su malzemesi alınması.
- 14) İmar uygulaması sonucu, bir binanın mülkiyetine yapılan itirazın karara bağlanması.
- 15) Hijyenik koşulların denetlenememesi nedeniyle, belediye sınırları dışındaki ekmek fabrikalarından ekmek alımının yasaklanması; belediye sınırları içindeki ekmek

üretimini yeterli düzeye çıkartılması; sınırlar içerisindeki bakkal ve marketlerin bu karara uymalarının sağlanması.

16) İmar Kanunu'na aykırı faaliyet nedeniyle para cezası uygulanması.

17) Kaçak yapılmış bir duvarın yıkılması.

18) Temizlik işçilerine yiyecek yardımı yapılması. *

19) Siteler mevkiindeki sokakların yol kaplaması için Karayolları 5. Bölge Müdürlüğü ile protokol yapılması.

20) Ödemede güçlük çekmeleri nedeniyle, Flamingo Sitesi'nin inşaat ruhsat harçlarının taksitde bağlanması.

21) Bordur taşı imalatı için çimento alımı.

22) Şakir Son, Mimar Sinan ve Üniversite caddelerinde yaya kaldırımı, refüj ve ağaçlandırma çalışmalarının yapılması.

23) Yeni parsellerde imar uygulamaları.

24) Kirli suları hane dışına akıtan bir kişiye para cezası uygulanması.

25) Geçici temizlik işçisi alımı.

26) Ekmek yasağı konusundaki encümen kararına muhalefet nedeniyle, iki bakkal işletmecisine para cezası uygulanması.

27) Yapı kullanma izni olmayan bir inşaat sahibinin su aboneliği talebinin reddedilmesi.

28) Komşusunun bahçesinde izinsiz otlatma nedeniyle, hayvancılık yapan bir kişiye para cezası verilmesi.

29) Yeni açılan yolların yapımında kullanılmak üzere dolgu malzemesi alımı.

30) Su borçlarıyla birlikte, verilen para cezalarını da ödememekte direnen 104 adet abonenin aboneliklerinin iptal edilmesi. *

- 31) Ruhsatsız işletme sahiplerine para cezası uygulanması. *
- 32) Numarataj çalışmalarının yapılması (Binalara kapı numarası, cadde-sokaklara isim tabelası yerleştirilmesi).
- 33) Su sayaçları ve aboneliğiyle ilgili yanlış anlamaların ve iletişim kopukluklarının görüşülmesi.
- 34) Bir mükellefin, emlak vergisi-ipotek ve gecikme zammı borçlarına karşılık olarak, belediyeye parsel/parseller satmak istemesi teklifinin kabulü.
- 35) Siteler mevkiinde kanalizasyon hattı için hafriyat çalışmalarının yapılması ve boru alımı.
- 36) Temizlik işçilerine iş elbisesi alımı.
- 37) Yoğunluk artırımını karşılığında, birkaç kişinin hibe parsel önerilerinin kabulü. *
- 38) Siteler mevkiinde, (Üniversite Caddesi'ne paralel bir alanda) bir çocuk parkı yapımı için briket, çimento, kireç,...vb malzemelerin alınması.
- 39) Şakir Son Cad. üzerine yerleştirmek için otobüs durakları ve çöp kovaları yaptırılması.
- 40) Ödenek yetersizliği nedeniyle bazı harcama kalemleri için aktarma yapılması.

Yıl: 2001

Karar adedi: 176

Konularına karar türleri:

- 1) Toplantı günlerinin belirlenmesi.
- 2) Çeşitli parsel tevhidleri.
- 3) Yapı ruhsatı verilmesi ve ruhsatsız binaların mühürlenmesi.
- 4) Belediye binası önündeki Atatürk büstü çevresinin peyzaj düzenlemesi.

- 5) Akaryakıt alım ihalesi.
- 6) Temizlik işkolu için geçici işçi alımı.
- 7) Üniversite Caddesi için malzeme alımı, nakliyesi ve ilgili tüm çalışmalarla (taş, çimento, ağaç,...vb) ilgili kararlar. ***
- 8) İmar Affı Kanunu çerçevesinde, bir yurttaşın düzeltme talebinin onaylanması.
- 9) İmar planındaki bazı parsel ve paftalardaki eksikliklerin giderilmesi ve yanlışlıkların düzeltilmesi için yüklenici firmaya bildirimde bulunulması. *
- 10) Aylık mizan ve hesap cetvellerinin incelenmesi. **
- 11) Cadde ve sokaklara asılmak üzere Türk bayrağı alınması.
- 12) Aynı sülaleden birkaç kişinin, parsellerinde yoğunluk artırımını karşılığında hibe tekliflerinin kabulü. **
- 13) Bordur taşı imalatı için kırılmış çakıl alınması.
- 14) Maddi olanaksızlıklar nedeniyle, Üniversite Cad.deki yoğun trafiğin getirdiği riskleri ortadan kaldırılması, yaya güvenliğinin (kaldırım vb.) sağlanabilmesi ve diğer tüm refüj çalışmalarının tamamlanabilmesi mümkün olmadığından, bu sorunları halledebilmek için üniversite ile bağlantı kurulması.
- 15) Belediyenin iş makineleri için araç parkı yapılması (Maddi olanaksızlıklar nedeniyle, bu park, bir firma tarafından, belediyeye ait bir parsel üzerinde inşa edilecektir. Firma, bunun karşılığında aynı araç parkını kullanacaktır.)
- 16) İmar uygulamalarından kaynaklanan sorunların, itirazların, ihtilafların...vb. görüşülmesi. *
- 17) İş makinelerine yedek parça alınması. *
- 18) Belediye otobüslerine lastik alınması.

- 19) Belediyeye ait makam aracının düşük verim ve yüksek masraf nedeniyle satılması.
- 20) Kaçak su kullananlara ceza uygulanması. ***
- 21) Belediyeye ait bir büfenin kiralanması için ihale düzenlenmesi.
- 22) Bir binek otomobili hibesinin kabulü.
- 23) Temizlik işçilerine ek sosyal yardım yapılması.
- 24) Asgari ücretin düşük olması nedeniyle, temizlik işçilerine bayram öncesi ikramiye verilmesi.
- 25) Su aboneliği iptali.
- 26) Makam aracı için yedek parça alınması.
- 27) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerinin belirlenmesi.
- 28) Temizlik işkolu için geçici işçi alımı.
- 29) Gökçebelen ve Merkez mahallerindeki su pompaları için elektrik malzemesi alınması.
- 30) Gökçebelen'deki su pompasının onarılması. **
- 31) Belediye otobüslerine kasko yaptırılması.
- 32) TEDAŞ'ın trafo alanı talebine uygun bir parselin belirlenmesi.
- 33) Belediyeye ait bir alanda, bir spor tesisi kurulması ve tesisin kiralanması [On yıllık kira bedeli peşin ödenebileceği gibi, ihtiyaç duyulan kapalı mekanların ve peyzaj düzenlemelerinin yaptırılması (çimlendirme, tribünler, soyunma odaları, konferans salonu, ağaçlandırma) ve belediye spor klübüne katkıda bulunulması karşılığında da olabilir] *
- 34) Hafta tatili ruhsatı verilmesi.
- 35) Belediyeye ait bazı parsellerin satılması. *

- 36) Emlak Vergisi Kanunu'nun ilgili maddesi gereğince, arsaların birim değerlerinin belirlenmesi için kurulan takdir komisyonu üyelerinin harçlarının kararlaştırılması.
- 37) Çöp kamyonunun tamir edilmesi.
- 38) Belediye otobüsleri üzerine reklam yazdırılması ihalesinin yapılması.
- 39) Köprü,menfez ve bordür taşı yapımlarında ve çocuk parkı inşaatında kullanılmak üzere gri çimento ve demir satın alınması.
- 40) Kaçak bir inşaatın durdurulması ve para cezası uygulanması.
- 41) Kanalizasyon hattı için düz boru alınması, makine çalıştırılması,...vb. *
- 42) Gökçebelen'de, kirli sularını dışarı akıtan bir vatandaşa ceza uygulanması.
- 43) Belediyeye borcu olup da ödemeyenlerin icraya verilmesi veya adlarına ipotek şerhi düşülmesi.
- 44) Ruhsatsız faaliyet gösteren işyerlerine ceza uygulanması (tuhafiye, fırın ve kahvehane)
- 45) Tarsus Belediye'sinden , kullanılmış çöp kamyonu satın alınması.
- 46) Eski Merkez Mahallesi'nde bir çocuk parkı kurulması ihtiyacının belirtilmesi (Siteler mevkiindekine ek olarak). Yeni park için proje hazırlanması. Yeni çocuk parkı için arsaları alınanlara arsa bedelleri ile kesilen ağaç bedellerinin ödenmesi. *
- 47) Şantiye yapımı için ruhsat ve izin verilmesi.
- 48) Temizlik işçilerine iş kıyafeti alınması.
- 49) Kamulaştırma ve imar affi yasaları uygulamaları.
- 50) Belediye otobüsleri yolcu taşıma ücretlerinin belirlenmesi.
- 51) 2002 yılı bütçe taslağının belirlenmesi.
- 52) Stajyer öğrenci çalıştırılması.

- 53) Kaldırım çalışmaları sırasında duvarı yıkılan bir yurttaşın zararını tazmin için ödeme yapılması.
- 54) Şakir Son Caddesi'ndeki kaldırım çalışmaları için iş makinesi kiralanması ve çakıtaşı alınması. *
- 55) Merkez Mahallesi içmesuyu pompasının yenilenmesi.
- 56) Yeni çocuk parkı için Mahalli İdareler Fonu'ndan yardım talep edilmesi.
- 57) Bir adet kamyon hibesinin kabulü.
- 58) İçmesuyu hattına zarar verenlere ceza işlemi uygulanması.
- 59) Selden zarar gören yol,köprü ve menfezlerin onarımı için malzeme alınması ve sel sonrası yapılacak işlemlerde önceliklerin belirlenmesi. *
- 60) İşçilere bayram ikramiyesi ödemelerinin yapılması.
- 61) İmar-ifraz uygulamaları.
- 62) Mükerrer tapular nedeniyle tadilat imar planı yapılması.
- 63) Bozkoyak Deresi yatağı için tadilat imar planı yapılması.
- 64) Bilgisayar programı satın alınması.
- 65) Ödenek yetersizliği nedeniyle sekiz adet harcama kaleminin aktarma yoluyla temini.

EK-10: 1995-2002 DÖNEMİ BELEDİYE MECLİSİ KARARLARI

Bu bölümde gruplandırma-birleştirme yapılmamış, *alınan tüm kararlar* yıllar itibariyle özet olarak aktarılmıştır.

Yıl: 1996

1. Toplantı (Belediye kurulduktan sonraki ilk toplantı)

Toplantı tarihi: 13.06.1996

Karar Özetleri:

- # Encümen üyeliği ve başkan vekilliği adaylarının belirlenmesi, üyelerin seçimi.
- # Meclis katiplerinin belirlenmesi.
- # Başkanın aylığının belirlenmesi.
- # İşçi-memur kadrolarının görüşülmesinin ertelenmesi.

2. Toplantı

Toplantı tarihi: 21.06.1996

Karar özetleri:

- # 1996 mali yılı ücretler tarifesinin belirlenmesi (İlan-reklam, imar uygulama, kat mülkiyeti, abonelikler, depozitolar,...)
- # 100 adet geçici işçi kadrosunun açılması (70-temizlik; 30-bayındırlık)
- # Belediye sınırlarının belirlenmesi.
- # 30 adet daimi işçi alımı (20-temizlik; 10-bayındırlık)
- # 1996 mali yılı bütçesinin kararlaştırılması: (milyon TL) (Küsvürlü değeri olan tüm kalemlerde, yüzbinler basamağındaki ve sonraki küçük basamaklardaki küsvürler atılarak yuvarlama yapılmıştır)

Gider Kalemleri :

Genel yönetim ve destek hizmetleri - 10, 245
 Esenlik hizmetleri - 800
 Temizlik ve çevre koruma hizmetleri - 700
 Sağlık ve sosyal yardım harcamaları - 250
 Bayındırlık hizmetleri - 2, 620
 Eğitim,kültür,spor,turizm,tanıtım harc. - 20
 Su ve kanalizasyon hizmetleri - 1, 070

Gelir Kalemleri :

Genel bütçe vergi gelirleri - 4, 850
 Belediye vergileri - 4, 702
 Belediye harçları - 4, 748
 Top.Vergi Gel. : 14, 300
 Harcamalara katılım payları - 200
 Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı - 1, 410
 Belediye malları gelirleri - 1, 130

Sermaye teşkili ve transfer harcamaları – 4, 335

Cezalar – 200

Top. Vergidışı Gel.: 2, 940

Özel yardımlar ve fonlar – 2, 800

_____ 20, 040 _____

3. Toplantı

Toplantı tarihi: 16.07.1996

Karar özetleri:

Sağlık zabıtası (Sihhi şartlar) yönetmeliğinin görüşülüp onaylanması.

Zabıta tenbihnamesinin görüşülüp onaylanması.

Çevre temizlik vergisi bedelinin belirlenmesi.

Halihazır haritasının hazırlanması için İller Bankası'na yetki verilmesi.

İmar planı ve revizyon imar planlarının yapımının ve inşaat yoğunluklarının görüşülmesi
(İmarı olmayan yerlerde devam eden inşaatlar imar planı yapılıncaya dek ve imarı olan yerlerdeki ise revizyon planları yapılıncaya dek durdurulmuş)

Yol harcamalarına katılım payının görüşülmesi.

Bazı parsellerle ilgili plan tadilatının görüşülmesi.

4. Toplantı

Toplantı tarihi: 02.10.1996

Karar özetleri:

1997 yılı ücretler tarifesinin belirlenmesi.

100 adet geçici işçi kadrosu açılması.

Başkan aylığının yeniden belirlenmesi.

Kaleköy muhtarlığının su talebinin görüşülmesi.

İmar planı tadilatları (Üniversite Caddesi'ndeki spor tesisi ve sağlık ocağı için birer tadilat)

Yeşil Sahil Sulama Birliği Meclisi için temsilci seçimi; sulama tesisleri konularının görüşülmesi.

1997 mali yılı bütçesinin kararlaştırılması: (milyon TL)(...)

Gider Kalemleri :

Gelir Kalemleri :

Genel yönetim ve destek hizmetleri – 9, 570

Genel bütçe vergi gelirleri – 12, 500

Esenlik hizmetleri – 4, 630

Belediye vergileri – 7, 923

Temizlik ve çevre koruma hizmetleri – 11, 251
 Sağlık ve sosyal yardım harc. – 1,050
 Bayındırlık hizmetleri – 14, 070
 Eğitim,kültür,spor,turizm – 150
 Su ve kanalizasyon hizmetleri – 4, 050
 Sermaye teşkili ve transfer harcamaları – 8, 200
 Tarım hizmetleri – 750

Harçlar – 1, 707

Top.Vergi Gelirleri : 22, 130

Katılım Payları – 15, 535

Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı – 3, 475

Belediye malları gelirleri – 155

Ücretler - 625

Cezalar – 2, 050

Çeşitli gelirler – 360

Top. Vergidışı gelirler : 22, 200

Özel yardımlar ve fonlar – 9, 396

_____53, 726_____

5. Toplantı

Toplantı tarihi: 20.11.1996

Karar özetleri:

- # 1997 yılında, yurtiçi seyahat edecek meclis üyeleri için yollukların saptanması.
- # Belediye sınırları içindeki cadde ve sokaklara isim verilmesi.
- # Bir mal sahibinin, kendi parseli için hazırlanmış olduğu mevzi imar planı teklifinin görüşülmesi.

Yıl : 1997

1. Toplantı

Toplantı tarihi: 16.01.1997

Karar özetleri:

- # Çiftlik Spor Klübü'nün adının Çiftlikköy Belediyesi Spor Klubü olarak değiştirilmesi.
- # Belediye başkanının, spor klübünün fahri başkanlığına seçilmesi.
- # Bazı parsellerde imar planı tadilatı yapılması.

2. Toplantı

Toplantı tarihi: 07.02.1997

Karar özetleri:

- # Belediye başkanının aylığının yeniden belirlenmesi.

Çevre temizlik vergisi bedelinin belirlenmesi.

3. Toplantı

Toplantı tarihi: 16.04.1997

Karar özetleri:

İmar planında zaiyata neden olduğu öne sürülen bazı parsellerdeki park alanlarının, konut ve belediye hizmet alanı olarak değiştirilmesi.

Yeşil Sahil Sulama Birliği Meclisi için temsilci üye seçimi.

Encümende kararlaştırılan ödenek aktarımlarının kabul edilmesi.

İlave ve revizyon imar planlarının kabulü.

4. Toplantı

Toplantı tarihi: 06.06.1997

Karar özetleri:

Belediye başkanının yıllık çalışma raporunun onaylanması.

Meclis katibi, başkan vekilleri ve encümen üyelerinin seçimi.

1996 mali yılı idari ve kesin hesabının kabulü.

Belediye bşk.nın aylığının yeniden belirlenmesi.

İlave ve revizyon imar planlarının görüşülmesi (Meclis üyeleri, şu nedenlerle, yapılan planlardan memnun olduklarını belirtmişlerdir: Mevcut yapılaşma korunmuş; doğal çevre korunmuş; çevre belediyelerle uyum sağlanmış; narenciye bahçeleri, tarımsal niteliği korunacak alan olarak belirlenmiş; Mersin Üniversitesi'ne bağlı olarak gelişme gösteren hizmet sektörünü teşvik edici ögeler konulmuş)

İhalesi yapılan ve askıya çıkartılan ilave, revizyon ve nazım imar planlarına itirazların karara bağlanması (Bu itirazların tümü, maddi hatalardan kaynaklanmaları ve plan bütünlüğünü bozucu nitelikte olmamaları nedeniyle kabul edilmiştir.)

5. Toplantı

Toplantı tarihi: 14.08.1997

Karar özetleri:

İmar afları ve ilgili yönetmelikler nedeniyle, maliye hazinesi ve belediye adına tescil edilen alanlardaki gecekonduların arsa bedellerinin yatırılması için Emlak Bankası'nda fon açılması.

Revizyon ve ilave imar planlarının 2. etabına yapılan itirazların karara bağlanması.(Bir cami alanı ayrılması talebi; bir narenciye bahçesinin, korunması zorunlu tarım alanı niteliğinden çıkartılıp konut alanı olarak belirlenmesi talebi; her iki itiraz da reddedilmiştir.)

İmar uygulamaları ücret tarifesinin belirlenmesi.

Tarım alanlarının korunması amacıyla Çiftçi Mallarını Koruma Birliği'nin kurulması.

İçmesuyu hizmet bedellerinin yeniden ayarlanması (Pompanın elektrik giderlerinin yükselmesi nedeniyle).

6. Toplantı

Toplantı tarihi: 06.10.1997

Karar özetleri:

İlave,revizyon ve nazım imar planlarının 3.etabının onaylanması. (Yukarıda sıralanan olumlu görüşlerin benzerleri belirtilerek onaylanmıştır)

İmar planı uygulamaları tamamlanmış yeni yerleşim alanlarındaki cadde-sokakların isimlendirilmesi ve numaralandırılması.

1998 mali yılında uygulanacak ücret, vergi-resim ve harçların tarifelerinin yeniden belirlenmesi.

Encümen üyelerinin huzur haklarının görüşülmesi.

1998 yılında, temizlik ve bayındırlık işkollarında istihdam edilmek üzere 100 adet geçici işçi alınması.

2.etap plan uygulamalarına yapılan bir itirazın, toprak kabiliyet raporuna ve planlama hiyerarşisine ters düşmesi nedenleriyle reddedilmesi.

Başkan maaşının ve başkan vekil ücretlerinin belirlenmesi.

1998 yılı bütçesinin kararlaştırılması: (milyon TL) (...)

Gider Kalemleri :

Genel yönetim ve destek hizmetleri – 18, 105

Esenlik hizmetleri – 1, 158

Temizlik ve Çevre Koruma Hizmetleri – 4, 732

Sağlık ve sosyal yardım harcamaları – 560

Bayındırlık hizmetleri – 18, 839

Ulaştırma hizmetleri – 5, 130

Tarım hizmetleri – 1, 090

Eğitim,kültür,spor,turizm,tanıtım – 130

Su ve kanalizasyon hizmetleri – 7, 400

Gelir Kalemleri :

Genel bütçe vergi gelirleri – 24, 000

Belediye vergileri – 3, 700

Belediye harçları – 12, 435

Top. Vergi Gel.: 40, 135

Harcamalara katılım payı – 5, 514

Belediyeye ödenen diğer paylar - 810

Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı – 10, 020

Belediye malları gelirleri - 11

Ücretler - 5

Sermaye teşkili ve transfer harcamaları – 6, 355

Cezalar – 2, 000

Çeşitli gelirler - 5

Top. Vergidışı Gel.: 18, 365

Özel yardımlar ve fonlar – 5,000

____ 63, 500 ____

7. Toplantı

Toplantı tarihi: 11.11.1997

Karar özetleri:

Orman Bölge Müdürlüğü'nün saptamaları sonucu, mahkeme kararıyla orman alanı olarak belirlenen yerlerin , mevcut imar planlarında da aynı biçimde düzenlenmesinin kabulü.

Çok önceden orman alanı sınırları dışına çıkartılmış, fakat henüz tapulama tespitleri yapılmamış taşınmazların saptanması amacıyla, belediye sınırları içinde uygun niteliklere sahip (en az 10 yıldır Çiftlikköy'de ikamet eden, 40 yaşını doldurmuş, okur-yazar ve sözkonusu taşınmazların hukuki ve geometrik konumlarını bilen) 6 kişilik bilirkişi heyetinin oluşturulması.

Yıl : 1998

1. Toplantı

Toplantı tarihi: 05.02.1998

Karar özetleri:

Belediye sınırları içerisinde plan bütünlüğünü bozmamak amacıyla ayrıık, bitişik ve ikiz nizam gibi kat sınırlamaları getiren nizamlar ile emsal nizam arasında uyum sağlamak için. plan ihalesini alan firmanın imar planı ilave plan notlarının ve İmar Kanunu'nun ilgili maddelerinin görüşülmesi.

İmar Kanunu Md. 18'in ve İmar Affı K.nun uygulanmasında, Düzenleme Ortaklık Payı (DOP) olarak uygulanan ücretler tarifesinin görüşülmesi.

Belediye encümenine, hizmet aracı alımı ve yatırımların hızlandırılabilmesi için belediyeye ait bazı arsaların satılabilmesi yetkisinin verilmesi.

Yapı ruhsat ve kullanım izinleri ile katılım paylarının belirlenmesi ve belediye başkanına , bu ödemelerin taksitlendirilebilmesi yetkisinin verilmesi.

Bir parselin maliklerinin tadilat imar planı talebinin görüşülmesi.

Su ücret tarifelerinin yeniden belirlenmesi.

Başkanın aylığının yeniden belirlenmesi.

2. Toplantı

Toplantı tarihi: 05.06.1998

Karar özetleri:

Belediye personeli için uygulanacak Sicil Amirleri Yönetmeliği'nin onaylanması.

Köy iken yapılan inşaatları ruhsatlandırmak ve yapılaşmayı düzenlemek için ıslah ruhsatı ve buna bağlı olarak yapı kullanma izni harçlarının belirlenmesi.

Çiftlikköy'de inşaat yapımını özendirmek amacıyla, inşaat harç ve katılım paylarında yeni düzenlemelerin yapılması. (Çiftlikköy'de, revizyon imar planlarındaki yüksek yoğunluklar düşürülmüş, ilave imar planlarında ise yüksek yoğunluk verilmemiştir. Bu sınırlamaların nedenleri ise, gelişme konut alanlarının yeterince geniş olması, çarpık yapılaşmanın önlenmesi, nüfus projeksiyonunun yapılmış olması ve Mersin Üniversitesi ile uyumlu bir gelişme sağlanabilmesi için kültür, eğitim ve sağlık tesislerinin yapımının özendirilmiş olmasıdır. Ancak, çevre belediyelerin benzer sınırlamalar uygulamaması nedeniyle, inşaat faaliyetleri oralardaki alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bunu ortadan kaldırmak için ruhsat, izin ve katılım payı ödemelerinde %15 gecikme zammı ve 12 taksitte ödenebilme kolaylıkları getirilmiştir. Taksit bağlama yetkisi belediye başkanına verilmiştir.)

Çeşitli tadilat imar planlarının yapılması.

Belediye sınırları içindeki orman alanlarının ağaçlandırılabilmesi amacıyla, Özel Ağaçlandırma Kredisi alabilmek için başvurulması.

3. Toplantı

Toplantı tarihi: 22.06.1998

Karar özeti:

Mersin 2. Trafo Merkezi ve hat güzergahı için gereken tadilat imar planının hazırlanması ve onaylanması.

4. Toplantı

Toplantı tarihi: 16.07.1998

Karar özeti:

Belediye kadrolarındaki dolu ve yetersiz olan 2 adet memur kadrosunun iptal edilmesi ve bunların yerine üst derece memur kadrolarının alınması; ayrıca, kullanılması mümkün olmayan 1 adet memur kadrosunun da iptal edilerek, bunun yerine yeni 1 adet memur kadrosunun ihdası.

5. Toplantı

Toplantı tarihi: 06.10.1998

Karar özetleri:

- # 1999 mali yılı için vergi ve harçlar tarifesinin belirlenmesi.
- # Belediye başkanının ve vekillerinin aylıklarının belirlenmesi.
- # Araç parkının zenginleştirilmesi ve bir otobüs hattının acilen kurulabilmesi için kaynak yaratmak amacıyla, bazı belediye arsalarının satılması.
- # Yeni içmesuyu hattının döşenebilmesi ve gerekli malzemenin alınabilmesi için İller Bankası'ndan kredi alınması.
- # Belediyenin alacaklarının tahsilini hızlandırmak amacıyla, belediyeye çeşitli borçları (emlak, çevre temizlik, su, DOP,...vb) olan kişilerin gayrimenkullerine ve araçlarına ipotek koyma ve/veya aboneliklerini iptal etme yetkisinin belediye başkanına verilmesi.
- # Bazı tadilat imar planlarının yapılması.
- # Üç etapta ve 1/5.000 ile 1/1.000 ölçekte yapılmış olan imar plan notlarında şu değişikliğin yapılması: "Uygulama yapılacak parsellerde, D.O.P oranının parselin %35'ini geçmesi halinde, bu alanlar, bida bedel kamuya terk edildiğinde, inşaat emsali %65 üzerinden hesaplanır" ifadesi, "uygulama yapılacak parsellerde, D.O.P oranının parselin %35'ini geçmesi halinde, bu alanların kamu eline geçmesi şartıyla, inşaat emsali %65 üzerinden hesaplanır" biçiminde değiştirilmiştir.
- # Mersin Büyükşehir bld.nce yaptırılan ve Çiftlikköy sınırlarını da kapsayan 1/25.000 ölçekli Mersin Kent Bütünü Nazım İmar Planı'nın onaylanması.
- # Kanalizasyon şebekesi için gereken etüd projesinin İller Bankası'na yaptırılması (Çiftlikköy'de kanalizasyon şebekesi bulunmuyor; buna bağlı olarak fosseptik çukurlarının çoğu zaman yetersiz kaldığı ve içme sularının risk altında olduğu belirtilmiş).
- # Belediye başkanının ve vekillerinin ücretinin belirlenmesi.
- # Encümen üyelerinin 1999 yılı huzur haklarının belirlenmesi.
- # 1999 yılında, temizlik ve bayındırlık işkollarında görevlendirilmek üzere 100 geçici işçinin alınmasının kararlaştırılması.
- # 1999 yılı bütçesinin kararlaştırılması: (milyon TL)(...)

Gider Kalemleri :

Gelir Kalemleri :

Genel yönetim ve destek giderleri – 25, 609	Genel bütçe vergi gelirleri payı – 48, 000
Esenlik hizmetleri – 2, 000	Belediye vergileri – 7, 760
Temizlik ve çevreyi koruma hizmetleri – 15, 357	Belediye harçları – 5, 240
Sağlık ve sosyal yard. harcamaları – 350	Top. Vergi gel.: 61, 000
Bayındırlık hizmetleri – 31, 262	Harcamalara katılım payı – 21, 000
Ulaştırma hizmetleri – 3, 890	Diğer paylar - 30
Tarım hizmetleri – 300	Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı – 13, 000
Eğitim, kültür, spor,turizm,tanıtım harc.- 600	Belediye malları gelirleri – 1, 420
Su ve kanalizasyon hizmetleri – 14, 630	Ücretler - 150
Sermaye teşkili ve transfer harcamaları – 15, 000	Cezalar – 3, 900
	Çeşitli gelirler – 5, 130
	Top.Vergidışı gel.: 44, 700
	Özel yardım ve fonlar – 3, 300
	<u>109, 000</u>

6. Toplantı

Toplantı tarihi: 26.10.1998

Karar özetleri:

Yüklenici firmanın bildirisi doğrultusunda, bazı plan notlarında tadilat yapılması(Planı yapan firma, bazı paftalardaki yapılaşma ve fonksiyona yönelik olarak değişiklikler yapmak istemiş).

Bir yerdeki konut alanının ticaret alanına dönüştürülmesine yönelik tadilat imar planı yapılması.

Başkanın, 6 adet olarak belirlenen yolcu otobüsü ihtiyacının 2'sinin alınabilmesi için, bir kamu bankasından 31 milyar TL. borç almak üzere yetkilendirilmesi.

Yıl : 1999

1. Toplantı

Toplantı tarihi: 04.02.1999

Karar özetleri:

Bazı gayrimenkul sahiplerinin tadilat imar planı taleplerinin görüşülmesi (Örneğin, konut alanını, ticaret ve özel yurt alanına çevirmek isteyen bir mülk sahibinin bu isteği, belediye sınırları içerisinde kültür, eğitim, sağlık konularında faaliyet gösteren işletme ve kurumların desteklenmesi gerektiği belirtilerek kabul edilmiş)

İMAŞ adlı bir firmanın talebinin görüşülmesi. (Belediye sınırları içerisindeki bir açık alan üzerinde, çok hızlı yetişen özel bir ağaç türü olan Pawlownia yetiştirmek isteyen bu firma , 4-5 yıl içerisinde kesilebilecek tomruk elde edebilmenin yanısıra, ağaçların ekili olduğu yeşil alanın bir tür mesire yeri olarak da değerlendirilmesini hedeflemiştir. Firma, bu amaçla, belediye mülkiyetindeki bir alanı 10 yıl süreyle kiralamak üzere görüşmelere başlamış, ancak, taraflar arasında anlaşma sağlanamamıştır)

1999 yılı harçlarının düzenlenmesi.

Bld.bşk.nın ödeneklerinin belirlenmesi.

Çevre temizlik vergisinin belirlenmesi.

Açılmış olan memur kadrolarına atamaların yapılması.

2. Toplantı

Toplantı tarihi: 06.05.1999

Karar özetleri:

Belediye sınırları içerisindeki okulların, camilerin ve üniversite kampüsünün, yangın afetine maruz bölgeler olarak imar palanında gösterilmesi.

Başkan vekilinin, encümen üyelerinin ve meclis katibinin seçimi.

3. Toplantı

Toplantı tarihi: 03.06.1999

Karar özetleri:

1998 mali yılı kesin hesabının görüşülmesi. (milyon TL.)

Gider bütçesi top. : 62, 974 -- Gelir bütçesi top. : 62, 968 -- Yatırım harcamaları : 18. 900

Cari harcamalar : 44, 074 -- Vergi gelir.top. : 40, 135

1999 yılı içmesuyu ücretler tarifesinin belirlenmesi.

Belediyeye ait bir alanın, yap-işlet-devret usulüyle, 5 yıllığına otopark olarak kiraya verilmesi.

Bir parseldeki özel yurt alanının , apart otel olarak değiştirilmesi.

Altyapı, kanalizasyon, atıksu, çöp, ...vb sorunların çözülebilmeye yönelik, iç-dış kaynaklı kredi kullanılabilmesi, belediye birlikleri kurulabilmesi veya bu tür birliklere üye olunabilmesi için başkana yetki verilmesi.

Esnaf muaflık belgesi harcının belirlenmesi.

Yeşil Sahil Sulama Birliği Meclisi'ne temsilci üye seçimi.

Belediye bünyesinde oluşturulacak İmar Komisyonu ve Bütçe Komisyonu üyelerinin seçimi.

- # Memur kadrolarının bazılarının iptali ve yenilerinin açılması.
- # Başkan vekillerinin, encümen üyelerinin ve meclis katibinin seçilmesi.
- # Başkanın yıllık faaliyet raporunun görüşülmesi

4. Toplantı

Toplantı tarihi: 05.08.1999

Karar özetleri:

1999 yılı bütçesinin, ilk 6 ay içinde 80 milyar TL.'na ulaşması nedeniyle doğan ek bütçe ihtiyacının 50 milyar TL. olarak saptanması.

Ek giderler (milyon TL.):	Ek gelirler (milyon TL.):
Yeni yol yapımı – 19, 000	İmar harçları – 23, 000
Otobüs alımı – 17, 424	Peşin mal satış bedeli – 20, 000
Yeni içmesuyu hattı – 4, 000	Para cezaları – 5, 000
Yedek ödenek – 9, 576	Vergi cezaları – 2, 000

- # Çeşitli tadilat imar planlarının görüşülmesi.
- # İçel Sahil Bandı Belediyeleri Pissu ve Katı Atık Hizmetleri Birliği Meclisi'ne temsilci üye seçilmesi.
- # Çiftçi Mallarını Koruma Meclisi Yönetim Kurulu için 5 asil-5 yedek üye seçimi.

5. Toplantı

Toplantı tarihi: 06.10.1999

Karar özetleri:

- # 2000 yılı belediye hizmetleri ücretler tarifesinin belirlenmesi.
- # Çevre temizlik vergisinin belirlenmesi.
- # Belediye sınırları içerisindeki mahalle sınırlarının saptanması.
- # Belediye memurları için, Disiplin Amirleri Yönetmeliği ile Sicil Amirleri Yönetmeliği'nin görüşülmesi.
- # Başkan ve vekillerinin ücretleri ile encümen üyeleri huzur haklarının belirlenmesi.
- # 2000 yılı için temizlik ve bayındırlık işkollarında görevlendirilmek üzere 100 adet geçici işçi alınması.
- # 2000 yılı ücretler, vergiler ve harçlar tarifelerinin düzenlenmesi.
- # 2000 yılı bütçesinin kararlaştırılması: (milyon TL)(...)

Gider Kalemleri :

Gelir Kalemleri :

Genel yönetim ve destek giderleri – 55, 000
 Esenlik hizmetleri – 5, 000
 Temizlik ve çevre koruma hiz. – 55, 000
 Sağlık ve sosyal yardım harcamaları – 5, 000
 Bayındırlık hizmetleri – 65, 000
 Ulaştırma hizmetleri – 35, 000
 Tarım hizmetleri – 10, 000
 Eğitim,kültür,spor,turizm ve tanıtma – 1, 000
 Su ve kanalizasyon hizmetleri – 35, 000
 Sermaye teşkili ve transferler – 34, 000

Genel bütçe vergi gelirleri – 48, 650
 Belediye vergileri – 19, 500
 Belediye harçları – 31, 850
 Top.Vergi gel. : 100, 000
 Harcamalara katılım payları – 111, 790
 Belediyeye ödenen diğer paylar - 100
 Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı – 12, 110
 Belediye malları gelirleri – 15, 300
 Ücretler - 100
 Cezalar – 10, 500
 Çeşitli gelirler – 10, 100
 Top.Vergidışı gelirler : 160, 000
 Özel yardımlar ve fonlar – 40, 000

_____300, 000_____

Yıl: 2000

I. Toplantı

Toplantı tarihi: 03.02.2000

Karar özetleri:

Kasaba sınırları içerisinde yeterli çalışmaması nedeniyle, Çiftçi Mallarını Koruma Derneği'nin feshedilmesi.

Belediye başkanı ödeneğinin belirlenmesi.

İmar planında dini tesis olarak yer alan ve belediyeye ait olan bir parselin, Gökçebelen Cami Yaptırma ve Yaşatma Derneği'ne satılması.

Parsel satın alma, kamulaştırma, tahsis ve gayrimenkul satışı, devri. takası ve kiralanması, ipotek bedelleri karşılığı parsel verme,...vb. işleri yürütebilmesi için encüme yetki verilmesi.

Ödenek aktarmalarının tasvip ve tasdiki.

Çevre-Temizlik vergisinin belirlenmesi.

Dolu ve yetersiz olan iki memur kadrosunun iptali ve yerlerine bir adet memur kadrosu ihdası.

2. Toplantı

Toplantı tarihi : 06.03.2000

Karar özetleri:

TEDAŞ'ın elektrik tatbikat projesinde, belediyeye ait bazı parsellerin trafo alanı olarak saptanması nedeniyle, Tadilat İmar Planı yaptırılması ve trafo merkezinin plana işlenmesi.

3. Toplantı

Toplantı tarihi: 07.06.2000

Karar özetleri:

- # Belediye başkanının yıllık çalışma raporunun değerlendirilmesi.
- # Başkan vekillerinin , meclis katiplerinin ve encümen üyelerinin seçilmesi.
- # 1999 yılı idari ve mali kesin hesabının onaylanması.
- # Bütçe ve imar komisyonları üyelerinin seçilmesi.
- # İsim verilmemiş cadde ve sokaklara isim verilmesi.
- # İmar planında ilk olarak "konut" yeri iken, özel talep ile "yurt yeri" olarak belirlenen bir parselin, son olarak yeniden "konut" yeri biçiminde görünmesi için Tadilat İmar Planı yapılması.
- # İmar uygulamaları nedeniyle mağdurluğu kesinleşenlerin Tadilat İmar Planı taleplerinin onaylanması (iki kişi için).
- # Su kullanım ücretleri ile vidanjör çekim ücretlerinin belirlenmesi.
- # Çevre-Temizlik vergisinin belirlenmesi.

4. Toplantı

Toplantı tarihi: 05.10.2000

Karar özetleri:

- # 2001 yılı ücretler tarifesi ile vergi ve harçlar tarifesinin belirlenmesi
- # Belediye başkanı maaşı ile encümen üyeleri huzur haklarının belirlenmesi.
- # Temizlik ve bayındırlık işkolları için 100 adet geçici işçi alınması.
- # 2001 yılı bütçesi: (milyon TL)

Gider Kalemleri

Genel yönetim ve destek hizm. – 75,000
 Esenlik hizmetleri – 6,000
 Temizlik ve çevre koruma – 75,000
 Sağlık ve sosyal yardım -- 6,000
 Bayındırlık hizmetleri – 80,000

Gelir Kalemleri :

Genel bütçe vergi gelirleri payı – 95, 000
 Belediye vergileri – 32, 000
 Belediye harçları – 23, 000
 Top. Vergi Geliri : 150, 000
 Harcamalara katılım payları – 96, 500

Ulaştırma hizmetleri – 50,000	Belediyeye ödenen diğer paylar – 1, 000
Tarım hizmetleri – 5,000	Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı – 35, 500
Eğitim,spor,kültür ve turizm harc. – 3,000	Belediye malları gelirleri – 28, 000
Su ve kanalizasyon hizmetleri -- 50,000	Ücretler – 1, 000
Sermaye teşkili ve transferler – 50,000	Cezalar – 26, 000
	Çeşitli gelirler – 12, 000
	Vergidışı Top.Gelir : 200, 000
	Özel Yardım ve fonlar – 50, 000
	<u>400, 000</u>

5. Toplantı

Toplantı tarihi: 27.11.2000

Karar özetleri:

- # Bir Tadilat İmar Planının görüşülmesi.
- # Eldekinin yetersiz kalması nedeniyle, acilen bir Beko-Loader iş makinesi alınması.

Yıl : 2001

1.Toplantı

Toplantı tarihi: 07.02.2001

Karar özetleri:

- # Çevre-Temizlik vergisinin belirlenmesi.
- # Dolu ve yetersiz olan 4 adet memur kadrosunun iptali ve yerlerine 2 adet memur kadrosunun ihdası.
- # Encümenin 2000 yılında yaptığı ödenek aktarmalarının kabulü.
- # Bir yurttaşın, oturduğu sokağın adının değiştirilmesiyle ilgili talebinin görüşülmesinin, daha sonraki toplantıya ertelenmesi.
- # Çiftlikköy sınırları içindeki resmi kurumların, belediye harç ve ücretlerinden muaf tutulması.
- # Belediye başkanının maaşının belirlenmesi (01.01.2001 itibariyle 500 milyon TL.)
- # İmar uygulamalarıyla ilgili bir vurgulama: “Belediye imar uygulamalarında, plan kararları ve plan lejandı bir bütündür. Ancak, uygulamada, bazı maddelerde aksaklıklar olduğu görülmektedir.... Yürürlükteki lejand, belediye meclisi kararıyla kabul edilmiştir. Plan müellifi F.Taftaf'ın belirlediği Uygulama İmar Planı koşullarının aynen kabulüne karar verilmiştir”
- # Fazla mesai ücretlerinin saptanması.

Üniversite Cad. paralelindeki çocuk parkında kurulu ve belediyeye ait olan büfenin 10 yıllığına kiralanması.

Bir Tadilat İmar Planı onaylanması.

2. Toplantı

Toplantı tarihi: 26.04.2001

Karar özetleri:

Bir Tadilat İmar Planı talebinin kabulü (Talep hakkında bilgi ve kabul gerekçesi: “Beldemizde, apart oteller, yurt fonksiyonundadır. Yurt yerine apart otellerin seçilme nedeni, daha fazla aktivite (internet cafe, lokanta,...vb) ve serbestlik getirmiş olmasıdır....” Mal sahibi ek yoğunluk talep etmektedir; bu teklifte kamu yararı vardır ve Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü de olumlu görüş bildirmiştir”...Yoğunluk arttırımı karşılığında hibe edilecek alanların yeşil alan olarak kalması koşuluyla, tadilat teklifi kabul edilmiştir).

Bir başka Tadilat İmar Planı talebinin görüşülmesi. Öneri sahibinin mağduriyetinin giderilmesi ve kamu yararına olması nedeniyle, talep kabul edilmiştir.

3. Toplantı

Toplantı tarihi: 06.06.2001

Karar özetleri:

Kriz ortamında verilen bir yetki: “Ekonomik kriz ortamlarında, belediyenin daha fazla tahsilat yapmasını sağlamak amacıyla, belediye muhasibine, gecikme zammı uygulama veya uygulamama keyfiyeti yetkisi verilmiştir” (Muhasip der ki: Kasaba sakinleri genellikle tarımla uğraşmaktadır; çiftçiler ekonomik yönden sürekli zayıflamaktadır ; memleket ekonomik krizdedir ve İller Bankası aylık sadece 4 milyar TL. yollamaktadır. Oysa, aylık sabit harcama ve giderlerimiz 14 milyar TL. dir. Zamanında tahsilat yapamazsak, borç batağına düşeceğiz.”)

Kanalizasyon bağlantısı yapılan inşaat,konut ve ticarethanelerin ruhsat ve yapı kullanma izni alma aşamalarında ve/veya kanalizasyon bağlantısı yapılırken Kanalizasyon Katılım Payı Harcı alınması.

Önceki toplantıda bu oturuma ertelenen sokak ismi değişikliği talebinin görüşülmesinin, tekrar bir sonraki oturuma ertelenmesi.

İmar ve bütçe komisyonları üyelerinin seçilmesi.

Başkan vekillerinin, meclis katiplerinin ve encümen üyelerinin seçilmesi.

Belediye başkanının yıllık çalışma raporunun görüşülmesi.

2000 yılı idari ve mali kesin hesaplarının görüşülmesi.

4. Toplantı

Toplantı tarihi: 04.10.2001

Karar özetleri:

2002 yılı ücretler tarifesi ile vergi ve harçlar tarifesinin belirlenmesi.

2002 yılı bütçesinin görüşülmesi: (milyon TL.)

<u>Gider Kalemleri</u>	<u>Gelir Kalemleri :</u>
Genel yönetim ve destek hizm. – 100, 000	Genel bütçe vergi gel. Payı – 145, 000
Esenlik hizmetleri – 10, 000	Belediye vergileri – 64, 000
Temizlik ve çevre koruma – 100, 000	Belediye harçları – 31, 000
Sağlık ve sosyal yardım – 10, 000	Top. Vergi Gelirleri : 240, 000
Bayındırlık hizmetleri – 115, 000	Harcamalara katılım payı – 108, 000
Ulaştırma hizmetleri – 50, 000	Diğer paylar – 5, 000
Tarım hizmetleri – 10, 000	Kurumlar ve teşebbüsler hasılatı – 88, 000
Eğitim,kültür,spor,turizm – 5, 000	Belediye malları gelirleri – 53, 000
Su ve kanalizasyon hizmetleri – 75, 000	Ücretler – 5, 000
Sermaye teşkili ve transferler – 125, 000	Cezalar – 30, 000
	Çeşitli gelirler – 11, 000
	Vergidışı Top. Gelir : 300, 000
	Özel yardım ve fonlar – 60, 000

_____ 600, 000 _____

Belediye başkanının maaşının belirlenmesi (600 milyon TL.)

Çiftlikköy Belediyesi Uygulama İmar Plan Koşulları teklifinin kabulü . (4 maddede değişiklik yapılması ve 4 yeni maddenin eklenmesi)

Encümen üyelerinin 2002 yılı huzur haklarının belirlenmesi.

Temizlik ve bayındırlık işkollarında çalıştırılmak üzere 100 adet geçişi işçi alınması.

EK-11: BELEDİYE BAŞKANI İLE YAPILAN GÖRÜŞMENİN BULGULARI

Çiftlikköy Belediyesi'nin ilk ve bugünkü başkanı, Çiftlikköy'ün son muhtarı olarak görev yapmaktayken, Milliyetçi Hareket Partisi'nin adayı olarak katıldığı 1996 yılı ara seçimlerini kazanarak başkan seçilmiştir (1999 yılı seçimlerinde yeniden seçilmiştir; ikinci dönem görevini sürdürmektedir). Aşağıda, belediye başkanı ile 15.11.2001 tarihinde yapılan görüşmeden derlenen bilgiler genel başlıklar altında özet olarak sunulmuştur:

Çiftlikköy ve Belediye Hizmetleri:

- Belediyeleşmeden önce, Çiftlikköy'deki arsa ve arazi kullanımı düzenli ve kayıtlı değildi. Yıllardır sürmekte olan arsa ve bahçe satışlarıyla küçülmüş olan Çiftlikköy'de belediyeleşmeyle başlatılan imar uygulamaları, gayrimenkullerin tapu sicillerine kaydedilmesini sağlamış ve daralmakta olan tarım alanlarıyla birlikte diğer yeşil alanların da korunabilmesini olanaklı kılmıştır. Bununla birlikte, imar uygulama çalışmaları sırasında bahçe-arsa sınırları, miras sorunları, yola terk,...vb. konularda ortaya çıkan sorunlar ve aksaklıklar nedeniyle, Çiftlikköylü aileler arasında ve ailelerle belediye arasında çeşitli sürtüşmeler de yaşanmıştır.

- Çiftlikköy'deki kanalizasyon sorununun çözümü için, kanalizasyon hattının Mezitli'nin sahil şeridi kanalizasyon hattına bağlanması çalışmaları tamamlanmıştır. Ancak, içmesuyu sorunu devam etmektedir. Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin Berdan şebekesinden su alabilmek için gereken tüm altyapı döşemesi tamamlanmış durumdadır, fakat, şebekedeki tazyik azlığı nedeniyle su alınamamaktadır.

- Çiftlikköy'de oturmak isteyen üniversite personeli için yeni bir konut projesi uygulamaya konulmuş ve inşaat çalışmaları başlatılmıştır.

- Çiftlikköy Belediyesi, kredi-borç sorunlarından uzak durabilmek için, ağırlıklı olarak kendi kaynaklarıyla hizmet vermeye çaba göstermektedir. Belediye yetkilileri de (muhasip ve fen memuru,...vb) her türlü ihalede özkaynakları en verimli biçimde kullanabilmek için büyük özen göstermektedir.

- Çiftlikköy'ün geleceği için öngörülen hedef, Çiftlikköy'ü bir "kültür ve eğitim merkezi" haline getirmektir. Bu hedefin gerçekleşmesi, üniversiteyle birlikte gelişecek olan Çiftlikköy'ün üniversiteyle daha iyi iletişim kurmasını da gerektirmektedir.

Çiftlikköylü Seçmenler, Siyasal Eğilimler ve Yerel Yönetimler:

- Belediye başkanı, M.H.P'li olmasına rağmen, köydeki sosyal demokratlardan da büyük oranda oy almış olmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Başkana göre bunun nedeni, yerel yönetim organları yöneticiliği için partiden çok adayın/kişinin taşıdığı önemdir. Başkana göre, yerel hizmetler sözkonusu olduğunda, siyasal ayrılıkların terkedilip, dayanışma içinde olunması gerekmektedir.

- Belediye başkanları, halkın gözünde rütbesiz general konumundadır. Halkın, belediyeden birçok alanda beklentileri bulunmaktadır, ancak, bu derece geniş bir yelpazeyi kapsayan ve belediyeye duyulan güveni yansıtan bu talepleri karşılayabilmek, bugünkü yerel yönetim mevzuatıyla olanaklı değildir, çünkü, belediye başkanlarının yetkileri yetersizdir.

Üniversitenin etkileri ve üniversiteyle ilişkiler:

- Bugünkü üniversite yönetiminden önceki dönemde, üniversite yönetimi, belediye ve Çiftlikköy halkı ile iyi ilişkiler kuramamıştır. Ayrıca, yerli halkın yeni bir istihdam alanı olarak gördüğü üniversite, Çiftlikköylüler için beklenen derecede doğrudan istihdam fırsatları sunmamıştır.

- Üniversite kampüsünün Çiftlikköy'de kurulması, Çiftlikköy'ün ekonomik durumuna dolaylı katkılar sağlamıştır. Bu katkılar, arsaların değerindeki artışlar, esnaf satışlarının artması, pansiyonculuk ve ev kiralatma gibi yeni kazanç türlerinin doğması,...vb. biçiminde olmuştur.

EK- 12: BELEDİYEYE İLETİLEN ŞİKAYET DİLEKÇELERİ

1996-2002 yılları arasında, hem Merkez Mahallesi hem de Gökçebelen Mahallesi sakinlerinin belediye başkanlığına verdikleri dilekçelerden, fen işleri ve muhasebe dairelerini ilgilendirenler dışında kalanlar (belediye zabıtasına çeşitli konularla ilgili olarak ilettikleri şikayet dilekçeleri) incelenmiştir. Ayrıca, işyeri ruhsat ve reklam-tabela işlemleri konularla ilgili olanlar da inceleme dışında tutulmuştur. Böylelikle, imar-arsa, yasal izinler ve vergi-hizmet borçları sorunları dışında, halkın, belediye örgütünü benimseyebilme derecesi ve resmi bir kurumla yazılı iletişime geçebilme gerekçeleri saptanabilmektedir.

Görülmüştür ki, fen işleri ve muhasebe konuları dışındaki işler için belediye örgütüne yazılı olarak iletilen fazla sayıda sorun ve dilekçe bulunmamaktadır. Bunun temel nedenleri olarak, henüz bir şehir yaşamının koşullarını içermeyen fiziksel ve toplumsal ortamların var olması ve/veya belediye örgütünün işlevsel alanına girse dahi, karşılaşılan sorunların belediye yetkililerine aktarımı için sözlü kanalların tercih edilmesi gösterilebilmektedir.

Aşağıda, belediye başkanlığı tarafından zabıta örgütüne sevk edilen dilekçelerden, yukarıdaki ayıklama sonrası kalanların konularının özeti maddeler halinde sıralanmıştır:

- Yakın komşulararası sorunları içeren dilekçeler: Komşusunun ağılındaki keçilerden gelen kokudan, ahır/ağıl pislik ve çöplerinden, komşusunun seralarından ve sera ilaçlamalarından rahatsız olan Çiftlikköylüler'in çeşitli dilekçeleri.
- Tarlasına izinsizce saman ve gübre dökülmesinden şikayetçi olan bir Çiftlikköylü'nün dilekçesi.

- Bir grup bahçe ve tarla sahibinin belediyeden isteği: Bahçe ve tarlalarını ilaçlama faaliyetine başlayabilmek için, kendi yakın çevrelerindeki hayvan sahiplerinin (küçükbaş ve büyükbaş hayvanların zehirlenmemesi için) belediye tarafından hoparlör ilanıyla uyarılmasının talep edilmesi.
- Evinin karşısındaki alana her yıl gelen yörüklerden rahatsız olan bir Çiftlikköylü'nün dilekçesi (belediyeden yazılı yanıt talep edilmiş).
- Ruhsatı olmadığı halde alkollü içki satan bir bakkalı ihbar dilekçesi.
- Ruhsatı olmadığı halde manavlık yapan bir kişiyi ihbar dilekçesi.

EK-13: EĞİTİM ve SAĞLIK PERSONELİ GÖRÜŞME CETVELLERİ BULGULARI

-Sağlık Ocağı Personeli Görüşme Bulguları

Öncelikle, veri evreninin (katılımcıların) nitel durumunun yansıtılabilmesi için, katılımcıların, araştırma aracına ve sorularına gösterdiği özen ölçülmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda, herbir katılımcıyı temsil eden sütunlarda, ilgili katılımcıya ve katılımcının verdiği yanıtlara ilişkin bazı bilgiler sunulmuştur.

Görüşme cetvelleri, toplam 16 kişi olan sağlık ocağı personelinden 5'ine uygulanabilmiştir. Kalan 11 kişi, katılmayı reddeden ve kendilerine ulaşamayanlardan oluşmaktadır. Sağlık ocağı personeli için hazırlanan görüşme cetvellerindeki soru sayısı 28'dir. Görüşme cetvellerinin uygulandığı personelin Çiftlikköy'deki görev süresi ortalaması 4,6 yıldır.

Sağlık Personeli Görüşme Cetveli Yaklaşımı

<u>KATILIMCI NO.</u>					
<u>DURUM-ÖZEN</u>	1.	2.	3.	4.	5.
<i>Çiftlikköy'deki görev süresi (yıl)</i>	6	5	2	5	5
Yanıtlanan toplam soru sayısı	18	28	20	28	26
Boş bırakılan soru sayısı	10	--	8	--	2
Özensizce/savsaklanmış yanıtlanmış soru sayısı	5	4	5	5	--
Özenli yanıtlanmış soru sayısı	3	8	2	4	12

Sağlık ocağı personelinin araştırmaya katılım oranı %31,25 olmuştur.

Yukarıdaki tabloda temsil edilen 5 kişi 1 doktor, 1 hemşire, 1 sağlık memuru ve 2 ebeden

oluşmaktadır. En çok yanıt verilen sorular, Çiftlikköy'ün ekonomik durumuna yönelik sorular olurken, Çiftlikköy'ün ve halkının özellikleriyle ilgili soruların boş bırakılma (yanıtlanmama) oranı daha yüksek çıkmıştır. Buna göre, toplanan veriler şöyle olmuştur:

Sağlık ocağı personeline yöneltilen sorulardan toplam 7 adet veri anahtarı oluşturulmuştur. Bunlar:

- Çiftlikköy'ün genel ekonomik durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'ün toplumsal durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'de mekansal/toplumsal kamplaşma.
- Çiftlikköy'ü temsil eden kavram ve simgeler.
- Çiftlikköy belediyesi hizmetleri ve vizyonu.
- Çiftlikköy belediye yönetimi ile sağlık ocağı ilişkileri.
- Çiftlikköy'de karşılaşılan mesleki zorluklar ve sorunlar.

A.

Çiftlikköy'ün Genel Ekonomik Durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası)

Çiftçilik

Mesleksizlik

Yoksulluk

Beceriksiz girişimcilik.

--Üniversite Sonrası--

Değişmezlik.

Fırsatlardan yararlanamama

Toprakların değerlenmesi. -

Maddi hareketlilik.

O Türkiye ekonomisinin sürekli kriz halinin kösteklemeleri.

--Belediye Sonrası--

- O Küçük çaplı değişim.
- O Baskın ekonomik faaliyet: Çiftçilik.
- O Kısıtlı düzeyde yeni istihdam olanakları.

B.

Çiftlikköy'ün Toplumsal Durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).

- O Geleneklerin hakim olduğu bir toplum yapısı.
- O Gelenekler ve yenilikler arasında bocalama.
- O Mersin'in diğer köylerine göre daha tutucu bir yaşam tarzı.
- O Tekdüze yaşam tarzı.
- O Atalet ve değişime direnme.
- O Aile içinde şiddet uygulamaları.
- O Tembel erkekler ve çalışkan kadınlardan oluşan aile modelleri.
- O Yeterli anne-çocuk ilişkilerine karşılık, yetersiz baba-anne ve baba-çocuk ilişkileri.

--Üniversite Sonrası--

- O Üniversite öğrencilerinin tutum, davranış ve giyim tarzlarından rahatsızlık duyma.
- O Üniversite öğrencileri nedeniyle fuhuşun arttığına inanış.
- O Üniversiteye karşı temkinli yaklaşan gençler.
- O Üniversiteyle birlikte modernleşen gençler.
- O Üniversiteden istihdam fırsatları bekleyen gençler.
- O Üniversitenin gelişinden memnuniyet duyan gençler.

--Belediye Sonrası--

- Siyasal kamplaşmalarda artış.
- Belediye hizmetlerinde patronaj.

C.

Çiftlikköy'de Mekansal ve Toplumsal Kamplaşma.

- Zengin-fakir semtleri veya sokakları bulunmuyor.
- Yerli olmayanların yaşadığı bir kesim: Siteler mevki.
- Sonradan gelenlere göre daha düşük eğitimli ve asosyal bir yerli halk.
- Doğulular ve yerlilerden oluşan bir kitle.
- İki zıt yaşam biçiminin birlikteliğinin sürdüğü bir yaşama ortamı (köy ve şehir hayatı).
- Zengin veya fakir olsun, tüm gelir grupları için aynı yaşam biçiminin geçerli olduğu bir toplumsal ortam.

D.

Çiftlikköy'ü Temsil Eden Kavram veya Simgeler

--Bu bölümdeki kodlar, "Çiftlikköy denildiğinde aklınıza ilk gelen nedir?" sorusuna verilen yanıtları ifade etmektedir--

- Üniversite.
- Seralar.
- Kahvehanelerde oturan insanlar.
- Başarısız ve yok olmaya mahkum insanlar.

E.

Çiftlikköy Belediyesi Hizmetleri ve Vizyonu

--Bu bölümdeki kodlar, belediye hizmetlerinin durumu ve belediyenin Çiftlikköy için belirlediği "bir kültür merkezi haline gelme" hedefinin değerlendirilmesine yönelik yorumları içermektedir--

- Yoğun patronaj ilişkileri.
- Temel altyapı yatırımları ihtiyacına karşılık kaynak yetersizliği.
- Kaynak yetersizliği nedeniyle, gerçekleştirilmesi zor bir hedef.
- Çiftlikköy halkına uygun olmayan bir hedef.
- Belediye hizmetlerinden tatmin olmayan bir halk.

F.

Çiftlikköy Belediye Yönetimi ile Sağlık Ocağı İlişkileri.

- Olumlu ve düzeyli ilişkiler.
- Maddi olanakları ölçüsünde, her konuda destek veren bir yönetim.
- Belediye başkanının olumlu yaklaşımı.

G.

Çiftlikköy'de Karşılaşılan Mesleki Zorluklar ve Sorunlar.

- İlk yıllara oranla, sağlık sorunlarına karşı artan duyarlılık.
- İlk yıllara göre daha sıcak ve karşılıklı güvene dayanan ilişkiler.
- Misafirperver yaklaşım.
- İletişim sorunu yaşanmıyor.
- Teknik donanım ve olanaklar yeterli düzeyde.

-İlköğretim Personeli Bulguları

Öncelikle, veri evreninin (katılımcıların) nitel durumunun yansıtılabilmesi için, katılımcıların, araştırma aracına ve sorularına gösterdiği özen ölçülmeye çalışılmıştır. Çiftlikköy İlköğretim okulunda görevli toplam 17 öğretmenin 11'i araştırmamıza katılmıştır. Kalanlar, katılımı reddedenler ile kendilerine ulaşılamayanlardan oluşmaktadır. Buna göre, katılım oranı %64,70 olmuştur. İlköğretim öğretmenlerine yöneltilen toplam soru sayısı 34 adettir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Çiftlikköy'deki görev süresi ortalaması 7,6 yıldır.

Aşağıdaki tabloda, herbir katılımcıyı temsil eden toplam 11 sütunda, ilgili katılımcıya ve katılımcının verdiği yanıtlara ilişkin bazı bilgiler sunulmuştur:

İlköğretim Personeli Görüşme Cetveli Yaklaşımı

KATILIMCI NO.													Ortalam.
DURUM-ÖZEN	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		Değerler
Çiftlikköy'deki görev süresi(yıl)	5	4	8	12	0	8	16	4	5	15	7		7,6 yıl
Yanıtlanan toplam soru sayısı	29	27	30	32	19	31	31	33	34	33	31		30 soru
Boş bırakılan soru sayısı	5	7	4	2	15	3	3	1	--	1	3		4 soru
Özensizce/savsaklanarak yanıtlanmış soru	1	1	--	6	--	--	9	--	2	3	2		2 soru
Özenle yanıtlanmış soru sayısı	15	9	18	3	5	18	6	18	19	13	16		12,7 soru

Not: 5. sütundaki görev süresi değeri olan (0) , 1 yıldan az bir süreyi temsil etmektedir.

İlköğretim öğretmenlerine yöneltilen sorulardan toplam 10 adet veri anahtarı oluşturulmuş ve bu anahtarlar ile veri kodları aşağıda sunulmuştur:

- Çiftlikköy'ün genel ekonomik durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).
- Çiftlikköy'ün toplumsal durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).

- Çiftlikköy'de mekansal/toplumsal ayrışma/kamplaşma.
- Öğrenci ve veli özellikleri ile öğrenci-veli-öğretmen ilişkileri.
- Üniversitenin okuldaki derslere etkisi.
- Üniversiteden beklentiler.
- Çiftlikköy'ü temsil eden kavram ve simgeler.
- Çiftlikköy belediyesi hizmetleri ve vizyonu.
- Çiftlikköy belediye yönetimi ile ilköğretim personeli ilişkileri.
- Çiftlikköy'de karşılaşılan mesleki zorluklar ve sorunlar.

A.

Çiftlikköy'ün genel ekonomik durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).

- Yoksulluk
- Çiftçilik
- Ticaretten anlamamak
- Tüccar kafalı olmak
- Kat karşılığı mülk satarak geçinmek.

--Üniversite Sonrası--

- Yeni kazanç türlerinin doğuşu (pansiyonculuk, oda-ev kiralama, kafe ve lokanta işletmeciliği,...vb).
- Elverişsiz koşullar nedeniyle azalan, ancak yok olmayan çiftçilik faaliyetleri.
- Büyük bir oranda olmasa dahi, göç çekmede artış.
- Sınırlı düzeyde yeni istihdam olanakları (üniversitede geçici işçi kadroları).
- Üniversite kampüsü istimlaki nedeniyle tarımsal üretimde yüksek kayıplar.

O İstimplake ek olarak, üniversite yönetiminin yerli halkı dışlaması nedeniyle ortaya çıkan yüksek işsizlik oranı.

O Gittikçe kötüleşen bir ekonomik ortam.

--Belediye Sonrası--

O İstihdam olanaklarında yetersiz (yok sayılabilecek düzeyde) artış.

O Belediye kadroları için yürütülen yoğun patronaj ilişkileri.

O Belediye kadroları için ihtiyaç duyulan büyüklükte ve çeşitte yeni iş olanakları (zabıta memurluğu, temizlik işçiliği,...vb)

B.

Çiftlikköy'ün Toplumsal Durumu (üniversite ve belediye öncesi ve sonrası).

O Geleneksellik.

O Dar kafalılık.

O Tutuculuk.

O Deforme olmuş geleneksellik.

O Yeterli maddi olanağı olanlarda dahi hakim olan tekdüze ve fakirce yaşam tarzı.

O Ekonomik zayıflık nedeniyle eziklik hissedilen ve ezik yaşayan insanlar.

O Düşük kültür düzeyi ve yüksek cehalet oranı.

O Doğu'daki bazı köylere oranla daha vahim bir durum sergileyen eğitim ve kültür düzeyi.

O Tarım ve ekonomiden konuşan insanlar.

O Belli bir siyasal görüşte yoğunlaşmayan siyasal davranışlar.

O Zamanla değişerek öğrenen ve gelişen insanlar.

O Dindar tutum sergileyen insanlar.

O Ekonomik sorunların ağırlıkta olduğu aile içi sürtüşmeler.

- O Tembel aile reisleri (kahvehanelerde zaman tüketen erkekler).
- O Aile içinde yaygın şiddet (baba-çocuk ve baba-anne arasında).
- O Çocuklarının eğitim durumuyla yeterince ilgilenmeyen ebeveynler.
- O Alkol kullanan babalar nedeniyle sorunlar yaşayan aileler.

--Üniversite Sonrası--

- O İlk dönemlerde, üniversite öğrencilerinin tutum, davranış ve giyim tarzlarından rahatsızlık duyup, daha sonraki aşamalarda benimseme/alışma.
- O Üniversite öğrencilerinin çocuklara kötü örnek oldukları düşünülüyor.
- O Üniversitenin varlığından memnuniyet.
- O Üniversitede yeni bölümlerin açılması isteniyor.
- O Üniversitenin tanınması sonucu, iyi bir eğitim almanın önemi anlaşıldı.
- O Halkın dünya görüşlerinde değişme başladı.
- O Dar kalıplardan kurtuluş.
- O Hoşgörünün yaygınlaşması ve görgülerinde artış.
- O Yerli halkın, lokanta ve pansiyon işletmeciliği yoluyla üniversite öğrencileri ve personeliyle birebir ilişkiye girip kaynaşması.
- O Gençlerin giyim ve yaşam tarzında, davranış ve fikirlerinde değişim.
- O Üniversitenin varlığı, gençlerin eğitim-öğretim görme heveslerinde artış yarattı.

--Belediye Sonrası--

- O Olumlu değişim başladı.
- O Hiçbir değişim ortaya çıkmadı.
- O Belediyenin kültürel etkinlikleri olmaması nedeniyle toplumsal anlamda bir gelişim söz konusu değil.

- O Kentsel hizmetlere kavuşma sonucu memnuniyet.
- O Yerli halkın yaşam felsefesinde değişim.
- O Belediye örgütünün varlığı, yerli halka psikolojik ve sosyal destek sağladı.

C.

Çiftlikköy'de Mekansal-Toplumsal Ayrışma/Kamplaşma

- O Sürtüşen ve dayanışma gösteren yerli sülaleler.
- O Aşırı siyasal kamplaşmalar/çatışan siyasal gruplar bulunmuyor.
- O Bir büyük şehir ortamının olmaması nedeniyle birbirinin aynı olan insanlar.
- O Sulama kanalı civarında Doğu'dan gelenler yerleşiyor ve olumsuz altyapı-çevre koşulları bulunuyor.
- O Yerliler arasında mekansal kutuplaşma bulunmuyor.
- O Üniversite Caddesi üzerinde Bingöllü yerleşimlerin yığılması.

D.

Öğrenci ve Veli özellikleri ile Öğrenci-Veli-Öğretmen İlişkileri

- O Hırssız, umursamaz ve gevşek öğrenciler ve veliler.
- O Meraksız ve azimsiz öğrenciler.
- O Okumaya istekli öğrenciler.
- O Öğrencilerin en çok istediği meslekler: Mühendislik, doktorluk, polislik ve öğretmenlik.
- O Üniversite okumaya istekli bir öğrenci kitlesi.
- O Ne köylü ne de şehirli olabilen, arada kalmış bir öğrenci kitlesi.
- O Şarkıcı ve futbolcu olmak isteyen öğrencilerin yanısıra, güzel sanatlar ve tiyatroya ilgi duyan öğrenciler.

O Çiftlikköy'ün düşük gelirli ailelerinin çocuklarından oluşan bir öğrenci kitlesi (Yüksek gelirliler, çocuklarını ya Gökçebelen'deki Yıldırımhan Koleji'ne ya da Mersin'deki okullara gönderiyor).

O Öğrenci kitlesinin en belirgin özelliklerinden biri: Çekingenlik.

O Evde dayak yoluyla eğitildikleri için, okuldaki sevgiye dayalı anlayışla uyum sağlayamayan öğrenciler (bu nedenle, öğretmeni otoritesiz zanneden ve fazla ciddiye almayan öğrenciler)

O Anne ve babalarından yeterli sevgi ve ilgi göremeyen ve dolayısıyla başarı düzeyi düşük olan bir öğrenci kitlesi.

O Çocuklarının eğitimi için para harcamaktan hoşlanmayan ve çocuklarına değer vermeyen bencil veliler.

O Okulun sorunlarının bilincinde olan, fakat bir katkıda bulunmayan veliler.

O Bu dünyada, çocuklarının dersleriyle en az ilgilenen veli kitlesi.

O Önceki yıllara oranla daha kalabalık olmaya başlayan veli toplantıları.

E.

Üniversitenin Okuldaki Derslere Etkisi

O Büyük sınıflarda üniversiteyle ilgili tartışmalar yapılıyor.

O Üniversiteyle ilgili hiçbir etkinlik düzenlenmedi ve ilerideki dönemler için bir plan da bulunmuyor.

O İlköğretim Haftası etkinlikleri sırasında üniversite konusu işlenmiş.

O Yüksek öğrenim görme isteğini kamçulamak/perçinlemek amacıyla üniversiteyle ilgili sohbetler yapılıyor.

O Yardımcı olunamayacağı düşünülerek üniversiteden hiç sözedilmiyor.

Üniversiteden Beklentiler

- O Üniversitelerin görevi, buldukları yerdeki yerel halkı geliştirmektir.
- O Çiftlikköy halkına destek olmalıdır.
- O Çiftlikköy'ün kalkınması için projeler üretmelidir.
- O Köylüleri geliştirecek/bilinçlendirecek konferanslar ve benzeri sosyal etkinlikler düzenlenmelidir.
- O Aydınlar ile köylüler arasında bağlantı kurulmalıdır.
- O İyi anne-baba olma kursları açılmalıdır. Bu, sağlıklı nesiller yetiştirebilmek için acil ve zorunlu bir ihtiyaçtır.
- O Öğretim üyeleri, ilköğretim okulunu ve köy kahvelerini gezerek halkla konuşmalıdır.
- O İlköğretim okulunda eksik olan eğitim malzemeleri konusunda yardımcı olmalı ve öğrencilerin ilgisini çekecek eğitim araçları hediye edilmeli.
- O İlköğretim öğrencileri için kurslar düzenlenmelidir.

G.

Çiftlikköy'ü Temsil Eden Kavram ve Simgeler

- O Tutucu düşünceler.
- O Üniversite ve sebzeçilik.
- O Kadınların tarlalarda en ağır şartlarda çalıştığı, buna karşılık erkeklerin kahvehanelerde oyun oynadığı ve hasat zamanı kazanılan parayı eğlenceye harcadığı bir yer.
- O Üniversite ve kebabçı İbrahim.

H.

Çiftlikköy Belediyesinin Hizmetleri ve Vizyonu

- O Altyapı ve temizlik hizmetleri büyük yarar sağladı.

- Eğitim ve kültür merkezi olma hedefi zaman alacaktır.
- Yeterli kültürel faaliyetler düzenlemeyen bir belediye.
- Uygulanması zor bir hedef, çünkü, insanlar eğitim ve kültürü ihtiyaç olarak görmüyorlar.
- Çiftlikköy için gerçekçi hedefleri olan bir belediye.

I.

Çiftlikköy Belediye Yönetimi ile İlköğretim Personeli İlişkileri

- Yeterli düzeyde olmasa da görüş alışverişleri yapılıyor.
- Birçok konuda okula yardım ediliyor.
- Kısıtlı bütçeleri nedeniyle okula yardım edemiyorlar, fakat, olumlu ilişkiler sözkonusu.
- Siyasal görüşler açısından uyumsuzluk olmasına rağmen karşılıklı anlaşma ve yararlanma sürüyor.
- İlişkiler yetersiz düzeyde; sadece bayramlarda okula geliyorlar.

İ.

Çiftlikköy'de Karşılaşılan Mesleki Zorluklar ve Sorunlar

- Bina ve araç-gereç yetersizlikleri.
- Öğrencilerin materyal eksiklikleri.
- Önceki yıllara oranla çevre koşullarında olumlu değişim .
- Var olan zorluklar Çiftlikköylülerle birlikte asgariye indirildi.
- Öğrenciye ilgisiz kalan veliler.
- Önemli bir sorunla karşılaşılmadı.

EK- 14: HARİTALAR

Harita-1. Çiftlikköy imar planından bir kesit:

Pembe: Çiftlikköy belediye sınırları.

Mavi: Üniversite kampüs alanı.

Kahverengi: Yoğun yerleşimli konut alanı (Merkez ve Gökçebelen Mahalleleri).

Yeşil: Tarımsal niteliği korunacak alan.

Sarı: Konut alanı.

Harita-2. Çiftlikköy halihazır haritası ve yerleşim krokisinden bir kesit:

1. Merkez Mahallesi eski yerleşim alanı
2. Merkez Mahallesi siteler mevki.
3. Gökçebelen Mahallesi sınırları
4. Mersin Üniversitesi merkez kampüs alanı.

Turuncu hat: Şakir Son Caddesi.

Sarı hat: Üniversite Caddesi.

Mavi hat: Merkez Mahallesi eski yerleşim alanı ve siteler mevki.

EK- 15: FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Merkez Mahallesi; Devlet Su İşleri sulama kanalının civarından bir görünüm.

Fotoğraf 2: Merkez Mahallesi; konut gelişim alanından bir görünüm.

Fotoğraf 3: Merkez Mahallesi; siteler mevki; Üniversite Caddesi'nin batı ve kuzey kesimlerinden bir görünüm.

Fotoğraf 4: Üniversite kampüsünden, Çiftlikköy Merkez Mahallesi ve Batı Mersin'in görünümü.

Fotoğraf 5: Merkez Mahallesi; Şakir Son Caddesi üzerindeki minibüs durağından bir görünüm.

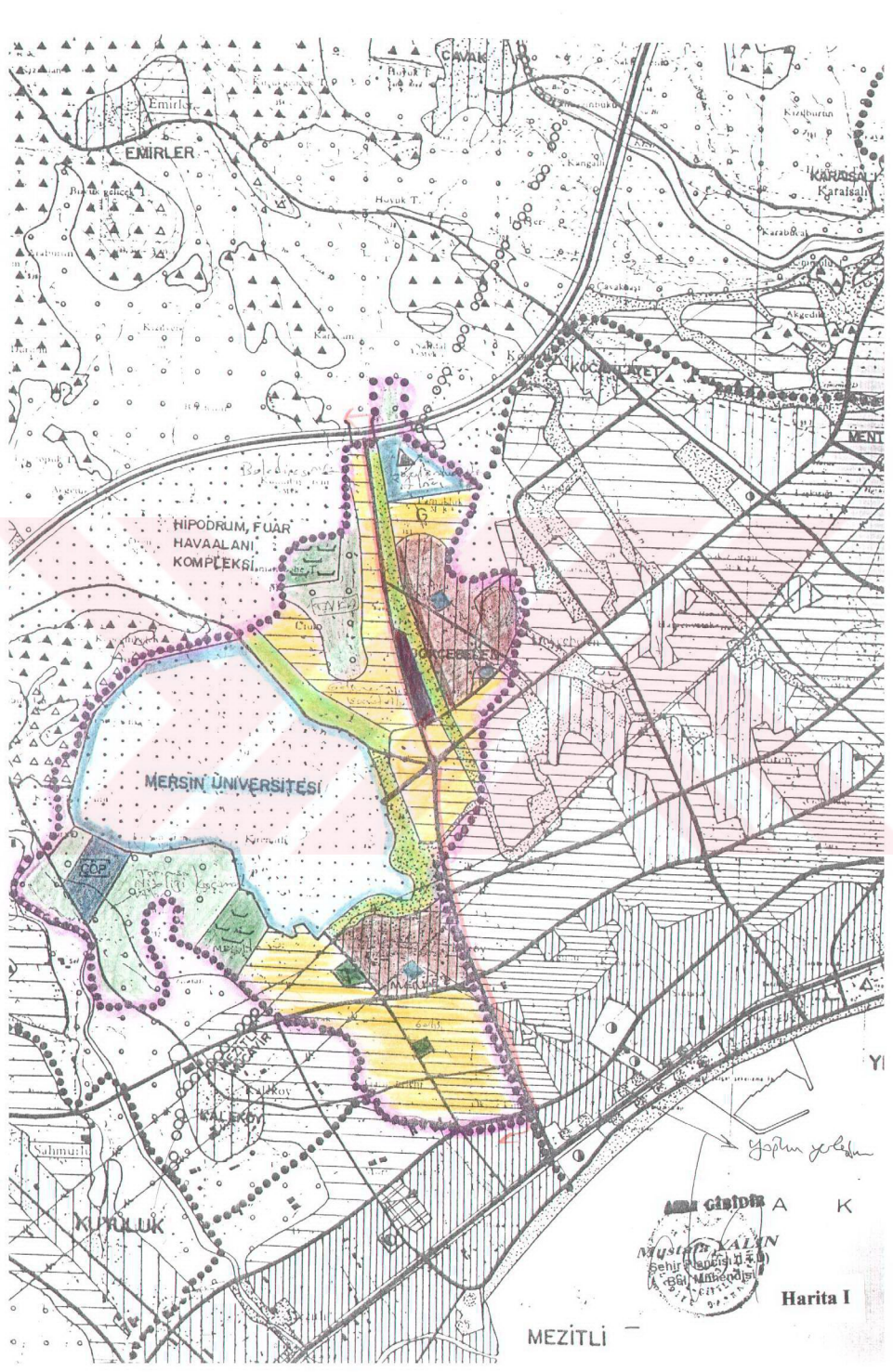
Fotoğraf 6: Merkez Mahallesi; siteler mevkiinden bir görünüm.

Fotoğraf 7: Merkez Mahallesi; siteler mevki; Üniversite Caddesi'nin doğu ve kuzey kesimlerinden bir görünüm.

Fotoğraf 8: Siteler mevkiinden Gökçebelen Mahallesi'nin görünümü (üst sağ taraftaki yamaç).

Fotoğraf 9: Üniversite Caddesi'nin güney kesimi; sağlık ocağı (sağdaki pembe bina) ve siteler mevki.

Fotoğraf 10: Siteler mevkiindeki tarımsal alanlar ile spor tesisinden bir görünüm.

EMIRLER

CAVAK

KARASAL

KOCUKAYI

HIPODROM, FUAR
HAVAALANI,
KOMPLEKSI

MERSİN ÜNİVERSİTESİ

KIRILUK

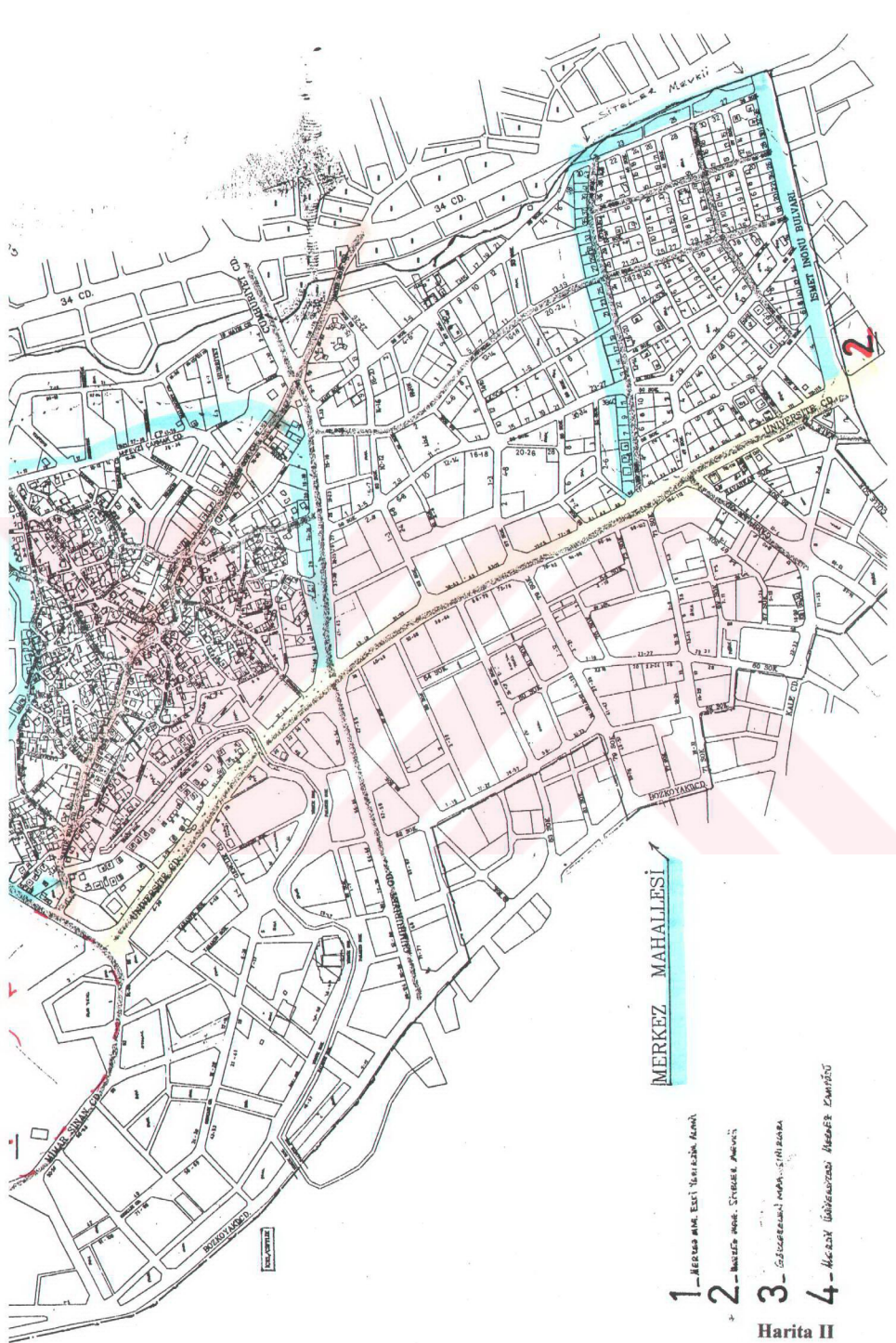
MEZİTLİ

Harita I

MUSTAFA KALIN
Şehir Plancısı M.Ş.B.
1981 Mimar Odası
1975

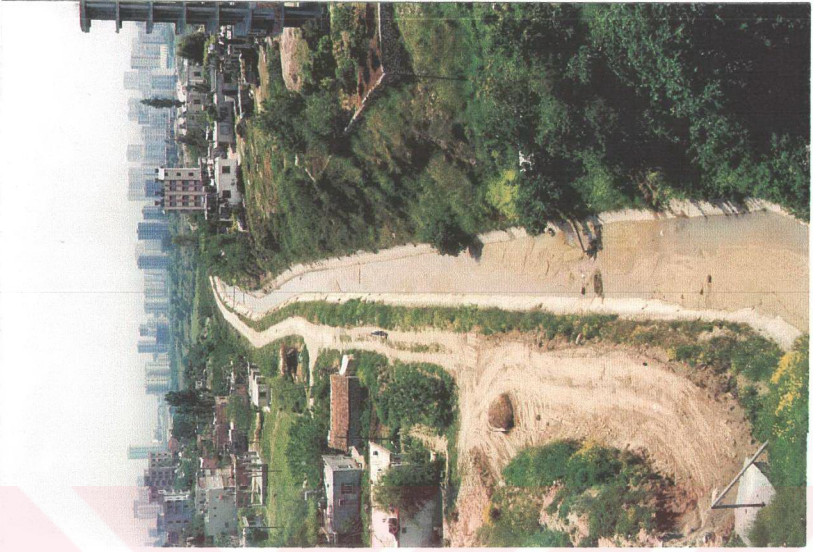
Yapım zamanı

A K

MERKEZ MAHALLESİ

- 1 - Merkez Mah. Eski Yürüşün Alanı
- 2 - Merkez Mah. Çarşı Alanı
- 3 - Çarşı Alanı
- 4 - Mevcut İhtiyaçları ile Yeni Kuruluş

Fotoğraf 1: Merkez Mahallesi; Devlet Su İşleri sulama kanalının civarından bir görünüm.

Fotoğraf 2: Merkez Mahallesi; konut gelişim alanından bir görünüm.

Fotoğraf 3: Merkez Mahallesi; siteler mevki; Üniversite Caddesi'nin batı ve kuzey kesimlerinden bir görünüm.

Fotoğraf 4: Üniversite kampüsünden, Çiftlikköy Merkez Mahallesi ve Batı Mersin'in görünümü.

Fotoğraf 7: Merkez Mahallesi; siteler mevkii; Üniversite Caddesi'nin doğu ve kuzey kesimlerinden bir görünüm.

Fotoğraf 8: Siteler mevkiinden Gökçebelen Mahallesi'nin görünümü (üst sağ taraftaki yamaç).

ciindeki tarımsal alanlar ile spor tesisinden bir görünüm.